

ПРОГРАМА

ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

на община Велики Преслав

2021-2028 г.

ПРИЕТА С РЕШЕНИЕ НА ОБЩНСКИ СЪВЕТ – ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ № 352/23.11.2021г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
1.1. Основание и подход за разработване на програмата.....	5
1.2. Принципи и действащо законодателство	6
1.3. Процедури за преценка необходимостта от ЕО и Оценка за съвместимост с предмета и целите за опазване на ЗЗ в съответствие с изискванията на ЗООС и ЗБР	10
II. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА	11
2.1. Географска характеристика и местоположение.....	11
2.1.1. Релеф	13
2.1.2. Климат	14
2.1.3. Водни ресурси	16
2.1.4. Почви и полезни изкопаеми	17
2.2. Административно – териториална характеристика	17
2.3. Социално-демографска характеристика	20
2.4. Икономическо развитие	22
2.4.1. Развитие на икономиката – тенденции, процеси, проблеми	22
2.4.2. Промисленост	25
2.4.3. Селско стопанство	26
2.4.4. Горско стопанство	28
2.4.5. Туризъм	30
2.5. Екологична характеристика	34
III. АНАЛИЗИ НА СЪСТОЯНИЕТО НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ	60
3.1. Анализ на отпадъците	60
3.1.1. Генерирани битови отпадъци	60
3.1.2. Строителни отпадъци	75
3.1.3. Производствени и опасни отпадъци	78
3.1.4. Специфични потоци и масово разпространени отпадъци (МРО).....	80
3.2. Анализ на инфраструктурата за управление на отпадъци	86
3.2.1. Съществуващи практики и обхват на системата на събиране, транспортиране и депониране на битови отпадъци	86
3.2.2. Претоварни станции и инсталации за предварително третиране/сепариране, сортиране и други за битови отпадъци	88
3.2.3. Системи за разделно събиране и оползотворяване на отпадъците	89
3.2.4. Обезвреждане на отпадъци	91
3.2.5. Предотвратяване на риска от стари замърсявания	94

3.3. Анализ на институционалния капацитет в сферата на управлението на отпадъците, с акцент върху контролните функции	95
3.4. Анализ и информация за замърсени в миналото площадки за обезвреждане на отпадъците и осъществени мерки за тяхното възстановяване	99
3.5. Анализ на организационните схеми за управление на отпадъците, планиране, финансиране и определяне на цени и такси за услугите	100
3.6. Анализ на информирането на обществеността по въпросите на управление на отпадъците	108
3.7. Анализ на информационното обезпечаване за отпадъците и дейностите с отпадъци	111
IV. ПРОГНОЗИ	113
V. SWOT АНАЛИЗ	115
VI. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА	117
VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ С ПОДПРОГРАМИ, МЕРКИ, ДЕЙНОСТИ И ПРОЕКТИ..	119
7.1. Подпрограма за предотвратяване образуването на отпадъци	120
7.2. Подпрограма за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци	130
7.3. Подпрограма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци, в т.ч. отпадъци от опаковки и биоотпадъци.....	135
7.4. Подпрограма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради	145
7.5. Подпрограма с мерки за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци /МРО/.....	150
7.6. Подпрограма за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци.....	155
7.7. Подпрограма за подобряване на административния капацитет за управление на отпадъците.....	158
VIII. КООРДИНАЦИЯ С ДРУГИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ	161
IX. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, КОНТРОЛ И ОТЧИТАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ	163
X. ПРИЛОЖЕНИЯ	165
ПРИЛОЖЕНИЕ 1 Списък на използваните съкращения	165
ПРИЛОЖЕНИЕ 2 Списък на използваните таблици и фигури	166
ПРИЛОЖЕНИЕ 3 Окончателен доклад от изготвен четирисезонен морфологичен анализ на битовите отпадъци, генерирани в община Велики Преслав.....	167

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Образуваните отпадъци от жизнената дейност на човека, от производството и търговията изискват незабавни действия за намаляване на общото им количество, повторната им употреба, увеличаване на рециклирането и тяхното оползотворяване. Устойчивото управление на непрекъснато нарастващото количество отпадъци е едно от най-значителните предизвикателства пред съвременното общество. Основната цел е да се предотврати или ограничи неблагоприятното влияние на отпадъците върху човешкото здраве и природната среда. С напредване развитието на технологичните процеси за третиране на отпадъците, все повече се усъвършенстват възможностите за тяхното използване като алтернативен енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Програмата за управление на отпадъците (ПУО) на община Велики Преслав за периода 2021-2028 г. е продължение на многогодишната целенасочена и последователна местна политика за развитие на системите за управление на различните потоци отпадъци, генерирани на територията ѝ. Изпълнението на Програмата ще окаже съществен принос за ефективното използване на ресурсите и намаляване на вредните въздействия на отпадъците. Основното предназначение на ПУО е да осигури практически инструмент на Община Велики Преслав за планиране и аргументиране на необходимите ресурси, мерки и действия за предоставяне на необходимите качествени услуги по управление на отпадъците за населението и бизнеса, в съответствие с нормативните изисквания и най-добри практики.

Програмата за управление на отпадъците на територията на община Велики Преслав за периода 2021-2028 г. е разработена за период, който съвпада с действието на Националния план за управление на отпадъците (НПУО) 2021-2028 г. и при необходимост ще бъде актуализирана при промяна във фактическите или нормативни условия за нейното изпълнение.

Националният план е съобразен с изискванията на Директива 2008/98/ЕО за отпадъците, като са отчетени общите принципи за опазване на околната среда като предпазни мерки и устойчивост, техническа осъществимост и икономическа приложимост, опазване на ресурсите, както и въздействие върху човешкото здраве, икономиката и обществото. Срокът на програмата съвпада с периода на програмиране и ползване на европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2021-2027 г.

Приоритет „Отпадъци“ на Оперативна програма „Околна среда“ за периода 2021-2027 г. е насочен към специфична цел „Насърчаване на прехода към кръгова икономика“ и ще се финансират мерки, чрез които отпадъците ще се подготвят за повторна употреба и поправка, ще се рециклират или генерирането им ще бъде предотвратено, както и дейности, свързани с осведомеността на населението и промяна в нагласите му.

Програмата за управление на отпадъците отразява актуалното състояние и планира мерките и дейностите с отпадъците на територията на община Велики Преслав, в съответствие с действащите нормативни изисквания. Разработването ѝ се базира на наличните данни, резултатите от проведени проучвания на системите за управление на отпадъците в общината, както и на анализ на възможностите за финансиране на планираните дейности. Въз основа на събраните данни са направени експертни предложения и прогнози за развитие на инфраструктурата, системите и практиките за управление на отпадъците в общината.

Ключов елемент на програмата е спазването на йерархията за третиране на отпадъците:

- Предотвратяване образуването на отпадъци;
- Рециклиране, повторна употреба или извличане на вторични суровини и енергия;
- Екологосъобразно обезвреждане чрез депониране или изгаряне на тези отпадъци, за които е невъзможно да бъдат предотвратени и/или оползотворени.

Настоящата Програма е насочена към подобряване на организацията за управление и намаляване количеството на образуваните отпадъци в община Велики Преслав и създава необходимите предпоставки за успешна реализация на планираните мерки и дейности.

Фиг.1: Йерархия на отпадъците

Община Велики Преслав е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците на общините от област Шумен (РСУО). В сдружението участват още общините: Шумен, Нови пазар, Каспичан, Смядово, Хитрино, Венец и Каолиново. Всички членове на РСУО са задължени да постигнат общи цели за рециклиране и общи изисквания по отношение на екологосъобразното обезвреждане на отпадъците.

Основната цел на настоящата програма е насърчаване на ефективното използване на ресурсите и постигането на устойчив растеж, чрез прилагане на мерки за изграждане на интегрирана система за управление на отпадъците в община Велики Преслав като елемент на Регионалната система за управление на отпадъците в регион Шумен.

От изпълнението на програмата се очаква да бъдат постигнати следните **резултати**:

- Намаляване на вредното въздействие на отпадъците, чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване;
- Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци, чрез създаване на условия за изграждане на мрежа от съоръжения за третиране на цялото количество генерирани отпадъци, което да намали риска за населението и околната среда;
- Управление на отпадъците, което гарантира чиста и безопасна околна среда;
- Превръщане на обществеността в ключов фактор при прилагане йерархията на управление на отпадъците.

При разработването на Програмата са отразени промените в нормативната уредба и фактическите условия, породени от стремежа на Общинска администрация - Велики Преслав за постигане на устойчиво управление на отпадъците.

1.1. Основание и подход за разработване на програмата

Общинската програма за управление на отпадъците се разработва на основание чл. 52 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО), във връзка с чл.15, ал.1, т.3, чл.57 и чл.59 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Програмата за управление на отпадъците е секторна програма и е неразделна част от Общинската програма за опазване на околната среда на община Велики Преслав.

Програмата обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на Общините и компетенции на Кмета, съгласно разпоредбите на Закона за управление на отпадъците (ЗУО), Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и техните подзаконовни нормативни актове. Обхватът и съдържанието на Програмата са в съответствие и с Методическите указания за разработване на общински програми за управление на отпадъците утвърдени със Заповед № РД-211/31.03.2015 г. на Министъра на околната среда и водите.

В обхвата на настоящата Програма попадат дейностите, свързани с формираните на територията на община Велики Преслав отпадъци, изведени и приоритизирани на база

идентифицираните проблеми, които общинското ръководство трябва да реши, за да се постигне екологосъобразното им управление.

В хода на разработване на ПУО са приложени различни подходи и методи – сравнителен, статистически, описателен, графичен и табличен метод. Използвани са официални данни, публикувани от Министерството на околната среда и водите, Националния статистически институт и други институции.

По своята същност програмата е стратегически документ и при изготвянето ѝ е приложена методология на стратегическо планиране, която определя и основните подходи и технологични етапи при разработването ѝ:

- **Предварителна подготовка** – създаване на ясна и последователна организация на процеса по разработване, съгласуване и приемане на стратегическия документ; информиране на обществеността;
- **Анализ на настоящото състояние** – идентифициране на заинтересованите страни и изготвяне на схема за консултации; събиране, обработка и анализ на данни;
- **Изговяне на прогнози**
- **Изготвяне на подпрограми с мерки и дейности за реализация на Програмата.**

Програмата разглежда процесите от образуването на отпадъците до тяхното крайно обезвреждане, а именно:

- видът на отпадъците и тяхното образуване;
- количества и характеристика на отпадъците;
- начин на събирането и използвани съдове;
- транспортиране и използвана техника;
- рециклиране и оползотворяване;
- обезвреждане на отпадъците.

В рамките на Програмата за управление на отпадъците на територията на община Велики Преслав е изготвен анализ на съществуващото състояние по отношение дейностите, свързани с отпадъците, на база който са идентифицирани проблемите и са формулирани целите за периода 2021-2028 г. Разработен е План за действие, в който са посочени необходимите мерки в близка и в средносрочна перспектива, отговорните институции и необходимите финансови средства за обезпечаване на планираните дейности.

Направен е преглед на организацията за управление на отпадъците, препоръки за бъдещата организация, информационното обезпечаване и провеждането на осведомителните кампании и предоставянето на информация. Програмата е оформена и структурирана съгласно методическите указания за разработването ѝ.

Програмата е отворен документ, който може да бъде допълван и актуализиран при:

- промяна на нормативната уредба;
- промяна на фактическата обстановка;
- по препоръка на компетентните органи;
- при конкретизация на инвестиционните проекти.

Програмата е разработена от външни консултанти съвместно с компетентните служители в Община Велики Преслав, като е взето предвид и мнението на заинтересованите страни. Подходът за разработване на програмата е съобразен и с изискването такъв вид документ да е достъпен за разбиране от страна на неспециалисти и на широката общественост и същевременно да предоставя възможност на тесните специалисти да получат по-подробна информация чрез приложения към основния текст на аналитичната част.

1.2. Принципи и действащо законодателство

При определянето и приоритизирането на мерките, заложи в Програмата, се спазват основните принципи за управление на отпадъците, залегнали в общата европейска и национална политика в тази област, както и основните принципи, на които се основава Националният план за управление на отпадъците.

- „Устойчиво развитие” - използване на природите ресурси по начин, който не ограничава възможността да бъдат използвани от бъдещите поколения.
- „Предотвратяване” - образуването на отпадъци трябва да бъде намалено и избегнато, където това е възможно.
- „Превантивност” – проблемите с отпадъците трябва да бъдат предвиждани и избягвани на възможно най-ранен етап за предотвратяване на замърсяването.
- „Йерархия на управлението на отпадъците” - описва предпочитаната последователност на операциите и дейностите с отпадъците в йерархичен ред - предотвратяване; рециклиране, повторна употреба и екологосъобразно обезвреждане.
- „Разширена отговорност на производителя” и „Замърсителят плаща” – лицата, които образуват или допринасят за образуването на отпадъци или замърсяват околната среда или сегашните притежатели на отпадъците трябва да покрият пълните разходи за третиране на отпадъците и да ги управляват по начин, който гарантира висока степен на защита на околната среда и човешкото здраве.
- „Интегрирано управление на отпадъците” - комплекс от законодателна, институционална и технологична дейност, целяща предотвратяване образуването на отпадъци или тяхното редуциране чрез рационално оползотворяване изразяващо се в повторната им употреба и увеличаването на рециклирането им.
- „Близост” и „Самодостатъчност” – отпадъците трябва да бъдат обезвреждани възможно най-близко до мястото на тяхното образуване.
- „Участие на обществеността” – заинтересованите страни, както и широката общественост имат възможност да участват в разработването на плановете за управление на отпадъците и имат достъп до тях след одобрението им.

Мерките в настоящата програма ще се изпълняват в съответствие с Националния план за управление на отпадъците за периода 2021-2028 г. и Стратегия и план за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.

Мерките в настоящата програма са в съответствие с изискванията на действащото законодателство и изпълнението им следва да се съобрази със следните нормативни актове:

1. Закон за управление на отпадъците - в сила от 13.07.2012 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.19 от 5 март 2021 г.;
2. Закон за опазване на околната среда - Обн. ДВ. бр.91 от 25 Септември 2002 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.21 от 12 Март 2021 г.;
3. Закон за устройство на територията - в сила от 31.03.2001 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.21 от 12 Март 2021 г.;
4. Закон за местните данъци и такси – в сила от 01.01.1998 г., с посл. изм. ДВ. бр.16 от 23 Февруари 2021 г.;
5. Закон за ратификация на Базелската Конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане - Обн. ДВ. бр.113 от 28 Декември 1999 г.;
6. Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. (изм. и доп. ДВ. бр.30 от 31 Март 2020 г.) за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри. Наредбата определя изискванията за предоставяне на информация на НСИ и ИАОС относно отпадъците и съоръженията и инсталациите за отпадъци, вкл. информация от общините.;
7. Наредба № 2 от 23.07.2014 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.86 от 6 Октомври 2020 г.) за класификацията на отпадъците. Наредбата въвежда европейската класификация на отпадъците, задължителна за прилагане и от общините.
8. Наредба № 4 от 5.04.2013 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.101 от 27 Ноември 2020 г.) за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци;

9. Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.36 от 1 Май 2021 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

10. Наредба №7 от 24.08.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци - Обн. ДВ. бр.81 от 17 Септември 2004г.;

11. Наредба №7 от 19.12.2013 год., посл. изм. и доп. ДВ. бр.77 от 16 Септември 2021 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;

12. Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, приета с ПМС № 20 от 25.01.2017 г., Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021 г.

13. Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ.. бр.98 от 8 Декември 2017 г.;

14. Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки Обн. ДВ. бр.85 от 6 Ноември 2012г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021 г.;

15. Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречиштането на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието Обн. ДВ. бр.63 от 12 Август 2016 г., изм. ДВ. бр.55 от 7 Юли 2017 г.;

16. Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти - 08.01.2013 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021 г.;

17. Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства, Обн. ДВ. бр.7 от 25 Януари 2013 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021 г.);

18. Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, Обн. ДВ. бр.100 от 19 Ноември 2013 г., изм. ДВ. бр.30 от 15 Април 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021 г.;

19. Наредба за батерии и акумулатори и за негодните за употреба батерии и акумулатори, Обн. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2013 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021г.;

20. Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, Обн. ДВ. бр.73 от 25 Септември 2012 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021 г.;

21. Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.70 от 7 Август 2020 г.;

22. Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, Обн. ДВ. бр.25 от 18 Март 2003 г., посл. изм. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;

23. Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони Приета с ПМС № 201 от 31.08.2007 г., обн., ДВ, бр. 73 от 11.09.2007 г., в сила от 11.09.2007г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.3 от 5 Януари 2018 г.;

24. Наредба №1 за опазване и поддъжане на обществения ред, чистотата и имуществото, предназначено за общо ползване на територията на община Велики Преслав;

25. Наредба №4 за определянето и администрирането на местните такси, цени на услуги и права на територията на Община Велики Преслав;

26. Наредба №10 за изграждане и опазване на зелената система на територията на община Велики Преслав;

27. Наредба №11 за управление на отпадъците на територията на община Велики Преслав;

28. Наредба за принудително изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на община Велики Преслав.

Законодателството на ЕС за управление на отпадъците включва три категории законодателни актове:

1. Рамково законодателство: Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на

Съвета от 19 ноември 2008 г. относно отпадъците и за отмяна на определени директиви и Регламент (ЕО) № 1013/2006 за трансграничен превоз на отпадъци.

2. Законодателство относно операции и съоръжения по третиране на отпадъци: Директива за индустриални емисии 2010/75/ЕС /относно изгаряне на отпадъци и изисквания за комплексни разрешителни за определени инсталации за третиране на отпадъци/ и Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 г. относно депонирането на отпадъци.

3. Законодателство относно специфични потоци отпадъци и включва следните базови директиви: Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 г. относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО; Директива 2012/19/ЕС относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване; Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 г. относно опаковките и отпадъците от опаковки; Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда; Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 г. относно излезлите от употреба моторни превозни средства; Директива 2020/362/ЕС на Комисията от 17 декември 2019 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства; Директива 96/59/ЕО на Съвета от 16 септември 1996 г. за обезвреждането на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили; Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 г. за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието и Директива 78/176/ЕИО на Съвета от 20 февруари 1978 г. относно отпадъците от производство на титанов диоксид.

Рамкова директива за отпадъците (РДО) с посл. изм. (Директива (ЕС) 2018/851)

Отпадъците, според определението в член 3, параграф 1 от Директива 2008/98/ЕО са „всяко вещество или предмет, от който притежателят се освобождава или възнамерява да се освободи, или е длъжен да се освободи“. Те представляват огромна загуба на ресурси под формата както на материали, така и на енергия. Освен това управлението и обезвреждането на отпадъците може да окаже сериозно въздействие върху околната среда. Депата за отпадъци например заемат земни площи и могат да предизвикат замърсяване на въздуха, водата и почвата, докато изгарянето може да доведе до емисии на опасни замърсители на въздуха. Поради това целта на политиките на ЕС в областта на управлението на отпадъците е да се намали въздействието на отпадъците върху околната среда и здравето и да се повиши ефективността при използването на ресурсите в ЕС. Дългосрочната цел на тези политики е да се намали количеството отпадъци, а когато образуването им не може да бъде избегнато, да се насърчава тяхното използване като ресурси и да се постигнат по-високи равнища на рециклиране и безопасно обезвреждане на отпадъците.

РДО, освен посочената йерархията на отпадъците, въвежда и други ключови разпоредби за страните-членки, съответно за техните компетентни национални, регионални и местни власти, отговорни за съответните политики:

- да се постигне повторна употреба и рециклиране на минимум 50% от битовите и приравнените на битовите отпадъци
- да се постигне рециклиране и оползотворяване на най-малко 70% от отпадъците от строителство и от разрушаване на сгради
- да се разработят национални програми за предотвратяване на образуването на отпадъци
- да се въведе разделно събиране минимум за битовите отпадъци и подобни източници от хартия, метал, пластмаса и стъкло
- въвежда процедура за определяне на критерии за край на отпадъка и специфицира в кои случаи вещества или предмети, получени в резултат от производствен процес, представляват странични продукти, а не отпадъци;

- разграничава кога изгарянето на отпадъци е ефективно от енергийна гледна точка и се счита за операция по оползотворяване;
- определя ясно разликата между „оползотворяване” и „обезвреждане” на отпадъци
- въвежда „разширена отговорност на производителя” като едно от средствата за подпомагане на разработването и производството на стоки, при които се отчита и се улеснява ефективното използване на ресурси по време целия им жизнен цикъл.

Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от **5 юни 2019 година** **относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда.** Една от основните цели на директивата е да се намали количеството на пластмасовите отпадъци. Съгласно новите правила до 2021 г. ще бъдат забранени пластмасовите чаши, чинии, прибори, сламки и др. До 2029 г. целта е за 90% разделно събиране на пластмасови бутилки, както и целта за рециклирано съдържание на пластмасовите бутилки от най-малко 25% до 2025 г. и 30% до 2030 г.

1.3. Процедури за преценка необходимостта от Екологична оценка и Оценка за съвместимост с предмета и целите за опазване на защитените зони в съответствие с изискванията на ЗООС и ЗБР

Законът за опазване на околната среда (ЗООС) и Законът за биологичното разнообразие (ЗБР) регламентират изискванията и последователността на провеждане на процедурите и определят рамката за провеждане на съвместени процедури за екологична оценка и оценка за съвместимост на планове и програми и съответните подзаконов актове - Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г. и Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони, приета с ПМС № 201 от 31.08.2007 г. Компетентен орган за процедурите е РИОСВ - Шумен.

Процес на обществени консултации при разработване на програмата:

При разработването на настоящата програма са използвани следните методи за консултации с обществеността:

- Информирание на обществеността, чрез публикуване на сайта на Общината на проект на Програма за управление на отпадъците на Община Велики Преслав 2021-2028 г.;
- Публикувана на интернет страницата на общината на покана към обществеността и заинтересованите страни за обществено обсъждане /на посочено от Общината място в определен ден и час или дистанционно, чрез споделяне на мнения и предложения на е-мейл за проекта на програмата;
- Проведени обществена консултации по реда на чл.26 от Закона за нормативните актове, чрез предоставяне на проекта на програмата на сайта на Община Велики Преслав и приемане на становища, мнения и възражения на официалната ел. поща на общината или в Центъра за информация на гражданите;
- Разглеждане в комисии и приемане на програмата на заседание на Общински съвет.

Органи за разработване и одобрение

Програмата за управление на отпадъците на община Велики Преслав 2021-2028 г. е разработена от „Динамик Салюшънс” ЕООД гр. Шумен.

В програмата са включени данните от актуален Доклад за извършен четирирезонен морфологичен анализ на битовите отпадъци, генерирани на територията на община Велики Преслав.

Програмата е съгласувана с Решение № ШУ-24-ЕО/2021г. на директора на РИОСВ Шумен.

Програмата е приета на2021 г. с Решение № по протокол №...../.....2021 г. от Общински съвет Велики Преслав.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА

2.1. Географска характеристика и местоположение

Община Велики Преслав се намира в Североизточна България. Територията и заема южната централна част на област Шумен (териториална единица от ниво NUTS 3 според класификацията на системата NUTS1) и Североизточен район (СИР) от ниво NUTS 2. Разположена е в част от Предбалканската старопланинска област.

Фиг. 2: Географско положение на община Велики Преслав

Община Велики Преслав граничи на североизток с община Шумен, на северозапад с община Търговище, на югоизток с община Смядово, а на югозапад с община Върбица.

Географското положение на община Велики Преслав е сравнително благоприятно. Общинският център гр. Велики Преслав е разположен на 20 км. от областния център гр. Шумен и на 25 км. южно от Автомагистрала „Хемус“ – основна пътна артерия в Северна България.

Разстоянието между общинския център град Велики Преслав и град Варна е 107 км. Това е третия по големина град в България. Той е важен и перспективен транспортен център по оста Черно море - Адриатика, част от европейската транспортна мрежа.

Град Велики Преслав отстои на 127 км. от гр. Бургас, на 133 км. от гр. Русе, на 289 км. от гр. Пловдив и на 382 км. от столицата на Република България – град София.

Селищната система на община Велики Преслав е добре изградена. В границите на общината са включени 12 населени места - 1 град – административен център – Велики Преслав и 11 села. Общинският център - гр. Велики Преслав се намира западно от централната част на общинската територия. На север от гр. Велики Преслав са разположени селата Миланово, Хан Крум, Троица, Осмар, Кочово, Мостич, Имренчево. На юг от общинския център се намират селата Мокреш, Драгоево, Суха река и Златар.

Община Велики Преслав е една от 10-те в област Шумен. Тя е на седмо място по територия (заедно с община Каспичан) и на четвърто място по население в областта. Във Велики Преслав живее 6,99% от населението на област Шумен и 1,30% от населението на СИР. Средната гъстота на населението в община Велики Преслав (43,81 души на кв. км. за 2019 г.) е по-малка от средните стойности за област Шумен (50,77), както и от средната гъстота за страната (63,0) и за СИР (63,29 души на кв. км.).

¹ NUTS (на френски: Nomenclature des unités territoriales statistiques;) „Обща класификация на териториалните единици за статистически цели" е йерархична систематика за еднозначна класификация на териториални единици в официалните статистики в страните членки на Европейския съюз.

Фиг. 3: Карта на община Велики Преслав

По брой населени места (12), община Велики Преслав се нарежда на седмо място в областта. Най-много са населените места в община Шумен – 27 и община Хитрино – 21, а най-малко в общините Каспичан - 9 и Смядово – 10.

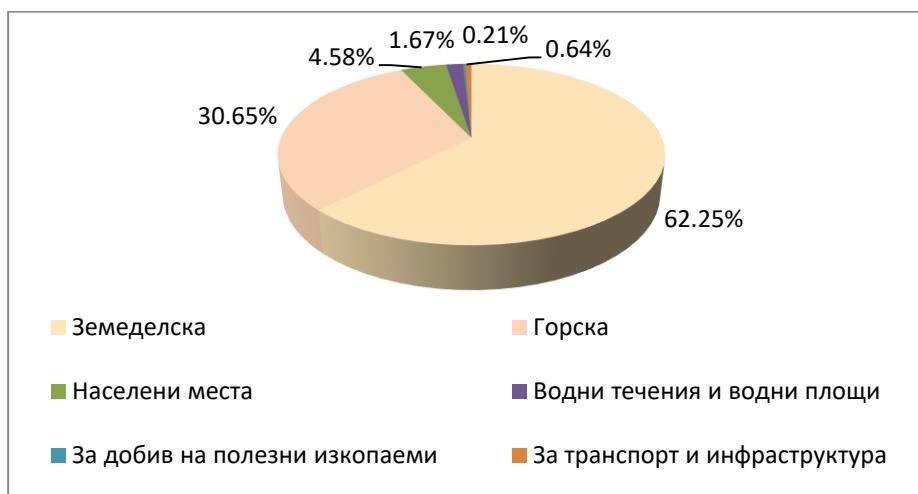
Таблица 1: Баланс на територията на община Велики Преслав (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
274703	171002	84203	12574	4575	577	1771

Източник: Национален статистически институт

Около 92,9% от територията на община Велики Преслав се състои от земеделски и горски площи. Най-голям относителен дял в територията на общината заемат земеделските земи – 171002 дка (62,25% при средни за страната 58%). На второ място са горските площи – 84230 дка (30,65% при средно за страната 35%). Населените места заемат трето място – 12574 дка или 4,58%. Водните течения и водни площи са 4575 дка или 1,67%. Най-малък относителен дял имат териториите за транспорт и инфраструктура – 0,64% и за добив на полезни изкопаеми – 0,21%.

Графика 1: Разпределение на площта на община Велики Преслав по видове територии

Източник: Национален статистически институт

2.1.1. Релеф

Релефът на община Велики Преслав е равнинен, хълмист и ниско планински, като територията ѝ попада в южните части на Източната Дунавска равнина и северни части на Източния Предбалкан. Релефът като цяло е разнообразен, като в северната и югозападната си част е хълмисто-ридов и нископланински, а в централната част – равнинен.

На запад и югозапад са разположени северните ридове на Преславска и Драгоевска планини, разделени от долината на р. Голяма Камчия. От запад на североизток се простират невисоките ридове на Преславска планина – Широкия рът, Тиклата, Авджибели.

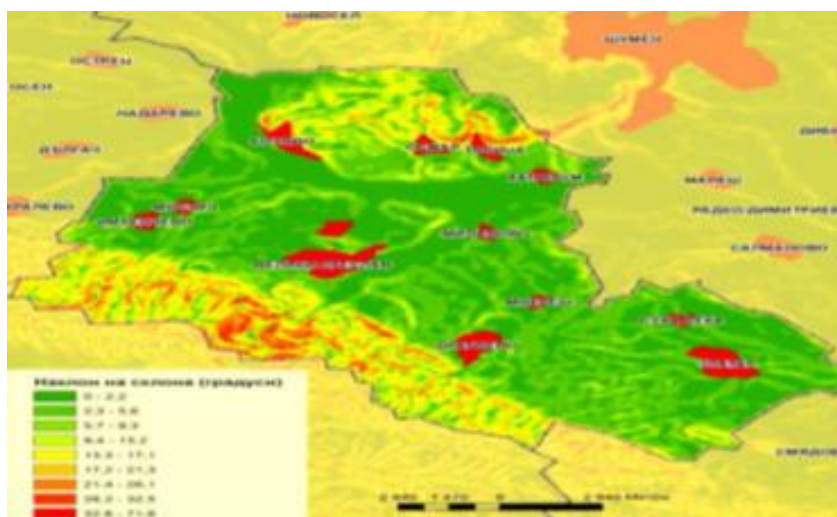
В северните, североизточните и източните части на община Велики Преслав се простират съответно югозападните и северозападните части на Шуменското поле и Смядовското поле.

По югозападните периферии на двете полета преминава условната граница между Източната Дунавска равнина и Източния Предбалкан. В най-източната част на общината, източно от село Златар е разположена „опашката“ на язовир „Кълново“ и в него се намира минималната височина от 73 м.н.в. на община Велики Преслав. В най-северната част на общината, на границата с община Шумен попада южната част на Шуменското плато. На границата с община Шумен е разположена най-високата му точка връх Търнов дял (Търнов табия, 501,9 м).

На запад и северозапад от пролома на река Голяма Камчия в пределите на общината попадат част от северните склонове на Преславска планина. В нея, на границата с община Върбица се издига най-високата ѝ точка – връх Голяма Вършкадалница 723,4 м, която е и най-високата точка на общината.

На югоизток от долината на р. Голяма Камчия се простира Драгоевска планина с ридовете Мараленково усое, Люрденски бурун, Шишков път. Югоизточно от пролома на територията на община Велики Преслав е разположена северозападната, най-висока част на Драгоевска планина, която също е част от Източния Предбалкан. Най-високата ѝ точка връх Отъка 608,7 m е разположен на около 3 км югозападно от село Драгоево.

Фиг. 4: Релеф на община Велики Преслав

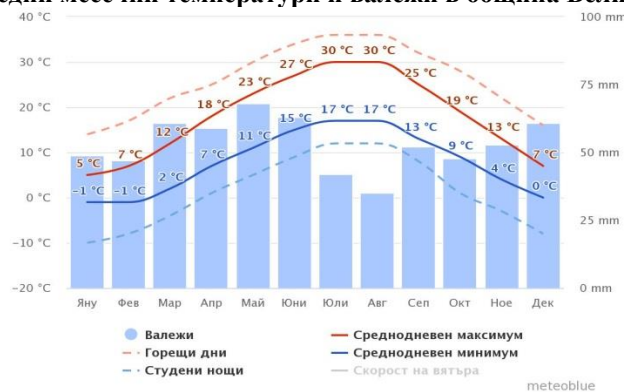
Централната част на общината е равнинна и се пресича от долината на р. Голяма Камчия и притока ѝ Врана. В северната част са южните разклонения на Шуменското плато, което има надморска височина от 300 до 400 m. В Преславския карстов район се включва по-голямата част от Преславска планина. Развити са предимно повърхностните карстови форми и има сравнително малко пещери. С най-големи наклони са склоновете на платата и дълбоко врязаните речни долини в Преславско-Драгоевската планина, за които са характерни сипеи, срутища и свлачища.

2.1.2. Климат

Климатът в община Велики Преслав е умерено-континентален. Характеризира се с горещо лято, хладна зима и малко количество валежи. Този вид климат е белязан от непостоянно време и голяма сезонна температурна амплитуда. Климатичната характеристика се влияе от много фактори, като температурата на въздуха, относителната влажност, скорост и посока на ветровете, валежи, слънчева радиация и др. Известно влияние върху климата оказва Преславска и Драгоевска планина. В източната част зимата е по-мека и лятото е по-горещо в сравнение със западната част на общината. Средната годишна температура е от 9 °C до 11,5 °C. Най-студеният месец е януари (-1,1°C средна температура), а най-топлият юли (22°C средна температура) с амплитуда 23,1°C, типична за умерено континенталния климат.

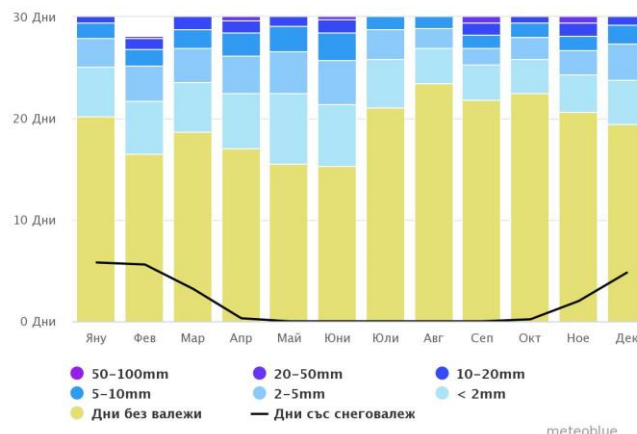
Фиг. 5: Средни месечни температури и валежи в община Велики Преслав

Източник: www.meteoblue.com/bg

„Среднодневният максимум“ (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец от годината за община Велики Преслав. По същия начин „Среднодневният минимум“ (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура. Горещите дни и студените нощи (пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната-нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години. Общината попада в район, който се характеризира със средната за България (2094 часа) годишна продължителност на слънчево греене, при нормална температура на въздуха над 10 °C.

Фиг. 6: Количество на валежите в община Велики Преслав

Източник: www.meteoblue.com/bg

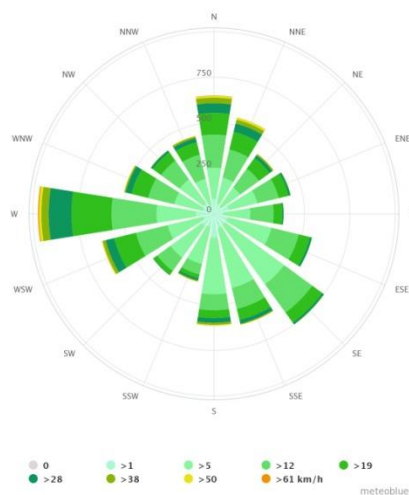
Обемът на средногодишните валежи е 670 мм (за България 650 мм) с летен валежен максимум – 199 мм (май - 78 мм) и есенен валежен минимум - 148 мм (септември – 31 мм). Относителната влажност на въздуха се колебае от 64% през месец август до 84% през месец декември. Максималната и стойност е през зимните месеци, когато температурите на въздуха са минимални. Валежите в южната и северната част са по-големи, отколкото в централната.

Продължителността, в която се задържа снежната покривка е средно 50 дни за ниските части и 80 дни за високите части на общината. Сухото време достига до 25% - 30% от денонощията на месеца, докато средната честота на малко облачното време е 30% - 35%.

Относителната влажност на въздуха се колебае от 64% през месец август до 84% през месец декември. Максималната и стойност е през зимните месеци, когато температурите на въздуха са минимални. Най-голямата относителна влажност е през месеците декември и януари. Минималните стойности на относителната влажност на въздуха са през летните месеци юли и август.

Фиг. 7: Роза на ветровете в община Велики Преслав

Източник: www.meteoblue.com/bg

Розата на вятъра за Велики Преслав показва колко дни в годината вятърът духа от определена посока. Типични за общината са силните северни, североизточни, северозападни и южните ветрове.

Таблица 2: Честота на годишните ветрове за района по посока в %

посока	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
честота %	15.7	11.8	8.6	12.5	10.8	8.3	18.6	13.8

Преобладаващи са западните и северните ветрове, като по-често явление е фьонът, който се проявява в южните райони на общината.

Характерни за региона са късните пролетни слани до края на месец април, което се отразява неблагоприятно върху развитието на растенията. В района преобладаващи са северните и североизточните ветрове, които пренасят студени въздушни маси, главно през зимния период. През пролетта и лятото преобладаващи са източните ветрове, а през есента посоката на ветровете най- често е от юг. Студените северни ветрове създават условия за образуването на поледици по билните части, които причиняват повреди на насажденията и културите. Често явление е фьонът, който се проявява най-често в южните части на общината.

Очакваните промени в климата на общината са свързани с отчетената за България обща тенденция към затопляне, както и увеличаване честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като засушавания, проливни валежи, гръмотевични бури и градушки. Неблагоприятни фактори са падащите мокри снегове, късните пролетни и ранните есенни замръзвания.

Предвижданията са за намаляване на годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха, като минималната температура се повишава по-бързо от максималната и намалява дебелината на снежната покривка. Това води до изместване на горната граница на широколистните гори към по-голяма надморска височина, увеличаване на

недостига на вода в почвата, промяна в ареалите на редица видове и загуба на биоразнообразие.

2.1.3. Водни ресурси

Водните ресурси на община Велики Преслав са сравнително ограничени. През южната към северната част на територията ѝ протича р. Голяма Камчия, която на юг от с. Хан Крум приема най-големия си приток р. Врана и притоците р. Долник и Карамийска река. Увеличаването на подземните води става едва по долните течения на реките Голяма Камчия и Врана. Основна водна артерия - река Голяма Камчия, която протича през територията на общината от югозапад на североизток с част от средното си течение.

Реката навлиза на територията на община Велики Преслав 2 км след като изтече от язовир „Тича“ и протича в дълбока проломна долина между Преславска планина на северозапад и Драгоевска планина на югоизток. Южно от град Велики Преслав излиза от пролома и навлиза в югозападната част на Шуменското поле. Минава последователно покрай град Велики Преслав и село Миланово, югозападно от село Хан Крум завива на изток и напуска пределите на общината. На територията на общината река Голяма Камчия получава отляво най-големия си приток река Врана, която протича през нея с най-долното си течение.

Водните течения на територията на община Велики Преслав са с непостоянен воден отток, като най-пълноводни реките са през месеците февруари-март и април от дъждовни валежи и снеготопене, а маловодието - през юли и октомври-ноември (през този период помалките реки и долове пресъхват). Повечето речни прииждания се формират от поройни валежи през май и юни. Водите на суходолията се формират епизодично от повърхностен валежен отток. За нуждите на напояването, по водосбора на р. Голяма Камчия са изградени 10 язовира с малък обем.

Подземните води в общината са представени от грунтови води в речните тераси и пукнатинно-карстови води в кредните седименти. Водоносните хоризонти на грунтовите води се подхранват главно от валежни води. Средният дебит на подземните води в алувиалните тераси на реките е 6,0 л/сек/м, но варира в доста широки граници (от 0,35 до 16-20 л/сек/м). Според хидрохимичните им характеристики подземните води по цялата дължина на терасите на реките Врана и Голяма Камчия са хидрокарбонатно-калциево-магнезиеви. Водоносни са и окарстените варовици, изграждащи Шуменското плато, като най-значими са карстовите извори при с.Троица с общ дебит 62 л/сек.

Водоснабдяването на гр. Велики Преслав се извършва главно от яз.„Тича”, който има общ обем 311,8 млн.м³ и полезен обем от 271,8 млн.м³. От същия язовир се водоснабдяват и големите градове в региона – Шумен и Търговище. Водоснабдяването от подземни води е организирано чрез 16 бр. сондажни кладенци и 16 бр. каптажи с общ дебит 266 л/сек, обединени в общинската водоснабдителна система „Велики Преслав”, обслужваща селата Кочово, Осмар, Троица, Хан Крум, Миланово, Суха река, Златар, Мокреш, Драгоево, Имренчево и гр. Велики Преслав. Около 17% от населените места и 10% от населението в общината са с режим на водоползване. С влошени качествени характеристики на подаваните питейни води са 4% от населените места, в които живее 8,3% от населението на общината.

На територията на Община Велики Преслав са разположени общо 9 язовира – 8 от тях са публична общинска собственост, а 1 е частен, разположен в с. Драгоево.

- с. Драгоево - 2 язовира по 700 х. куб. м. вместимост;
- с. Кочово – 1 язовир „Корталък”;
- гр. Велики Преслав - 1 язовир „Дервиша” - 400 х. куб.м. вместимост;
- с. Имренчево - 1 язовир по 1400 х. куб.м. вместимост;
- с. Троица - 2 язовира по 216 х. куб.м. вместимост;
- с. Златар - 2 язовира с общ обем 840 х. куб.м. вместимост.

Актуален проблем са наводненията при интензивни валежи на земеделски земи и съоръжения на инфраструктурата, което налага необходимостта от почистване на коритата и

осигуряване на проходимост на водните течения, ремонт на водостоците по пътищата, наблюдение на състоянието на дигите.

На територията на Община Велики Преслав няма открити минерални води. Няма и естествени езера.

2.1.4. Почви и полезни изкопаеми

Територията на община Велики Преслав попада в Севернобългарска лесостепна почвена зона обхващаща Дунавската равнина и Предбалкана (до 600-700м.н.в.). Почвите са предимно сиви горски и хумусно-карбонатни. В южните части се срещат канелени, излужени канелени и канелено-подзолисти почви. Алувиални и алувиално-делувиални почви са установени в речните тераси на р. Голяма Камчия и някои други по-малки реки. Наличието на мощен хумусен хоризонт и добра запасеност от органично вещество обуславят високото естествено плодородие на тези почви. Подходящи са за създаване на овощни насаждения и за отглеждане на фуражи, технически и зеленчукови култури. Склоновите и брегови форми на терена са заети от ерозирани, плитки и каменливи почви. Характеризират се със силно скъсен хумусен хоризонт, на места напълно отнесен от ерозията. Имат много ниски агропроизводствени качества и са неподходящи за отглеждане на селскостопански култури.

Почвената покривка на склоновете е засегната от ерозия. Като цяло ерозионните процеси в горските територии са овладяни и имат затихващи функции. Характерна е ровинната ерозия, развиваща се на територията на поддържаения резерват „Патлейна”. Линейна ерозия се среща ограничено, като частично дълбочинно изравяне на леглата на водните течения.

В зависимост от генезиса и географското разпространение на почвите, територията на община Велики Преслав условно може да се поделени на три района, съответстващи на районите при подялбата ѝ по отношение на релефа:

- Северният район включва Шуменското плато, по заравнените билни части, на което са разпространени дълбоки сиви горски, средно и тежко пясъкливо-глинести почви. В силно наклонените терени в склоновете и подножните части на платото преобладават плитки рендзини. Почвените ресурси в този район се характеризират с относително ниско естествено плодородие.
- Средният район включва териториите, разположени между Шуменското плато от север и Преславска и Драгоевска планина, от юг. Поради преобладаващия равнинно-хълмист релеф, почвите тук са с добре развит почвен профил и с високо естествено плодородие. По терасите на реките Голяма Камчия и Врана са разпространени алувиално-ливадни с ливадни черноземи пясъкливо-глинести почви. В западната половина на района са развити излужени черноземи, тежко-пясъкливо-глинести, а в източната половина на района – сиви горски, средно и тежко пясъкливо-глинести почви, които на места в по-високите части на релефа са в комплекс с ерозирани сиви горски почви. Като цяло почвените ресурси в този район се характеризират с високо естествено плодородие.
- Южният район включва северните склонове и подножия на Преславска и Драгоевска планина, където са разпространени плитки светлосиви горски почви в съчетание с рендзини. Подобно на северния район, почвените ресурси в южния район също се характеризират с относително ниско естествено плодородие.

Община Велики Преслав е бедна на полезни изкопаеми. На територията ѝ има разкрити находища само на варовици за трошен камък при с. Драгоево с 60 606 хил. м³ запаси и варовици за вар при с. Троица с 9620 хил. м³ запаси. И двете находища са в експлоатация.

2.2. Административно-териториална характеристика

Селищната система на община Велики Преслав е добре изградена. В границите на общината са включени 12 населени места - 1 град – административен център – Велики Преслав и 11 села. Общинският център - гр.Велики Преслав се намира западно от централната

част на общинската територия. На север от гр.Велики Преслав са разположени селата Миланово, Хан Крум, Троица, Осмар, Кочово, Мостич, Имренчево. На юг от общинския център се намират селата Мокреш, Драгоево, Суха река и Златар.

Отстоянието в километри от административния център – гр.Велики Преслав до отделните населени места в общината е следното: Драгоево-8,2 км, Златар-16,5 км, Имренчево-6 км, Кочово-7,4 км, Миланово-7,7 км, Мокреш-10,7 км, Мостич-5,2 км, Осмар-15 км, Суха река-18,5 км, Троица-13,2 км., Хан Крум-10,7 км.

Съгласно Единния класификатор на административно-териториалните единици (ЕКАТТЕ) на НСИ - към 21.07.2020 г., населените места в общината са категоризирани както следва:

Таблица 3: Категоризация на община Велики Преслав и съставните ѝ населени места

№	ЕККАТЕ	Наименование на административно - териториалната единица	Категория
1	SHU23	община Велики Преслав, област Шумен	3
№	ЕККАТЕ	Наименование на населеното място	Категория
1	58222	гр. Велики Преслав	3
2	23340	с. Драгоево	6
3	30942	с. Златар	6
4	32723	с. Имренчево	7
5	39133	с. Кочово	6
6	48132	с. Миланово	6
7	48862	с. Мокреш	7
8	49148	с. Мостич	7
9	54273	с. Осмар	7
10	70278	с. Суха река	8
11	73170	с. Троица	6
12	78210	с. Хан Крум	6

Източник: Национален статистически институт

Според Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.), община Велики Преслав попада в групата от 4-то йерархично ниво. Центровете на тези общини са разположени равномерно в територията и играят важна роля за обслужване на населението в собствените им общини и в съседни малки общини в селските райони.²

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба №7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на община Велики Преслав включва следните категории: 1 много малък град – Велики Преслав (до 10 хил. жители) и 1 средно село с население от 1000 до 2000 д. – Златар. Към малките села с население от 250 до 1000 жители се отнасят 7 села (Драгоево, Имренчево, Кочово, Миланово, Мокреш, Мостич, Троица). Останалите 3 са много малки села с до 250 жители (Осмар, Суха река и Хан Крум). Селищната система на общината е устойчива. Няма застрашени от обезлюдяване села с население под 20 души към 2019 г.

Степента на урбанизация на Община Велики Преслав (т.е. процентът на градско население) е 57,95%, при средното за област Шумен – 61,23%. Териториално населението е балансирано разпределено. Около 82% живее в северната половина на общината, в град Велики Преслав и селата Имренчево, Кочово, Миланово, Мостич, Осмар, Троица и Хан Крум.

² Йерархията на центровете е осъществена чрез оценка на тяхното значение и роля по редица критерии и показатели за динамика на населението и степента на развитие на техните обслужващи административни, икономически, транспортни функции и др.

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, но неравномерно балансирана – основната концентрация на селища е в централната и северна част на общината. Дисбалансът (поляритетът) се проявява при демографските, икономическите и функционалните характеристики на селата. По тази причина, общината има нужда от целево създаване на поне един вторичен опорен център, различен от град Велики Преслав, който да балансира развитието на южната част на района, в която са разположени 4 населени места и 18% от населението на общината.

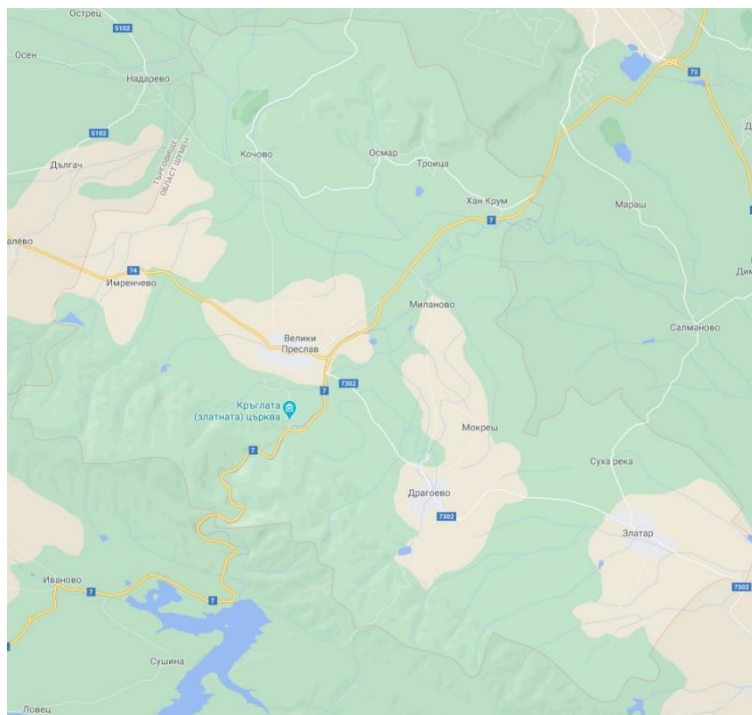
В пространственото развитие на функционалните системи в териториалната структура на общината най-голяма е концентрацията на обществено-обслужващи обекти в общинския център гр. Велики Преслав. На територията на отделните села също има обществено-обслужващи обекти в зависимост от специфичните им функции и потребности.

Административният център - град Велики Преслав е разположен в централната част на територията на общината. Сравнително близо до него са ситуирани и селата: Драгоево, Имренчево, Кочово, Миланово, Мостич. Всички останали населени места са отдалечени с над 10 км. и имат по-периферно местоположение спрямо административния център на различно разстояние, разпределени в границите на общинската територия. Отстоянието на град Велики Преслав до населените места е от 5,2 до 18,5 км.

В регионален мащаб всички селища от община Велики Преслав са поставени в позицията на периферни и полу-периферни. Транспортната достъпност на населените места от общината се осигурява чрез система от републиканска и общинска пътна мрежа. За да се подобри достъпа до населените места е необходимо подобряване състоянието на пътищата в цялата община.

Периферните територии са най-уязвимите пространства от социално-икономическа гледна точка. Повечето са едновременно планински и селски, но въпреки това съществително стабилни демографски характеристики. Основен е проблема с техническа инфраструктура, с липса на заетост и затруднен достъп до социални услуги.

Фиг. 8: Селищна мрежа на община Велики Преслав

Развитието на селищната мрежа е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Велики Преслав. Останалите селища са относително изолирани, с голям брой възрастни хора, които се занимават със земеделие и животновъдство в лични стопанства. Много от хората, живеещи в

селата, са постоянно пребиваващи там. Значителен е броя на жителите, които пътуват за работа до друго населено място. Повечето населени места са подходящи за екологично земеделие и екологични производства, тъй като землищата им са съхранени, имат възможности за развитие и в областта на някои форми на туризма.

2.3. Социално-демографска характеристика

Демографските ресурси с техните образователни и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за местното развитие и растеж. Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението на община Велики Преслав (с около 5% или с 666 души през 2019 г. спрямо 2015 г.). През 2020 г. статистиката отчита ръст на населението с 1% или със 100 души спрямо 2019 г.

Таблица 4: Население в община Велики Преслав 2015 – 2020 г.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Всичко	12713	12575	12400	12230	12047	12148
Мъже	6244	6186	6096	6018	5910	5969
Жени	6469	6389	6304	6212	6137	6179
В градовете	7345	7275	7178	7103	6981	6916
В селата	5368	5300	5222	5127	5066	5232

Източник: Национален статистически институт

През 2020 г. в община Велики Преслав живеят 12148 души, 49% от които мъже и 51% жени. Градското население (на гр. Велики Преслав) е 57%, а в селата живеят 43% от жителите на общината. Развитието на селищната мрежа в общината е довело до концентрация на населението и съсредоточаване на основните административни, промишлени, търговски, обслужващи и културни дейности в гр. Велики Преслав. Като вторични опорни пунктове действат селата – Златар, Драгоево, Троица и Осмар (утвърждаващ се туристически подцентър).

Графика 2: Динамика на населението в община Велики Преслав 2015-2020 г.

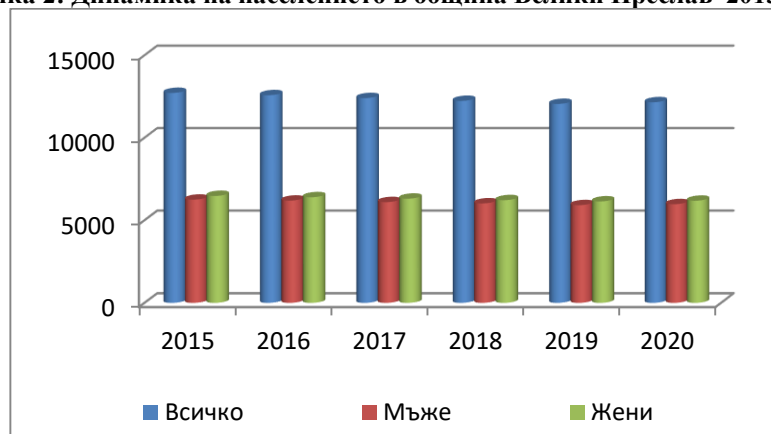

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2017 - 2019 г.

	2017			2018			2019			2020		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Общо	12400	6096	6304	12230	6018	6212	12047	5910	6137	12148	5969	6179
Под трудоспособна³	1715	895	820	1662	868	794	1620	848	772	1572	823	749
В трудоспособна⁴	7183	3890	3293	7075	3840	3235	6962	3769	3193	7065	3824	3241
Над трудоспособна⁵	3502	1311	2191	3493	1310	2183	3465	1293	2172	3511	1322	2189

Източник: Национален статистически институт

³ Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

⁴ В трудоспособна възраст - за 2019 г. тези граници са от 16 до навършването на 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 2 месец за мъжете.

⁵ Над трудоспособна възраст - тези граници са от навършването на 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 2 месец за мъжете.

Процентното съотношение на лицата под, в и над трудоспособна възраст се запазва сравнително постоянно през последните години. През 2020 г. под трудоспособна възраст е едва 13% от населението на община Велики Преслав. Възрастните над трудоспособна възраст са 3511 души или 29%. Около 58% е дялът на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

В общината се наблюдава задълбочаваща се демографска криза. Илюстрация на процеса на демографско остаряване може да се види в намаляването на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 60 и повече години. Към 2019 г. децата и младежите до 19 г. са около 17% от жителите на общината, а възрастните над 60 годишна възраст имат значителен относителен дял – 33%.

Таблица 6: Население по възраст в община Велики Преслав към 31.12.2019 г.

0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 -79	80+	Общо
922	1171	1147	1422	1721	1729	1828	1463	644	12047

Източник: Национален статистически институт

По данни на ГД ГРАО (<http://www.grao.bg>) населението на община Велики Преслав по постоянен адрес намалява и към 31.12.2020 г. е 15230 души, което е с 1% по-малко спрямо 2018 г. Населението по настоящ адрес обаче се увеличава и към края на 2020 г. е 14479 души, с 68 повече спрямо 2018 г.

Таблица 7: Население по постоянен и настоящ адрес 2018 г. -2020 г.

Община, населено място	Постоянен адрес			Настоящ адрес			Постоянен и настоящ адрес в населеното място		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
гр. Велики Преслав	9279	9215	9119	8605	8535	8412	7976	7904	7752
с. Драгоево	814	803	795	819	809	856	728	719	704
с. Златар	1270	1280	1271	1214	1214	1222	1088	1093	1072
с. Имренчево	361	358	352	407	411	408	333	330	322
с. Кочово	746	736	732	728	721	742	603	594	593
с. Миланово	770	785	798	647	645	651	601	612	626
с. Мокреш	390	396	395	313	321	314	292	295	289
с. Мостич	418	419	412	349	350	341	323	326	318
с. Осмар	190	189	193	279	265	323	154	150	151
с. Суха река	104	104	98	87	81	97	76	70	65
с. Троица	793	800	792	741	749	780	607	610	606
с. Хан Крум	284	278	273	322	310	333	248	237	228
Общо	15419	15363	15230	14511	14411	14479	13029	12940	12726

Източник: Национална база данни „Население” - <http://www.grao.bg>

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба №7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на община Велики Преслав включва следните категории: 1 много малък град (до 10 хил. жители) – Велики Преслав, 1 средно село (от 1000 до 2000 жители) – Златар; 7 малки села (от 250 до 1000 жители) – Драгоево, Миланово, Кочово, Троица, Мостич, Имренчево и Мокреш и 3 много малки села (до 250 жители) – Хан Крум, Осмар и Суха река. Селищната система на общината като цяло е устойчива. Към 2020 г. няма застрашени от пълно обезлюдяване села. Най-малко са жителите на с. Суха река – 65 жители по постоянен и настоящ адрес, по данни на ГД ГРАО за 2020 г.

Таблица 8: Естествен прираст на населението на община Велики Преслав 2015-2020 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2015	95	48	47	263	143	120	-168	-95	-73

2016	94	43	51	199	101	98	-105	-58	-47
2017	76	42	34	222	108	114	-146	-66	-80
2018	90	43	47	234	122	112	-144	-79	-65
2019	85	43	42	226	127	99	-141	-84	-57
2020	82	45	37	239	128	111	-157	-83	-74

Източник: Национален статистически институт

Естественият прираст на населението е отрицателен, средно по минус 144 души на година, като през 2015 г. достига минус 168, а през 2020 г. е минус 157. Средногодишният брой на живородените деца в община Велики Преслав за периода 2015-2020 г. е 87. Средната смъртност за изследваните 5 години е 230 човека годишно. Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност са трайни и са причина за отрицателния естествен прираст и задълбочаващата се демографска криза.

Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Велики Преслав 2015-2020 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2015	274	124	150	261	114	147	13	10	3
2016	204	97	107	237	97	140	-33	0	-33
2017	235	95	140	264	119	145	-29	-24	-5
2018	215	98	117	241	97	144	-26	1	-27
2019	247	115	132	289	139	150	-42	-24	-18
2020	549	271	278	291	129	162	258	142	116

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст на населението през повечето години е отрицателен, с изключение на 2015 г., когато е +13 души, а 2020 г., когато е плюс 258 души. Средногодишно населението на община Велики Преслав за периода 2015-2020 г. се е увеличило от положителна миграция с около 141 човека, което оказва положително влияние върху демографските процеси.

Миграцията засяга предимно хора в активна възраст и процесът е свързан с все по-интензивното преразпределение на населението и струпването му в големите градове за сметка на малките и средни селища.

Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в общината през 2020 г. е нарастнало със 101 души.

По данни от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г., в населените места на община Велики Преслав има 5328 домакинства и 3936 семейства., като средният брой членове на едно домакинство е 2,5 човека, а на едно семейство е 2,7 човека. Структурата на домакинствата в община Велики Преслав показва дял от 59% едночленни и двучленни домакинства (29% едночленни, 30% двучленни), 33% три - и четиричленни домакинства (18% тричленни, 15% четиричленни) и 4% домакинства с пет и повече членове. За сравнение, домакинствата с 1-2 члена в страната са 59% (31% едночленни, 28% двучленни), 3-4 члена - 34% (20% тричленни и 13% четиричленни), с 5 и повече членове - 8%. Актуални данни за броя на домакинствата ще има през 2021 година, след новото преброяване на населението и жилищния фонд от НСИ.

Домакинствата са основните генератори на битови отпадъци в общината.

2.4. Икономическо развитие

2.4.1. Развитие на икономиката – тенденции, процеси, проблеми

Икономическото развитие на община Велики Преслав през последните години се характеризира с различна динамика. Основна черта на икономиката в община Велики Преслав е подчертаният ѝ индустриален характер. Структуроопределящи отрасли са: промишленост, селско стопанство, туризъм и търговия, като водещо значение продължава да заема индустрията.

Индустриалният сектор определя икономическия облик на община Велики Преслав. Той е представен от различни отрасли на преработващата промишленост. Добивната промишленост е слабо развита – застъпен е предимно добивът на инертни материали (кариера „Драгоево“ за скални материали и кариера „Троица“ за варовик) и дърводобивът (добив на широколистен и иглолистен дървен материал, както и дърва за огрев).

Индустриалният сектор (с изключение на някои отрасли) не се характеризира с динамично развитие. Третичният сектор (секторът на услугите) е с параметри, подчертаващи степента на развитост на обслужващите функции на община Велики Преслав.

Секторната структура на социално-икономическия комплекс на община Велики Преслав се анализира и оценява чрез прилагане на секторно-отрасловия подход. В първичния сектор се включват селското и горското стопанство (вкл. Лов и риболов). Вторичният сектор включва индустриалните отрасли (добивна и преработваща промишленост), а в третичния – всички обслужващи отрасли. Първичният сектор е по-популярен като аграрен, вторичният – като индустриален, а третичният е познат като сектор на услугите.

Аграрният сектор е с по-слабо участие в икономическото развитие от останалите два сектора на общинския социално-икономически комплекс. Независимо от добрите почвени и агроклиматични условия, изградената мелиоративна инфраструктура, научното обслужване и производствения опит на населението, селското стопанство все още изпитва неблагоприятните последици от аграрната реформа и от влошената пазарна среда. Потенциалът на общината в развитието на селското стопанство е частично използван.

Таблица 10: Брой нефинансови предприятия по основни икономически дейности 2018- 2019 г.

Отраслови сектори	2018	2019
Общо	392	410
Селско, горско и рибно стопанство	74	70
Преработваща промишленост	44	48
Строителство	13	14
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	142	142
Транспорт, складиране и пощи	14	14
Хотелиерство и ресторантьорство	35	44
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	4	5
Операции с недвижими имоти	11	12
Професионални дейности и научни изследвания	9	14
Административни и спомагателни дейности	16	14
Хуманно здравеопазване и социална работа	11	11
Други дейности	13	15

Източник: Национален статистически институт

Броят на нефинансовите предприятия в община Велики Преслав се увеличава с 18 през 2019 г. спрямо 2018 г. В сектор „Търговия” работят най-голяма част от предприятията – 142, което представлява 35% от общия брой предприятия в община Велики Преслав през 2019 г. Второ място заема сектор „Селско, горско и рибно стопанство” съответно със 70 предприятия и 17%, а в третия сектор „Преработваща промишленост” работят около 12% от фирмите. Бързо нараства броят на фирмите занимаващи се с хотелиерство и ресторантьорство като от 35 към 2018 г. се увеличава на 44 през 2019 г. или 11% от фирмите във Велики Преслав.

Таблица 11: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2014-2019 г.

Година	Брой предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица
	Брой								
2014	399	75401	110402	98495	107687	4754	2343	2017	1648
2018	392	99664	133986	120562	134039	7222	7989	1853	1513
2019	410	105311	138947	120173	126329	13709	1998	1868	1505

Източник: Национален статистически институт

Икономическата криза и неблагоприятната бизнес среда у нас не се отразяват много на развитието на предприятията в община Велики Преслав.

През 2019 г. икономическото развитие на община Велики Преслав бележи известен ръст спрямо началото на програмния период през 2014 г. и спрямо предходната 2018 г. Структуроопределящи отрасли за местната икономика са промишленост, търговия и услуги, селско стопанство и туризъм /хотелиерство и ресторантьорство/.

Броят на предприятията в общината се увеличава към 2019 г. с 11 спрямо 2014 г. и с 18 броя спрямо 2018 г. В същото време основните икономически показатели на местните фирми се подобряват. Произведената продукция нараства до 105 311 хил. лева, приходите от дейността са 138 947 хил. лева, нетните приходи от продажби – 120 173 хил. лева. Печалбите достигат 13 709 хил. лева, което е почти двукратно нарастване спрямо 2018 г. Броят на заетите лица се увеличава минимално с 15, а на наетите намаляват с 8 души и към 2018 г. са съответно – 1868 заети и 1505 наети лица.

Около 68% от произведената продукция в общината и 59% от нетните приходи от продажби са реализирани в сектора на преработващата промишленост.

От общо 410 предприятия в община Велики Преслав 373 броя или 91% са микропредприятия с персонал до 9 заети лица, 28 броя са малки предприятия с персонал от 10 до 49 служители и 9 са средни предприятия с персонал от 50 до 249 служители. Към 2020 г. в общината няма големи предприятия с персонал над 250 лица.

Средната годишна работна заплата в общината се увеличава от 7600 лева през 2016 г. на 10069 лева през 2019 г., но остава със стойности значително под средните за област Шумен (12 124 лева) и за страната (15 209 лева).

Реализираните преки чуждестранни инвестиции в община Велики Преслав за 2019 г. възлизат на 772 900 евро, а общо за периода 2016-2019 г. са 2 659 200 евро.

Важен фактор за развитие на местната икономика е близостта до два големи административни и индустриални центъра – град Шумен и град Търговище, което осигурява пазар за реализация на местната продукция и достъп до летище и пристанище за износ в град Варна. Икономическите дейности в общината са концентрирани предимно в гр. Велики Преслав, който се явява и зона на локална икономическа гравитация.

Състоянието на местната икономика се определя и влияе от много на брой и различни по естество фактори, които биват както вътрешни, така и външни. В тази връзка е важно да се

определи икономическото състояние на заобикалящите общината територии, което детерминира средата за нейното развитие, позицията на общината спрямо съседните ѝ общини, наличните ѝ сравнителни предимства и потенциали за растеж, както и основните ограничители за икономическия подем.

Средната брутна годишна работна заплата и доходите на населението в общината са важен показател при определяне размера на такса „Битови отпадъци“.

2.4.2. Промисленост

Промислеността остава един от основните отрасли за икономиката и определя икономическия облик на община Велики Преслав. Той е представен от различни отрасли на преработващата промисленост.

Добивната промисленост е слабо развита – застъпен е предимно добивът на инертни материали (кариера „Драгоево“ за скални материали и кариера „Троица“ за варовик) и дърводобивът (добив на широколистен и иглолистен дървен материал, както и дърва за огрев).

През последните години се развива и шивашката промисленост. Община Велики Преслав се характеризира със среден темп на развитие при нарастване на инвестициите през последните години.

Отрасловата структура на преработващата промисленост в община Велики Преслав показва, че водещ е традиционният отрасъл „Производство на храни, напитки и тютюневи изделия“. Същият е представен от няколко търговски дружества по-значими, от които са:

- Винарна „Слънчев замък“ ЕООД – с. Драгоево
- Винарска изба „Осмар“ - с. Осмар „Осмар“ ООД - производство на пелин и вино, предимно Шардоне, Каберне совиньон и Мерло
- Цех за сладкарски изделия – „Цитрон“ ООД
- „Радост – 77“ ЕООД – сладкарски изделия
- „Плиска Ойл“ ЕООД
- ЕТ „Анатолий Чернев - ЦИОН “ с Хан Крум
- Кланници за месни заготовки
- „Екселанс“ ООД с. Осмар за производство на млечни продукти
- Цех за обработка и пакетиране на ядки
- Валентин Кънчев – „Виола“ ООД – гр. Велики Преслав - производство и износ на билки и плодове и др.

Втори водещ промислен отрасъл в общинския индустриален комплекс е „Преработка на дървен материал и изделия от него“. Производствената номенклатура на разглеждания отрасъл включва производство на паркет („Дурмалар“ ООД), производство на мебели (представено от дейността на няколко еднолични търговски дружества) и „Дибо“ АД и „2М“ ООД – производство на мебели.

Отрасъл „Производство на машини и оборудване“, познат като отрасъл „Машиностроене“ е представен от Ремонтен завод на вагони и жп техника в с. Хан Крум.

Отрасъл „Производство на химикали и химични вещества“ е свързан с дейността на няколко „микро-“ и „малки“ предприятия, разположени в няколко населени места. Такива са „Санита пласт“ ООД в с. Драгоево (пластмасови изделия за бита) и няколко еднолични търговски дружества, произвеждащи пластмасови изделия, антифриз, белина и др.

ЕТ „Александър Димитров“ е с дейност, специализирана в производство на пластмасови изделия за строителството, ВИК, домашни потреби.

„Автомобили Черное море“ АД – „Бетонен възел“ – гр. В. Преслав;

„Съклопакет-ТА“ ЕООД – с. Хан Крум;

„Строителни изделия“ АД – с. Хан Крум.

Проблемите в този отрасъл са свързани с изхабеността на материалните активи, с използването на остарели технологии, с несигурния пазар на произведената продукция и др.

През последните 1-2 десетилетия в общинската икономика се разви и отрасъл „Производство на текстил и облекла“. Същият е представен от фирмите „Интертекс България-2009“ ООД и други цехове за конфекция.

Териториалните анализи, свързани с местоположението на основните икономически субекти в общината показват, че са се формирали две основни локализации с висока капитализация на територията: гр. Велики Преслав и с. Хан Крум.

Основните производствени мощности на промишлените предприятия на територията на гр. Велики Преслав са разположени в специално формирана производствена зона в североизточната част на града. Тук са разположени „Винекс Преслав“ АД, „Преслав АН“ АД, „ДИБО“ АД, „Плиска ойл“ ЕООД, „Мелничен комплекс“ - МИГ ЕООД, „Санитапласт“ ЕООД, „Ривакомерс“ ЕООД, „Кланица Динев“ и др. Наличието на промишлена (производствена) зона в гр. Велики Преслав дава възможности да се провеждат редица мероприятия с устройствено-планировъчен характер, редица инвестиционни дейности по разширяването и поддържането на довеждащата инженерна инфраструктура (В и К, енергийна, транспортна и др.).

Село Хан Крум е вторият локализационен център на по-значими производствени мощности на добивната и преработващата промишленост и на структура за научно обслужване в аграрния сектор. Тук са разположени вагоноремонтният завод „Хан Крум“ АД, предприятието „Строителни изделия“ АД и „Стъклопакет – ТА“ ЕООД.

В останалите населени места производствените структури са представени от малки предприятия (в преобладаващата си част „микропредприятия“ с брой на заетите лица до 10 лица).

С изключение на хранително-вкусовата промишленост, всички останали отрасли са зависими от външни суровини. Състоянието на дълготрайните материални активи (ДМА) не е добро, в някои степени достига до 50 и повече процента изхабяване на фондовете.

За ефективното функциониране на предприятията е необходимо да се осигури или ремонтира транспортната инфраструктура, която да подобрява достъпа до производствените и търговски зони.

2.4.3. Селско стопанство

Селското стопанство е сред основните отрасли на местната икономика в община Велики Преслав. Секторът се развива динамично през последните години.

Селскостопанският фонд заема 171 002 дка и представлява 62% от общата площ. Обработваемата земеделска земя през 2019 г. се увеличава с 8 753 дка спрямо 2018 г. и е 162 740 дка. Общината е с добре развито зърнопроизводство - през 2019 г. зърнените култури заемат 59%, а фуражните - 5% от обработваемата земя и напълно покриват зърнения и фуражния баланс по изхранването на населението и животните в общината. От техническите култури основно се отглеждат рапица и слънчоглед, които заемат 22% от посевната площ.

Приоритет в развитието на земеделието са трайните насаждения, които заемат 12% от обработваемата земя. Главна задача е възстановяването на старите и засаждането на нови лозови масиви, които са основният дял на трайните насаждения. На територията на общината са разположени най-големите лозови масиви в Шуменска област.

Значително са се увеличили и площите, засадени с дългогодишни култури - малини, касис, лавандула. В същото време броят на регистрираните земеделски стопани намалява до 197. За сравнение през 2017 г. регистрираните земеделски стопани са били 311.

Таблица 12: Брой регистрирани земеделски стопани за периода 2015-2019 г.

2015	2016	2017	2018	2019
211	229	311	201	197

Източник: Общинска служба по земеделие – Велики Преслав

Към 2020 г. в община Велики Преслав функционират 4 земеделски кооперации – в гр. Велики Преслав и в селата: Троица, Осмар и Кочово.

Таблица 13: Справка за засети площи и добиви по видове земеделски култури

Вид култура	2015		2016		2017		2018		2019	
	дка	тон	дка	тон	дка	тон	дка	тон	дка	тон
пшеница	30547	12297	29560	13154	37300	22380	35075	10556	19350	9900
ечемик	7674	2689	11670	5473	5500	2970	4035	1100	2460	984
зимна масл. рапица	3523	897	2300	1100	3476	1043	1098	155	2087	292
пролетен ечемик	972	233	0	0	183	66	202	65	0	0
фуражен грах	770	94	800	180	1395	419	456	46	690	145
силажна царевица	1450	2900	1924	3848	1803	4327	320	845	19	45
домати	60	100	50	60	50	50	45	34	350	305
фасул	30	2	25	3	0	0	60	6	2	0.2
овес	70	11	36	9	36	7	70	14	120	24
тютюн "бърлей"	7	1.4	5.5	1.1	5.5	2	0	0	0	0
тютюн "ориенталски"	4	0.5	2.8	0.4	5	1.7	10	1.5	10	1.15
пъпеш	4	2.5	0	0	0	0	0	0	0	0
дини	12	11	5	4	130	520	0	0	260	598
градински грах	457	130	593	181	12	4	0	0	0	0
картофи	70	120	50	105	30	15	0	0	4	1.6
маслодаен слънчоглед	20832	3746	22357	6617	22531	8210	25654	7696	8600	1978
царевица за зърно	15812	6909	11066	4900	9959	4500	15150	7575	6500	3900
ябълки	110	55	210	67	210	140	210	80	151	100
праскови	86	23	86	34	86	41	86	43	86	34
сливи	243	219	243	95	347	280	347	262	347	124
череш	286	128	286	94	290	151	290	82	348	100
круши	8	3	8	3	8	3	8	3	8	2
кайсн	24	1	24	1	24	9	24	0.9	24	6
ягоди	144	61	144	61	144	58	144	85	144	58
малини	1202	475	1257	503	1257	503	1257	465	1257	403
лавандула	1000	352	1073	376	1073	536	1073	376	1257	691
лозя-винени	2000	700	3250	1528	3250	2700	3250	2600	3250	2438
лозя-десертни	260	74	364	146	364	180	364	180	364	150
вишни	74	27	74	27	74	24	74	22	112	21

Източник: Общинска служба по земеделие – Велики Преслав

Основните отглеждани култури в община Велики Преслав към 2019 г. са пшеница, слънчоглед и царевица за зърно. С тях са засети най-много площи земеделска земя. Отглеждат се още ечемик и рапица, малини и лавандула. Общината е с традиции в лозарството, като преобладават винените сортове. Зеленчукопроизводството е слабо развито. През последните години се увеличават площите, засети с домати и грах. От овощните култури преобладават череш, сливи, ябълки и праскови. През 2020 г. в общината са създадени около 1000 дка нови кайсиеви насаждения - частна инвестиция.

За периода 2018-2019 г. са рехабилитирани площи в размер на 27491 дка, с начин на трайно ползване от Депо за битови отпадъци /сметище/ на Друг вид земеделска земя. Към 2019 г. комасираните площи в община Велики Преслав са 52,83%. Функциониращи поливни съоръжения има единствено в землището на с. Миланово.

Таблица 14: Справка за броя на животните в община Велики Преслав по видове

Вид животни	2015		2016		2017		2018		2019	
	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни
Говеда - вс.	26	932	26	932	34	1640	22	1343	19	1156
Овце - вс.	21	1781	21	1781	30	4166	14	2212	13	2867

Кози - вс.	3	90	3	90	4	175	3	190	3	104
Свине - вс.	2	47	2	47	5	336	7	370	1	40
Пчелни семейства	15	1234	15	1234	45	3087	22	2 115	17	1646
Птици - бройлери	2	32	2	32000	2	32000	1	44264	1	44264

Източник: Общинска служба по земеделие – Велики Преслав

Животновъдството в общината се развива устойчиво през последните години. Броят на говедата, овцете и птиците се увеличава, но на свинете и пчелните семейства намаляват значително, като голямо значение има епидемията от африканска чума по свинете.

Земеделските стопани трябва да бъдат обучени да използват максимално ресурса на местните почвени типове и районираните сортове на основните земеделски култури. Въвеждането на нова техника и нови производствени технологии ще доведе до по-голяма енергийна ефективност в селското стопанство, както и комасацията на земята и уедряването на земеделските площи, като допълнителен фактор. Конкретните действия по информиране и обучение на земеделските производители трябва да са насочени към:

- достъп до европейски програми и мерки;
- производство с минимум почвени обработки;
- възстановяване на естественото почвено плодородие без употреба на енергоемки минерални торове, а чрез правилното редуване на земеделските култури и използване на органични торове за подобряване на химическите и физични свойства на почвата;
- използване на устойчиви на болести и неприятели сортове на земеделските култури и изграждане на подходящи сеитбообръщения с цел минимизиране на употребата на пестициди;
- повишаване на познанията по организация на селскостопанското производство и оптимално натоварване на машинния парк.

2.4.4. Горско стопанство

Горският фонд заема около 30,65% от територията на община Велики Преслав. Горите се стопанисват и управляват от ТП Държавно горско стопанство (ДГС) – Преслав към Регионална дирекция по горите – Шумен и Североиточно държавно предприятие. Една от основните дейности на ДГС е и развитие на ловното стопанство, включително съхраняване и увеличаване популацията на дивеча в района. Общата лесистост на площта на общината е 30.6%.

Фигура 9: Карта на РДГ - Шумен

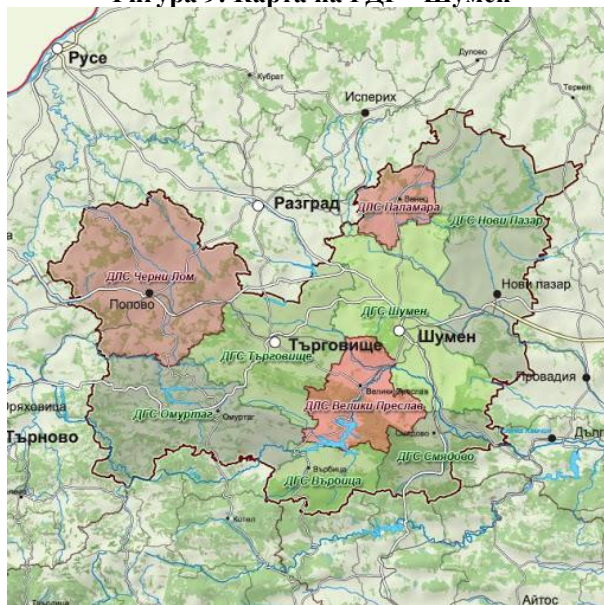

Таблица 15: Разпределение на общата горска площ на община Велики Преслав по видове собственост и по години 2015 – 2019 г.

№ по ред	Видове собственост	Площ на горските територии на общ. В. Преслав по видове собственост и по години, ха				
		2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
1	Държавни горски територии	8355	8355	8355	8355	8362
2	Общински горски територии	373	373	373	373	424
3	Гори на частни физически лица	189	189	189	189	190
4	Гори на частни юридически лица	25	25	25	25	31
	Общо:	8942	8942	8942	8942	9007

Източник: ТП ДГС - Преслав

Държавните горски територии заемат близо 93% от горския фонд на община Велики Преслав. Общинските гори са 424 ха или 5%. Останалите 2% или 221 ха гори са собственост на частни физически и юридически лица.

Таблица 16: Предвидено и осъществено ползване на дървесина от горския фонд на община Велики Преслав за периода 2015 – 2019 г.

Година	Видове собственост	Предвидено ползване		Осъществено ползване	
		Стойща маса, куб.м	Лежаща маса, куб.м	Стойща маса, куб.м	Лежаща маса, куб.м
2015	Държавни горски територии	26240	22820	22770	19345
	Общински горски територии				
	Гори на частни физически лица	300	236	160	142
	Гори на частни юридически лица	70	61		
	Общо:	26610	23117	22930	19487
2016	Държавни горски територии	30480	26256	28020	24112
	Общински горски територии	760	690	370	335
	Гори на частни физически лица	70	59	70	56
	Гори на частни юридически лица	70	61	70	58
	Общо:	31380	27066	28530	24561
2017	Държавни горски територии	18640	16142	15380	13249
	Общински горски територии	1490	1170	1460	1174
	Гори на частни физически лица	80	67	90	80
	Гори на частни юридически лица	30	27	30	27
	Общо:	20240	17406	16960	14530
2018	Държавни горски територии	23570	20998	14560	12939
	Общински горски територии	1180	921	1260	999
	Гори на частни физически лица	70	56	60	44
	Гори на частни юридически лица				
	Общо:	24820	21975	15880	13982
2019	Държавни горски територии	24870	21314	16290	13912
	Общински горски територии	580	464	320	255
	Гори на частни физически лица	80	72	110	97
	Гори на частни юридически лица	360	325	400	357
	Общо:	25890	22175	17120	14621
Общо за периода 2015 - 2019	Държавни горски територии	123800	107530	97020	83557
	Общински горски територии	4010	3245	3410	2763
	Гори на частни физически лица	600	490	490	419
	Гори на частни юридически лица	530	474	500	442
	Общо:	128940	111739	101420	87181

Източник: ТП ДГС - Преслав

Количеството на ползваната дървесина от горския фонд на Велики Преслав намалява през последните години от 42417 куб. м. през 2015 г. на 31741 куб. м. през 2019 г. Общо за периода са добити 188601 куб. м., в това число: 101420 куб.м. стояща маса и 87181 куб. м лежача маса. Средногодишно за периода са добивани 37720 куб. м. дървесина.

На територията на община Велики Преслав има 5 /пет/ дървообработващи и преработващи предприятия и 6 /шест/ складове – площадки за продажба на дърва за огрев. Функционират и 7 /седем/ пункта за изкупуване и преработка на билки, гъби и горски плодове. Фирма „Пинокьо“ село Драгоево произвежда пелети за отопление, като използва дървесен материал, който включва сурова дървесина, дървени трупи и остатъчен материал от дървени трупи. Производствения капацитет на фирмата към момента е около 30 тона месечно.

През периода 2015 – 2019 г. на територията на общ. В. Преслав залесявания са извършвани само в държавните горски територии, по години както следва:

2015 г. – 43 дка

2016 г. – 52 дка

2017 г. – 30 дка

2018 г. – 0 дка

2019 г. – 0 дка

Общо: 125 дка

С оглед развитието на туризма в района е важно да не се допуска масово изсичане на гори, което ще доведе до екологични проблеми, да се увеличи площта на горите с рекреационна цел и да се предвидят нови залесителни мероприятия.

В общинските гори ежегодно се извършват лесоустройствени дейности като почистване, почвоподготовка, залесяване и отглеждане на култури. С цел опазване на горите е извършено разделяне на горските територии на горскостопански райони и охранителни участъци.

Стопанското значение на горите не се ограничава само с дърводобива. Ежегодно се предоставят площи на местното население, осигуряващи паша на голяма част от селскостопанските животни. При благоприятни условия се събират билки, гъби и горски плодове, но тази дейност няма стопанско значение, а е предимно за лични нужди на местното население. От голямо значение за населението в района са и защитно-водоохранните и противоерозионни функции на гората.

Горските територии изпълняват функции по отношение на: поддържане на биологичното разнообразие на горските екосистеми; производство на дървесни и недървесни горски продукти; защита на почвите, водните ресурси и чистотата на въздуха; осигуряване на социални, образователни, научни, ландшафтни и рекреационни ползи; защита на природното и културното наследство; регулиране на климата.

През програмния период 2021-2027 г. е необходимо разработването на програми за залесяване на горските територии, пострадали от бедствия и пожари. Нужно е балансирано използване на горите по начин, който няма да бъде за сметка на устойчивото развитие на туризма. Важно е да не се допуска масово изсичане на гори, което ще доведе до екологични проблеми, да се увеличи площта на горите с рекреационна цел и да се предвидят нови залесителни мероприятия. Предвид факта, че развитието на общинската икономика до голяма степен зависи от използването на горите, то от важно значение е запазването на ресурсите от горския фонд, за да се запазят неговите екологични и социално-икономически функции.

2.4.5. Туризм

Туризмът е един от отраслите с най-голям потенциал в общинската икономика. Община Велики Преслав е сред популярните дестинации за културно-исторически туризъм у нас и сектора се развива успешно през последните години. Това е Втората българска столица, прочута със Златния век на Симеон Велики – време на духовен разцвет и обединение на нацията, книжнина, просвета и разширяване на границите на три морета – Черно, Бяло и Адриатическо.

Територията разполага с богати туристически ресурси, исторически и природни дадености за: Културен, Събитиеен, Поклоннически, Екологичен и приключенски туризъм, Селски и Винено - кулинарен туризъм. Базата за настаняване, отдих, почивка и развлечения също е добре развита, но туристическия потенциал на общината все още не се използва пълноценно за генериране на високи доходи и икономически растеж.

Към Община Велики Преслав е сформиран Консултативен съвет по въпросите на туризма. Туристите се обслужват от три Туристически информационни центъра: един в новия град (на гърба на читалищната сграда), и два Туристически информационни – билетни центъра в Археологически резерват Велики Преслав – единият до Дворцовия комплекс и другия при Кръглата златна църква.

Към туристическите ресурси с *природен характер* на територията на общината попадат:

- *Резерватът „Патлейна“*, разположен в непосредствена близост до гр. Велики Преслав (на 1 km югоизточно от старопрестолния град в местността Патлейна). Намира се в Преславските разклонения на Предбалкана. Заема площ от 378 дка. Същият е със статут на поддържан резерват и в него се намират находища на див рошков и урумово лале. В непосредствена близост до природния резерват има интересен обект с антропогенен характер, който предизвиква туристически интерес. Това е средновековен манастир от X в. със запазени и реставрирани сгради - помещения за монасите, зимник, винарница, керамични работилници и др.;
- *Резерват „Дервиша“*, също разположен в близост до гр. В. Преслав. Води наименованието си от името на едноименната местност. Площта му възлиза на 106 дка. Той е със статут на поддържан резерват и в него има находища на естествено разпространен обикновен (див) кестен.

Многобройните исторически места, разположени в интересна природна среда, също играят ролята на потенциален туристически ресурс. Такива са историческите места „Карталъка“, „Бункера“, „Баладжата“, „Бункера“, „Дъбравата“, „Черната локва“, „Пърнарица“ и др. – общо 13 исторически места на територията на землищата на гр. Велики Преслав и селата Кочово, Златар и Драгоево.

ТП „ДГС“ - Преслав е с разнообразен дивечов състав, който е привлекателен за развитие на ловния туризъм.

Осмарските манастири се намират на около 15 км от Велики Преслав, на стръмен скалист склон в Осмарския боаз на Шуменското плато. Издълбани в меки варовикови скали, скалните манастири представляват забележителни паметници, свързани с религиозния, културния и просветния живот от времето на Второто Българско царство. Дестинацията предоставя отлична възможност за планински преход и скално катерене, съчетани с посещение на монашески килии и черкви, изградени в периода XII – XIV в.

На територията се намират единствените в Северна България находища на блатно кокиче край с. Осмар на площ 19 ха и край с. Кочово 12 ха, обявени за защитени територии.

Подходящо място за отдих и риболов е язовир „Тича“, на 14 км в южна посока от Велики Преслав. Обиколката на язовира е над 100 км и е третият по големина в България.

Твърде значими за развитието на туристическата функция на община Велики Преслав (на практика най-използваеми в момента) са *антропогенните ресурси*, които са и национално и регионално културно-историческо богатство. В основни линии те са свързани с *културно-историческото наследство* на община Велики Преслав и на Шуменска област. По своята същност те са със:

Археологически характер - останки от старата българска столица Велики Преслав (893–972 г.). Едни от най-значимите туристически обекти в общината са Археологически музей „Велики Преслав“ и ИАР „В. Преслав“. През 2019 г. за обектите са отчетени общо 34 332 посетители, от които 33179 – българи и 1153 – чужденци. Обектите са генерирали общо приходи от входни такси и беседи – 111047.50 лева и приходи от продажби на сувенири – 46 160.60 лева.

Тук е създаден Националният историко-археологически резерват с музей „Велики Преслав“. На това място са открити множество недвижими паметници с висока историческа и художествена стойност. Важни акценти в Националния историко-археологически резерват „Велики Преслав“ са Манастирският и граждански ансамбъл, Кръглата църква, Двореца, крепостните стени и др. Сред експонатите в музея към резервата се намират оригинални произведения на старобългарското и средновизантийското изкуство - иконата на Св. Теодор Стратилат, Преславското златно съкровище и Керамичният иконостас от Дворцовия манастир. Уникални по своя характер са и оловните печати, които формират цяла колекция. Потенциален и реален туристически интерес предизвиква и ценната сбирка от епиграфски паметници - резултат на високите постижения и просветна дейност на Преславската книжовна школа.

- *Архитектурно-етнографска значимост* – като акцент в този тип туристически ресурс се очертават етнографската къща Картолова къща в гр. Велики Преслав и Свещаровата къща в с. Осмар. Архитектурната им стойност, допълнена с етнографските експозиции, дават илюстрация за бита на българина от Преславския край в миналото, което предизвиква определен туристически интерес.

- *Религиозно-култов характер* - двете църкви във Велики Преслав - „Св. Св. Петър и Павел“ (която датира от времето на турското робство) и „Св. Архангел Михаил“ - в центъра на града, както и църквата „Св.Св. Кирил и Методий“ (със статут на паметник на културата) в археологическия резерват, дават представа за църковната архитектура. С висок туристически потенциал са скалните манастири над селата Осмар и Троица. В тях интерес представляват монашеските килии и черквите, издълбани в скалата и обитавани през XII-XIV век.

В културно-историческото наследство, базирано освен на веществени паметници (археологически, етнографски и религиозно-култови обекти и забележителности), като туристически ресурс се открояват и *традиционните обичаи и народните празници*, чествани на територията на общината. Някои от тях, в съчетание с интересните културно-исторически паметници, могат да бъдат популяризирани за привличане на туристически интерес и за развитие на културно-познавателния и развлекателния туризъм.

Като антропогенен ресурс за развитие на специфични форми на туризъм „винарско-дегустационен“ са винарските изби – в гр. Велики Преслав, с. Хан Крум и с. Осмар. При наличие на съответни стимули към собствениците на двете изби могат да бъде създадена необходимата инфраструктура (зали за дегустация на вина, предлагане на сувенири, свързани с винената тематика и др.). Тази форма на нетрадиционен туризъм може да бъде развивана паралелно с културно-познавателния, ловния, религиозно-култовия и др.

Осигуреността на територията на община Велики Преслав с различни по характер туристически ресурси със значим туристически потенциал е фактор за развитие на разнообразни форми на туризъм като:

- *Културно-познавателен*, в т.ч.: изучаване на историческите събития и посещения на значими културно-исторически паметници, запознаване с традициите в бита, обичаите, фолклора и на недвижимото и движимото културно-историческо наследство;
- *Екологичен туризъм*, в т.ч.: оздравителен или здравно-рекреативен туризъм;
- *Ловен и риболовен туризъм*;
- *Развлекателен туризъм* – винарско-дегустационен, базиран на винарските изби в района;
- *Религиозно-култов туризъм* - посещение на действащи и с културно-историческа стойност молитвени домове и т.н.

На територията на община Велики Преслав съществуват природни и антропогенни зони и фактори (уникални културно-исторически паметници, недвижими културни ценности и обекти, значителни горски ресурси, природни забележителности, защитени зони,

религиозни и културни обекти, етнографски ресурси, традиции в лозарството и винарството), които биха могли да се използват за развитие на туризма.

Наличието на разнообразни туристически ресурси с висока стойност и провежданата политика за ефективното им използване за целите на социално-икономическото развитие на общината са само един от факторите за развитие на определени туристически дейности като:

- Туроператорска и туристическа агентска дейност;
- Хотелиерство и ресторантьорство;
- Туристическа реклама, обмен на валута и др.

На територията на Община Велики Преслав са категоризирани и функционират общо 54 „Места за настаняване“ и „Заведения за хранене и развлечения“.

От тях места за настаняване към 2021 г. – 18 броя:

- клас А: 1 бр. – „Мотел“;
- клас Б: 14 бр. – 1 бр. „Семеен хотел“, 1 бр. „Почивна станция“, 1 Туристическа спалня и 14 броя „Къщи за гости“.

От тях три Къщи за гости се намират в село Осмар, две в с. Имренчево и по една в с. Драгоево и с. Мостич.

Заведенията за хранене и развлечения на територията на община Велики Преслав са 37 бр. Типовете са разнообразни – ресторанти, бистра, бирария, кафе-аперитиви, пивници, закувални, сладкарници, бар-клуб.

Таблица 17: Дейност на местата за настаняване в община Велики Преслав 2016-2019 г.

Години	Места за настаняване брой ⁶	Легла брой	Легла денонощия – брой	Стаи – брой	Реализирани нощувки – брой			Пренощували лица – брой			Приходи от нощувки – левове
					общо	българи	чужденци	общо	българи	чужденци	
2016	7	155	43426	64	4172	3963	209	1892	1723	169	76992
2017	6	136	44797	62	2936	2841	95	1935	1863	72	78054
2018	9	213	59215	89	3945	3709	236	2237	2044	193	115884
2019	10	225	58508	95	4882	-	-	3146	-	-	152707

Източник: НСИ

В община Велики Преслав все още не се използва в пълна степен туристическия потенциал, макар че в последните години се наблюдава нарастване в броя на местата за настаняване, легловата база и пренощувалите лица. Пандемията от коронавирус се отразява негативно на местния туристически бизнес, но въпреки кризата броят на нощувките и туристическите посещения в общината през 2020 г. расте.

Към 2019 г. броят на местата за настаняване е 10, с 3 повече спрямо 2016 г. Аналогично това довежда и до увеличение в броя на леглата - 225 към 2019 г. Реализираните нощувки през 2019 г. бележат ръст (4842 броя) или с 23% повече спрямо 2018 г. Приходите от нощувки са нараснали през 2019 година и достигат 152707 лева (с 98% повече спрямо 2016 година).

Велики Преслав си остава предпочитана дестинация за български туристи (95% средногодишно), предвид спецификата на туристическите продукти и услуги, които предлага, свързани с корените на България и нейната история.

По данни от Общинска администрация – Велики Преслав, през 2020 година реализираните и декларирани нощувки въпреки пандемията са 5392 броя, или с 510 повече спрямо 2019 г. (4882). Общият брой посетители на Историко-археологическият резерват „Велики Преслав“ и прилежащия Археологически музей - Велики Преслав за 2020 година е 16547 туристи.

⁶ В наблюдението са включени категоризирани хотели и места за настаняване с над 10 легла, функционирали през отчетния период. Статистиката не отчита обекти с под 10 легла.

Събраната сума от Туристически данък за 2020 година от Община Велики Преслав възлиза на 2 097 лева. Средствата са разходвани за рекламни материали и указателни табели.

Община Велики Преслав разполага с много добра и разнообразна туристическа база от места за настаняване и подслон, необходимо е да се работи за нейното обновяване, подобряване и поддържане и за пълноценното ѝ натоварване с туристи през цялата година. Данните показват, че гр. Велики Преслав и село Осмар са се оформили като притегателен център за туристите и там е концентрирана 76% от базата за настаняване и подслон. Къщи за гости през последните години са създадени в селата Драгоево, Имренчево и Мостич. Неусвоен потенциал за нови места за настаняване и развитие на селския туризъм има и в останалите малки населени места на общината. Заведенията за хранене и развлечения в общината са достатъчни за задоволяване потребностите на туристите и гостите на дестинацията. Необходимо е да се работи за подобряване на качеството на обслужване.

Броят на туристите е важен показател при определяне на местата, броя и вида на съдовете за събиране на битовите отпадъци и прогнозиране на количествата генерирани отпадъци в общината от местното население и лицата, посещаващи населените места само за отдих и почивка.

2.5. Екологична характеристика

Община Велики Преслав е с добре съхранена природа и сравнително запазени параметри на състоянието на околната среда. Няма сериозни замърсители на основните компоненти на средата - въздух, води, почви. Състоянието на околната среда в община Велики Преслав е пряко обвързано с протичащите урбанизационни процеси на нейната територията, използването на ресурсите ѝ, развитието на промишлеността, дългогодишните дейности в селското и горското стопанство, както и усилията, насочени към подобряване на инфраструктура и пречистване на отпадъчни води.

Съществуващите екологични проблеми са свързани преди всичко с: незначително замърсяване на атмосферния въздух от промишлеността, транспорта и инцидентно възникващи пожари, замърсяване на водите от селското стопанство, комунално-битовия сектор, липсата на достатъчно пречиствателни станции за отпадни води и липсата на ефективна система за рециклиране, оползотворяване и повторна употреба на основните потоци отпадъци.

Данните за състоянието на околната среда в общината по компоненти са предоставени от РИОСВ – Шумен.

Атмосферен въздух

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите чрез Националната система за наблюдение, контрол и информация. За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ. Екологичният статус на качеството на атмосферния въздух се определя въз основа на основните контролирани показатели, регламентирани в Закона за чистотата на атмосферния въздух. Основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой са суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух” е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух”.

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктовете за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промислено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонове пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонове пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50 км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.
6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположените на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

Съгласно районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (чл.30, ал.1 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) Община Велики Преслав попада в „райони, в които нивата на един или няколко замърсители са между съответните горни и долни оценъчни прагове”.

Община Велики Преслав е под контрола на РИОСВ - Шумен като Регламентиран район за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ).

Територията на общината е с нисък потенциал за замърсяване на атмосферния въздух, няма значими източници на емисии и не спада към зоните, в които са превишени нормите за КАВ или горните оценъчни прагове. Като цяло качеството на атмосферния въздух на територията на общината не създава риск за здравето хората, тъй като нивата на замърсителите на въздуха /ФПЧ, серен диоксид и азотен диоксид/ не превишават оценъчните прагове. На територията ѝ не са изградени пунктове като част от Националната система за мониторинг на околната среда /НСМОС/ за контрол на качеството на атмосферния въздух, няма автоматична измервателна станция, нито ръчен пункт, които да следят качеството на атмосферния въздух (КАВ) в района. Най-близката АИС е в гр. Шумен.

По информация от РИОСВ – Шумен през 2019 г. е извършено измерване от мобилна автоматична станция на РЛ – Варна към ИАОС, гр. София относно установяване на качеството на атмосферния въздух в с. Троица, община Велики Преслав.

През периода 2015-2019 г. са извършени контролни измервания на следните предприятия, експлоатиращи източници на емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух и източници на шум в околната среда на територията на община Велики Преслав:

- „Плиска ойл“ ЕООД, гр. Шумен, производствена площадка гр. Велики Преслав;
- ЕТ „Николай Неделчев“, гр. Велики Преслав;
- „Инжстройинженеринг“ ЕООД, гр. Варна – Асфалтова база – с. Драгоево;
- „СМА Минерал Бургас Вар“ ЕООД, гр. Бургас, производствена площадка с. Троица;
- „Дибо“ ЕООД, гр. Велики Преслав;
- „Екселанс“ ООД, с. Осмар;
- „Санитапласт“ АД, с. Драгоево;
- „Чернев“ ЕООД, гр. Шумен, производствена площадка, с. Хан Крум.

По информация от Регионалния доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ – Шумен, през 2020 г. за превишаване на нормите за допустими емисии регламентирани с Наредба № 1 за норми за допустими емисии на вредни вещества изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии (ДВ, бр. 64/2005 г.) са наложени текущи месечни санкции на 2 дружества в общината, както следва: "Плиска ойл" ООД, гр. Шумен, производствена площадка гр. В. Преслав и Асфалтова база, с. Драгоево.

Операторите извършват и собствен периодични измервания (СПИ) на емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух. В резултат на проведени СПИ през 2020 г. с източници на емисии, при нито един от тях не е установено превишение на НДЕ по контролираните показатели.

През 2020 г. (както и през предходните години) АИС - Шумен не е регистрирала превишения на ПДК на SO₂ и NO₂. Същото се дължи на липсата на промишлени източници с технологични процеси, формиращи замърсители в по - високи концентрации. Както и през предходните години превишенията на СДН по показател фини прахови частици (ФПЧ10), са регистрирани основно през зимния сезон. Причината са използваните през отоплителния сезон горива и горивни съоръжения в битовия сектор съчетано с определени метеорологични условия (атмосферно налягане, безветрие, инверсии). Високото пепелно съдържание във формираните отпадъчни газове при изгарянето на твърди горива (дърва и въглища) оказва основно влияние върху замърсяването на атмосферния въздух с прахови частици.

През 2020 г. АИС - Шумен е регистрирала 31 превишения на средноденонощната норма (СДН - 50 mg/m³) по показател ФПЧ10.

Оценката на качеството на атмосферния въздух и нивата на фини прахови частици (ФПЧ10) се извършва въз основа на анализ на факторите, които могат да имат принос към наднормените нива на замърсяване по отношение на:

- наличие на неблагоприятни климатични условия, в т.ч. ниски средноденонощни и средногодишни скорости на вятъра (под 2 m/s) или тихо време; образуване на мъгли; влияние на топографските условия (особености) на терена (напр. при котловинни и низинни форми на релефа); вертикално смесване на въздушни маси; противостоене на въздушни маси с океански произход с такива от континентален произход;

- наличие на специфични за дадено място други дисперсионни характеристики (т.е. характеристики на разпространение на замърсителите);

- наличие на други природни източници (силни ветрове, пренос на природни частици от сухи райони и др.).

- наличие на големи промишлени източници на замърсяване;

- наличие на други фактори, които оказват влияние върху замърсяването на въздуха (транспорт, бит, селско стопанство).

Постъпването на емисии от вредни вещества в атмосферата на община Велики Преслав се формира от: битово и административно отопление, производствени фирми, транспорта, селскостопански дейности и дейности върху открити площи с насипни материали (кариери, строителни площадки и др.), като най-голям дял се пада на битовите отоплителни източници. Прахообразните и газообразните замърсители на атмосферния въздух в населените места са с по-високи стойности през есенно - зимния (отоплителния сезон), когато се използват предимно твърди горива в битовия сектор.

Основните замърсяващи вещества са: прах, серен диоксид, азотен диоксид, сероводород и оловни аерозоли. При изгарянето на горивата в битовия сектор се отделят емисии от въглероден оксид, серен диоксид, полиароматни въглеводороди, диоксини, фурани и прах. Наднормени стойности от тези вещества не са регистрирани.

Източник на „неприятни миризми“ на територията на Община Велики Преслав е инсталацията на „Плиска ойл“ ЕООД. За производствени нужди и за отопление се използва водна пара като енергоносител, която се произвежда от котел, който използва като гориво отделящата се в хода на производствения процес слънчогледова люспа. При посока на въздушното течение към града се усеща миризма от инсталацията.

- *Точкови източници*

Всички източници на вредни емисии, които имат определени параметри (точни координати, височина, напречно сечение, скорост на газовия поток, дебит, температура на газа и масовия поток на вредни вещества) се характеризират като стационарни точкови източници. Това са димоходите (комини) на горивни инсталации, изпускателни устройства на производствени вентилации и аспирации и др. Потенциални точкови източници на

територията на община Велики Преслав се явяват парокотелните инсталации на административните сгради, училища, производствени предприятия и други по-малки точкови източници

На този етап промишлените източници на замърсяване са незначителни. Данните от собствените измервания на предприятията показват, че изчислените концентрации на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух са по-ниски от ПДК или много близки до наложените от нормативната уредба.

- Площни източници

Поради ниското застрояване, характера на терена, вида на отоплителните уреди, като площни източници са разглеждат комините на битовото отопление и отоплението в обществените сгради на територията.

- Линейни източници

Транспортният поток от леки и товарни автомобили допринасят до известна степен за влошаване на качеството на атмосферния въздух. Отделените от двигателите вредни вещества (азотни оксиди, въглероден оксид, серни оксиди, оловни оксиди) са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой в населените места на територията.

- Неорганизиран източници

Създаването на нерегламентирани сметища за отпадъци са едни от източниците на емисии на парниковия газ метан (CH₄).

Въздействие върху качеството на атмосферния въздух на населените места оказват и формираните емисии от ДВГ на автомобилния транспорт, като най-съществено това се изразява през зимните месеци. Вследствие на понижените температури на околната среда нараства времето за достигане на устойчив – оптимален работен режим на ДВГ на автомобилите, при което се изпускат изгорели газове с по високи емисии на замърсителите (СхНх; СО; сажди). От значение е и непрекъснато нарастващия брой на МПС и съответно натоварения трафик, както и остарелия автомобилен парк.

Община Велики Преслав се характеризира с нисък потенциал на замърсяване - няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой.

През зимния отоплителен сезон замърсяването на въздуха е основно от бита, за отопление на жилища и административни сгради, транспорта. През топлата част на годината източници на замърсяване са транспорта (замърсяване на атмосферния въздух с въглероден оксид, бензо(а)пирен и азотни оксиди), неподдържаната пътна и прилежаща инфраструктура (ФПЧ10), строителни обекти или при възникване на пожари.

Замърсяването на атмосферния въздух от транспорта е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално – техническа база за поддържането им.

Замърсяването на въздуха от строителни дейности е главно от прах и твърди частици. Практически то не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в общината.

В община Велики Преслав има един обект с издадено комплексно разрешително по чл.117 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) – „Екомакс“ ООД – площадка за дейности с отпадъци в гр. Велики Преслав.

В общината няма регистрирани:

- големи горивни инсталации (ГГИ) по смисъла на Директива 2001/80/ ЕС;
- големи неподвижни източници (ГНИ), емисиите от които подлежат на ежегоден отчет чрез инвентаризационни карти;
- обекти с разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове (по Директива 2003/87/ЕС).

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха в община Велики Преслав.

В общината не са констатирани превишения на нормите за КАВ, поради което не се предвиждат чести планови контролни измервания с мобилна станция. Няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой. Отоплителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отоплителните инсталации, замърсяването ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите с високо съдържание на сяра.

Води

РИОСВ - Шумен не извършва мониторинг на повърхностни и подземни води на територията на община Велики Преслав. Съгласно Закона за водите, чл.155, ал.1, т.4, буква „б“, директорът на съответната басейнова дирекция планира и участва в провеждането на мониторинга на водите, обобщава и анализира данните от проведения мониторинг, в това число за химичното и екологичното състояние на повърхностните води. Контролът върху състоянието на подземните и повърхностни води се осъществява от Басейнова дирекция „Черноморски район“ – гр. Варна /БДЧР/. Състоянието на питейните води и водоизточниците на общината се контролират системно от РЗИ – Шумен.

- **Повърхностни води**

С оглед тясната свързаност на човешкото здраве с благосъстоянието на жизнената среда, се предприемат строги мерки за мониторинг и контрол на качеството на водите.

Екологичното и химичното състояние на повърхностните води се определя на база получените данни от програмите за мониторинг.

В размята на Плановите за управление на речните басейни са застъпени следните видове мониторинг:

- **контролен** - целта на контролния мониторинг е да осигури необходимата информация за допълване и валидиране на резултатите от прегледа на антропогенния натиск и оценката на риска, изготвени съгласно изискванията на Приложение II от РДВ, за ефективното планиране на бъдещите мониторингови програми; за оценка на дългосрочните промени в естествените условия; за оценка на дългосрочните промени, които са резултат от широкоразпространени антропогенни дейности;

- **оперативен** - целта на оперативния мониторинг е да се установи състоянието на онези водни тела, които са в риск по отношение постигането на добро екологично състояние; да се направи оценка на промените в състоянието на телата в риск, които са в резултат на изпълнението на програмата от мерки;

- **проучвателен** - който се планира за да се установят нивата и риска от случайни и залпови замърсявания в определена водна площ и предприемане на подходящите мерки за управление.

При управлението на водите и анализа на антропогенното въздействие и определяне състоянието на водите, се ползва приета класификационна система регламентирана с Наредба Н-4/14.09.2012 г. за характеризирание на качеството на водите, съгласно Рамковата Директива на водите, определяща ограничения с цел, спиране на влошаването на състоянието на водите и защитаващи ги от замърсяване. Състоянието на повърхностните води основно е общ израз за състоянието на повърхностния воден обект, определена от неговото екологично състояние и от неговото химично състояние и водните количества. Качеството на водите най-често се определя от химичното състояние и е основната характеристика за общото състояние. Най-основната оценка за състоянието на водния обект се определя по физикохимичните показатели – разтворен кислород, активна реакция, електропроводимост, орто-фосфати, общ

фосфор, общ азот, амониев, нитритен и нитратен азот и биохимична потребност от кислород измерена за 5 дни.

Черноморският басейн обхваща всички повърхностни води, които се вливат в Черно море и подземните води за този район. В района на РИОСВ - Шумен попадат 2 бр. поречия от този район - р. Камчия и р. Провадийска. Територията на Община Велики Преслав се отводнява към Черноморския басейн чрез река Голяма Камчия.

- **Река Камчия** се образува от Голяма и Луда Камчия, като за начало е приета Голяма Камчия, която тръгва от Лиса планина, близо до с. Тича, Сливенски район, откъдето идва и старото ѝ име "Тича". Влива се в Черно море. Общата водосборна площ на реката е 5360 км², дължината 245 км. Отначало реката тече в североизточна посока към гр. Шумен до с. Хан Крум, откъдето прави голям завой на юг и от гр. Смядово тече на изток до вливането си в Черно море. Среден наклон на реката – 2,9%. За поречието са характерни два максимума на водните количества - първичен през май и вторичен - през януари. Минимумът е между август и октомври. Средномногогодишното водно количество на реката към устието и' е 19,0 м³/с.

През територията на община Велики Преслав преминава р. Камчия – сравнително голям воден обект и притоците, заустващи се в нея, към поречие р.Камчия. Въпреки множеството притоци (27 на брой) гъстотата на речната и мрежа е твърде ниска-0,7 km/km². Река Камчия има добре залесена водосборна област.От цялата и площ горите заемат 2600 km², или 49%. Почти половината от тази площ е заета от нискостеблени гори, които имат и най-голямо разпространение. Останалата половина до 2600 km² е залесена с дъбови и букови гори. Най-слабо е залесен притокът на Голяма Камчия-р.Врана,едва 23%. Тук горите са изцяло нискостеблени, разпръснати по поречието в отделни малки групички. По-големи и непрекъснати площи заемат горите по Преславската планина и югозападно от гр.Шумен.

Средногодишният отток на р. Камчия по данните от хидрологичните станции се изменя от 1,136 m³/s (35,82.106 m³) при яз.Тича до 24,676 m³/s (778,2.106 m³) при Гроздево или 26,287 m³/s (829,0.106 m³) при устието.

- **Водно тяло BG2KA900R1019** - Река Камчия преди гр.Велики Преслав до с.Миланово.

Речният тип е полупланински , съгласно характеристиките и делението на водните тела на БДЧР. Надморската височина - силно варира, полупланинска зона, слиза ниско. Геоложката основа на водното тяло е смесени силикати, варовици, като общата площ <1300 кв km /малки и средни, рядко големи/ наклона е слаб, под 2 %. Разстоянието до извора е обикновено значително.Форма на долината – U с по широка долина, доминиращ състав на субстрата - едър чакъл /1.6 – 64 мм/, дребен чакъл /2-16/.Соленост - сладководни, по малко от 0.5%.

Съгласно ПУРБ 2016-2021 г., разглежданото водно тяло е определено в лош екологичен потенциал и добро химично състояние. За него са поставени цели за предотвратяване влошаването на екологичното състояние, опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерен екологичен потенциал по биологичните елементи, възможно най-добър потенциал по физикохимичните елементи и запазване на доброто химично състояние.

- **Водно тяло BG2KA900R1020** - Река Камчия след язовир Тича, но преди Велики Преслав.

Речният тип е полупланински, съгласно характеристиките и делението на водните тела на БДЧР. Надморската височина - силно варира, полупланинска зона, слиза ниско. Геоложката основа на водното тяло е смесени силикати, варовици, като общата площ <1300 кв km /малки и средни, рядко големи/ наклона е слаб, под 2 %. Разстоянието до извора е обикновено значително.Форма на долината - U с по широка долина, доминиращ състав на субстрата - едър чакъл /1.6 – 64 мм/, дребен чакъл /2-16/.Соленост - сладководни, по-малко от 0.5%.

Съгласно ПУРБ 2016-2021 г., разглежданото водно тяло е определено в лош екологичен потенциал и неизвестно химично състояние. За него са поставени цели за предотвратяване влошаването на екологичното състояние, опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерен екологичен потенциал по биологичните елементи, възможно най-

добър потенциал по физикохимичните елементи и постигане и запазване на добро химично състояние.

Мрежата за наблюдение на повърхностни води включва няколко пункта на територията на община Велики Преслав: Река Камчия – след язовир „Тича“ до преди гр.Велики Преслав (Омуртагов мост) и Река Камчия до с. Миланово.

Таблица 18: Състояние на повърхностни водни тела на територията на община Велики Преслав

Код на водните тела	Код на речно тяло	Име на водното тяло	Състояние към 2019 г. по основни физикохимични показатели				
			БПК5	Разтворен кислород	Амониев азот	Нитратен азот	Общ фосфор
BG2KA900R1019	R 4	Река Камчия - от преди гр. В. Преслав до вливане на р. Врана (с. Миланово)	Good	Very Good	Good	Good	Very Good
BG2KA900R1020	R 4	Река Камчия - след язовир Тича, до преди гр. Велики Преслав (Омуртагов мост)	Very Good	Very Good	Good	Very Good	Very Good

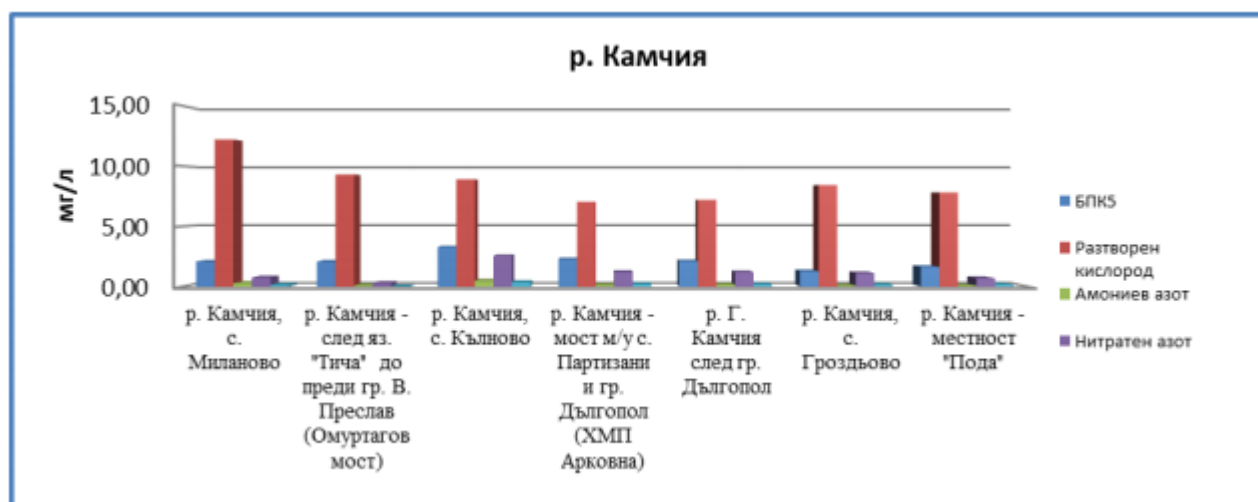
Източник: Басейнова дирекция за управление на водите Черноморски район

• **Легенда:**

Цветови обозначения - Екологично състояние

- ◆ много добро
- ◆ добро
- ◆ умерено

Графика 3: Средни стойности в наблюдаваните пунктове по основното течение на р. Камчия

По информация от БД „ЧР“ анализът на данните за 2019 г. по основните физико-химични показатели в пунктовете на река Камчия, не показва отклонения от характерните стойности, в сравнение с предходната година, с изключение на пункт р. Камчия, с. Миланово, при който се наблюдава подобрение на състоянието по показател БПК5 – биологична потребност от кислород. Умерено остава състоянието по показателя общ фосфор, а за останалите екологичния потенциал е оценен като добър и много добър. На пункта – Река Камчия – до преди гр. В. Преслав (Омуртагов мост) всички физикохимични показатели са оценени в добро и много добро състояние.

Таблица 19: Язовири на територията на община Велики Преслав

№	Име на язовир	Река	Поречие	Речен басейн	Код	Населено място
1	Дервиша/Преслав	Дервиша	Камчия	Река Камчия	BG2KA900R1019	гр. Велики Преслав
2	Драгоево 1	Долник	Камчия	Река Камчия	BG2KA900R019	с. Драгоево
3	Драгоево	Долник	Камчия	Река Камчия	BG2KA900R1019	с. Драгоево
4	Златар 2	Лесковска	Златарска	Река Камчия	BG2KA700R017	с. Златар
5	Златар 3/ Пърнарица	река	Златарска	Река Камчия	BG2KA700R017	с. Златар
6	Имренчево	река	Врана	Река Камчия	BG2KA578R003	с. Имренчево
7	Троица	дере	Врана	Река Камчия	BG2KA578R003	с. Троица
8	Троица 1	Троишко дере	Врана	Река Камчия	BG2KA578R003	с. Троица
9	Кочово	Дервишка река	Камчия	Река Камчия	BG2KA900R019	с. Кочово

Източник: РИОСВ – Шумен и БДЧР

Язовирите на територията на общината са в сравнително добро общо екологично състояние. Няма данни за замърсявания, застрашаващи живота и здравето на хората и аквакултурите. Основен замърсител на повърхностните водни обекти на територията на община Велики Преслав са недоизградените канализационни системи на населените места и заустването на непречистени отпадъчни води в реките. Нерегламентираното изхвърляне на отпадъци и замърсяването на речните русла и деретата при наличие на високи води и приливни вълни или обилни валежи също замърсяват повърхностните води.

Община Велики Преслав попада в **уязвими зони**, съгласно Заповед №РД 930/25.10.2010 г. на Министъра на ОСВ за определяне на нитратно уязвимите зони. В приложения към заповедта са определени водните тела, които са замърсени или са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, териториите на общините или части от тях в обхвата на уязвимата зона по надморска височина и карта на зоната.

Община Велики Преслав попада в списъка с **райони със значителен потенциален риск от наводнения**, включен в Плана за управление на риска от наводнения на Черноморския район за басейново управление 2016 - 2021 г.

Таблица 20: Определени райони със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146г от ЗВ в Черноморски район за управление на водите

№ по ред	Код РЗПРН	Име на РЗПРН	Дължина, км	Поречие	Водно тяло	Населено място	Степен на риск
1	BG2_APSFR_KA_03	Камчия - Златар	29	Река Камчия	BG2KA578R003, BG2KA700R017	Златар, Суха река	Висок
2	BG2_APSFR_KA_04	Камчия - Шумен	97	Река Камчия	BG2KA578R003, BG2KA900R019, BG2KA900R020	Велики Преслав, Драгоево, Миланово, Хан Крум	Висок

Източник: ПУРН 2016-2021 г. на БДЧР - Варна

• Подземни води

Качеството на подземните води се определя от антропогенното въздействие, което се изразява в различен тип замърсявания от точкови и дифузионни източници.

Като точкови източници се разглеждат нерегламентирани (селски) сметища, общински сметища, складове за пестициди, течове от замърсени площадки, депа на производствени и опасни отпадъци, местоположения на стари замърсители, стари сметища, затворени индустриални терени, Б-Б кубове за събиране, депониране, дезактивиране и безопасно съхраняване на наличните в страната количества забранени, залежали и негодни за употреба пестициди. Дифузни източници на замърсяване са земеползването (орна земя и трайни насаждения), селища без изградена канализационна система, урбанизирани територии.

Значимите проблеми от този вид въздействие върху подземните води са увеличаване съдържанието на нитрати, фосфати, сулфати, хром, желязо и манган. Съдържанието на нитрати е водещ параметър за дифузионните внасяния при подземните води.

Подземните води в община Велики Преслав са представени от грунтови води в речните тераси и пукнатинно-карстови води в кредните седименти. Водоносните хоризонти на грунтовите води се подхранват главно от валежни води. Средният дебит на подземните води в алувиалните тераси на реките е 6,0 л/сек/м, но варира в доста широки граници (от 0,35 до 16-20 л/сек/м). Според хидрохимичните им характеристики подземните води по цялата дължина на терасите на реките Врана и Голяма Камчия са хидрокарбонатно-калциево-магнезиеви. Водоносни са и окарстените варовици, изграждащи Шуменското плато, като най-значими са карстовите извори при с.Троица с общ дебит 62 л/сек.

Подземното водно тяло с код BG2G000000Q004 - порови води в кватернера на река Врана. Площ на ПВТ е 127,88 кв.км, тип безнапорен. Характеристика покриващите ПВТ пластове в зоната на подхранване - глинесто пясъчлив. Литол, строеж на ПВТ- дребно до средно зърнести чакъли и пясъци. Средна дебелина на ПВТ-4,3-9,6м.

Подземното водно тяло с код BG2G000000K2030 – карстови води в горна креда-мастрихт Шуменско плато. Площ на ПВТ е 53,40 кв.км, тип безнапорен. Характеристика покриващите ПВТ пластове в зоната на подхранване - открит /инфилтрация на валежите в зоната на разкриване/. Литол, строеж на ПВТ - варовици. Средна дебелина на ПВТ– 30-80 м.

Цели на подземните водни тела са:

Подземното водно тяло с код BG2G000000Q004 - порови води в кватернера на река Врана – количествено състояние – добро състояние, химично състояние – лошо за NO₃ в района на Новосел, NH₄ в района на град Смядово, Fe и Mn в района на Хан Крум, оценка на риска – по количествено състояние не е в риск, по химично състояние - в риск, цел за химичното състояние - непревишаване на ПС за: NO₃ = 38,09мг/л; NH₄=0,41 мг/л , Fe=0,71 мг/л, Mn =0,05, цел за количественото състояние – 464, срок за постигане – 2021 година, обосновка –Естествени предпоставки:взаимодействие на ПВТ с река Врана, водоносният хоризонт (ВХ) е изграден от алувиални отложения с висока водопропускливост - чакъли, пясъци и пясъчливи глинени. Повишено съдържание на замърсители в подземните води се дължи на дифузни източници:просмукване на замърсители при взаимодействие с реката, която в голямата си част е в риск; развито земеделие; наличие на селища без ПСОВ.

Подземното водно тяло с код BG2G000000K2030 – карстови води в горна креда-мастрихт Шуменско плато – количествено състояние – добро състояние, химично състояние - лошо / NH₄ в района на с.Троица/, оценка на риска – по количествено състояние не е в риск, по химично състояние - в риск, цел за химичното състояние – непревишаване на ПС за NH₄=0,4213 мг/л , цел за количественото състояние - 65, срок за постигане – 2021 година.Обосновка - Естествени предпоставки: ВХ е открит, безнапорен Замърсяването е от дифузни източници: наличие на селища без ПСОВ; факторът разреждане не действа в този водоносен хоризонт, тъй като липсват повърхностни води с постоянен отток.

Подземното водно тяло се определя в добро количествено състояние, когато разполагаемите ресурси на водното тяло (средномногогодишното подхранване минус необходимите за екосистемите водни количества), не са надвишени от общото годишното черпене на подземни води и в пунктовете от националната мрежа за мониторинг на количественото състояние не е установена тенденция към понижаване на водните нива.

Поровите подземни води се съдържат предимно в кватернерните алувиални образувания на р. Голяма Камчия от разнозърнести пясъци и чакъли с пясъчно-глинест запълнител, неравномерно разслоени от глинени. Подхранването им се осъществява от инфилтрация на атмосферни валежи и от реките и дерета. Дренирането е в реката, с които подземните води са в пряка хидравлична връзка и чрез изградени водоземни съоръжения (шахтови кладенци, дренажи). Водоносните колектори са безнапорни със сравнително плитки статичните водни нива. Химичното състояние на поровите подземните води е оценено като лошо. Разрешеното водно количество от описаните

„ВиК – Шумен“ ООД осигурява питейната вода за всички населени места от община Велики Преслав, разпределени в 9 зони на водоснабдяване (з.в.): з.в. Имренчево включваща с. Имренчево и с. Мостич; з.в. Драгоево включваща с. Драгоево и с. Мокреш; з.в. Кочово включваща с. Кочово; з.в. Троица включваща с. Троица; з.в. Златар включваща с. Златар; з.в. Суха река включваща с. Суха река; з.в. Миланово включваща с. Миланово; з.в. Осмар включваща с. Осмар и з.в. Хан Крум включваща с. Хан Крум. Водата за питейно-битови цели за гр. Велики Преслав е осигурена от з.в. яз. „Тича“, включваща гр. В. Преслав, гр. Шумен, с. П. Волов, с. Дибич, и с. Белокопитово.

За водоснабдяване на общината средногодишно се подават 2300 хил. м³ водна маса, равняващо се на 74 л/сек. 89% от нея постъпват помпажно и 11% - гравитачно. Съществуват резервни водоизточници - шахтови кладенци в поречието на р. Врана край с. Кочово и дренаж „Кюнта“. Основният консуматор на питейна вода в общината е гр. Велики Преслав, който се водоснабдява от язовира чрез магистрален водопровод. Има изградена Микрофилтърна озонаторна пречиствателна станция (МФОС) с мощност 400 l/s, от която за града и кв. Кирково се ползва около 150 l/s, като останалата мощност е свободна. Съществуващата водопроводна мрежа на града е 52 km, приблизително 95% от дължината на уличната мрежа. Над 70% от мрежата е строена с етернитови тръби и е силно амортизирана и често аварира. Общата водопроводна мрежа на общината е с дължина 224 km, от които 154 km са външни водопроводи, вътрешната водопроводна мрежа е 70 km. Всички населени места имат външно и вътрешно водоснабдяване, но само в 7 от тях е осигурена вода в рамките на норматива. За останалите населени места е осигурена вода от 50 до 75% поради спада на дебитите на водоизточниците през летния сезон и голямата амортизация на мрежата.

Водоснабдяването в общината е обособено в 3 водоснабдителни групи - Велики Преслав, Драгоево и Имренчево. Групите Велики Преслав и Имренчево след направените подобрения осигуряват необходимото количество питейна вода за населението и за момента нямат проблеми с водоснабдяването. След предприетото допълнително водоснабдяване на група Драгоево до известна степен проблемите с водоснабдяването на селата Златар и Суха река са решени.

Определени затруднения с водоподаването съществуват в селата от северната част на общината - Хан Крум, Кочово, Троица и Осмар. С включването и изграждането на резервоар - 500 м³, чувствително се подобри водоподаването за с. Хан Крум. За останалите три села съществуват реални възможности за подобряване на водоподаването.

РЗИ – Шумен извършва контрол на водата за питейно-битови цели на мястото на изтичане и от крана на потребителя. Като цяло в периода 2015-2019 г. питейната вода в община Велики Преслав е с минимални отклонения от стойностите на показателите заложи в Наредба №9. В месеците с обилни валежи и интензивно снеготопене се наблюдава покачване броя на нестандартните проби по показател мътност, обяснимо с карстовия характер на терените в областта. Характерно за зона на водоснабдяване язовир „Тича“ е сезонното покачване броя на нестандартните проби по показател „мътност“ в месеците с интензивно снеготопене и обилни валежи, обяснимо с липсата на пречиствателно съоръжение за водите от повърхностния водоизточник. Резултати от проведен мониторинг на водата съгласно Наредба №9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели по години е:

- През 2015 г. вода с завишена мътност спрямо обичайното за показателя е установена в з.в. яз. „Тича“ в периода от 01 януари до 24 април. Чрез средствата за масова информация населението е уведомено за влошените качества на водата и е препоръчано същата да не се ползва за пиене. От страна на РЗИ беше засилен контролът над обеззаразяването на водата и лабораторния контрол. Не бяха констатирани други отклонения по изследваните физико-химични и микробиологични показатели. През 2015 г. трайни отклонения от хигиенните норми по химични показатели, бяха регистрирани само по показател нитрати в з.в. Миланово, при допуск на показателя 50 мг/л, резултатите от изпитването са в границата 52-57 мг/л.

- През 2016 г. и 2017 г. питейната вода подавана от „ВиК – Шумен“ ООД за населението на община Велики Преслав е без отклонения от Наредба №9.

- През 2018 г. вода със завишена мътност спрямо обичайното за показателя е установена в з.в. яз. „Тича“ в периода от 27 февруари до 8 май. Чрез средствата за масова информация населението е уведомено за влошените качества на водата и е препоръчано същата да не се ползва за пиене. От страна на РЗИ беше засилен контролът над обеззаразяването на водата и лабораторния контрол. Не бяха констатирани други отклонения по изследваните физико-химични и микробиологични показатели. Останалите 9 зони на водоснабдяване са били с питейна вода подавана от „ВиК – Шумен“ ООД без отклонения от Наредба №9.

- През 2019 г. питейната вода подавана от „ВиК – Шумен“ ООД за населението на община Велики Преслав е без отклонения от Наредба №9.

Към 2020 г. всички населени места в община Велики Преслав са водоснабдени. В по-голямата си част водопроводната мрежа е изградена от етернитови и стоманени тръби, които са амортизирани и в недобро техническо състояние. През последните години водопроводната мрежа е частично ремонтирана и поетапно подменяна в отделни участъци най-вече в град Велики Преслав и кв.Кирково.

Най-честите причини за нарушено водоподаване в населените места на общината са свързани с планирани и аварийни прекъсвания, ниско налягане за цялото населено място, за обособен район или адрес, наводнения от водопроводната мрежа и влошено качество на питейната вода. Всички водоизточници имат изградени санитарно-охранителни зони.

В съответствие с изискванията на „Наредба № 3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди“, около подземните вододобивни съоръжения се организират три зони (пояси) за санитарна защита (СОЗ):

- Пояс I – той има за цел защита на самите водоземни съоръжения като предотврати външния достъп до тях, чрез затваряне и ограждане на съоръженията и началните водопроводи около последните;

- Пояс II – срещу биологични, бързоразвиващи се и силносорбируеми химически замърсители;

- Пояс III – срещу стабилни химически замърсители.

Границите на пояси II и III най-общо се оразмеряват в съответствие с хидрогеоложките условия в района на вододобивните съоръжения и в зависимост от режима на тяхната експлоатация. Техните размери се определят чрез математическо моделиране.

Пояс I от СОЗ се огражда с трайна ограда с височина не по-малка от 1.40 м, която се сигнализира с предупредителни надписи върху табели.

Границата на пояс II се сигнализира с ясно водими предупредителни надписи и табели, поставени на добре видимо разстояние едни от други, поставени на колове или съществуващи дървета или огради.

Пояс III се сигнализира аналогично на пояс II.

Собствениците на земи в границите на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, са длъжни да спазват забраните и ограниченията, определени от СОЗ, в който попада имотът, съгласно Приложения № 1 и 2 към чл. 10, ал. 1 от Наредба 3 / 16.10.2000 г.

Осъществяването на дейност в границите на пояси II и III, за която е регламентирано ограничение (О) или ограничение при доказана необходимост (ОДН), се разрешава само, ако инициаторите на дейността с конкретни изследвания и оценка на въздействието върху околната среда докажат, че дейността няма да доведе до негативни последици за водоизточника.

Водовземните съоръжения в община Велики Преслав, на които са оразмерени поясите на санитарно-охранителните зони са дадени в следващата таблица:

Таблица 21: Санитарно-охранителни зони по водоизточници в община Велики Преслав

Водоснабдителна система	Водоизточник	Заповед за СОЗ
ВС Осмар	ШК Осмар	77 / 28.11.2011
ВС Драгоево	ШК Геленик	84 / 30.11.2011
ВС Троица	к-ж Троица-3	1 / 03.01.2012
ВС Драгоево	к-ж Язовира	10 / 12.01.2012
ВС Златар	к-ж Въчка	11 / 12.01.2012
ВС Троица	к-ж Троица-1 /дренаж/ Карлсберг	10 / 24.07.2006

„ВиК“ ООД – Шумен няма инвестиционни намерения за цялостно изграждане на нови водоснабдителни и канализационни системи и съоръжения на територията на община Велики Преслав до 2021 г. Предвидените средства се усвояват за отстраняване на аварии и частична подмяна на водопроводната мрежа по населени места, в това число: рехабилитация и разширение на водопроводни мрежи, сградни водопроводни отклонения, резервоари, довеждащи съоръжения и др. Предстои изготвяне на нова инвестиционна програма на дружеството до 2028 г., в която могат да се предвидят средства за най-спешните ремонтно-възстановителни дейности.

Хидромелеоративната система на територията на община Велики Преслав включва значителен брой общински водоеми. За напояване се използват водите на язовири, подпочвени води, повърхностно-течащи води от реките. Техническото състояние на съоръженията (язовирна стена, преливник, основен изпускател) не навсякъде е добро и е възможно да създава проблеми при бъдещата експлоатация.

В Община Велики Преслав са актувани като публична общинска собственост 8 язовира, а 1 язовир в с. Драгоево е частна собственост на „Кариера Драгоево“ АД:

- с. Драгоево - 2 язовира 700 х. куб. м. вместимост;
- с. Кочово – 1 язовир „Корталък“;
- гр. Велики Преслав - 1 язовир „Дервиша” - 400 х. куб.м. вместимост;
- с. Имренчево - 1 язовир по 1400 х. куб.м. вместимост;
- с. Троица - 2 язовира по 216 х. куб.м. вместимост;
- с. Златар - 2 язовира с общ обем 840 х. куб.м. вместимост.

Актуален проблем са наводненията при интензивни валежи на земеделски земи и съоръжения на инфраструктурата, което налага необходимостта от почистване на коритата и осигуряване на проходимост на водните течения, ремонт на водостоците по пътищата, наблюдение на състоянието на дигите. В договорите за наем следва ясно да се формулира задължение за перманентно наблюдение на състоянието на стените, съоръженията, преливниците, изпускатели, кранове.

На територията на община Велики Преслав няма регистрирани води за къпане и минерални води.

● **Отпадъчни води**

РИОСВ - Шумен осъществява контрол над управлението на формираните отпадъчни води, включително емитери на отпадъчни води, заустващи към водни обекти. На основание чл.151. ал.4 от Закон за водите, се извършват периодични, контролни проверки на обекти емитиращи отпадъчни води към водни обекти.

Формираните отпадъчни води, вследствие на човешкия фактор, въздействат пряко върху качеството на водните обекти и състоянието на почвите, поради което се изграждат и поддържат канализационни системи в селищните образувания и съоръжения за пречистване на отпадъчните води.

На територията на община Велики Преслав, от БД „ЧР“ са издадени Разрешителни за ползване на водни обекти за заустване на отпадъчни води, както следва:

- ГПСОВ – Велики Преслав (канализационна система с ГПСОВ на гр. В. Преслав);
- „Автомагистрала Черно море“ АД – „Бетонен възел“ – гр. В. Преслав;
- „Строителни изделия“ АД, с. Хан Крум;
- ЕТ „Николай Неделчев“, с. Кочово;
- „Екселанс“ ООД, с. Осмар;
- Канализационна система на с. Троица (Издадено Решение за отказ от продължаване срока на действие на разрешително за заустване №68/16.05.2019 г.);
- Канализационна система на с. Осмар (Издадено Решение за отказ от продължаване срока на действие на разрешително за заустване №129/28.11.2017 г.);
- Канализационна система на с. Хан Крум (Издадено Решение за отказ от продължаване срока на действие на разрешително за заустване №68/16.05.2019 г.).

На основание чл. 151, ал.4 от Закона за водите, РИОСВ – Шумен извършва периодични контролни проверки с вземане на водни проби от по-горе посочените обекти.

От контролния мониторинг на РИОСВ – Шумен за периода 2015-2019 г. са констатирани отклонения от индивидуалните емисионни ограничения (ИЕО) по заложените показатели за обект „Автомагистрала Черно море“ АД – „Бетонен възел“ – гр. В. Преслав. Установявани са превишения на ИЕО по показателте: рН, Неразтворени вещества, ХПК и активна реакция.

За останалите обекти, емитери на отпадъчни води към водни обекти, за посочения период не са констатирани отклонения от заложените емисионни ограничения, съгласно експлоатираните разрешителни за заустване.

Община Велики Преслав е титуляр на издадено разрешително за заустване на отпадъчни води от ГПСОВ – гр. В. Преслав, както и на експлоатираните до 20.07.2019 г. разрешителни за канализационните системи на с. Хан Крум и с. Троица и експлоатираното до 20.07.2016 г. разрешително за заустване на отпадъчни води от канализационната система на с. Осмар.

През 2019 г. продължава добрата експлоатация на ГПСОВ - Велики Преслав, пречистваща отпадъчните води от канализационна система на Велики Преслав. Установено е еднократно превишение на заложеното ИЕО по показател БПК₅, за експлоатацията на ГПСОВ - Велики Преслав, своевременно са предприети действия от страна на оператора, за прекратяване на замърсяването.

От извършените планови проверки през 2020 г. с водни проби два пъти годината на ГПСОВ – Велики Преслав е установено, че същата работи ефективно и няма превишение на индивидуалните емисионни ограничения по показателите, заложен в Разрешителното за заустване.

Почви

Почвената покривка е особено важен компонент на природната среда. Образувана в продължение на милиони години, тя се явява огледало за състоянието на ландшафтите и в нея се отразяват и пречупват взаимовръзките между останалите компоненти на природната среда (скали, води, климат, растителност, дейност на човека). Без почвената покривка е невъзможно съществуването и вегетацията на естествената и културната растителност.

Почвата представлява сложна природна система изградена от минерални частици, органични вещества, газове, макро- и микроорганизми. Минералните частици образуват основната маса на почвата, а органичните вещества съставляват 10-20% от химичния и състав. Хумусът заедно със съдържанието на вода и газове определя нейното плодородие. Той е източник на хранителни вещества за растенията, тъй като при разлагането му се освобождава въглероден диоксид, нитрати, фосфати. Тези съединения са лесно усвоими от растенията. Хумусът, образуван в горния почвен слой се отнася от инфилтриращата в почвата вода в подолните хоризонти. Чрез обработка на почвата, той заедно с разтворените химични вещества се изнася отново на повърхността.

Опазването устойчивото ползване и възстановяване на почвите се осъществява на регионално ниво от областните управители, а на местно ниво – от кметовете на общини.

Основни критерии при определяне приоритетите в устойчиво ползване и възстановяване на почвите са:

- Устойчиво ползване на почвата като природен ресурс;
- Опазване и подобряване на почвеното плодородие;
- Намаляване на вредните последици върху почвите.

В община Велики Преслав преобладаващо разпространение имат сивите горски почви. В южните части на територията се срещат канелени, излужено канелени и канелено-подзолисти почви. Върху трасетата на река Камчия и нейните притоци са разпространени алувиално-ливадни почви. Наличието на мощен хумусен хоризонт и добра запасеност от органично вещество обуславят високото естествено плодородие на тези почви. Подходящи са за създаване на овощни насаждения и за отглеждане на фуражи, технически и зеленчукови култури. Склоновите и брегови форми на терена са заети от ерозирани, плитки и камениви почви. Характеризират се със силно скъсен хумусен хоризонт, на места напълно отнесен от ерозията. Имат много ниски агропроизводствени качества и са неподходящи за отглеждане на селскостопански култури.

Почвата играе роля за кръговрата на веществата в природата и минерализиране на органичните отпадъци от живота, осигурява плодородието и изхранването на човека, влияе върху състава на въздуха, водата и хранителните продукти, представлява среда за съхраняване и предаване на болестотворни причинители, влияе върху климата на местността и др. Следователно тя, освен полезно може да оказва и отрицателно влияние върху условията на жизнената среда и здравето на населението. Замяряването на почвата се проявява в две форми:

- Физическо изменение на почвените структури. Най-големи поражения върху почвите се нанасят от антропогенно натоварените екосистеми. Отклоненията в почвените параметри се отнасят преди всичко до структурата на почвата, нейната порьозност и плътност. Измененията им водят до рязко влошаване на вентилацията и дренажа в почвата, вследствие на което настъпва рязко снижаване на активността и количеството на микроорганизмите разлагачи органичните вещества.

- Химическо замърсяване на почвата. Химическите замърсявания на почвите от антропогенен произход превъзхождат многократно в количествено и качествено отношение всички видове физически изменения. Те са следствие от много причини, които условно можем да ги разделим в следните групи:

- Газове - промишлени отходи съдържащи сяра, а също така съдържащи и тежки метали, халогениди, азотни оксиди;
- Прах - дим от промишлени димоотводи, транспортен прах и др.;
- Соли - особено тези в резултат на обработване с луги и химикали на пътищата през зимата, рудодобивната промишленост, кариери и др.;
- Агрохимикали от растителната защита;
- Органични газове и течности - продукти от ТЕЦ, автотранспорта и др.;
- Радиоактивни замърсявания - АЕЦ, промишленост, аварии и др.

На територията на община Велики Преслав за периода 2015-2020 г. е извършван мониторинг на почвите в пункт №367 – с. Драгоево по Програма за почвен мониторинг I ниво за 2016 г. „Широкомащабен мониторинг за замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти“, като показателите са под праговата норма на Наредба №3 от 01.08.2008 г.

Съгласно Програма за почвен мониторинг II ниво „Контрол и опазване на почвата от киселяване и засоляване“ за периода няма пунктове за мониторинг в населени места от община Велики Преслав.

По програмата за почвен мониторинг III ниво – локални почвени замърсявания се извършва контрол на Б-Б кубове за съхранение на негодни за употреба ПРЗ в с. Хан Крум,

стопанисвани от Община Велики Преслав. По данни от РИОСВ – Шумен в с. Хан Крум са разположени 34 броя Б-Б кубове за съхранение на пестициди, препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност и други химикали с общ обем 55630 кг / 10800 л.

В Община Велики Преслав няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали (олово, цинк, мед, арсен, кадмий, никел, хром) и нефтопродукти. Възможно е частично локално замърсяване с нефтопродукти в района на бензиностанциите, намиращи се на територията на общината, но за това няма данни.

Като единствен значим източник на замърсяване с оловни аерозоли могат да бъдат идентифицирани моторните превозни средства с бензинови двигатели. Потенциално замърсени с олово са земи в крайпътни зони с ширина 15-25метра. Няма конкретни изследвания за наднормено ниво на замърсяване.

На територията на община Велики Преслав, към настоящия момент няма предприятия, попадащи в обхвата на Раздел I към глава седма на ЗООС, класифицирани с нисък или висок рисков потенциал от съхранение на химични вещества. Работата на експертите от РИОСВ – Шумен в това направление обхваща дейностите по ограничаване и предотвратяване на аварии с опасни химични вещества, с цел опазване на околната среда и здравето на населението. Прилагането на превантивният подход се основава на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВО, Закона за опазване на околната среда ЗООС и наредбите към тях.

През периода 2015-2019 г. са извършени проверки по отношение на използваните и съхранявани химични вещества в предприятия, ситуирани на територията на Община Велики Преслав. Основната цел на контролната дейност по отношение на химикалите е да се ограничава и предотвратява риска за човека и околната среда от въздействието на всички химични вещества, класифицирани като опасни по смисъла на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси /ЗЗВВХВС/, които се съхраняват, произвеждат и употребяват на територията на РИОСВ – Шумен.

Контролирани предприятия на територията на Община Велики Преслав, по отношение на използваните и съхранявани химични вещества са 21 на брой, разположени предимно в града и селата – Драгоево, Осмар, Хан Крум, Троица, Миланово и Кочово.

Наличието на терени с ерозирани почви налага прилагането на конкретни почвозащитни, агротехнически и противоерозионни мероприятия. Такава необходимост е разработване на Общинска наредба за почвените ресурси, като част от природната среда.

Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. На ерозиране са подложени слабоструктурните почви, образувани върху наклонени терени: излужени и типични канелени горски почви; канелени горски почви, лесивирани; рендзини; кафяви горски почви. Обработваемите земи са разположени на равни терени. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на общината.

За основни източници на замърсяване на почвите се считат :

- Газове от изгаряне на въглища и течни горива, които попадат от киселинни дъждове;
- От транспорта–замърсявания, свързани с дизеловите и бензинови двигатели;
- Комунално-битова дейност–изхвърляне на отпадъци, които при неправилно съхранение могат да ги замърсят;
- Ниската лесистост в равнинната част на общината, водеща до бавно изтощаване на почвите, ерозия и засоляване.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища; образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени” чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита –

използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

На територията на гр. Велики Преслав са регистрирани две свлачища с локален характер – на ул. „Люле Бургас” и на ул. „Любен Каравелов”. Локални свлачища са регистрирани и в селата Кочово и Осмар.

За всички нарушени терени от добивни дейности на територията на общината - „Кариера Драгоево” АД с. Драгоево и „Вародобив” АД с. Троица са изготвени проекти за експлоатацията им и за поетапна рекултивация.

Локални заблациявания или временно повърхностно преовлажняване се оформя предимно през влажния сезон, в ниските участъци по руслото на р. Камчия, както и в района на местността „Блатото” в землището на гр. Велики Преслав.

Община Велики Преслав все още няма разработена Програма за опазването качеството на почвите. Ежегодно се полагат усилия за премахване на нерегламентираните сметища и локални замърсявания в общината. Реализирани са мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове.

Ежегодно в сезона по прибиране на реколтата и през пожароопасния период, във връзка със Закона за опазване на земеделските земи се издава Заповед на кмета на общината за забрана паленето на стърнищата, с цел предпазване от пожари и унищожаване на хумусния слой на почвата.

Шум

Шумът е от основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и пораждащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които той е генериран. В градска територия се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодично, повтарящ се, прекъснат), честотния спектър и интензивността на шума, а така също и продължителността на експозиция, въздействието му е по-малко или повече вредно. Основният аспект на вредното въздействие на шума, разгледан в настояща програма е свързан с влиянието му върху човешкия организъм и здраве. Високите шумови нива влияят върху слуховия апарат на човека, психическото и нервно състояние на личността, имунната система, обмяната на веществата, сърдечно-съдовата система и др. Подлежащите на контрол обекти са източниците на шум, намиращи се в промишлени зони, жилищни зони и в близост до жилищни зони. Приоритетни са тези, които се намират в жилищни зони, с цел да се предотврати дискомфорта през различните части на денонощието и вредните ефекти от шума върху здравето на населението.

Шумът е комплекс от звуци, които действат неблагоприятно върху човешкия организъм. Минималната звукова енергия, която при човека е в състояние да предизвика слухово възприятие, се нарича долен слухов праг и се означава с 0 децибела. Най- горната граница, при която човек възприема звука като болка, се нарича горен слухов праг или праг на болката и отговаря на сила на звука от 130 децибела при 1000 херца честота. Освен със сила звукът се характеризира и с височина /честота/. Човешкото ухо може да възприема звуци с честота от 16 до 20 хиляди херца. Едно трептене в секунда е 1 херц. Съгласно Закона за защита от шума в околната среда той е нежелан или вреден външен звук, причинен от човешка дейност, в това число шумът, излъчван от транспортните средства от автомобилния, железопътния, водния и въздушния транспорт, от инсталации и съоръжения на промишлеността, и от локални източници на шум.

Шумът и вибрациите по своето хигиенно значение са на едно от първите места сред неблагоприятно действащите фактори в работната и околна среда. Граничните стойности на нивата на шум за различните територии и урбанизирани зони в зависимост от предназначението им за дневен, вечерен и нощен период, са регламентирани в Наредба №6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през

различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите по показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето.

Основни причини за повишаване нивото на шума в населените места се явява както строителството, така и обусловеното от него увеличаване на потока на товарните автомобили, амортизираната пътна настилка, остарелият транспортен парк на голяма част от населението, увеличеният брой дизелови автомобили.

Община Велики Преслав не е определена като критичен район в акустично отношение, поради което не са предприемани мерки за борба с шумовото натоварване.

Съгласно Закона за защита от шума в околната среда, РИОСВ – Шумен контролира единствено промишлени източници на шум в околната среда, с цел спазване на нормите за нива на шум в съответните зони и територии, както и в най-близките места за въздействие. Задължение за провеждане на собствен мониторинг на шум в околната среда и представяне в РИОСВ на резултатите от тях, имат единствено предприятията с издадени комплексни разрешителни по смисъла на Закона за опазване на околната среда.

В община Велики Преслав има един обект с издадено комплексно разрешително по чл.117 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) – „Екомакс“ ООД – площадка за дейности с отпадъци в гр. Велики Преслав.

Промишлените източници с дейности, създаващи висок риск от наднормени нива на шум извършват собствен мониторинг. През последните години не са констатирани превишения на еквивалентните нива на шум, които да са отразени в годишните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ - Шумен.

Основен източник на шумово замърсяване в община Велики Преслав са транспортните средства. При извършваните контролни замервания не са констатирани превишения на граничните стойности. Акустичната обстановка е неравномерно натоварена, утежнена по главната комуникационно-транспортна мрежа, а в останалата част е нормална.

РИОСВ – Шумен организира извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума, излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение №4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда.

Съгласно нормативната уредба за шума контролната функция на общинската администрация е върху шума от битови и занаятчийски дейности. Производствения шум и шума от транспортния трафик се контролира от регионалните органи на МОСВ, МЗ и МВР.

Характерна за шумовото натоварване на града и посочените села е денонощна и седмична цикличност.

Няма актуални данни за наднормено излъчване на шум на територията на община Велики Преслав. При жалби на граждани за производствен шум, администрацията сезира компетентните органи; за шум при битови дейности - издава предписания за спазване на нормативно установените изисквания.

В град Велики Преслав, както и в селата с интензивен трафик, основен източник на шум са транспортните средства. Някои производства и човешки дейности в сферата на услугите също излъчват шум и създават дискомфорт у живущите около източника.

За високите стойности на шумовите нива допринасят характерните особености на териториално – устройствените планове на града и другите населени места:

- Липсата на околоръстни пътища, поради което целият транзитен моторен поток минава през населеното място;
- Липсата на защитни „зелени екрани“;
- Лошокачествена настилка;
- Двустранно плътно застрояване по главните улици;
- Големи наклони на някои улици;
- Остарелият автомобилен парк.

На негативното влияние на шума са подложени в най-голяма степен живеещите на главните улици на града, както и живеещите в близост до основните пътни артерии на общината. За намаляване на шума в градската среда, общинска администрация предприема действия по регулиране на движението чрез план за организация на движението.

Основен източник на шумово замърсяване в общинската територия са транспортните средства. Частично шумово замърсяване на околната среда има в селата Кочово и Хан Крум, създадено от преминаващата ЖП линия. Някои производства и човешки дейности в сферата на услугите също излъчват шум и създават дискомфорт у живущите около източника.

Радиация

Слънчевата радиация е природен източник на радиация, към която човек се е приспособил и не е прието да се счита като опасна за неговото здраве.

Сумарната слънчева радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение на прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата. Продължителността на слънчевото греене има сериозно отношение към компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греене зависи от дължината на деня, респективно от географската ширина на мястото, облачността и закритостта на хоризонта.

Познаването на светлинния режим е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

На територията на община Велики Преслав няма изградени обекти и други антропогенни източници, които са доказани замърсители, допринасящи за промяна в радиационната обстановка. Не са известни данни за разположени на територията на общината значителни източници на нейонизиращи лъчения. Няма установено завишаване на естествения радиационен фон.

Биоразнообразие

Богатото флористично и фаунистично разнообразие в пределите на Община Велики Преслав е силно повлияно от физико-географското положение на територията и ограничената антропогензация в южната гранична периферия. Богатият биологичен ресурс на общината има и важно стопанско значение. Икономически значими са дървесните видове, от които се добива дървен материал, лечебните растения, животински видове с ловно стопанско значение.

На територията на общината попадат 5 защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии /ЗЗТ/, в това число 2 поддържани резервата, 1 природен парк и 2 защитени местности. Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или задължителни обекти на неживата природа и пейзажи.

Таблица 22: Защитени територии в община Велики Преслав

Защитена територия	Площ, /ха/	Местонахождение	Заповед за обявяване	Цел на обявяване
Поддържан резерват „Дервиша”	10,6	Гр.Велики Преслав	Обявен с Постановление №13427/23.X.1948г. на Министерство на земеделието и горите, Прекатегоризиран в поддържан резерват със ЗАПОВЕД № РД-361/15.10.1999г. Резерватът се управлява от РИОСВ Шумен.	Естествено находище на конски кестен

Поддържан резерват „Патлейна”	40,62	Гр.Велики Преслав	Обявен с Постановление № 13428/ 23.X.1948 г. на Министерство на земеделието и горите, разширен със ЗАПОВЕД №977/26.XII.1979г. на Комитета за опазване на природната среда при Министерския съвет (ДВ, бр.8 от 1980 г.) Прекатегоризиран в поддържан резерват със ЗАПОВЕД №РД-360/15. 10.1999 г. Резерватът се управлява от РИОСВ Шумен	Опазване и поддържане на дивия рожков и на застрашените флористични видове
Защитена местност “Див рожков”	72,7	Гр.Велики Преслав	№ РД 521/ 12.07.2007 г. ДВ,бр.72/2007г. ЗАПОВЕД № 578 от 17.06.1986 г. на Буферна зона на Резерват Патлейна	Опазване, поддържане и съхраняване на естественото находище на растителния вид Урумово лале
Защитена местност "Конски кестен"	57,4	Гр.Велики Преслав	№ РД-512/12.07.2007г. ДВ, бр.72/2007г. ЗАПОВЕД №578 от 17,06,1986г. на Буферна зона на Резерват Конски кестен	Опазване и поддържане на уникално находище на конски кестен
Природен парк “Шуменско плато”	Обща площ на парка е 3929,9 в ДГС Преслав попадат 812,6	с.Кочово, с.Осмар, с.Троица	№ РД-563/08.05.2003 г. ЗАПОВЕД №79 от 05.02.1980 г. на ДВ бр.21/1980 от 2011 г. Паркът има приет от МС и действащ План за управление	Поддържане на разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в тях; Предоставяне на възможности за развитие на научни, образователни и рекреационни дейности; Устойчиво ползване на природни ресурси при запазване на традиционни форми на поминък, както и осигуряване на условия за развитие на туризъм.
Защитена месност „Блатно кокиче“	площ 12,0 ха	Местност „Калпунар“, с.Кочово	Заповед № 1938/03.07.1970 г на МГП	Естествено находище на блатно кокиче

Защитена местност „Блатно кокиче“	площ 19,0 ха	с.Осмар	- Заповед № 608/23.08.1979 г на КОПС	Естествено находище на блатно кокиче

Източник: ТП ДГС - Преслав

НАТУРА 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени територии целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие. Местата, попадащи в екологичната мрежа Натура 2000 се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз - Директива 92 /43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕЕС за съхранение на дивите птици (Директива за птиците). Съгласно ЗБР защитените зони са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивите за местообитанията и птиците.

По Закона за биологичното разнообразие /ЗБР/ в община Велики Преслав са разположени общо 5 защитени зони, включени в екологичната мрежа НАТУРА-2000.

Таблица 23: Защитени зони по НАТУРА-2000, обхващащи част от горските територии в община Велики Преслав

Директива по ЗБР-79/409/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна – хабитати	Обща площ на зоната, ха	Част от площта на зоната, попадаща в горските територии на общ. В. Преслав, ха
BG0000421 33 „Преславска планина“	14060,0	689,6
BG0000382 33 „Шуменско плато“	4490,6	812,6
BG0000178 33 „Тича“	2704,6	2604,3
BG0000393 33 „Екокоридор Камчия-Емине“	28054,8	1515,1
BG0000501 33 „Голяма Камчия“	216.69	-

Източник: ТП ДГС - Преслав

Защитена зона BG0000421 Преславска планина

Защитена зона Преславска планина е приета с Решение № 122 от 02 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците. Общата площ на зоната е 14060.0 ха, от които в горските територии на общ. В. Преслав – 689,6 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 6 типа горски природни местообитания.

Защитена зона BG0000382 Шуменско плато

Защитена зона Шуменско плато е приета с Решение № 122 от 02 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците с обща площ 4490.6 ха, от които в горските територии на общ. В. Преслав – 812,6 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 12 типа природни местообитания, от които 5 типа са горски.

Защитена зона BG0000178 Тича

Защитена зона Тича е приета с Решение № 122 от 02 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците с обща площ 2704.64 ха, от които в горските територии на общ. В. Преслав – 2604,3 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 6 типа природни местообитания, от които 5 типа са горски.

Защитена зона BG0000393 Екокоридор Камчия-Емине

Защитена зона Екокоридор Камчия - Емине е приета с Решение № 661 от 16 октомври 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците с обща площ 28054.79 ха, от които в горските територии на общ. В. Преслав – 1515,1 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 11 типа природни местообитания, от които 8 типа са горски.

Защитена зона BG0000501 Голяма Камчия

Защитена зона Голяма Камчия е приета с Решение № 122 от 02 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците с обща площ 216.69 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 2 типа горски природни местообитания.

Природни местообитания: Съобществата на местообитание 91E0 в зоната са формирани основно от крайречни галерии, доминирани от бяла върба. Това е единственото местообитание разпространено в рамките на защитената зона. Посочените в стандартния формуляр 91M0 и 91G0 не бяха открити. Голяма част от зоната попада в коригиран участък на река Голяма Камчия. Речното легло е ограничено от предпазни диги. Върбовите съобщества са най-често с изкуствен произход и представляват защитни ивици, създавани за укрепване на брега и бермата на дигата.

Растителни видове: В защитена зона „Голяма Камчия” е установено само едно находище на целевия вид *Himantoglossum caprinum* – (Обикновена пърчовка). Целевият вид е нов за защитената зона.

Безгръбначни: *Rosalia alpina* – (Алтийска розалия); *Unio crassus* – (Овална речна мида); *Luscanus cervus* – (бръмбар рогач); *Morimus funereus* – (буков сечко); *Lucyena dispar* – (Пенепруди); *Paracaloptenus caloptenoides* – (Обикновен паракалоптенус); *Cerambyx cerdo* – (голям сечко);

Риби: *Rh. Sericeus* – (Горчичка); *C. Taenia* – (Обикновен щипок); *Barbus cyclolepis* (Маршиката мряна); *Barbus petenyi* – (Черната мряна);

Земноводни и влечуги: *Triturus karelinii* – (Голям гребенест тритон); *Bombina variegata* – (Жълтокоремната бумка); *Bombina bombina* – (Червенкоремната бумка); *Emys orbicularis* – (Обикновена блатна костенурка);

Бозайници, без прилепи: *Lutra lutra* – (видра); *Mesocricetus newtoni* – (Добруджански хомяк); *Spermophilus citellus* – (лалугер); *Vormela peregusna* – (пъстър нор);

Прилепи: *Myotis myotis* – (голям нощник); *Miniopterus schreibersii* – (дългокрил прилеп); *Rhinolophus hipposideros* – (Малкият подковонос); *Myotis blythii* – (Остроух нощник); *Rhinolophidae mehelyi* – (Подковонос на Мехели); *Rhinolophus blasii* – (Средиземноморски подковонос); *Myotis emarginatus* – (Трицветен нощник); *Rhinolophus euryale* – (Южен подковонос).

Община Велики Преслав се характеризира с богато биоразнообразие.

Растителността на територията на общината се отнася към Европейската широколистна горска област. Естествените растителни съобщества са представени главно от широколистни листопадни гори. В преобладаващата си част те имат издънков произход, като резултат на многовековна стопанска експлоатация. Голяма част от широколистни листопадни гори са изсечени и са превърнати в обработваеми земи.

Преславската планина е обрасла почти да върховете си с дъбови и смесени гори. Характерни са горите от габър, благун и бук – чисти и смесени. По-малко се срещат липа, явор, ясен, шестил, орех, дива череша. Горските видове се разнообразяват от дрян, шипка и глог. Много широко разпространен е люлякът. Тревната растителност е разнообразна. По поляните и горите расте дивия божур. Срещат се много ядливи гъби.

Специфични са естествените съобщества на застрашения от изчезване вид с реликтна природа Конски кестен (*Aesculus hippocastanum*). Балкански ендемит. Включен в Червената книга на България и в списъка на защитените растения (разгледан подробно в т.1.2.4.6. - Защитени територии). Гората е ранновъзрастна. Старите дървета са на възраст над 110г. Находището на Конския кестен е включено изцяло в поддържания резерват «Дервиша». В Поддържан резерват „Патлейна“ се намира единственото на Балканите

естествено находище на Див рожков (*Cercis siliguastrum* L.). Рядък вид с реликтна природа. Включен в Червената книга на България и в списъка на защитените растения (разгледан подробно в т.1.2.4.6. - Защитени територии).

Основна част от находището на Урумово лале (*Tulipa urumoffii*) също се намира в местността „Патлейна”. Той е застрашен от изчезване вид. Включен е в Червената книга на България и в списъка на защитените растения.

От тревната растителност преобладава луковидна ливадина (*Poa bulbosa* L.), пасищен райграс (*Lolium perenne* L.), троскот (*Cynodon dactylon* L.), на места и белизма (*Dichanthium*) и по-рядко садина (*Chrysopogon dryllus* L.), главно по селските мери. Покрай дерета и суходолия се срещат формации от полски бряст (*Ulmus minor*), ясен (*Fraxinus oxycarpa*), дръжкоцветен дъб (*Quercus pedunculiflorae* L.) и върби (*Salix alba*, *Salix fragilis*). Естествено растящите насаждения са изключително от издънков произход. От изкуствено внесените видове най-голямо участие има акацията, след това гледичията, черния бор, шестил, клена, явора, ореха, среблолистната липа, топола, копривка и др.

От храстовидните видове се срещат: обикновен и кучешки дрян, смрадлика, обикновена леска, европейски чашкодрян, обикновен глог, шипка, драка и др. Много широко разпространен е люлякът.

От представителите на лечебните растения: коприва, лайка, лавандула, мащерка, мента, босилек, риган, бял равнец, жълт и червен кантарион, горска ягода, глухарче, бръшлян, мъжка папрат, сладка папрат, живовлек, липа, люляк и др.

Характерни представители на фауната в обезлесените, скални терени са: пепелянка, стенен гущер, скалолазка, прилеп, таралеж, белка, сивата полевка, язовец, заек, лисица, чакал. Най-често срещаните представители от орнитофауната са някои видове, характерни за населените места и близките селскостопански площи – посевна врана (*Corvus frugilegus* L.), гугутка (*Streptopelia decaocto* Friv.), сива врана (*Corvis cornix* L.), гарга (*Coloeus monedula* L.), сврака (*Pica pica*), домашно и полско врабче (*Passer domesticus*, *Passer pontanus* L.), селска лястовица (*Hirundo ristica* L.), полска яребица (*Perdix perdix* L.), пьдпъдък (*Coturnix coturnix* L.), бял щъркел (*Ciconia ciconia*), и др. В поречието на р. Камчия и нейните притоци се срещат и някои водолюбиви птици. По-важни представители на фауната, които обитават постоянно или временно територията на общината предимно в горските масиви са:

А. Клас Бозайници

1. Разред Чифтокопитни - обитават горския комплекс

Благороден елен - разпространен, с неравномерна гъстота

Сърна - разпространена повсеместно

Дива свиня - разпространена повсеместно

2. Разред Зайцеподобни

Сив заек - обитава повсеместно, като в горите е с незначителна гъстота

3. Разред Гризачи

Обикновена катерица - обитава горския комплекс

Лалугер - обитава откритите пространства

Обикновен сънливец (съсел) - обитава широколистните гори

4. Разред Хищници

Чакал - разпространен с незначителна гъстота

Лисица - разпространена повсеместно с малка гъстота

Дива котка - Разпространена повсеместно с незначителна гъстота

Златка - Обитават горските комплекси с незначителна гъстота, защитен вид

Белка - Обитават скалистите горски местообитания и край населени места

Черен пор - Разпространен с неравномерна гъстота

Пъстър пор - Среща се рядко, защитен вид

Язовец - Разпространен повсеместно с незначителна гъстота

Видра - Разпространена единично около реки, блата, язовири, защитен вид

Скитащи кучета и котки - Със значителна гъстота около населените места

Б.Клас Птици

1. Разред Кокошеви

Обикновен фазан - обитава поречието на реките и крайречни райони.

Полска яребица - обитава обширните обработваеми земеделски земи

Пъдпъдък - обитава района по време на гнездене

2. Разред Гълъбови

Гривяк - разпространен повсеместно в горските комплекси

Скален гълъб - обитава района с незначителна гъстота

Гугутка - обитава районите около населените места

3.Разред Гъскови - по време на прелет из водните площи се задържат зеленоглавка, бърнета, белочели гъски, сива гъска и други предимно защитени видове

4.Разред Дневни грабливи птици.Защитени видове

Малък креслив орел - единични екземпляри

Обикновен мишелов - обитава района на лесничейството

Голям ястреб - единични екземпляри

Малък ястреб - единични екземпляри

Белошипа ветрушка - единични екземпляри по време на прелет

Черношипа ветрушка - единични екземпляри по време на прелет

Сокол орко - единични екземпляри по време на прелет

5. Разред Сиви.Защитени видове

Бухал - среща се единично

Горска улулица - обитава района

Горска ушата сова - обитава района

Забулена сова - единични екземпляри

Кукумявка - обитава района

6. В района на общината се срещат и птици представители от разредите пойни, кълвачови, синявицови, дългокраки, кукувици и други, предимно защитени видове

В.Клас Влечуги

1.Разред Костенурки

шипобедрена и шипоопашата костенурки.Защитени видове

2.Разред Люспести

различни видове гущери, обикновенна водна змия, жълтоуха водна змия, смок мишкар, синорник, пепелянка и други, повечето от които са защитени видове

3.Разред Опашати земноводни. Защитени видове

Обикновен тритон, дъждовник и други

Г.Клас Риби

Водите на река Камчия се обитават от черна мряна, речен кефал, уклея, каракуда, шаран, костур, сом и други.

През последните години се наблюдава тенденция на нарастване на процента на застрашените от изчезване и редки видове от фауната, особено при ловните видове. За около сто години природата е загубила напълно някои свои обитатели – мечка, рис. Причините са комплексни. Едни от основните проблеми е браконьерството, разпространено по отношение на някои представители на фауната – сърна, диво прасе, фазан и др.

РИОСВ - Шумен упражнява контрол за ограничаване на незаконната търговия с редки и защитени видове растения и животни. Периодични наблюдения се предвиждат върху популациите на застрашените и редки животни. Отчитат се местообитанията, тенденциите в числеността и плътността на находищата, регистрират се отрицателните въздействия.

Сериозна заплахата за биоразнообразието на Община Велики Преслав представляват пожарите, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, браконьерството и

изсичането на горите за огрев, както и незаконния лов на дивеч. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на населението. На територията на общината има богата флора и фауна и интересни природни забележителности. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на населението.

Отпадъци

Един от основните екологични проблеми на общината е свързан с отпадъците. Той включва периодичното образуване на нерегламентирани замърсявания, липсата на депо за строителни отпадъци, неоползотворяването на органичния и биоотпадък, смесването на рециклируемите отпадъци с ТБО и ниските приходи от такса „Битови отпадъци“, които не покриват разходите, свързани с управлението на битовите отпадъци.

Към 2020 г. са приключени техническата и биологична рекултивация на старото общинско депо с финансиране от ПУДООС. По информация на РИОСВ – Шумен за територията на община Велики Преслав само две дружества имат регистрирани площадки за дейност с отпадъци – „Екомакс“ ООД и „Екомакс Вторични соровини“ ЕООД – гр. Велики Преслав. Комплексно разрешително №486-Н0/2014 г. е издадено на „Екомакс“ АД за площадка за временно съхранение на отпадъци с капацитет до 4350 тона и инсталация за препакетиране на отпадъци с капацитет 40тона/24 часа, които се намират в местността „Блатото“, гр. В. Преслав. При извършените проверки от РИОСВ не са констатирани нарушения при експлоатацията на площадката и инсталацията за препакетиране на отпадъци.

На територията на община Велики Преслав продължава да е актуален проблемът с периодичното образуване на нерегламентирани сметища и замърсени площи от неконтролирано изхвърляне на битови, градински и животински отпадъци. Установяването на незаконни сметища на територията на общината се извършва от служители на администрацията, от кметовете и кметски наместници на селата, както и след проверка на подаден сигнал от граждани. Локални сметища възникват предимно в покрайнините на населените места, дерета, около изоставени пътища, в горски и полски имоти, които са извън регулационните граници на населените места.

По отношение на замърсяване на почвата с битови, строителни, растителни отпадъци и оборски тор е характерно, че замърсяването е с локален характер и засяга главно мери и пасища. Отпадъците не само повърхностно замърсяват околната среда, но и ограничават използваемостта на земята, създават хигиенни проблеми и дразнят естетическите възприятия на хората. В резултат на протичащите в периода на натрупването им физични, химични и биологични процеси, те се превръщат в многофакторен замърсител на околната среда, оказващ силно негативно въздействие върху повърхностните и подземни води, въздуха и почвите, с което създават сериозен здравен риск за населението. От друга страна отпадъците са ценен енергиен и суровинен източник и тяхното минимизиране и повторната употреба води до съхранение на природни ресурси.

Ето защо управлението им е сложен и многообхватен процес, изискващ интегрираност на подходите, внедряване на нови технологии, създаване на подходяща икономическа среда и нормативна база, и не на последно място висока обществена отговорност.

Новата и ефективна стратегия за управление на твърдите битови отпадъци ще:

- повиши привлекателността на града и околностите му;
- намали и предотврати риска за здравето на хората;
- подобри състоянието на околната среда и нейната привлекателност;
- намали замърсяването на водите и почви;
- намали потреблението на природни ресурси за сметка на преработка на отпадъци;
- подобри условията за икономическо развитие и чистотата в населените места;
- подобри условията за развитие на селското стопанство в общината, например чрез

- производство на компост от органични отпадъци;
- подобри качеството и разшири обхвата на предлаганите услуги по третиране на отпадъци.

За подобряване на екологичните характеристики и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на населението, включително ограничаване на образуването и оползотворяване на различните потоци отпадъци от бита и стопанската дейност.

III. АНАЛИЗИ НА СЪСТОЯНИЕТО НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

3.1. Анализ на отпадъците

Анализът на битовите отпадъци е ключов анализ за разработването на общинската програма за управление на отпадъците и дава отговор на следните въпроси:

- Какви са количествата образувани отпадъци в общината и каква е нормата на натрупване?
- Какви са количествата и тенденциите на различните потоци отпадъци за анализирания период?
- Какъв е морфологичният състав на образуваните битови отпадъци в общината?
- Какви са количествата повторно използвани, рециклирани, оползотворени и обезвредени битови отпадъци за разглеждания период и какви са тенденциите в третирането им?
- Каква е степента на изпълнение на целите, които са поставени пред общината в съответствие с националното и европейското законодателство?

Информацията за количествата и състава на отпадъците е от много голяма важност за вземане на правилни решения за управлението им и оразмеряването на системите, инсталациите и съоръженията за третиране. Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаване рециклирането и оползотворяването им. Същевременно с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

3.1.1. Генерирани битови отпадъци

Генерираните битови отпадъци от една страна се образуват от използването на ресурси или продукти, а от друга страна имат негативни ефекти върху околната среда в резултат от тяхното преработване или обезвреждане. Прекъсването на връзката между икономическия растеж и нарастващото използване на ресурсите, което води до негативно влияние върху човека и природата, е основна цел в областта на политиката по околната среда. Необходимо е да се предприемат мерки за количествено и качествено намаляване на генерираните битови отпадъци. Докато намаляването на количествата образувани отпадъци се нарича количествено предотвратяване, то намаляването на съдържанието на вредни вещества в материалите и продуктите се нарича качествено предотвратяване на отпадъците. Двата аспекта са тясно свързани и не трябва да се разглеждат като независими, а по-скоро като взаимно допълващи се. Неправилно е да се смята, че ако отпадъкът или неговото третиране само по себе си няма вредно въздействие, то този отпадък не трябва да се предотвратява. Самото третиране е свързано с разходи на енергия и вода, заема се определено пространство. Само в случай, че даден продукт не бъде произведен, то той не би се превърнал в отпадък, т.е. в случая на 100% количествено предотвратяване няма да има нужда от качествено предотвратяване. Това обаче е нереалистично и е ясно, че за всеки продукт трябва да се прилагат и двата аспекта за ограничаване образуването на отпадъци.

Жителите на дадена административна единица образуват различно количество отпадъци с различен състав. Тези показатели зависят от социалния статус, битовите особености на средата, изградената култура на потребление и други фактори.

Непрекъснато нарастващото количество смесени отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията в община Велики Преслав, налага предприемането на мерки за тяхното намаляване, повторната им употреба и увеличаване на рециклирането и оползотворяването им. Същевременно с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването им като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

ЗУО разделя отпадъците по видове, както следва:

- битови;
- производствени;
- опасни;
- строителни;
- биоразградими;
- масово разпространени.

Общинските власти играят важна роля в изпълнението на политиката по отношение опазване на околната среда, подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци, чрез сключването на договори и в това отношение основните им функции включват:

- осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци;
- събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- почистване на уличните платна, тротоарите, площадките, алеите и поддържане на зелените площи и други територии предназначени за обществено ползване;
- избора на площадки, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци, чрез включването в регионална система;
- разделно събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки, чрез организация по оползотворяване;
- организирането и прилагане на системата за разделно събиране и съхранение на излезли от употреба моторни превозни средства с фирми получили разрешение от МОСВ;
- предотвратяването на изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаване на незаконни сметища, чрез контрол от длъжностни лица;
- определяне на места за поставяне на негодни за употреба батерии.

Битови отпадъци

Битовите отпадъци произхождат основно от домакинствата, а също така и от административните сгради, търговски обекти, училища и други обществени места.

Количеството образувани битови отпадъци се състои от отпадъци, събрани чрез общинските системи за организирано сметосъбиране (смесени битови отпадъци) и отпадъци, събрани директно от частния сектор чрез системи за разделно събиране, вторични суровини и други с цел оползотворяване и рециклиране.

Предадените за предварително третиране, за рециклиране или директно за депониране битови отпадъци са отпадъците на входа на съответната инсталация за третиране.

Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Трябва да бъде направена разлика и не трябва да се приема количеството генерирани битови отпадъци, като

идентично на количеството събрани и извозени битови отпадъци, тъй като това е грешно като подход. Под внимание трябва да се вземат и да се отчитат, като генерирани, всички потоци битови отпадъци, независимо дали събирането им е организирано или възложено от общината или не е от общината. Дори и да липсва достоверна и статистически отчетена информация е необходимо под внимание да се вземат всички потоци битови отпадъци, генерирани на територията на общината-организациите по оползотворяване на отпадъците от опаковки, площадките за вторични суровини, производствени и търговски обекти, генериращи отпадъци, които предават на организации по оползотворяване или директно на преработвателни предприятия, производствени и търговски обекти, свързани с изискванията за разширена отговорност на производителя.

Съгласно Допълнителните разпоредби на ЗУО **битови отпадъци** са „отпадъците от домакинствата” и „подобни на отпадъците от домакинствата” (това са отпадъците, образувани от домакинствата, и отпадъците, образувани от фирми и други организации, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, с изключение на производствените отпадъци и отпадъците от селското и горското стопанство).

Процесите, свързани с формиране, събиране, извозване, депониране и друго обезвреждане на отпадъците, са в пряка зависимост от развитието и организацията на стопанската дейност, демографските особености на района и от природните условия, в които се осъществява човешкият живот. Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количеството и съставът им зависят от:

- Мястото на образуване;
- Стандарта на живот на населението и неговата култура;
- Степен на благоустроеност на населените места;
- Начин на отопление;
- Други фактори.

Като се изхожда от административно-териториалната и социално-икономическа характеристика на община Велики Преслав, основните източници на ТБО се явяват:

- Домакинствата;
- Промислените предприятия;
- Търговски и обслужващи обекти.

В община Велики Преслав има добре изградена и успешно функционираща система за сметосъбиране и сметоизвозване, която обхваща 100% от населението на града и селата.

Основният поток отпадък е смесеният битов отпадък с код 20.03.01.

Община Велики Преслав е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците на общините от област Шумен (РСУО). В сдружението участват още общините: Шумен, Нови пазар, Каспичан, Смядово, Хитрино, Венец и Каолиново.

Смесените битови отпадъци от територията на общината се транспортират до сепарираща инсталация, изградена в кв. Тракия, гр. Шумен, където от тях се отделят полезните компоненти. Негодните за рециклиране и оползотворяване отпадъци се депонират на Регионално депо за ТБО - Шумен.

Всички членове на РСУО са задължени да постигнат общите цели за рециклиране и общите изисквания по отношение на екологосъобразното обезвреждане на отпадъците, генерирани на тяхната територия.

Регионално депо за неопасни отпадъци е разположено югозападно на територията на кв. Дивдядово, гр. Шумен. Депото отговаря на изискванията на Наредба № 6/27.08.2013г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, има издадено комплексно разрешително и подлежи на ежегоден контрол по изпълнение на условията.

Собственик на депото е Община Шумен, а оператор ОП „Чистота” – Шумен. Регионалното депо за неопасни отпадъци е насипно инженерно съоръжение, изпълнено от

твърди битови отпадъци и други неопасни отпадъци, в процеса на тяхното складиране. Площадката е разделена на три работни клетки, завършени и въведени в експлоатация.

През 2018 г. с финансиране от ПУДООС са приключени техническата и биологична рекултивация на старото общинско депо в гр. Велики Преслав, местност „Каралъч“. Общата площ на рекултивация с включени: охранителни канавки, ограждащи диги и др. е 25,55 дка.

На територията на община Велики Преслав функционира добре изградена система за сметосъбиране, чрез разполагане на контейнери и съдове за смет във всички населени места. Съдовете се подменят и допълват ежегодно. Дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване се изпълняват от „БКС“ ЕООД - гр. Велики Преслав, съгласно сключен договор между Общината и дружеството. От месец Април 2020 г. дейностите по поддържане чистотата на площите за обществено ползване се извършват от ОП „Велики Преслав“.

В общината функционира добре изградена система за сметосъбиране, чрез разполагане на контейнери и съдове за смет във всички населени места. Събирането и транспортирането на битовите отпадъци от населените места в общината се извършва при граници, райони и повторямост, определени със заповед на кмета № 428 от 29.10.2019 г., издадена във връзка с чл.62 от ЗМДТ.

Таблица 24: Количества генерирани и депонирани след сепариране смесени битови отпадъци от територията на община Велики Преслав 2016-2019 г. (тона)

2016 г.		2017 г.		2018 г.		2019 г.		2020 г.	
Генерирани	Депонирани	Генерирани	Депонирани	Генерирани	Депонирани	Генерирани	Депонирани	Генерирани	Депонирани
3464	2314	3586	2514	3452	2817	3466	2950	3385	3156

Източник: Община Велики Преслав

Въпреки, че населението на община Велики Преслав намалява с повече от 5% през 2019 г. спрямо 2016 г., количеството депонирани смесени битови отпадъци за същия период се е увеличило с около 27%.

Количествата депонирани смесени битови отпадъци от територията на община Велики Преслав се увеличават през периода 2016-2019 г. 636 тона или с 27%. През 2019 г. от всички населени места на територията на общината са събрани общо 3466 тона отпадъци и след сепариране на регионалното депо в кв. Дивдядово, общ. Шумен са депонирани общо 2950 тона отпадъци. Цитираните количества ТБО са образувани не само в домакинствата, но също и в обществените сгради, търговски обекти, предприятия и други генератори. През 2020 г. отчитаме лек спад на количествата генерирани отпадъци с около 2% до 3385 тона, но депонираните отпадъци се увеличават със 7% спрямо 2019 г. и са 3156 тона.

Тенденцията за увеличаване количествата на отпадъците, може да се обясни с няколко съществени причини:

- Продължаваща тенденция за увеличаване на дела на биоотпадъци (растителните отпадъци, животински отпадъци, градински, слама сено и др.), които се изхвърлят предимно в селата на общината. За съжаление тенденцията за увеличаване на отпадъците от селскостопанска дейност, които попадат в контейнерите за битови отпадъци се увеличава, въпреки възможностите за повторната употреба на тези отпадъци чрез домашно компостиране, преработване във фуражи и др.

- Увеличава се и дела на инертните отпадъци, попадащи в съдовете за битови отпадъци. Това са отпадъци от пепел, сгур, дребни строителни отпадъци, пясъци и др. Тези отпадъци, заедно с пластмасата и биоотпадъците се характеризират с най-голяма относително тегло спрямо останалите отпадъци.

- Тенденция за увеличаване на туристическия поток към територията на общината също води до генерирането на повече битови отпадъци.

Важен показател за управление на отпадъците е **нормата на натрупване на отпадъците**, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението. Образуваните битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 408 кг/човек/год.⁷ за Североизточен район – 423 кг/човек на година, за област Шумен 304 кг/човек/година, за община Велики Преслав – 282 кг/човек/година, тоест значително по-ниско от средната норма за областта и за страната. За 2019 г. количеството генерирани отпадъци в община Велики Преслав на жител се увеличава на 288 кг/ж./год.

Нормата на натрупване на отпадъците в община Велики Преслав за 2019 г. е 288 кг/чов./г., което е с 13 кг/човек/на година повече спрямо 2016 г. (275 кг./чов.год.).

Съгласно референтната норма на натрупване на отпадъци за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ от 2012 г., препоръчителната средногодишна норма за човек от населението е 295,5 кг., следователно нормата за община Велики Преслав все още е по-ниска от допустимите стойности, но ги доближава. Това означава, че Общинската администрация трябва да предприеме съответните мерки за ограничаване на образуването им и да намали регистрирания ръст през последните години, чрез въвеждане на компостиране за биоразградимите отпадъци и оптимизиране на системата за разделно събиране на рециклируемите отпадъци от опаковки.

В Доклада от извършения морфологичен анализ на образуваните смесени битови отпадъци в община Велики Преслав за периода февруари-октомври 2016 г., на база данните на НСИ за населението на общината към 31.12.2015 г. - 12 713 жители, е определена норма на натрупване на отпадъците – 305 кг./ч/г.

Определената с Доклада за морфологичен анализ норма на натрупване е по-висока от тази за календарната 2016 г. (275 кг./ч/г.), тъй като обхваща различен период на изчисления, който не съвпада с пълната календарна година и за база е използвано населението на общината през 2015 г., а не през 2016 г. Въпреки това тенденцията е към нарастване на количеството генерирани и депонирани отпадъци и на нормата на натрупване на отпадъци на човек от населението в общината.

ИЗВОДИ:

Количеството на генерираните битови отпадъци в община Велики Преслав през последните години се увеличава. Нормата на натрупване на отпадъци на човек от населението е значително под допустимите референтни стойности и под средните нива за област Шумен и за страната. Населението на общината намалява с 5% за периода 2016-2019 г., но количеството депонирани отпадъци се увеличава с 27%, а годишната норма на натрупване на отпадъци на човек от населението с около 5%. Това се дължи на увеличаване на туристопотока към общината, на дейността на някои промишлени предприятия и земеделски производители, на търговски обекти и заведения и на променящите се потребителски навици на домакинствата. За намаляване обема на депонираните битови отпадъци е препоръчително увеличаването на дела на разделно събраните рециклируеми отпадъци, компостиране на зелените и био-разградими отпадъци, осигуряване на възможности за отделно събиране и извозване на отпадъците от твърдо гориво през отоплителния сезон, оползотворяване на строителните отпадъци и други мерки.

Показателят морфологичен състав характеризира количеството на отделните компоненти спрямо общото количество на отпадъците (хартия, хранителни отпадъци, пластмаси, текстил, стъкло, метали, опасни отпадъци и др.). Данните за морфологичния състав са необходими *при избор на системи за разделно събиране на отпадъци или при*

⁷ При изготвянето на настоящата Програма за управление на отпадъците на община Велики Преслав, НСИ все още не е публикувал официални данни за количествата образувани битови отпадъци и нормата на натрупване за 2019 г.

оптимизация на въведените такива. Има важно значение при определяне на метода за предварително третиране и обезвреждане на отпадъците, включително вида и капацитета на съоръженията. Морфологичният състав е характеристика, изразяваща количеството на отделните фракции (хартия, хранителни отпадъци, пластмаси, текстил, стъкло, метали и др.), изразено в процент, спрямо общото количество на отпадъците. Консуматорските и потребителски навици на населението в различните сезони на годината влияят върху състава на генерираните отпадъци и резултатите от анализите зависят от годишния сезон. Поради това, изследванията при определяне на морфологичния състав на отпадъците се извършват така, че да бъдат обхванати 4-те годишни сезона (зима, пролет лято и есен). Целта е да се отчете сезонната неравномерност и колебанията в състава на отпадъците.

Характеристика на отделните фракции общо за четирите сезона:

- Хартия - вестници, списания, учебници, листи, амбалажна хартия, санитарна хартия и др.
- Картони-кашони, опаковки от сокове, кутии и др.
- Метали - опаковки от безалкохолни и алкохолни напитки, консервени кутии, капачки и др.
- Гума - гумени изделия, играчки и др.
- Текстил - дрехи, парцали, трикотаж, завивки и др.
- Пластмаса - опаковки, кутии, бутилки, фолио, пластмасови изделия, торбички и др.
- Градински и растителни - растения, растителни остатъци, окапали листа, трева и др.
- Инертни - пепел, сгур и пръст и др.

Данните за морфологичния състав са необходими при избор на съоръжения за предварително третиране и обезвреждане и системи за разделно събиране на отпадъци или при оптимизация на въведените такива.

Последният актуален анализ на морфологичния състав на отпадъците, генерирани на територията на община Велики Преслав е извършен през 2016 г. в рамките на договор: „Изготвяне на анализ на морфологичния състав на битовите отпадъци, в частност на биоразградимите отпадъци образувани на територията на община Велики Преслав“.

Пробите за община Велики Преслав са направени в периода от февруари до октомври 2016 г., а за изчисляване на количествата смесен отпадък за календарна година и норма на натрупване на отпадъците на човек от населението са използвани официалните данни за депонираните отпадъци и броя на населението към 2015 г. Това е причината в доклада от морфологичния анализ да е посочен прогнозен смесен битов отпадък за 2016 г. 3877,42 т., а реално генерирания битов отпадък, по данни от сметосъбиращата фирма за цялата календарна 2016 г. е 3464 т.

Данните от Доклада за морфологичния анализ за състава на събраните, извозени и депонираните от територията на община Велики Преслав на Регионално депо – Шумен смесени битови отпадъци са представени в следващите таблици.

Таблица 25: Количества смесен, разделно събран и общ битов отпадък за 2016 г.

Морфологичен състав	Образувани количества смесени битови отпадъци по фракции след прибавяне на разделно събраните отпадъци		
	гр. Велики Преслав	Район, обхващащ смесено строителство – еднофамилни къщи (ниско строителство) и многофамилни къщи (средно строителство), Община Велики Преслав	ОБЩО за Община Велики Преслав
	тона	тона	тона
Хранителни отпадъци	137,16	541,53	678,69
Хартия	138,45	366,42	504,87
Пластмаса	134,61	455,56	590,18
Текстил	30,84	178,58	209,42
Гума	3,28	7,53	10,81
Кожа	3,87	15,34	19,21

Градински отпадъци	248,03	650,37	898,40
Дървесни отпадъци	20,28	95,22	115,50
Стъкло	89,62	136,90	226,52
Метали	73,63	43,99	117,62
Инертни материали	82,63	405,49	488,12
Опасни отпадъци от бита	6,50	11,58	18,07
ОБЩО	968,91	2908,51	3877,42

Източник: Доклад от извършено през 2016 г. четириезонно проучване на морфологичния състав на отпадъците, генерирани от територията на община Велики Преслав

Приблизителният състав на генерираните отпадъци в тегловни проценти е: хранителни – 17,5%; хартия – 13,02%; пластмаса – 15,22%; текстил – 5,40%; гума – 0,28%; кожа – 0,50%; градински – 23,17%; дървесни – 2,98%; стъкло – 5,84%; метали – 3,03%; инертни отпадъци – 12,59% и опасни – 0,47%.

Таблица 26: Морфологичен състав (%) на образуваните отпадъци в Община Велики Преслав

Морфологичен състав	гр. Велики Преслав	Район, обхващащ смесено строителство – еднофамилни къщи (ниско строителство) и многофамилни къщи (средно строителство), Община Велики Преслав	ОБЩО за Община Велики Преслав
Хранителни отпадъци	14,16%	18,62%	17,50%
Хартия	14,29%	12,60%	13,02%
Пластмаса	13,89%	15,66%	15,22%
Текстил	3,18%	6,14%	5,40%
Гума	0,34%	0,26%	0,28%
Кожа	0,40%	0,53%	0,50%
Градински отпадъци	25,60%	22,36%	23,17%
Дървесни отпадъци	2,09%	3,27%	2,98%
Стъкло	9,25%	4,71%	5,84%
Метали	7,60%	1,51%	3,03%
Инертни материали	8,53%	13,94%	12,59%
Опасни отпадъци от бита	0,67%	0,40%	0,47%
ОБЩО	100,00%	100,00%	100,00%

Източник: Доклад от извършено през 2016 г. четириезонно проучване на морфологичния състав на отпадъците, генерирани от територията на община Велики Преслав

Сравнявайки състава на генерираните отпадъци в община Велики Преслав с референтните стойности, съгласно Методиката от НПУО 2014-2020 г. можем да направим извода, че пет вида отпадъци превишават допустимите норми. Това са: хартия, пластмаса, текстил, градински и метали. Най-голямо е отклонението при пластмасата – 5,12 пункта и хартията – 4,52. Градинските отпадъци са с 1,47 пункта повече от референтните стойности, металите с 1,03, а текстилните с 1,7 пункта. Останалите видове фракции отпадъци в морфологичния състав са в стойности близки или по-ниски от референтните.

Таблица 27: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците

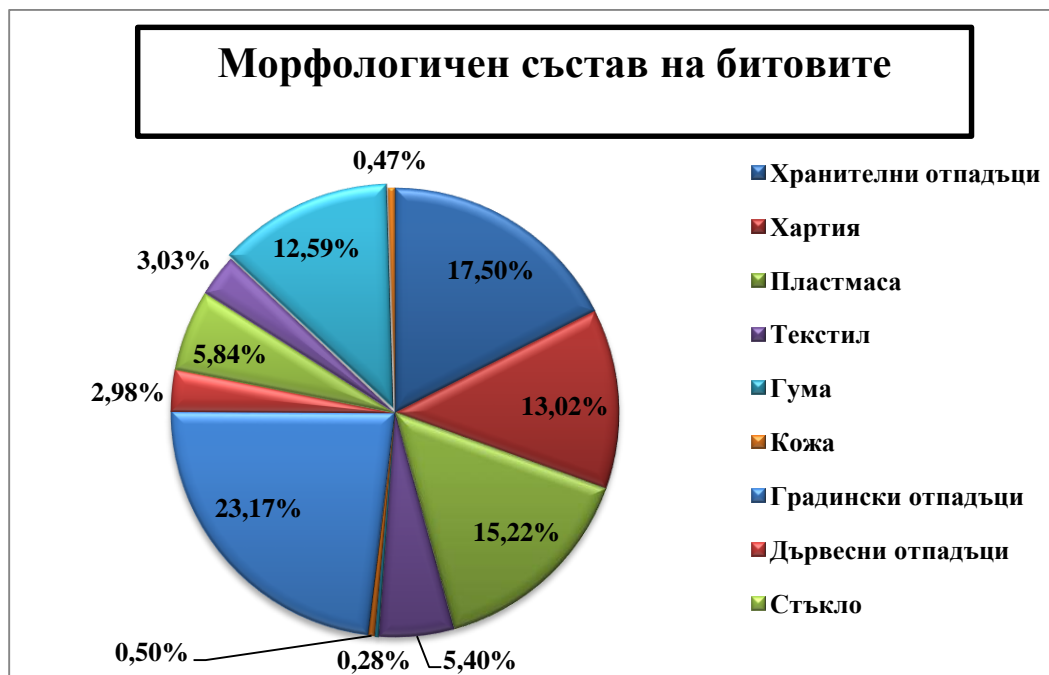
Видове отпадъци	Населени места от 3 до 25 хиляди жители
Хранителни	23.20%
Хартия	8.50%
Картон	5.50%
Пластмаса	10.10%
Текстил	3.70%
Гума	0.90%
Кожа	0.90%
Градински	21.70%

Дървесни	2.00%
Съкло	6.10%
Метали	2.00%
Инертни	14.80%
Опасни	0.60%
Общо	100.00%

Източник: НПУО 2014-2020 г.

Графика 5: Морфологичен състав на отпадъците на община Велики Преслав в %

Източник: Доклад от извършено през 2016 г. четириезонно проучване на морфологичния състав на отпадъците, генерирани от територията на община Велики Преслав

Във връзка с изчисленията, които общините ще правят и ще трябва да доказват пред МОСВ за изпълнение на целите за рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци, заложиени в НПУО 2021-2028 г., те са задължени на определена периодичност да извършват актуален морфологичен анализ на състава на битовите си отпадъци. Морфологичния анализ на състава и количеството на битовите отпадъци, образувани на територията на съответната община се изготвя, съгласно Методика, утвърдена със Заповед на Министъра на околната среда и водите. Препоръчителният срок за изготвяне на следващ морфологичен анализ на отпадъците, образувани на територията на община Велики Преслав е през 2024 година.

ИЗВОДИ:

- Най-голям относителен дял в битовите отпадъци на община Велики Преслав имат фракциите - „градински отпадъци“ – 23,17%, в това число растения, растителни остатъци, окапали листа, трева и др., „хранителни“ – 17,5%, „пластмаса“ – 15,22% хартия – 13,02% и инертни отпадъци – 12,59%.
- Рециклируемите отпадъци заемат много голям относителен дял - около 37%, в това число - хартия, пластмаса, метали и стъкло. От този вид отпадъци най-високо е процентното съдържание на пластмаса – 15,22 %, следвано от хартия – 13,02%, стъкло – 5,84% и метали – 3,03%.
- В град Велики Преслав и девет от селата на общината е въведена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, за която е сключен договор с „Булекопак“ АД, но не всички граждани използват по предназначение цветните контейнери за хартия,

стъкло и пластмаса. Това води до висок относителен дял на отсортираните на сепариращата инсталация рециклируеми отпадъци.

Количества повторно използвани, рециклирани, оползотворени и обезвредени битови отпадъци

За анализа на количествата повторно използвани, рециклирани, оползотворени и обезвредени битови отпадъци в община Велики Преслав е необходимо да се идентифицират:

- количествата разделно събрани и рециклирани отпадъци от хартия и картон, пластмаса, стъкло и метали чрез системите за разделно събиране;
- количествата депонирани биоразградими битови отпадъци;
- количествата разделно събрани и оползотворени битови биоотпадъци.

Отпадъци от опаковки

С разделното събиране на отпадъци с цел рециклиране, както и други форми на оползотворяване може да се постигне значително намаляване на количеството на депонираните отпадъци, което ще доведе до удължаване на полезния живот на регионалното депо за отпадъци и до съкращаване на разходите за събиране и обезвреждане на отпадъците. Освен това през последните години със синхронизиране на националното законодателство с европейското законодателство все повече се засилват законодателния и обществения натиск за въвеждане на системи за разделно събиране с нормативно регламентирани количества отпадъци, които трябва да бъдат рециклирани и оползотворени.

За част от тези отпадъци националното законодателство изисква прилагането на принципът „замърсителят плаща“, при който разходите се поемат от производителите на продукта, от който се образуват отпадъците, но за останалата част липсват нормативно установени механизми на финансиране. За редица отпадъци съществуват забрани за депониране, което налага тяхното отделяне от общия отпадъчен поток и намиране на алтернатива за оползотворяването или обезвреждането им.

В община Велики Преслав е въведена система за разделно събиране на отпадъците от опаковки – хартия, пластмаса и стъкло и има сключен договор с „Булекопак“ АД. Системата обхваща 10 населени места, в т.ч. град Велики Преслав (40 точки/площадки) и селата: Драгоево (3 точки/площадки), Златар (5 точки/площадки), Имренчево (2 точки/площадки), Кочово (3 точки/площадки), Миланово (3 точки/площадки), Троица (3 точки/площадки) и в селата Мостич, Хан Крум и Осмар по 1 точка/площадка.

В края на 2020 г. системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината е обезпечена с 64 съда за разделно събиране в жълт цвят и 60 съда за разделно събиране в зелен цвят, като във всички населени места (с изключение на най-малките села Мокреш и Суха река) е осигурена възможност за разделно събиране на отпадъци от опаковки

За отпадъците от опаковки: хартия и картон, пластмаси, стъкло и метали се осъществява разделно събиране в контейнери от два цвята – жълт и зелен. Жълтите контейнери са предназначени за отпадъци от хартия, пластмаса и метали, а зелените за опаковки от стъкло.

През 2019 г. от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки са събрани над 16 тона отпадъци (6 т. хартия, 0,3 т. метални отпадъци, 4 т. пластмаса, 6 т. стъкло). Контейнерите са разположени на утвърдени адреси (точки), като събирането на отпадъците от съдовете се изпълнява по график. Предоставените от организацията „Булекопак“ АД съдове, както и разходите по тяхното обслужване и транспортиране е безплатно за общината и се поемат от организацията. Това е стимул, насърчаващ извършване на разделно събиране на рециклируемите отпадъци от населението и институциите и спестяване на финансов ресурс от такса битови отпадъци.

През 2020 г. от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на „Булекопак“ АД са събрани над 25 тона отпадъци (хартия-6т., метални отпадъци-0,3т.,

пластмаса-11т., стъкло-8т.). Контейнерите са разположени на утвърдени адреси (точки), като събирането на отпадъците от съдовете се изпълнява по график. Списък с местата на които са разположени съдовете, както и график за тяхното обслужване са публично достъпни на сайта на общината: www.velikipreslav.bg.

Възможностите за увеличаване на количествата разделно събрани отпадъци и предаването им за рециклиране и/или оползотворяване са големи. Целта е да се достигне по-висок процент на предадените за рециклиране и оползотворяване отпадъци, които да не бъдат депонирани.

През 2020 г. от отчисленията по Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци/ са закупени и разположени на територията на Община Велики Преслав 13 бр. съдове за разделно събиране на отпадъци от опаковки от пластмасови бутилки - „Шишеядец“ (2 бр. в град Велики Преслав, 1 бр. в кв. Кирково и по 1 бр. във всички населени места на територията на общината);

През 2020 г. със средства от отчисленията по Наредба № 7 от 19.12.2013 г. са закупени и поставени улични и паркови кошчета за разделно събиране на отпадъци в централната градска част и в градския парк.

Разделно събраните отпадъци от опаковки се транспортират до площадка за сортиране. Събраните отпадъци се сортират на отпадъци от опаковки и отпадъци, които не са опаковки. Следва сортиране на годни и негодни за рециклиране, като годните за рециклиране отпадъци от опаковки се сортират по вид и материал.

Биоразградими отпадъци

В съответствие с Националния стратегически план Община Велики Преслав следва да предвиди конкретни мерки за третиране на биоразградимите отпадъци, с оглед намаляване количествата за депониране. Управлението на биоразградимите отпадъци включва събиране (разделно или със смесените битови отпадъци), анаеробно разлагане и компостиране, изгаряне и депониране. Екологичните и икономически ползи от различните методи на обработване зависят съществено от местните условия, като гъстота на населението, инфраструктура и климат, както и от наличието на пазари за свързаните с този процес продукти (енергия и компост). Изискванията за събиране и третиране на биоразградими отпадъци са регламентирани в Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021 г.

Приблизително две трети от отпадъците, генерирани в домовете и офисите, се състоят от „органични“ или естествени материали. Тези материали след време се разграждат („биоразградими“) по естествен път. Биоразградимите отпадъци се генерират при селскостопанската дейност в растениевъдството, животновъдството и от дейността на домакинствата. Имат предимно органичен състав и е необходимо да се третират в зависимост от условията на генерирането им по подходящ начин.

Количеството на растителните отпадъци, образувани от растениевъдството в дворните пространства на жилищните имоти са определени експертно и тяхното количество варира от 25% до 40% от общото количество битов отпадък, отделен от домакинствата. Този отпадък понастоящем е основна съставка, замърсяваща териториите в покрайнините на населените места или попада в съдовете за битови отпадъци. Не е популярна практиката за оползотворяване на растителни отпадъци в самите дворните места. В процеса на компостиране растителните отпадъци се явяват суровина. При прилагането му се ограничава постоянното изнасяне на органични вещества от почвата и едновременно се постига ограничаване употребата на органични торове за сметка на много добрите хранителни съставки в компоста. В съответствие с европейското и националното законодателство общините следва да предприемат мерки за поэтапното намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци.

Често срещани практики в общината е третирането на биоразградимите отпадъци да се осъществява по следните начини:

- използване на кухненски и градински остатъци за храна на животни ;
- закопаване на хранителни и растителни отпадъци в почвата (задния двор или градината без последващо използване);
- натрупване на смесени купчини с оборска тор, растителни и хранителни отпадъци в полето (купчините не се обръщат, но след около три години са годни (вече компостирани) за използване като подобрител на почвата);
- натрупване на смесени купчини с оборска тор (купчините не се обръщат след това, но след това компостираната оборска тор се използва като подобрител на почвата).;
- изгаряне на градински отпадъци и листа.

В Националната стратегия за намаляване на количествата депонирани биоразградими отпадъци са заложили конкретни мерки, които трябва да се предприемат по отношение на този вид отпадък.

Предвид специфичния характер на отпадъците, образувани на територията на община Велики Преслав и значителното участие на зелените, градински и селскостопански отпадъци от домакинствата в определени периоди е необходимо да се предприемат действия в две посоки:

- за въвеждане на фамилно компостиране с последващо използване на компоста в личните стопанства;
- за въвеждане на система за разделно събиране и извозване на биоразградимите отпадъци от общината, след изграждане на регионална инсталация за компостиране на биоразградими и биоотпадъци на територията на РСУО – регион Шумен.

Община Велики Преслав трябва да предвиди въвеждане на система за разделно събиране на биоразградимите отпадъци при източника, извозването им и самостоятелното им третиране на общинска или регионална инсталация за компостиране.

Обхващането на все по-голям брой семейства в системи за домашно компостиране е възможно чрез постоянно информиране на населението за възможностите за оползотворяване на биоразградимите отпадъци и предоставяне на контейнери за компостиране на семействата, които желаят да компостират биоразградимите си отпадъци. За отчитане на ефекта от тази мярка е необходимо предоставянето на компостери на отделните домакинства да бъде обвързано с изискване за своевременно представяне на информация от общините за постигнатите нива на намаление на биоразградимите отпадъци, постъпващи за депониране.

Един от подходящите методи на биологично третиране, подходящи за условията на общината е анаеробното разграждане, при което се отделя биогаз за производство на енергия и компостирането (домашно и/или полево), при което произведения компост има възможност да се използва за рекултивация на нарушени терени, в земеделието, при озеленителни и възстановителни дейности при строителни проекти и др.

В съответствие с Националния стратегически план общината следва да предвиди конкретни мерки за третиране на биоразградимите отпадъци с оглед намаляване количествата за депониране. Управлението на биоразградимите отпадъци включва събиране (разделно или със смесените битови отпадъци), анаеробно разлагане и компостиране, изгаряне и депониране. Екологичните и икономически ползи от различните методи на обработване зависят съществено от местните условия, като гъстота на населението, инфраструктура и климат, както и от наличието на пазари за свързаните с този процес продукти (енергия и компост). Изискванията към съоръженията и инсталациите за биологично третиране на биоразградимите отпадъци са регламентирани в Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

Изискванията към площадките, на които могат да се разполагат съоръжения за биологично третиране на биоразградими отпадъци са посочени в Наредба 7 от 24 август 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци.

Източници на растителни отпадъци са имотите със земеделско ползване извън регулация и дворните пространства на жилищните имоти. Задължение на всеки производител на земеделска продукция е да организира оползотворяването на растителните отпадъци. До настоящия момент не са изградени съоръжения и инсталации за биологично третиране на растителните отпадъци на територията на общината. Съществува практика за биоразграждане на място в почвата, където попадат растителните отпадъци вследствие на обработка на земеделската земя. Често се прилага и изгаряне на изсъхнали растителни отпадъци от земеделците, срещу което се води борба - дейността противоречи на добрите земеделски практики за използване на различни методи за оползотворяване на органичните отпадъци.

В съответствие с европейското и националното законодателство общините следва да предприемат мерки за поэтапното намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци.

Целесъобразно е да се прилага метода на открито компостиране чрез разстилане на биоразградимите отпадъци на редове (по метода windrow). Предлаганият метод на третиране на биоразградимите отпадъци използва процеса био-деградация, който в естествени условия протича бавно, на повърхността на земята, при температурата на околната среда и предимно анаеробно. Естественото разлагане на органиката се ускорява като преработваният субстрат се събира на редове (т.нар. windrow), което позволява да се съхрани част от топлината отделяна от дейността на микроорганизмите, при което температурата нараства. Този ускорен процес именно е компостирането. Компостиране се разделя на 4 стадия: 1) мезофилен; 2) термофилен; 3) изстиване; 4) съзряване. В процеса на био-деградацията органичният субстрат претърпява физично и химично превръщане с образуването на стабилен хумифициран краен продукт. Този продукт е ценен за селското стопанство като органичен тор и като средство за подобряване структурата на почвата. Важни параметри на процеса са отношението C/N и мултидисперсността на субстрата, необходима за нормалната аерация.

При ефективно извършване на процеса на обръщане активната фаза може да приключи до 1 месец след което са необходими още около два месеца за изстиване и съзряване. Оборската тор и някои растителни отпадъци имат ниско съотношение C/N, висока влажност и лошо се подават на аерация. Те трябва да се смесват с твърд материал (пълнител) сорбиращ влагата, който обезпечава допълнителен въглерод и нужната за аерирането структура на сместа. Най-добрият пълнител се явява сламата, но може да се добавят листа, стърготини, трески, хартиени изрезки и др.

Поради големия дял на биоразградимите отпадъци, подходящи за компостиране от общото количество на битовите отпадъци прилагането на ефективна система за разделното им събиране ще доведе до съществено намаляване на разходите за транспортиране и обезвреждането на смесените битови отпадъци на регионалното депо.

Биоразградимите отпадъци могат да бъдат доставяни от домакинствата, срещу което те да получават готов компост. Очаква се, че безплатното предоставяне на компост е достатъчен стимул за населението от селата за да отделят биоразградимите отпадъци от общия отпадъчен поток и по такъв начин да допринесат за намаляване на разходите за извозването на битовите отпадъци до регионалното депо.

Освен за безвъзмездно ползване от жителите, които доставят биоразградими отпадъци за компостиране, за готовия компост ще се търси пазарна реализация в селското и горското стопанство и озеленяването или ще се ползва за наторяване и подобряване на почвата в общински паркове и градини, спортни площадки, нарушени терени и др.

Съгласно Националната програма за прилагане на Директива 99/31/ЕС:

- 100% биоразградими са хранителните, хартиените, картонените, дървесните и градинските отпадъци;

- 20% от текстилните отпадъци;
- 25% от отпадъците от кожи

В съответствие със Закона за управление на отпадъците чл.31 ал.1 т.2 – целта е най-късно до 31 декември 2020 г. ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото количество на същите отпадъци, образувани в Република България през 1995 г. Същата правна норма на ЗУО поставя следните актуални цели, в сила от 05.03.2021 г.:

- най-късно до 31 декември 2025 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 55 на сто от общото тегло на тези отпадъци;
- най-късно до 31 декември 2030 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 60 на сто от общото тегло на тези отпадъци;
- най-късно до 31 декември 2035 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 65 на сто от общото тегло на тези отпадъци;
- най-късно до 31 декември 2035 г. количеството на депонираните битови отпадъци да е намалено до 10 на сто или по-малко от общото количество образувани битови отпадъци (по тегло).

Целите по Чл.31, ал.1, т. 3 - 6 се постигат поэтапно съгласно сроковете, определени в § 15 от преходните и заключителните разпоредби. Във всеки от регионите по чл. 49, ал. 9 на ЗУО, целите по Чл.31, ал.1 се изпълняват съвместно от всички общини в региона в съответствие с решението по чл. 26, ал. 1, т. 6.

Таблица 28: Материали, попадащи в обхвата на определението за био-отпадъци

Описание	Код от Европейския списък на отпадъците	Бележки
<i>Отпадъци от кухни и заведения за обществено хранене (хранителни отпадъци)</i>	20 01 08	<i>От домакинства, ресторанти, столове, барове, кафе-магазини, болници и училищни столове и т.н.</i>
<i>Отпадъци от обществени пазари</i>	20 03 02	<i>Само биоразградими материали, еквивалентни на кодове 200108 и 200201</i>
<i>Отпадъци от паркове и градини (зелени отпадъци)</i>	20 02 01	<i>От частни градини и обществени паркове и зони, и т.н.</i>
<i>Дървесни материали</i>	20 01 38	<i>Не съдържащи опасни вещества, без мебели и едрогабаритни битови отпадъци</i>

Изпълнението на целите за разделно събиране и оползотворяване на битови биоотпадъци се осигурява чрез прилагане на домашно компостиране и/или разделно събиране и компостиране на изградените за целта общински или регионални площадки с компостиращи инсталации.

Таблица 29: Основни методи за третиране на зелени и биоразградими отпадъци

Метод за третиране	Характеристики
За разделен при източника и събран отпадък (био-отпадъци)	
Компостиране	Отворен или затворен тип, централизирано или домашно компостиране
Анаеробно разграждане	Със или без разграждащо компостиране, ефективност на оползотворяването на енергия
Пиролиза и газификация	Основно се използва за сухи потоци с цел изгаряне за оползотворяване на енергия

За фиксирано събиране на отпадъците	
Механично биологично третиране	Предварително третиране, за да се отделят биоразградимите отпадъци, последвано от третиране подобно на „отпадък разделен при източника”. Разделянето се основава на механични свойства. Възможни видове третиране са: компостиране (стабилизиране), анаеробно разграждане и/ или оползотворяване на енергия и/ или използване като уплътняващ/ покриващ материал
Изгаряне	Със и без оползотворяване на енергия, ефективност на оползотворяването на енергия
Депониране	Със или без оползотворяване на метан, регламентирано и нерегламентирано депониране (трябва да се отбележи и ефективността на оползотворяването на енергия тъй като тя се отнася и за други

В резултат на третиране на био-отпадъците често се получават рециклирани продукти и оползотворяване на енергия. В таблица 30 е представен списък на продуктите получени от рециклиране и оползотворяване на енергия, както и материалите които могат да се избегнат. Различните видове остатъчни материали също са изброени.

Таблица 30: Оползотворени продукти, избягвани продукти и остатъчни отпадъчни потоци

Метод за третиране	Оползотворени продукти	Продукти	Остатъчни отпадъци
За разделен при източника и събран отпадък (био-отпадъци)			
Компостиране	Компост	Растителна среда, торове, подобрители	Остатъци, замърсители
Анаеробно разграждане	Биогаз Компост	Електричество, топлина, растителна среда, торове, подобрители	Остатъци, замърсители
За фиксирано събиране на отпадъците			
Механично биологично третиране	Енергия	Електричество, топлина, почвен стабилизатор	Стабилизира-ни остатъчни отпадъци, замърсители
Изгаряне	Биогаз	Електричество, топлина, шлага използвана като вторичен строителен материал.	Остатъци
Депониране	Със или без оползотворяване на метан, регламентирано и нерегламентирано депониране		Остатъци

Относителният дял на „биоразградимите отпадъци“⁸ за община Велики Преслав е значителен - 57% от образуваните битови отпадъци, в това число - хранителни – 17,5%, градински – 23,17%, дървесни отпадъци – 2,98% и хартия – 13,02%.

⁸ Съгласно ДР на ЗУО § 1. т.3. „Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разградят анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци до 2020 г. допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг/ж./г. Според данните от извършения през 2016 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Велики Преслав са депонирани 175 кг/ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са по-високи от допустимите минимални стандарти.

Предвид разпоредбите на чл.34, ал.1 от ЗУО, и чл.60, ал.2 от Наредбата за управление на отпадъците на община Велики Преслав, „Биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини се събират разделно“. При изчислението на количествата образувани отпадъци от косене и поддържане на обществени зелени площи се спазват указанията за норма на образувани отпадъци съгласно Инструкциите за прилагане на нормативните изисквания, свързани с управлението на биоотпадъците (насоки за прилагане на Наредба за разделно събиране на биоотпадъците, приета с ПМС №275 от 06.12.2013 г., Обн. ДВ, бр.107 от 13.12.2013 г.), одобрени със Заповед № РД-687/05.09.2014 г. на Министъра на околната среда и водите. Приетата норма е 6 кг./м²/ година окосена трева, листа, клони от резитба на дървета и храсти и др. Растителните отпадъци от селата в общината се третираат, чрез домашно компостиране. Анализите показва, че в община Велики Преслав има добри предпоставки за въвеждане на разделно събиране на отпадъци с биологичен произход и съответното им оползотворяване, чрез компостиране или анаеробно разграждане, по начин, който осигурява висока степен на защита на околната среда.

Таблица 31: Оценка на количества биоотпадъци от поддържане на обществени площи, паркове и градини в Община Велики Преслав

Населено място	Площ м ²	Общо количество на образувани растителни отпадъци за периода на провеждане на морфологичния анализ т./г.	м.ноември, 2015	м.декември, 2015	м.януари, 2016	м.февруари, 2016	м.март, 2016	м.април, 2016	м.май, 2016	м.юни, 2016	м.юли, 2016	м.август, 2016	м.септември, 2016	м.октомври, 2016
			т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.
гр.Велики Преслав	57 500	115,00	8,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,95	23,00	23,00	23,00	14,95	8,05
с. Имренчево	500	1,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,20	0,20	0,20	0,13	0,07
с. Мостич	200	0,40	0,028	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,08	0,08	0,08	0,05	0,03
с. Кочово	500	1,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,20	0,20	0,20	0,13	0,07
с. Осмар	500	1,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,20	0,20	0,20	0,13	0,07
с. Троица	1 000	2,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,40	0,40	0,40	0,26	0,14
с. Хан Крум	1 000	2,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,40	0,40	0,40	0,26	0,14
с. Миланово	500	1,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,20	0,20	0,20	0,13	0,07
с. Мокреш	200	0,40	0,028	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,08	0,08	0,08	0,05	0,03
с. Златар	1 000	2,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,40	0,40	0,40	0,26	0,14
с. Драгоево	1 500	3,00	0,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,39	0,60	0,60	0,60	0,39	0,21
с. Суха река	200	0,40	0,028	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,08	0,08	0,08	0,05	0,03
ОБЩО	64 600	129,20	9,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16,8	25,84	25,84	25,84	16,80	9,04

Източник: Доклад от извършено през 2016 г. четириsezонно проучване на морфологичния състав на отпадъците, генерирани от територията на община Велики Преслав

Поради липса на изградено съоръжение на територията на РСУО - Шумен за тяхното третиране, на практика община Велики Преслав не извършва рециклиране на зелени и/ или

биоразградими отпадъци, което да гарантира изпълнението на целите за разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъци. Общините от РСУО са подали предложение до МОСВ да бъдат включени в Приложение 7 към НПУО 2021-2028 г. - Индикативен списък на РСУО, в които могат да се изградят инсталации за предварително третиране на отпадъци. РСУО – Шумен е включено и в Приложение 8 към НПУО 2021-2028 г. - Индикативен списък на РСУО, в които е необходимо да се осигурят инсталации за третиране на биоразградими отпадъци във връзка със задълженията за разделно събиране на хранителните отпадъци.

Необходимо е да бъде осигурена и инфраструктура за разделно събиране на растителни и биоразградими отпадъци при източника на образуване, в т.ч. домакинства, търговски и административни обекти и заведения за обществени хранене. За организирането на система за разделно събиране и оползотворяване на „зелените“ отпадъци е необходимо да се осигурят контейнери за събиране, площадки за съхранение и специализирани автомобили за извозването им. Предвижда се и въвеждане на система за домашно компостиране. Поради големия дял на биоразградимите отпадъци, подходящи за компостиране от общото количество на битовите отпадъци прилагането на ефективна система за разделното им събиране ще доведе до съществено намаляване на разходите за транспортиране и обезвреждането на смесените битови отпадъци на Регионалното депо.

ИЗВОДИ:

Количествата на ТБО, които постъпват за депониране от територията на община Велики Преслав, могат значително да се намалят:

- **чрез увеличаване на количествата рециклируеми компоненти от отпадъчния поток, които се предават за рециклиране;**
- **чрез оптимизиране на система за разделно събиране на рециклируеми отпадъци;**
- **чрез отделяне на органичната фракция, която да се оползотворява чрез инсталации за компостиране или други методи за оползотворяване.**

3.1.2. Строителни отпадъци

Община Велики Преслав има пряк ангажимент към строителните отпадъци в малки количества, генерирани от ремонтните дейности на домакинствата. В този смисъл анализът и прогнозите са фокусирани върху този поток строителни отпадъци. На територията на общината няма изградено депо или площадка за депониране/третиране на строителни отпадъци и не съществува система за организирано разделно събиране и последваща повторна употреба на този вид отпадък. По тази причина липсват и точни данни за вида и количеството на образуваните строителни отпадъци през последните години.

Тенденцията е за нарастване на количеството образувани отпадъци от строителство и разрушаване (ОСР) и висок дял на инертни материали в морфологичния състав на отпадъците, образувани на територията на община Велики Преслав. Това показва незаконосъобразно изхвърляне и смесване на битовия със строителни и биоразградими отпадъци от населението и налага предприемане на адекватни мерки по отношение на ефективното управление на отделните потоци отпадъци.

Отпадъците от строителна и строително-ремонтна дейност се отделят регулярно при текущи и основни ремонти в домакинствата, но конкретни данни за количествата и състава им няма. Прилага се процедура, при която строителните фирми и гражданите да се обръщат към Общината за посочване на място и условия за депонирането на строителните отпадъци.

На територията на община Велики Преслав няма изградена инфраструктура за третиране на отпадъци от строителството и разрушаването им.

Данни за количеството на строителните отпадъци могат да бъдат получени само от подадените в Общинска администрация заявления за депониране, на база обема на ремаркетото на превозното средство с което са извозени - товарно или автомобилно ремарке. Така отчетени, данните са неточни и не дават реална информация за количествата строителни

отпадъци, генерирани на територията на общината. Не обхванати остават и количествата строителни отпадъци изхвърлени на нерегламентирани места.

Понастоящем строителните отпадъци остават основна съставка на новообразуваните нерегламентирани сметища или попадат в съдовете за битови отпадъци. Част от генерираните СО попадат в общия поток със смесените битови отпадъци, които се извозват до регионалното депо за битови отпадъци. Необходимо е да се предприемат мерки за осигуряване селективното разделяне на отпадъците на мястото на образуване и изграждането и функционирането на надеждна система и съоръжения за рециклиране и оползотворяване на строителните отпадъци.

С Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ. бр.98 от 8 Декември 2017 г. се регламентира предотвратяване и ограничаване на замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и ограничаване риска за човешкото здраве и околната среда в резултат на третирането и транспортирането на строителните отпадъци. С Наредбата се насърчава рециклирането и оползотворяването на СО за постигане на целите по чл. 32 от ЗУО.

Целта е:

- Да се предотврати и минимизира образуването на строителни отпадъци (СО);
- Да се насърчи рециклирането и оползотворяването на СО;
- Да се увеличи употребата на рециклирани строителни материали;
- Да се намали количеството за депониране на СО.

Член 6 от Наредбата забранява нерегламентираното изхвърляне, изгаряне, както и всяка друга форма на нерегламентирано третиране на СО, в т.ч. изхвърлянето им в контейнерите за битови отпадъци или разделно събиране на отпадъци от опаковки.

Строителните отпадъци са получени вследствие на строително-монтажни работи и премахване, включващи минерални отпадъци, пластмаси, метал, хартия, изолационни материали, дърво, азбест и други опасни отпадъци, и др. съответстващи на кодовете на отпадъци от група 17 на Приложение 1 от Наредба № 3 за класификация на отпадъците.

Минералните отпадъци се образуват в резултат на строителство или събаряне на сгради и съоръжения, които основно се състоят от минерални материали като тухли, бетон, строителни разтвори, естествен камък, пясък, керамични строителни материали, бетонови блокчета и/или газобетонови блокчета и др.

„Строително-монтажни” са работите, чрез които строежите се изграждат, ремонтират, реконструират, преустройват, поддържат или възстановяват, а „Премахване” е дейността по отстраняване на строежите чрез селективно отделяне на оползотворимите отпадъци в процеса на премахването.

Дейностите по събиране, транспортиране, подготовка преди оползотворяване и/или обезвреждане, материално оползотворяване, както и по обезвреждане на СО се извършват от лица, притежаващи документ по чл.35 от Закона за управление на отпадъците.

Възложителите на СМР и/или на премахването на строежи отговарят за изготвянето на план за управление на строителните отпадъци (ПУСО).

Контролът по изпълнение на ПУСО се осъществява от кмета на общината, на чиято територия се извършват СМР/премахването на строеж, или от оправомощено от него длъжностно лице. За строежи, чийто възложител е кметът на общината, контролът по ПУСО се осъществява от директора на РИОСВ, на чиято територия е строежът.

Кметът на общината изпраща информацията до директора на РИОСВ, на чиято територия ще се извършват СМР или премахване на строежи, за издадените през предходния месец разрешения за строеж или заповеди за премахване на строеж. Кметът на общината отговаря за предаването на отделените строителни отпадъци по време на принудителното премахване на строежи, за оползотворяване на материалите и за влагане на рециклирани строителни материали, включително за покриването на разходите за извършване на дейностите по транспортиране и третиране. Разходите за извършване на дейностите по транспортиране и третиране на строителни отпадъци, получени в резултат на принудително

премахване на строеж, са за сметка на извършителя на незаконния строеж или на собственика на сградата или съоръжението. Въз основа на влязла в сила заповед за премахване на строежа и протокол за извършените разходи за дейностите по транспортиране и оползотворяване на отпадъците кметът на общината подава заявление за издаване на заповед за незабавно изпълнение на събиране на вземането от задължените лица по реда на чл.417, т.2 от Гражданския процесуален кодекс.

В случаите, когато кмета на общината е възложител на строителни и монтажни работи, с изключение на текущи ремонти, и възложител на премахване на строежи, следва да изготви план за управление на строителните отпадъци. Съдържанието и изискванията към плана се определят в Наредбата за управление на строителните отпадъци.

Отпадъците от строителна и строително-ремонтна дейност се отделят регулярно. Прилага се процедура, при която строителните фирми да се обръщат към община за посочване на място и условия за депонирането на строителните отпадъци.

Основните проблеми, свързани със строителните отпадъци са неконтролираното изхвърляне на строителни отпадъци от гражданите и фирмите, което води до формирането на нерегламентирани сметища. Често населението неконтролирано изхвърля строителни отпадъци на неразрешени места - главно на входовете и изходите на населените места, както и замърсява зелените площи в самите населени места. За строителните отпадъци, от обичайните ремонти на жилищата, няма форма, по която да бъдат контролирани.

Друг проблем е изхвърлянето на строителни отпадъци в контейнерите за твърди битови отпадъци, което води до тяхното повреждане, а от тежината им се повреждат и повдигащите механизми на сметосъбиращите специализирани автомобили.

За експлоатацията на регионалните депа са издадени съответните комплексни разрешителни (КР), по реда на Глава седма, раздел II от Закона за опазване на околната среда. В издадените КР на Регионалните депа за отпадъци в страната е разрешено приемането за депониране на битови, производствени и строителни отпадъци. Допълнително в КР е разрешено на операторите на депата да приемат следните отпадъци (основно строителни) за извършване на дейности по тяхното оползотворяване: 27 - 17 01 01 Бетон; - 17 01 02 Тухли; - 17 01 03 Керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия; - 17 01 07 Смеси от бетон, тухли, керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06; - 17 05 04 Почва и камъни, различни от упоменатите в 17 05 03; - 17 05 06 Изкопани земни маси, различни от упоменатите в 17 05 05; - 20 02 02 Почва и камъни.

Оползотворяването на подходящи фракции от посочените отпадъци включват основно дейности, свързани с подравняване и запръстяване на отделните пластове натрупани отпадъци (дневните работни участъци) в клетките за неопасни отпадъци при експлоатацията на съответното регионално депо. В повечето случаи, при постъпване на ОСР на депата, същите се използват за уплътняване и запръстяване на отпадъчното тяло, формирано от битовите отпадъци. Част от ОСР, постъпващи от строителни фирми и инвеститори могат да се използват от операторите като материали за укрепване на вътрешните обслужващи пътища на територията на депата. С използването на инертни ОСР като бетон, тухли, керемиди, плочки, керамични изделия, почва и камъни за запръстяване на натрупаните в депото битови отпадъци се допринася за ограничаване на: - емисиите от миризми и прах от депото; - разнасяните от вятъра отпадъци; - запалванията на отпадъците в депото.

Правилното регулиране на дейностите, свързани със строителните отпадъци и контрола върху тях са регламентирани със Закона за управление на отпадъците, Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, съответно с общинска наредба за управление на отпадъците. В бъдеще Общината ще може да получава надеждни данни в случаите, когато извършва процедурите за одобрение на планове за управление на строителните отпадъци и инвестиционните проекти, както и при проверката на документите с които възложителите на строителството доказват изпълнението на целите за рециклиране на строителни отпадъци.

Анализите на строителните отпадъци и на инфраструктурата за строителните отпадъци ни показват, че на територията на общината, както и в региона все още няма инсталация за рециклиране на строителните отпадъци. Необходима е организация за въвеждане на разделно събиране и извозване на строителните отпадъци, генерирани на територията на община Велики Преслав на площадка за временно съхранение.

ИЗВОДИ:

Образуваните строителни отпадъци на територията на община Велики Преслав са предимно от ремонтни дейности на частни жилища и обществени сгради. Много често, населението събира смесено строителните отпадъци с битовите. Отчитайки факта, че голяма част от сградният фонд в населените места е амортизиран, някои пътни и улични мрежи се нуждаят от ремонти, можем да предположим, че новото строителство и обновяването неминуемо ще доведе до генериране на по-големи количества земни маси и строителни отпадъци. Необходимо е да се предприемат мерки за осигуряване селективното разделяне на отпадъците на мястото на образуване и изграждането и функционирането на съоръжения за рециклиране на строителни отпадъци, с цел тяхното оползотворяване.

3.1.3. Производствени и опасни отпадъци

„Опасни“ са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение № 3 към ЗУО. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци, бои и лакове, детергенти, пестициди и др.

Изискванията за третиране и транспортиране на опасни отпадъци са регламентирани в Наредбата, приета с ПМС №53/1999 г. /ДВ, бр. 29 от 1999 г. и в наредбите за масово разпространените отпадъци. Количествата на образуваните опасни отпадъци по групи, съгласно Класификация на отпадъците по Наредба № 2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ, бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците, се водят на отчет в РИОСВ - Шумен.

Лицата, чиято дейност е свързана с образуване, събиране, транспортиране, съхраняване (оползотворяване с код R13 по смисъла на приложение №2 към §1, т.13 от допълнителните разпоредби (ДР) на ЗУО и/или обезвреждане с код D15 по смисъла на приложение №1 към §1, т.11 от ДР на ЗУО), оползотворяване, в т.ч. рециклиране и/ или обезвреждане, включително подготовка преди оползотворяване или обезвреждане на опасни отпадъци, водят отчетни книги и представят годишни отчети. Опасните отпадъци от фирмите се събират и съхраняват разделно в закрити складове и се предават за третиране на физически или юридически лица притежаващи съответното разрешение по ЗУО или Комплексно разрешително, въз основа на писмен договор.

Потокът опасни отпадъци се контролира от действащата нормативна уредба. С цел проследяване на превозите на опасните отпадъци товародателите са длъжни да изготвят идентификационен документ, който се попълва за всеки отпадък последователно от товародателя, превозвача и товарополучателя.

Необходими са мерки за информиране на населението за опасностите за околната среда и повишаване на обществената заинтересованост за по-широко участие в организираните мероприятия за предаване на опасни отпадъци от домакинствата. Разделното събиране на опасните битови отпадъци все още не е системно, а кампанийно. Поради това голяма част от тях все още се изхвърлят в контейнерите съвместно с неопасните битови и се извозват с тях за последващо третиране.

Основните генератори на производствен отпадък в община Велики Преслав са действащите промишлени предприятия, сред които няма такива с висок рисков потенциал на образувания отпадък. На територията на общината няма изградена инфраструктура за

разделно събиране и третиране на опасни и производствени отпадъци. При констатирани такива се използват услугите на лицензирана фирма. Производствените предприятия на територията на общината образуват предимно отпадъци с характер на битови, специфично масово разпространени и рециклируеми отпадъци. Фирмите изготвят годишни отчети и ги представят пред ИАОС. Следва да се отбележи, че не всички фирми изпълняват задълженията си да предоставят необходимата информация за генерираните от тях отпадъци в ИАОС.

Един от потенциалните източници за локални почвени замърсявания са складовете за съхранение на негодни и залежали пестициди.

По данни от РИОСВ – Шумен в с. Хан Крум са разположени 34 броя Б-Б кубове за съхранение на пестициди, препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност и други химикали с общ обем 55630 кг / 10800 л. Ежегодно се извършва наблюдение на негодните за употреба пестициди, на терен, намиращ се в Комплексна опитна станция в с. Хан Крум. Събирането, запълването и съхраняването им е осъществено по технологията на „Бал Бок инженеринг“ АД гр.София за постоянно съхраняване в контейнери на негодните за употреба пестициди. Ежегодно, съвместно с РИОСВ се извършва оглед на площадката и на контейнерите.

В Община Велики Преслав няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали (олово, цинк, мед, арсен, кадмий, никел, хром) и нефтопродукти. Възможно е частично локално замърсяване с нефтопродукти в района на бензиностанциите, намиращи се на територията на общината, но за това няма данни. Като единствен значим източник на замърсяване с оловни аерозоли могат да бъдат идентифицирани моторните превозни средства с бензинови двигатели. Потенциално замърсени с олово са земи в крайпътни зони с ширина 15-25метра. Няма конкретни изследвания за наднормено ниво на замърсяване.

На територията на община Велики Преслав, към настоящия момент няма предприятия, попадащи в обхвата на Раздел I към глава седма на ЗООС, класифицирани с нисък или висок рисков потенциал от съхранение на химични вещества. Работата на експертите от РИОСВ – Шумен в това направление обхваща дейностите по ограничаване и предотвратяване на аварии с опасни химични вещества, с цел опазване на околната среда и здравето на населението. Прилагането на превантивният подход се основава на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВО, Закона за опазване на околната среда ЗООС и наредбите към тях.

През периода 2015-2019 г. са извършени проверки по отношение на използваните и съхранявани химични вещества в предприятия, ситуирани на територията на Община Велики Преслав. Основната цел на контролната дейност по отношение на химикалите е да се ограничава и предотвратява риска за човека и околната среда от въздействието на всички химични вещества, класифицирани като опасни по смисъла на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси /ЗЗВВХВС/, които се съхраняват, произвеждат и употребяват на територията на РИОСВ – Шумен.

Контролирани предприятия на територията на Община Велики Преслав, по отношение на използваните и съхранявани химични вещества са 21 на брой, разположени предимно в града и селата – Драгоево, Осмар, Хан Крум, Троица, Миланово и Кочово.

Замърсявания на почвите в общината се предизвиква от изхвърлянето на твърди битови отпадъци (отпадъци от различен характер). Непрекъснатото усъвършенстване на системите и контрола по сметосъбирането ще елиминира изцяло съществуващите локални замърсявания от микросметища и нерегламентирано изхвърляне на отпадъците. В местата с високи подпочвени води, съществува тенденция /естествен процес/ за киселиняване и засоляване на почвите.

ИЗВОДИ:

В община Велики Преслав в голяма степен са решени проблемите с управлението на производствените и опасни отпадъци. РИОСВ - Шумен извършва системни проверки за спазване изискванията на ЗУО за управление на производствените и опасни

отпадъци. Необходима е добра комуникация с контролните органи при необходимост за предотвратяване рисковете за човешкото здраве и околната среда.

3.1.4. Специфични потоци и масово разпространени отпадъци (МРО)

Отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, излезли от употреба гуми, текстил и обувки

Редица европейски директиви регулират специфичните потоци от отпадъци - например, отпадъци от титаниев диоксид, опаковки и отпадъци от опаковки, полихлорирани бифенили (ПХБ) и полихлорирани терфенили (ПХТ), отпадъчни батерии и акумулатори, канализационен шлам, излезли от употреба превозни средства (ИУПС), отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО) и ТОЗ (трайни органични замърсители).

Друга група от директиви регулира операциите по третиране на отпадъците: изгаряне, съвместно изгаряне на отпадъци и депониране на отпадъци чрез заравяне. Регламент (ЕО) №1013/2006 покрива трансграничните превози на отпадъци.

„Негодна за употреба батерия или акумулатор” /НУБА/ е батерия или акумулатор, която не може да бъде използвана повторно и е предназначена за преработване или обезвреждане .

За ефективно функциониране на системата за събиране на отпадъците от негодни батерии и акумулатори е необходимо предприемане на следните действия:

- редовно информиране на обществеността за рисковете, свързани с тяхното неконтролирано обезвреждане. Необходимо е хората да бъдат запознати със значението на символите, използвани за маркиране, изискванията при отделяне на батериите от уредите, където те са вградени и възможностите за участие в системите за събиране.
- прилагането на задължително обратно приемане в местата за продажба;
- осигуряване и поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори, като се спазва нормативните изисквания;
- предаване на отпадъците от батерии и акумулатори на фирма, притежаваща разрешително, издадено по реда на Закона за управление на отпадъците.

Управлението на отпадъците от батерии и акумулатори има две главни цели:

- *Екологична* – защита на въздуха, водата, почвата и здравето на хората чрез предотвратяване на изхвърлянето на вредни и опасни вещества в околната среда;
- *Икономическа* – оползотворяване материалите, заложи в конструкцията на отпадъците от батерии и акумулатори.

За изпълнение на задълженията на кмета на общината да организира дейности по разделно събиране на опасни отпадъци от общия поток битови отпадъци, общината има сключен договор с „Рекобат” АД за организиране и прилагане на система за разделно събиране, временно съхраняване и транспортиране на отпадъци от негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА).

По проект, финансиран от Българо - Швейцарската програма за сътрудничество: „Пилотни модели за екологосъобразно събиране и временно съхранение на опасни битови отпадъци от домакинствата“ с изпълнител ПУДООС, през 2019 г. е изграден център за временно съхранение на опасни битови отпадъци от домакинствата. От есента на 2019 г. по оповестен график чрез мобилен събирателен пункт, населението на общината има възможност да предаде безвъзмездно отпадъци като: опаковки съдържащи остатъци от опасни вещества, спирачни и антифризни течности, разтворители, киселини и основи, луминесцентни и други съдържащи живак тръби, бои, лепила, мастила, смоли, лекарствени продукти с изтекъл срок на годност, батерии и акумулатори, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване и др. През 2020 г. по оповестен график чрез мобилен събирателен пункт, населението на общината имаше възможност да предаде безвъзмездно отпадъци като: опаковки съдържащи остатъци от опасни вещества, спирачни и антифризни течности, разтворители, киселини и основи, луминесцентни и други.

По информация на РИОСВ – Шумен за територията на община Велики Преслав само две дружества имат регистрирани площадки за дейност с отпадъци – „Екомакс“ ООД и „Екомакс Вторични соровини“ ЕООД – гр. Велики Преслав. Комплексно разрешително №486-Н0/2014 г. е издадено на „Екомакс“ АД за площадка за временно съхранение на отпадъци с капацитет до 4350 тона и инсталация за препакетиране на отпадъци с капацитет 40тона/24 часа, които се намират в местността „Блатото“, гр. В. Преслав. При извършените проверки от РИОСВ не са констатирани нарушения при експлоатацията на площадката и инсталацията за препакетиране на отпадъци.

През месец септември 2020 г. в партньорство с „Екомакс“ ООД е проведена кампания за безвъзмездно предаване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване от домакинствата в община Велики Преслав.

През 2020 г. Община Велики Преслав е организираща и кампания за безвъзмездно предаване от населението на едрогабаритни отпадъци и стари мебели, с цел предотвратяването на тяхното нерегламентирано изхвърляне. Подписано е споразумение за сътрудничество между Община Велики Преслав и „Кроношпан България“ ЕООД, по силата на което организацията предоставя контейнер, в който могат безвъзмездно да бъдат оставяни дървени стари мебели, ламперия, дограма без стъкло и изделия от дърво, с изключение на матраци и мека мебел. Предоставянето на контейнера, както и неговото обслужване и транспорт са безплатни за Общината.

Отработени масла

Задълженията на общината в това отношение се определят от „Наредба за отработените масла и отпадъчни нефтопродукти“, приета с ПМС №352/27.12.2012 г., ДВ бр.2/08.01.2013 г.

Съгласно чл.39 ал.1 от Наредбата, кметът на общината съдейства за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на излезли от употреба масла и предаването им за оползотворяване и обезвреждане, като определя местата за смяна на отработени моторни масла на територията на общината и информира обществеността за местоположението и условията за приемане на отработените масла.

Възможно в рамките на периода на прилагане на настоящата програма, организацията по оползотворяване да не прояви интерес тъй като количеството масла за чието оползотворяване е отговорна нараства незначително и е твърде вероятно целите заложи в Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти да бъдат постигнати чрез събиране на отработени масла от източници различни от бита или общини с по-голяма гъстота на населението.

Независимо дали ще се сключи договор с организация по оползотворяване, следва да бъдат предприети следните мерки за осигуряване прилагането на законодателството за управление на отработени масла:

- идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на отработени масла и обектите, в които се изкупуват отработени масла;
- определяне на разрешените места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в повърхностните води и в канализационните системи.

В община Велики Преслав няма данни за количествата на разделно събирани други масово разпространени отпадъци - отработени моторни масла, както и за излезли от употреба автомобилни гуми.

Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване

Задълженията на Общината се определят от „Наредба за излязло от употреба електрическо и електронно оборудване“, приета с ПМС №355/28.12.2012 г. с последни изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.

Съгласно чл.27, ал.1 от Наредбата, Кметът на общината оказва съдействие на организациите по оползотворяване, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и предаване на ИУЕЕО.

Изпълнение на задълженията за участие в системите за разделно събиране се осъществява, като се сключат договори с организации по оползотворяване на ИУЕЕО, лица, които изпълняват задълженията си индивидуално или други лица, притежаващи документи по чл.35 от ЗУО за извършване на дейности по събиране, транспортиране, рециклиране или оползотворяване на отпадъци на територията на общината.

Информацията за управлението на отпадъците от излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), отработени масла, негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА) и излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) се набира чрез допълнителни годишни отчети, регламентирани в съответните наредби за управление на специфичните отпадъчни потоци. На етапа на изготвяне на настоящата общинска Програма за управление на отпадъците няма данни за количествата на разделно събирани други масово разпространени отпадъци - отработени моторни масла, както и за излезли от употреба автомобилни гуми.

Чрез сключен договор с „Екомакс“ ООД е осигурена възможност на гражданите да предават безвъзмездно своите отпадъци от излезли от употреба МПС (ИУМПС) и излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) чрез организирани кампании за тяхното предаване.

Отпадъци от текстил и кожа (обувки)

Милиони тонове облекла се изхвърлят на сметищата в Европа всяка година. Тези количества стават все по-големи и по-големи, заради водещия бизнес модел на „бързата мода“ и свръх консумацията на дрехи. Нараства значително проблема с местата за депониране на отпадъци. Някои видове дрехи в сметищата имат нужда от повече от 50 години, за да се разградят. Те остават там за десетилетия и отделят вредни газове, които са сред основните парични за глобалното затопляне. Токсични вещества се просмукват в почвата и подземните води и вредят на околната среда в продължение на години. Губят се ценни ресурси, които биха могли да се оползотворят. Отклоняването на този отпадък от сметищата ще има огромен положителен ефект върху околната среда

Схемата за разширена отговорност на производителя (РОП) се прилага успешно по отношение на 6 групи масово разпространени отпадъци (МРО): опаковки (от 2004 г.); ИУМПС (от 2005 г.); ИУЕЕО (от 2006 г.); отпадъчни масла и нефтопродукти (от 2006 г.); батерии и акумулатори (от 2006 г.); и гуми (от 2011 г.). При тази схема, лицата, пускащи на пазара продукти, които се превръщат в МРО, са задължени по силата на ЗУО и специфичните наредби за постигане на количествени цели за подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на МРО, определени в Наредбите за всеки вид МРО. Създадени са и се поддържат съответните публични регистри на задължените по схемата лица. Анализът на отпадъците показва, че най-добри постижения от гледна точка на йерархията на управление на отпадъците са постигнати за МРО. Това дава основание добрите резултати от прилагане на схемата за 6-те групи МРО схемата да се разшири и за други продукти. С оглед на новите европейски цели по отношение на текстилните отпадъци за 2025 г., е необходимо в схемата да бъдат включен и този отпадъчен поток.

С развитието на модела т.нар. „бърза мода (fast fashion)“, което води до големи щети на околната среда както от гледна точка на производството, така от гледна точка на третирането на образуваните текстилни отпадъци, увеличаването броя на контейнери/пунктове за отпадъци от текстил с цел повторната им употреба е адекватна добра практика.

По данни от последния морфологичен анализ на отпадъците в община Велики Преслав се генерират средногодишно около 230 тона отпадъци от текстил и кожа или 6% от общия битов отпадък.

За постигане на по-добра ефективност на рециклирането и повишаване на количествата рециклирани битови отпадъци е необходимо да бъде въведено допълнително задължително разделно събиране на отпадъците от текстил и кожа.

С промените в ЗУО, Общините са длъжни да започнат да събират разделно отпадъците от обувки и текстил. Кметът на общината сключва договор само с една организация по оползотворяване на отпадъци от обувки и текстил.

Болнични отпадъци/Отпадъци от хуманното здравеопазване

Медицинските отпадъци имат някои по специфични характеристики и изискват специално третиране. Болничния отпадък може да носи зарази, поради което следва да бъде отделен от другите смесени отпадъци, за да се избегне заплахата за общественото здраве. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др.

Отговорността за управлението на болничните отпадъци е на медицинските заведения, в които се образуват. Болничните и здравни заведения и кабинети имат въведени задължения за сключване на самостоятелни договори за обезвреждане на опасните си отпадъци от дейността си в инсинератори.

Утайки от ПСОВ

Утайките от ПСОВ са източник на енергия при оползотворяването им чрез методите на изгаряне и извличане на фосфора. Най-масово все още се прилагат методите за оползотворяване в земеделието и за възстановяване на нарушени терени. В България за съжаление все още най-често срещания метод е депонирането на утайките след изсушаване.

Очакваното количество утайки крие риск за околната среда и за здравето на хората, в случай че не бъдат намерени и приложени съответните решения за тяхното стабилизиране, съхранение и/или оползотворяване. Законът за водите предвижда в канализационните мрежи и пречиствателните станции за отпадъчни води в населените места да бъдат включвани отпадъчни води съобразено с технологията за третиране на утайките предвид по-нататъшното им оползотворяване или крайно обезвреждане. По отношение на съществуващата йерархия на възможностите, когато става въпрос за устойчиво развитие в дългосрочен план, рециклирането и материалното оползотворяване на отпадъците са за предпочитане пред изгарянето или обезвреждането им чрез депониране. В случая с утайките от отпадъчни води вариантите следва да се разглеждат, в зависимост от различните нива на замърсителите, патогенните организми и въздействието им върху хората и околната среда.

Съществуващите в момента възможни варианти за оползотворяване или окончателно обезвреждане на утайки от отпадъчни води могат да бъдат обобщени по следния начин: материално оползотворяване върху земеделска земя; рециклиранен на фосфора; енергийно оползотворяване в термични процеси; обезвреждане/наземно депониране.

При директното оползотворяване на утайки в земеделието е възможно възникването на някои неудобства (емисии на миризми, възможни рискове за околната среда или нещо друго). От друга страна не бива да се забравя, че тази употреба зависи от земеделските стопани, които не са длъжни да приемат утайки, а и техните изисквания към качеството се променят според сезона. Очаква се нарастващите нужди от съвременен третиране на утайките, което да гарантира премахването на патогенните организми и контрола върху замърсителите, да доведат до използването на утайките върху земеделска земя само след тяхното предварително третиране, например компостиране и производство на висококачествен компост. Всички основни методи за третиране трябва да бъдат подробно разгледани по отношение на това дали са подходящи за предоставянето на устойчиво решение за управлението на утайките.

На територията на община Велики Преслав има пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ), която е въведена в експлоатация през месец април 2015 г. Същата е оразмерена за 16 000 е.ж. в края на експлоатационния период 2032 г.

Основен отпадък от дейността на всяка пречиствателна станция за отпадъчни води са утайките (отпадъци с код 19 08). За ПСОВ - Велики Преслав е разработена Програма за

управление на утайките, съвместима с общите цели и принципи на Национален план за управление на отпадъците за периода 2014-2020 г., Националният стратегически план за управление на утайките от ГПСОВ на територията на Република България за периода 2014-2020 г. Въз основа на направения анализ за прогнозното качество и количество на генерираната утайка от ПСОВ - Велики Преслав се предлагат три сценария за нейното оползотворяване:

Сценарий 1: Оползотворяване за рекултивация на нарушени терени (земеделски нужди, горско стопанство, кариери и др.).

Сценарий 2: Оползотворяване в селското стопанство като торно средство, в цветарството, за паркоизграждане и поддържане на тревни площи.

Сценарий 3: Аварийно депониране на утайки, при условие, че не отговарят на изисквания за използване по сценарий 1 и 2- на регионално депо в специално изградена клетка.

Всеки сценарий е анализиран подробно, като са разгледани предпоставките, очакваните резултати и законодателните и технологични изисквания за прилагането му. Направен е и подробен план за действие, обвързан с конкретни срокове и финансова рамка.

Таблица 32: Проектни количества на излишната активна утайка от ПСОВ Велики Преслав

Утайки	Дневно количество		Годишно количество	
	t/d	m ³ /d	t/a	m ³ /a
Реални начален етап	0.33	1.33	120.45	485.45
Проектни „Винекс” и кв.Кирково	1.4	5.6	511	2044

Предвид реалното генериране на утайките, което е почти четири пъти по-малко от проектните количества, постигане на максималните количества утайка ще става постепенно и то, при прогресивно развитие на града по отношение на промишлеността и наличие на положителен демографски прираст. Отчитането на отпадъците ще става по реда на Наредба №1 от 4 юни 2014 г. за реда и образците по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри, чрез попълване и представяне на изискващите се документи от „ВиК - Шумен“ ООД гр. Шумен - оператор на ПСОВ. Операторът стриктно проследява качествения и количествения състав на отпадъчните води по потоци на вход и изход. От оператора е представен годишен доклад за изпълнение на условията в разрешително за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти на канализационната система на град Велики Преслав.

Разработената Програма за управление на утайките от ПСОВ - Велики Преслав, съвместима с общите цели и принципи на Националния план за управление на отпадъците на практика решава всички въпроси с този вид отпадъци на територията на общината и не са необходими допълнителни специални мерки и инициативи.

ИЗВОДИ: Община Велики Преслав е сключила договори с лицензирани фирми за организиране на дейностите по управление на специфичните потоци отпадъци и отделянето им от общия поток битови отпадъци. В това направление е необходима допълнителна работа с местните общности за повишаване на тяхната екологична култура и съзнание за изхвърляне на специфичните отпадъци на регламентираните за целта площадки и места.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ АНАЛИЗА НА ОТПАДЪЦИТЕ

- Основен източник на битови отпадъци в община Велики Преслав са домакинствата и предприятията. Системите за организирано събиране и извозване на битовите отпадъци обхващат 100% от населението, като на територията на общината няма необслужвани населени места.

- Количеството генерирани смесени битови отпадъци в общината нараства с около 27% през 2019 г. спрямо 2016 г., въпреки, че за същия период населението намалява с повече от 5%. През 2019 г. от всички населени места на територията на община Велики Преслав са депонирани общо 2950 т. отпадъци, а през 2020 г. със 7% повече или 3156 т.
- Образованите битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 408 кг/човек/год., за Североизточен район – 423 кг/човек на година, за област Шумен 304 кг/човек/година, за община Велики Преслав – 282 кг/човек/година, тоест значително по-ниско от средната норма за областта и за страната.
- Нормата на натрупване на отпадъците в община Велики Преслав за 2019 г. е 288 кг/чов./г., което е с 13 кг/човек/на година повече спрямо 2016 г. (275 кг./чов.год.). Съгласно референтната норма на натрупване на отпадъци за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ, препоръчителната средногодишна норма за човек от населението е 295,5 кг., следователно нормата за община Велики Преслав все още е по-ниска от допустимите стойности, но ги доближава.
- Депонирането е основния метод за обезвреждане и третиране на битовите отпадъци в общината, следван от разделното събиране на отпадъци. Поради липсата на съоръжения за оползотворяване на биоразградими битови отпадъци към момента се наблюдава изоставане по показателя компостиране.
- Най-голям относителен дял в битовите отпадъци на община Велики Преслав имат фракциите - „градински отпадъци“ – 23,17%, „хранителни“ – 17,5%, „пластмаса“ – 15,22% , в това число растения, растителни остатъци, окапали листа, трева и др., хартия – 13,02% и инертни отпадъци – 12,59%.
- Рециклируемите отпадъци заемат много голям относителен дял - около 37%, в това число - хартия, пластмаса, метали и стъкло. От този вид отпадъци най-високо е процентното съдържание на пластмаса – 15,22 %, следвано от хартия – 13,02%, стъкло – 5,84% и метали – 3,03%. В 10 от населените места на общината (с изключение на най-малките села Мокреш и Суха река) е осигурена възможност за разделно събиране на рециклируеми отпадъци от опаковки.
- Относителният дял на „биоразградимите отпадъци“ за община Велики Преслав е значителен - 57% от образованите битови отпадъци, в това число - хранителни – 17,5%, градински – 23,17%, дървесни отпадъци – 2,98% и хартия – 13,02%.
- Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци до 2020 г. допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг/ж./г. Според данните от извършения през 2016 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Велики Преслав са депонирани 175 кг/ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са по-високи от допустимите минимални стандарти.
- Необходимо е да се предприемат мерки за осигуряване селективното разделяне на отпадъците от строителство на мястото на образуване, използването им за нарушени терени, изграждането и функционирането на съоръжения за рециклиране на строителни отпадъци или рециклирането им в териториално близки до общината райони.
- Наличен е един склад за негодни за употреба препарати за растителна защита в с. Хан Крум, където са разположени 34 броя Б-Б кубове за съхранение на пестициди.
- Необходимо е системно проучване на морфологичния състав на отпадъците, което да позволи идентифициране на съществуващите тенденции и избиране на специфичен подход, свързан с разделното събиране и други дейности по управление на отпадъците.
- Необходимо е разширяване на системата за разделно събиране на отпадъците от хартия, картон, пластмаса, метал и стъкло (включително от опаковки), в административни сгради, търговски обекти и в повече населени места на общината.

- Разширяване на информационните кампании за обществеността и бизнеса относно ползите от разделното събиране на отпадъци, координирани с информационните кампании на организациите по оползотворяване, ще допринесе за подобряване на ефективността на системата.
- Икономически инструмент, който би могъл да доведе до разширяване на разделното събиране, е въвеждане на стимули/отстъпки от такса битови отпадъци за граждани и фирми, които се включват в системите за разделно събиране на отпадъците, в т.ч. от опаковки от хартия и картон, пластмаса и стъкло.
- Анализът на възможностите за оползотворяване на утайките от ПСОВ показва, че има възможност голяма част от утайките от ПСОВ да бъдат оползотворени в земеделието и при рекултивацията на нарушени терени.

3.2. Анализ на инфраструктурата за управление на отпадъци

3.2.1. Съществуващи практики и обхват на системата на събиране, транспортиране и депониране на битови отпадъци

Ключова предпоставка за успешното управление на отпадъците е наличието на подходяща инфраструктура, отговаряща на съвременните екологични стандарти и технологии за обезвреждане. В тази част на анализа са представени данни за съществуващата инфраструктура за управление на отпадъците в община Велики Преслав и тази, за която има готовност или е необходимо да се изгради.

Анализът на инфраструктурата по управление на отпадъците дава отговори на следните въпроси:

- Какви са тенденциите и настоящата ситуация по отношение на осигуряване от общината на инфраструктура за отпадъци, чието управление е от компетенциите на местните власти?
- Осигурената, изградената и в процес на планиране, осигуряване и изграждане инфраструктура достатъчна ли е за третиране на отпадъците на територията на общината и за постигане на количествените цели за рециклиране и оползотворяване на отпадъците, поставени пред местните власти?
- Необходима ли е допълнителна инфраструктура за подобряване на услугите и постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците?
- Какви са основните изводи и препоръки за бъдещи действия?

Управлението на отпадъците е сложен и многообхватен процес, изискващ интегрираност на подходите, внедряване на нови технологии, създаване на подходяща икономическа среда и нормативна база и висока обществена отговорност. Основните компоненти на инфраструктурата за управление на битовите отпадъци са два:

- Съдове и техника за събиране и транспортиране на битовите отпадъци.
- Площадки, съоръжения и инсталации за третиране на битовите отпадъци.

В община Велики Преслав има добре изградена система за събиране, транспортиране и депониране на отпадъците. Системата за събиране, транспортиране и депониране на битови отпадъци обхваща 100% от населението на общината или 12148 души към 31.12.2020 г., по официални данни на НСИ.

Услугите по организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци се извършва от общинското дружество „БКС“ ЕООД, по поддържане чистотата на площите за обществено ползване от м. април 2020 г. от ОП „Велики Преслав“. Дейностите по поддържането на зелените площи от месец април 2020 г. се изпълнява от ОП „Велики Преслав“. Предприятието се грижи, както за зелени площи попадащи в градски парк и централната градска част, така също и за площи по ул. „Борис Спиров“, ул. „Симеон Велики“, междужилищни, междублокови пространства и др.

Образуваните отпадъци се събират смесено. Основният поток отпадък, генериран на територията на общината е смесения битов отпадък с код 20.03.01.

През 2020 г. събирането и транспортирането на битовите отпадъци от населените места в общината се извършваше при граници, райони и повторяемост, определени със заповед на кмета № 428 от 29.10.2019г., издадена във връзка с чл.62 от ЗМДТ. Повторяемостта на обслужване на съдовете за битови отпадъци през последните години е както следва: гр. Велики Преслав и кв. Кирково - ежеседмично; село Хан Крум и село Драгоево - три пъти месечно; останалите села от общината - два пъти месечно. Липсата на достатъчен финансов ресурс на този етап не позволява да се работи със сезонен график в селата и увеличаване на повторяемостта на обслужване на съдовете.

За събиране и транспортиране на битовите отпадъци, „БКС“ ЕООД гр. Велики Преслав разполага със специализирана техника, със следните технически характеристики:

Таблица 33: Техника за извършване на сметосъбиране и сметоизвозване на „БКС“ ЕООД – гр. Велики Преслав

	Година на регистрация	Обща товароносимост
Сметосъбиращ автомобил Ман 1бр. тип вариопреса	1997 г.	25,6 т.
Сметосъбиращ автомобил Ман 1бр. тип вариопреса	1998 г.	18 т.

Източник: Общинска администрация Велики Преслав

При почистване на площите за обществено ползване и на нерегламентирани замърсявания се ангажират:

Мотометачка Шмит

Специализирана машина Фадрома 200 с вместимост 1,8 куб.м.

Колесен трактор - самоходно шаси - 1тон

Тракторно ремарке - 1бр.

Автомобил Фолксваген Транспортер

На територията на община Велики Преслав към 2020 г. общо в града и селата са разположени 1157 бр. съдове за отпадъци, в това число - 1,1 куб. м. тип „Бобър” -737 броя и 420 броя кофи тип „Мева”. Съдовете се обновяват и допълват ежегодно.

В община Велики Преслав е въведена система за разделно събиране на отпадъците от опаковки – хартия, пластмаса и стъкло и има сключен договор с „Булекопак“ АД.

В края на 2020 г. системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината е обезпечена с 64 съда за разделно събиране в жълт цвят и 60 съда за разделно събиране в зелен цвят.

Община Велики Преслав не разполага със съдове за фамилно компостиране на градински отпадъци и специализирани съдове за отпадъци от сгурия и пепел.

Малките количества строителни отпадъци, генерирани от ремонти на частни жилища и търговски обекти в общината се събират и извозват заедно със смесения битов отпадък.

Образуване на нерегламентирани замърсявания не се допуска, тъй като се прави периодичен мониторинг на територията на общината и същите се премахват своевременно.

За обезпечаване на дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване, както към момента на анализа, така и за целия период на настоящата Програма са необходими инвестиции в закупуването на нови съдове за отпадъци и обезпечаване на необходимата инфраструктура за всички населени места, включително и закупуване на нов сметосъбиращ автомобил, тъй като сега използваните са технически изхабени от продължителната им употреба над 15 г.

До края на 2015 г. битовите отпадъци се транспортират до Регионално депо гр. Шумен. Депото отговаря изцяло на изискванията на Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.). Собственик на Регионалното депо е Община Шумен.

От началото на 2016 г. и към момента събраните отпадъци се извозват до площадка в

кв.Тракия - гр. Шумен, където се намира сепариращата инсталация за предварително третиране (сортиране) на битовите отпадъци. Това увеличава транспортните разстояния с 10 км. в едната посока, за всички населени места на територията на община Велики Преслав. Отсортирания отпадък, негоден за рециклиране и повторна употреба се депонира на Регионалното депо в кв. Дивдядово, община Шумен.

ИЗВОДИ:

Изградената система за събиране, транспортиране и депониране на битовите отпадъци в община Велики Преслав обхваща 100% от населението и осигурява достатъчно на брой съдове и оптималното им обслужване.

Чрез въведената в десет населени места система за разделно събиране на отпадъци от опаковки се очаква да се намали количеството на депонираните рециклируеми отпадъци. Необходимо е да се работи за оптимизиране на тази система и повишаване на екологичната култура на населението за разделно събиране на отпадъците още в домакинствата. Морфологичният състав на образуваните отпадъци може да се промени в резултат на:

- Изграждането на регионални инсталации и въвеждането на системи за разделно събиране и компостиране на растителните и биоразградими отпадъци и за рециклиране и оползотворяване на строителните отпадъци;
- Излизането от употреба през 2021 г. на масово използваните в бита пластмасови и комбинирани опаковки за еднократна употреба;
- Провеждане на разяснителни и обучителни кампании за информиране на населението, че отпадъка събран разделно е ценен ресурс.

3.2.2. Претоварни станции и инсталации за предварително третиране/ сепариране, сортиране и други за битови отпадъци

Съгласно изискванията на чл.38, ал.1 от Наредба №6/27.08.2013 г. с посл. изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г., отпадъците предназначени за обезвреждане, чрез депониране следва да се подлагат на предварително третиране. Министърът на околната среда и водите утвърждава със заповед Ръководство за предварително третиране преди депониране на отпадъци в Република България.

По смисъла на Наредба № 6/27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване *и обезвреждане на отпадъци* под „Предварително третиране” разбираме - всички физични, термични, химични или биологични процеси, включително сортирането, които променят характеристиките на отпадъците, с цел да се намали обема им или опасните им свойства, за да се улесни по-нататъшното им третиране или да се повиши оползотворяемостта им.

Съгласно дефиницията за „предварително третиране” (в наредбата и в директивата) изпълнението на поне една от целите на изискването за промяна на характеристиките на отпадъците е достатъчно за да се счита, че операцията представлява предварително третиране. Предварителното третиране на битовите отпадъци, следва да бъде разглеждано едновременно с прилагането на изискванията за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране.

Като основни методи за предварително третиране на смесените битови отпадъци могат да се разглеждат:

- разделно събиране при източника на образуване;
- сепариране (разделяне) по фракции на битовите отпадъци;
- биологични методи за третиране на биоразградимата фракция от общия поток на битовите отпадъци;
- смесени методи на механично и биологично третиране на битовите отпадъци.

На територията на община Велики Преслав няма претоварна станция и площадка за временно съхранение на битови отпадъци, с цел предварително третиране, сепариране, и последващо рециклиране, оползотворяване или обезвреждане.

Генерираните и събрани битови отпадъци от територията на общината се транспортират и предават (съгласно договор за предварителна обработка преди депониране) на инсталация за сепариране, собственост на „Евро импекс“ ООД гр.София, намираща се в гр. Шумен. За изпълнение на целите по чл. 31, ал. 1, т. 1 от ЗУО, общините Шумен, Нови пазар, Велики Преслав, Каспичан и Смядово, след решение на РСУО Шумен, през 2014 г. е обявена процедура за избор на изпълнител, а през месец май 2015 г. е сключен договор с „Евро импекс“ ЕООД гр. София за „Предоставяне на услуги на общините Шумен, Нови пазар, Велики Преслав, Каспичан и Смядово, по предварително третиране на смесени битови отпадъци“ с код 20 03 01 от Наредба 3/2004 г. за класификация на отпадъците. Дейностите включват предварително третиране (сортиране) на 35 000 тона/ годишно отпадъци, чрез сепариране на отпадъците на инсталация - собственост на изпълнителя, проектирана и изградена на наета от него площадка на територията на община Шумен.

Чрез предварителното третиране на смесените битови отпадъци могат да се достигнат целите за рециклиране на отпадъчни материали от хартия, картон, пластмаса и метал, заложиени в ЗУО.

На територията на община Велики Преслав се генерират основно битови отпадъци, които са класифицирани като неопасни и инертни отпадъци, които отпадат от строително-ремонтни дейности от домакинствата. Към момента на територията на общината няма изградени площадки и съоръжения за третиране на битовите отпадъци. Същите се събират и извозват до Сепарираща инсталация в кв. Тракия, гр. Шумен.

За изпълнение на нормативното изискване относно предварително третиране на отпадъците и с цел намаляване на количествата, подлежащи на депониране Община Велики Преслав предвижда в бъдеще:

- Отделяне на биоразградимите от общия поток битови отпадъци, чрез специални съдове или площадки и извозването им до регионална компостираща инсталация.
- Въвеждане и поетапно разширяване на системата за фамилно компостиране.
- Отделяне на опасните отпадъци от бита от общия отпадъчен поток, чрез събирането им от фирма, притежаваща разрешително за оползотворяване по реда на ЗУО.
- Отделяне на рециклируемите отпадъци, чрез оптимизиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки.
- Отделяне на строителните отпадъци, въвеждане на система за разделното им събиране и извозване на площадка за временно съхранение.

3.2.3. Системи за разделно събиране и оползотворяване на отпадъците

Въвеждането на устойчива общинска колективна система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, включваща контейнери за разделно събиране с последващо сортиране по видове материали в сепарираща инсталация, и обезпечена със специализирана техника за отпадъци и транспортно обслужваща техника, е един процес, който е икономически приемлив и води до висока ефективност.

Ефективните системи за разделно събиране и последващо оползотворяване на отделните потоци отпадъци са ключът към успешното им управление. Основната концепция на организацията за разделно събиране на отпадъци се състои в това, че всеки отделен продукт се превръща в отпадък, като се смеси в кофата за общо събиране на отпадъци. Разделно събраните хартиени, пластмасови, метални и стъклени опаковки вече не са боклук, а търговски продукт – ценна суровина за промишлеността. Изхождайки от актуалната в момента законова рамка, се определя какъв/или какви именно компоненти от състава на ТБО ще се събират разделно от общия поток генерирани отпадъци.

Изборът и въвеждането на система за разделно събиране подпомага икономиката чрез спестяване на ценни суровини, материали и ресурси и увеличава експлоатационния срок на депата за битови отпадъци.

С цел да се осигури екологосъобразното управление на отпадъците Община Велики Преслав е сключила договор за сътрудничество с фирма „Булекопак“ АД гр. София – организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки.

Оползотворяващата организация има следните ангажименти:

- Грижи се за поддържане доброто състояние на цветните контейнери;
- Възстановява във времето счупените или изгорели контейнери;
- Извършва периодични проверки и следи за спазване на предоставените писмени инструкции за работа по дейността за разделното събиране и качеството на изпълнение на поетите ангажименти от фирмите подизпълнители;
- Следи през годината за качеството и вида на събраните отпадъци от контейнерите, изготвя справки и информира периодично Общината;
- Обработва информацията и предоставя на Общината годишни данни за количествата разделно събрани, сортирани и предадени на крайни преработватели отпадъци от опаковки;
- Контролира транспортирането на разделно събраните отпадъци от контейнерите по утвърдения график.

Системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки обхваща 10 населени места, в т.ч. град Велики Преслав (40 точки/площадки) и селата: Драгоево (3 точки/площадки), Златар (5 точки/площадки), Имренчево (2 точки/площадки), Кочово (3 точки/площадки), Миланово (3 точки/площадки), Троица (3 точки/площадки) и в селата Мостич, Хан Крум и Осмар по 1 точка/площадка. За отпадъците от опаковки: хартия и картон, пластмаси, стъкло и метали се осъществява разделно събиране в контейнери от два цвята – жълт и зелен. Жълтите контейнери са предназначени за отпадъци от хартия, пластмаса и метали, а зелените за опаковки от стъкло.

В приетата „Програма за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на Община Велики Преслав“ на организацията е заложено системата за разделно събиране да се обслужва по следния график:

- Жълти контейнери - в гр. Преслав – веднъж седмично, а в селата два пъти месечно;
- Зелени контейнери - веднъж на два месеца.

В края на 2020 г. системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината е обезпечена с 64 съда за разделно събиране в жълт цвят и 60 съда за разделно събиране в зелен цвят, като във всички населени места (с изключение на най-малките села Мокреш и Суха река) е осигурена възможност за разделно събиране на отпадъци.

През 2019 г. от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки са събрани над 16 тона отпадъци (6 т. хартия, 0,3 т. метални отпадъци, 4 т. пластмаса, 6 т. стъкло). Контейнерите са разположени на утвърдени адреси (точки), като събирането на отпадъците от съдовете се изпълнява по график. Предоставените от организацията „Булекопак“ АД съдове, както и разходите по тяхното обслужване и транспортиране е безплатно за общината и се поемат от организацията. Това е стимул, насърчаващ извършване на разделно събиране на рециклируемите отпадъци от населението и институциите и спестяване на финансов ресурс от такса битови отпадъци.

През 2020 г. от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на „Булекопак“ АД са събрани над 25 тона отпадъци (хартия-6т., метални отпадъци-0,3т., пластмаса-11т., стъкло-8т.).

На този етап както в общината, така и на територията на РСУО - Шумен няма изградена инсталация и съоръжения за оползотворяване на биоотпадъците, които изискват отпадъците да се събират разделно при източника на образуване. На основата на направените предпроектни проучвания и при изграждането на инсталация ще трябва да се изпълнят

предвидените действия за обезпечаване с такава инфраструктура, както и съответните съдове за разделно събиране при генераторите.

Общинска администрация Велики Преслав, със средства от натрупаните отчисления по чл.64 от ЗУО е закупила един брой мобилна дробилка, с която се извършва събиране и третиране на зелените и градински отпадъци. Със съоръжението могат да се нарязват храсти и клони, които не могат да се ползват, като дърва за отопление. Материалът, който се получава след преминаване през дробилката е във вид на дървен чипс, който е пригоден както за отопление, а също така и за различни форми на компостиране. С помощта на мобилното съоръжение се третира и оползотворява събрания „зелен“ отпадък, с което Община Велики Преслав изпълнява изискванията по чл.31, ал.1, т.2 от ЗУО, както и Наредбата за разделно събиране на биоотпадъците и Наредбата за третиране на биоотпадъци.

Общината е предоставила за възмездно ползване на ОП „Велики Преслав“ съоръжение - дробилка за оползотворяване на биоразградими отпадъци. Същата се използва при активното почистване на дворове и градини, грижи по растителността, почистване на паркови и междужилищни пространства, зелени площи, както и за обслужване на образувани около съдовете за смет купове зелени и градински отпадъци.

В периода до 2028 г. се предвижда изграждане на регионална компостираща инсталация на РСУО – Шумен, където ще се извозват за компостиране и биоразградимите отпадъци от територията на община Велики Преслав. Изпълнението на целите за разделно събиране и оползотворяване на битови биоотпадъци ще се осигурява чрез прилагане на домашно компостиране и разделно събиране и компостиране в регионалната инсталация.

За въвеждане на системата за разделно събиране на зелените отпадъци е необходимо закупуване на контейнери - 4 куб. метра или определяне на площадки, които да бъдат разположени във всяко населено място. За извозването на отпадъците трябва да бъде осигурено транспортно средство – автокран с платформа, което може да обслужва и 7-кубикови контейнери за разделно събрани строителни отпадъци. Необходимо е създаване на организация за разделно събиране, извозване и самостоятелно третиране и на строителните отпадъци за насипване на нарушени терени в Община Велики Преслав или рециклиране в териториално близки съоръжения, с цел повторната им употреба.

Разпоредбите на чл.31, ал.1, т. 2 ЗУО изискваха до 31 декември 2020 г. ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото количество на биоразградими отпадъци, образувани в Република България през 1995 г.

Що се отнася до строителните отпадъци и отпадъците от разрушаване на сгради, системата за тяхното управление, рециклиране и повторна употреба също е нормативно обоснована. Според Рамковата Директива за отпадъци до 2020 г. подготовката за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на материали от неопасни отпадъци от строителство и разрушаване следва да се увеличи най-малко до 70% от общото им тегло, като се изключват незамърсени почви, земни и скални маси от изкопи в естествено състояние.

С цел намаляване на количествата отпадъци, подлежащи за депониране от територията на общината се препоръчва на населението всички отпадъци, подлежащи на рециклиране да се изхвърлят в контейнери за разделно събиране или да се предават в пунковете, отговарящи на изискванията на ЗУО. Особено внимание се обръща на лицата, извършващи търговска дейност.

3.2.4. Обезвреждане на отпадъци

Обезвреждането на отпадъците, както и предотвратяване на образуването им цели да допринесе за намаляване на негативното влияние върху компонентите на околната среда от отделянето на газове и инфилтрат от протичащите процеси на гниене при депонирането им. Като цяло тази цел се изпълнява на национално ниво, тъй като тези мерки основно са насочени към производителите на продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци. Въпреки това мерките на местно ниво за обезвреждане на отпадъците също са с голямо значение за постигане на целите.

Депониране

Екологосъобразното обезвреждане на отпадъците е заложено в нормативните документи и международни Директиви за отпадъците, отразени изцяло в българското законодателство. За да се намали въздействието върху околната среда от депонирането на биоразградими общински отпадъци, Директива 1999/31/ЕС за състава на депонираните отпадъци, съдържа клауза за поетапно намаляване на количествата на депонираните биоразградими отпадъци.

Дейности за екологосъобразно обезвреждане на отпадъците:

- Засилване прилагането на контрола върху неконтролирано изхвърляне и неконтролирано изгаряне на отпадъци и др. неконтролирани методи за обезвреждане на отпадъци;
- Поетапно редуциране на количествата на биоразградимите отпадъци от общото количество на биоразградимите отпадъци, извозвани до Сепариращата инсталация;
- Въвеждане на разделно събиране и третиране на зелените отпадъци;
- Насърчаване на домашното компостиране;
- Изграждане на открити площадки за събиране и компостиране на отделно събраните зелени отпадъци от паркове и градини на територията на общините;
- Изграждане на площадка за компостиране на регионалното депо;
- Редуциране на обема на депонираните рециклируеми отпадъци чрез предварително сепариране и изграждане на центрове за рециклиране;
- Осигуряване прием на широк спектър отпадъци, различни от обикновените домакински отпадъци, като например: опасни домакински отпадъци, отпадъци от електронно и електрическо оборудване, едрогабаритни отпадъци, градински отпадъци, строителни отпадъци от частни домове, рециклируеми материали и др. на регионалното депо;
- Всички други фракции домакински отпадъци, като опасни отпадъци, ОЕЕО и СО от домакинствата, които не се приемат от общинската система за сметосъбиране, ще бъдат приемани и сортирани в центъра за рециклиране, за да се гарантира, че отпадъците ще бъдат третирани в съответствие с целите на НПУО.

Прилаганият метод за обезвреждане на отпадъците в община Велики Преслав е чрез депониране на битовите отпадъци на Регионално депо - Шумен, като това е най-често използвания метод при обезвреждане на отпадъци в цялата страна.

Обезвреждането на неопасните отпадъци (включително и на тези, които са останали след като смесения битов отпадък е преминал през сепариращата инсталация) генерирани на територията на Община Велики Преслав се извършва в изграденото Регионално депо за неопасни отпадъци, разположено югозападно на територията на кв. Дивдядово, гр. Шумен. Депото отговаря на изискванията на Наредба № 6/27.08.2013г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, има издадено комплексно разрешително и подлежи на ежегоден контрол по изпълнение на условията. Собственик на депото е Община Шумен, а оператор е ОП „Чистота” – Шумен.

Регионално депо - Шумен е определено да обслужва общините Шумен, Велики Преслав, Смядово, Каспичан, Нови пазар, Каолиново, Хитрино и Венец.

Регионалното депо за неопасни отпадъци е насипно инженерно съоръжение, изпълнено от твърди битови отпадъци и други неопасни отпадъци, в процеса на тяхното складиране. Площадката е разделена на три работни клетки, завършени и въведени в експлоатация. На този етап депонирането се извършва в Клетка №1.1, Клетка №1.2, Клетка №2.1 и Клетка №2.2. В Клетка № 3 не се депонира отпадък. Технологията на складиране, представлява насипване, разстилане с булдозер и уплътняване с компактор на разрешените за депониране неопасни отпадъци на пластове, след което всеки пласт се покрива със слой земни маси.

Производственият капацитет на инсталацията, попадаща в обхвата на Приложение 4 на ЗООС, е определен с Условие 4.1. от комплексното разрешително:

Таблица 34: Производствен капацитет на Регионално депо за неопасни отпадъци - Шумен

Инсталация	Позиция на дейността по Приложение № 4 на ЗООС	Капацитет (т/24ч.)	Капацитет (тон)	Количество депонирани отпадъци за 2014 г. (тон)
Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Шумен, Смядово, Велики Преслав, Хитрино, Каолиново, Каспичан, Венец, Нови пазар, включващо:	5.4	124	905 365	45360,320
- клетка 1			470 230	
- клетка 2			235 115	
- клетка 3			200 020	

Източник: Общинска администрация Велики Преслав

На основание направения преглед на състоянието на инфраструктурата за третиране на битовите отпадъци, може да се направи извода, че Община Велики Преслав е осигурена с депо за битови отпадъци, което разполага с необходимия капацитет, осигуряващ приемане на цялото количество подлежащи на депониране битови отпадъци в региона, като на този етап не се идентифицира нужда от изграждане на ново депо.

Изградената регионална система за управление на отпадъците задоволява европейските изисквания за екологосъобразно обезвреждане на цялото количество битови отпадъци, генерирани на територията на региона.

Биологично третиране

Приблизително две трети от отпадъците, генерирани в домовете и офисите, се състоят от „органични“ или естествени материали. Тези материали след време се разграждат (“биоразградими”) по естествен път. Биоразградимите отпадъци се генерират при селскостопанската дейност в растениевъдството, животновъдството и от дейността на домакинствата. Имат предимно органичен състав и е необходимо да се третират в зависимост от условията на генерирането им по подходящ начин. Често срещани практики в общината е третирането на биоразградимите отпадъци да се осъществява по следните начини:

- използване на кухненски и градински остатъци за храна на животни ;
- закопаване на хранителни и растителни отпадъци в почвата (задния двор или градината без последващо използване);
- Натрупване на смесени купчини с оборска тор, растителни и хранителни отпадъци в полето (купчините не се обръщат, но след около три години са годни (вече компостираны) за използване като подобрител на почвата);
- изгаряне на градински отпадъци и листа.

В Националната стратегия за намаляване на количествата депонирани биоразградими отпадъци са заложили конкретни мерки, които трябва да се предприемат по отношение на този вид отпадък.

Предвид специфичния характер на отпадъците, образувани на територията на Общината и значителното участие на селскостопанските отпадъци, образувани от домакинствата в определени периоди, е необходимо да се предприемат действия в две посоки:

- ✓ за въвеждане на фамилно компостиране с последващо използване на компоста в личните стопанства;
- ✓ за изграждане на общинска/регионална инсталации за компостиране аеробно/анаеробно разграждане.

Компостирането на растителните отпадъци в мястото на образуването им е в синхрон с приетите принципи за управление на отпадъците. В този случай растителните остатъци не са отпадък, а изходна суровина за получаване на компост – средство за подобряване качеството и плодородието на почвата. При реализацията на целите може да се кандидатства за финансово подпомагане от страна на ПУДООС и ОПОС.

Обхващането на все по-голям брой семейства в системи за домашно компостиране е възможно чрез постоянно информиране на населението за възможностите за оползотворяване на биоразградимите отпадъци и предоставяне на контейнери за компостиране на семействата, които желаят да компостират биоразградимите си отпадъци. За отчитане на ефекта от тази мярка е необходимо предоставянето на компостери на отделните домакинства да бъде обвързано с изискване за своевременно представяне на информация от общините за постигнатите нива на намаление на биоразградимите отпадъци, постъпващи за депониране.

Един от подходящите методи на биологично третиране, подходящи за условията на общината е анаеробното разграждане, при което се отделя биогаз за производство на енергия и компостирането (домашно и/или полево), при което произведения компост има възможност да се използва за рекултивация на нарушени терени, в земеделието, при озеленителни и възстановителни дейности при строителни проекти и др.

3.2.5. Предотвратяване на риска от стари замърсявания

Експлоатацията на старото общинско депо за ТБО в гр. Велики Преслав, местност „Каралъч“ е преустановена. Към 2018 г. са приключени техническата му и биологична рекултивация с финансиране от ПУДООС. На 25.09.2014 г. между Община Велики Преслав и ПУДООС е сключен Договор №9951 за изпълнение на „Работен проект за закриване на съществуващо общинско депо за твърди битови отпадъци в землището на град Велики Преслав“ на стойност 1 294 252 лв. Рекултивацията се ситиуира в три имота общинска собственост с идентификатори 58222.700.4; 58222.700.5 и 58222.700.6. Общата площ на рекултивация с включени: охранителни канавки, ограждащи диги и др. е 25,55 дка.

Въпреки, че системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване е обхванала всички населени места в община Велики Преслав, все още в покрайнините на почти всички населени места се формират нерегламентирани замърсявания, които периодично се почистват. Тези замърсявания са с битови, градински, селскостопански и строителни отпадъци. Обикновено отпадъците се изхвърлят от граждани или фирми, живеещи в близост до терени, които вече са замърсени. Поради високата цена на транспортните услуги у нас, видовете отпадъци като тези от строително-ремонтна дейност, от растениевъдна дейност и други, които гражданите са задължени нормативно сами да извозват на регламентирани депа или площадки, след заплащане на съответната такса, обикновено се изхвърлят някъде в околоселищните райони. Нерегламентирани замърсявания нарушават ландшафта, замърсяват почвите, повърхностните и подземните води и представляват източник на зарази и неприятни миризми.

Към 2020 г. всички нерегламентирани сметища на територията на община Велики Преслав са почистени и закрити, в изпълнение на задълженията на кметовете на общини, съгласно чл.19, ал. 3, т. 15 от ЗУО за организиране почистването на нерегламентирани сметища.

Въпреки това на територията на общината продължава да е актуален проблемът с периодичното образуване на нерегламентирани сметища и замърсени площи от неконтролирано изхвърляне на битови, градински и животински отпадъци, наблюдавани предимно в периферията на населените места, дерета и речни долини.

Общината предприема необходимите мерки и всички нерегламентирани сметища се ликвидират и почистват своевременно.

На всички почистени терени е необходимо да се поставят забранителни табели с размера на санкциите за нарушителите.

При установяване на нови локални нерегламентирани замърсявания се предприемат незабавни мерки по отстраняването им. Добре организираната система за сметосъбиране и сметоизвозване и ефективния контрол от страна на общинската администрация водят до значително намаляване на броя на инцидентните локални замърсявания с отпадъци на територията на община Велики Преслав.

В част от случаите се наблюдават повторно замърсяване на терените с локализирано нерегламентирано изхвърляне на отпадъци, но същите се почистват отново.

ИЗВОДИ:

Основният метод за обезвреждане на битовите отпадъци в община Велики Преслав е сепарирането, като негодните за рециклиране и повторна употреба количества се депонират.

Въведената система за разделно събиране на отпадъците от опаковки дава добри резултати и трябва да бъде оптимизирана и да се повиши екологичната култура на населението за правилното ѝ използване и разделно събиране още в домакинствата.

Необходимо е да се предвиди въвеждане на системи за разделно събиране и оползотворяване на биоразградимите и строителни отпадъци в общината.

Старото общинско депо е закрито и рекултивирано. Всички нерегламентирани сметища са ликвидирани, а при възникване на нови локални замърсявания същите се почистват своевременно.

3.3. Анализ на институционалния капацитет в сферата на управлението на отпадъците, с акцент върху контролните функции

Анализът на институционалния капацитет има за цел да установи евентуални недостатъци и несъответствия в капацитета на Общинска администрация – Велики Преслав в сферата на управлението на отпадъците.

Отговорните лица по управлението на дейностите с отпадъците са: Общински съвет, Кмет на общината, Кметове на населени места и Кметски наместници, както и специалистите по екология и опазване на околната среда от Общинската администрация.

Планирането, регулирането и налагането на законодателството по управление на отпадъците зависи от наличните човешки ресурси в общината. За да се подпомогне изпълнението на законодателството, компетентните органи на национално, регионално и общинско ниво се нуждаят от достатъчен и добре обучен персонал, ангажиран със:

- разработване и прилагане на законодателството, технически стандарти и ръководства за дейностите по управление на отпадъците;
- разработване на политиката за управление на отпадъците, планиране и прилагане на местно ниво;
- съгласуване на разрешения за дейности с отпадъци и за изграждане и експлоатация на инсталации за оползотворяване и обезвреждане;
- упражняване на контрол, извършване на проверки и мониторинг на дейностите и инсталациите, образуващи и/или третиращи отпадъци;
- инициране и налагане на мерките по прилагане на законодателството;
- събиране, обработка, анализиране и докладване на данни;
- подготовка, разработване, оценка, прилагане и надзор на проекти за изграждане на общинската инфраструктура за отпадъци.

Изпълнението на настоящата Програма за управление на отпадъците в община Велики Преслав за периода 2021- 2028 г., изисква подобряване на институционалния капацитет и засилване на контролните функции на местно ниво.

Планирането и установяването на финансово обезпечени и поносими за населението системи за събиране (включително разделно) и транспортиране на отпадъците, изграждането и експлоатацията на съоръжения и инсталации, е предизвикателство за голяма част от по-малките общини. Това налага приемането на мерки за насърчаване на кооперирането между

общините, с цел изпълнение на техните отговорности и ще подпомогне усъвършенстването на системите за управление на отпадъците в общините и чрез регионалните инициативи ще бъде осигурен достъп до необходимото ноу-хау и техническа инфраструктура за обезвреждане на приемлива за населението цена.

В дейностите по управление на отпадъците са ангажирани следните институции: Община Велики Преслав; Общински съвет – Велики Преслав; Регионално сдружение за управление на отпадъците – регион Шумен; оператор на инсталация за сепариране на отпадъци - „Евро импекс“ ООД гр.София, оператор на Регионално депо за неопасни отпадъци – кв. Дивдядово ОП „Чистота” – Шумен и сметосъбиращата и сметоизвозваща организация – „БКС“ ЕООД - гр. Велики Преслав.

Дейностите по управление на отпадъците на местно ниво в община Велики Преслав се осъществяват чрез:

- изпълнение на Общинската програмата за управление на отпадъците и
- спазване на Наредбите, приети от Общински съвет Велики Преслав, имащи отношение към темата с отпадъците.

В Общината управлението на отпадъците се извършва от Кмет - Заместник кмет „Екология и хуманитарни дейности” – Кметове на населени места и служители в Дирекция „Специализирана администрация”, в която е организирана работата по направление „Устройство на територията. Общински имоти. Инфраструктурни проекти. Екология.” и работи Специалист „Екология“.

Съгласно приетата с решение на Общински съвет Велики Преслав структура на общинската администрация, отговорното звено за дейностите по опазване на околната среда и в частност по управление на отпадъците е направлението „Екология” в Специализираната администрация, което отговаря пряко за дейностите по екология, озеленяване, управление на отпадъците, опазване на околната среда и чистота.

Пряко ангажирани с контрола, работата и проблемите свързани с управлението на отпадъците, опазването на околната среда и чистотата на територията на община Велики Преслав са:

- Заместник кмет „Екология и хуманитарни дейности” на Община Велики Преслав;
- Служители в направление „Устройство на територията. Общински имоти. Инфраструктурни проекти. Екология.”
- Специалист „Екология“;
- Служители на „БКС“ ЕООД - гр. Велики Преслав;
- Служители на „ОП „Велики Преслав“.
- Инспектор Наредба № 1.

Отговорните служители организират и контролират дейностите свързани с опазването на околната среда, поддържането на чистотата на населените места, сметосъбирането и сметоизвозването, състоянието на депата, поддържането на зелените площи, изпълнението на предписания и указания от РИОСВ, МОСВ, БДУВ и други. Те участват активно в разработването, кандидатстването и изпълнението на общински проекти в областта на околната среда, финансирани от различни източници.

Служителите, назначени да отговарят за проблемите по управление на отпадъците и опазване на околната среда притежават необходимото образование, професионална компетентност и опит за заемане на съответните длъжности.

Прегледът на функциите за управление на отпадъците в общината показва, че:

- По отношение на политиката за отпадъците, в Общината са изготвени планови и нормативни документи в областта на управлението на отпадъците;
- Дейностите, свързани с образуване, събиране, включително разделното, съхраняване, транспортиране, третиране на отпадъци са организирани;

- Ежегодно се разработва и приема годишна план - сметка за дейности с отпадъците, като те се обезпечават финансово, чрез определяне на годишните такси за свързаните с отпадъци услуги и други;

- Дейности по наблюдение и контрол - извършване на контрол, в т.ч. превантивен, текущ и последващ контрол и координация с други органи, налагане на санкции са недостатъчни;

- Необходимо е да се подобрят дейностите за информиране и привличане на обществеността - обществени консултации и привличане на обществеността, информационно-разяснителни дейности и кампании.

По отношение на състоянието на човешките ресурси с възложени функции за отпадъци, прегледът показва, че:

- Персоналът, натоварен с функции за управление на отпадъците притежава необходимите качествени характеристики и професионална квалификация, но следва да се предвидят мерки за повишаване на квалификацията, тяхното задържане и професионално развитие във връзка с повишаване на експертизата в сферата на управление на отпадъците;

- Общината разполага с необходимата материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала за изпълнение на функциите - осигурени помещения, офис оборудване.

За повишаване на професионалната квалификация и качествените характеристики на служителите, ангажирани с управлението на отпадъците, се препоръчва включването им в дейности за повишаване на професионалната квалификация и осигуряване на посещения на семинари, специализирани курсове и обучения.

Материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала, пряко ангажиран с изпълнение на функциите, е достатъчна и не е необходимо да се предвиждат мерки в тази насока.

Във връзка с чл.22, ал.1 от ЗУО, Община Велики Преслав има разработена Наредба №11 за управление на отпадъците на територията на община Велики Преслав (с посл. изм. и доп. - Решение на Общински съвет – Велики Преслав №654 от 21.05.2019 г.).

Наредбата урежда:

(1) Екологосъобразното управление на отпадъците на територията на Община Велики Преслав с цел предотвратяване, намаляване или ограничаване вредното въздействие на отпадъците върху човешкото здраве и околната среда.

(2) Правата и задълженията на общинска администрация, физическите и юридическите лица, учрежденията и организациите, при чиято дейност се образуват и/или третират отпадъци, във връзка с ежедневното поддържане и опазване на чистотата на местата за обществено ползване, сградите, домовете, дворовете и прилежащите територии;

(3) Ред и условията за изхвърлянето, събирането, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането и/или оползотворяването на различните потоци отпадъци.

Прилагането на нормативната уредба, свързана с управлението на отпадъците се извършва от - Заместник кмет „Екология и хуманитарни дейности”, Служителите в направление „Устройство на територията. Общински имоти. Инфраструктурни проекти. Екология.” и Специалист „Екология“, които имат необходимото образование и квалификация. По населени места контролни правомощия имат и кметовете на населени места и кметските наместници.

За извършване на контролна дейност в общината са упълномощени еколога на общината и кметовете на кметствата. Актовете се съставят от служители на Общинската администрация и от представители на РИОСВ – Шумен, за замърсени терени и неправомерно изхвърляне на отпадъци и за нарушения на наредбите, приети от Общинския съвет – Велики Преслав. В областта на дейностите с отпадъци общината има разработени програмни и нормативни документи, актуални спрямо приетите документи на национално ниво.

Контролната дейност, свързана с налагането на санкции се извършва от длъжностни лица в общинска администрация и инспекторите от РИОСВ.

Контролната дейност може да бъде подобрена чрез:

- Подобряване на координацията между контролните органи на различно подчинение;
- Провеждане на обучения по Закона за управление на отпадъците за контролната дейност на общината;
- Провеждане на обучение по изискванията за съставяне на констативни протоколи и наказателни постановления;
- Максимално използване на възможностите на НПО да участват и да подпомагат контролната дейност на инспекторите за подобряване на уменията и подходите за налагане на глоби и санкции, както и за популяризиране на непрекъснато променящото се законодателство.

Задълженията на Кмета на общината по отношение управление на отпадъците са разписани в Глава I на ЗУО, Раздел III Задължения на органите на местното самоуправление и местната администрация. Кметът на община е отговорен за:

- осигуряването на съдове за събиране на битовите отпадъци;
- събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения;
- почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- избора на площадка, изграждане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или на други инсталации или съоръжения;
- организирането на събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата;
- разделното събиране на битови отпадъци на територията на общината най-малко за следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло;
- организирането на разделно събиране на опасните и биоразградими битови отпадъци.

Анализът на институционалния капацитет показва, че в Община Велики Преслав се изпълняват в пълен обхват правомощията и отговорностите на кмета и общинската администрация, съгласно законовите разпоредби за управление на отпадъците.

С въвеждането на нови изисквания в европейското, съответно и националното законодателство, непрекъснато се увеличава необходимостта от наличие на повече ангажирани с управлението на отпадъците служители в Общинската администрация.

За повишаване на професионалната квалификация и качествените характеристики на служителите, ангажирани с управлението на отпадъците, се препоръчва ежегодното им включване в дейност за повишаване на професионалната квалификация и осигуряване на посещения на семинари и специализирани курсове.

В община Велики Преслав все още няма създаден регистър на обекти, които подлежат на контрол, но работи „зелен телефон“, на който гражданите да могат да подават сигнали за нарушения и да правят предложения, свързани с дейностите по третиране на битовите отпадъци и поддържане чистотата на населените места.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

- **Община Велики Преслав има добре изграден институционален капацитет и натрупан опит в разработване на нормативни актове и стратегически документи в областта на управление на отпадъците;**
- **Препоръчително е отговорните служители да преминават обучения във връзка с нормативните промени в изискванията на ЗУО и подзаконовите нормативни актове, свързани с управлението на отпадъците за повишаване на експертизата;**
- **Необходимо е създаване на регистри на обекти, които подлежат на контрол, изготвяне на годишни планове и отчети за контролната дейност и други, които да се одобряват от Кмета на общината, като резултатите от контролната дейност по**

управление на отпадъците и наложените санкции се публикуват на сайта на Общината;

- Общината трябва да популяризира „зеления телефон” за подаване на сигнали от граждани.

3.4. Анализ и информация за замърсени в миналото площадки за обезвреждане на отпадъците и осъществени мерки за тяхното възстановяване

На територията на община Велики Преслав старите замърсявания са в резултат от локални неорганизирани сметища (струпване на всякакъв вид отпадъци, най-вече битови и строителни) около населените места. Образуват се периодично и своевременно се почистват. Една от причините за тяхното образуване е недостатъчната екокултура и липсата на отговорно отношение на недобросъвестни жители от общината.

Експлоатацията на старото общинско депо за ТБО в гр. Велики Преслав, местност „Каралч” е преустановена. Към 2018 г. са приключени техническата му и биологична рекултивация с финансиране от ПУДООС. На 25.09.2014 г. между Община Велики Преслав и ПУДООС е сключен Договор №9951 за изпълнение на „Работен проект за закриване на съществуващо общинско депо за твърди битови отпадъци в землището на град Велики Преслав“ на стойност 1 294 252 лв. Рекултивацията се ситиуира в три имота общинска собственост с идентификатори 58222.700.4; 58222.700.5 и 58222.700.6. Общата площ на рекултивация с включени: охранителни канавки, ограждащи диги и др. е 25,55 дка.

Съществуващите проблеми, свързани със системите за събиране и транспортиране на отпадъците, слабостите в контролната дейност и не на последно място ниското екологично възпитание на гражданите, спомагат за неконтролираното изхвърляне на отпадъци и за възникването на локални замърсявания и нерегламентирани сметища около деретата на реки, покрайнини на населени места, зони за отдих, селскостопански пътища и др. Най-често на неразрешени места се изхвърлят смесени битови отпадъци (покъщнина, отпадъци от различен характер, вкл. и опасни), като и отпадъци от строителни и ремонтни дейности, животински отпадъци, разкомплектовани моторни превозни средства и др.

Добре организираната система за сметосъбиране и сметоизвозване и ефективния контрол от страна на Общинска администрация водят до значително намаляване на броя на инцидентните локални замърсявания с отпадъци. Общината ежегодно почиства новообразувани замърсени зони с нерегламентирано изхвърлени отпадъци.

На кметовете на населени места и кметските наместници са възложени функции по наблюдение и контрол за предотвратяване възникването на такива замърсявания.

Необходимо е въвеждане на превантивни мерки, постоянен мониторинг и ефективни санкции, за да се ограничи нерегламентираното изхвърляне на отпадъци от граждани и фирми.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

- Община Велики Преслав е ликвидирала всички нерегламентирани локални сметища и стари площадки за обезвреждане на отпадъци и е предприела мерки за тяхното възстановяване и рекултивация;
- Съществува проблем с въвеждането на ефективен контрол за предотвратяване на повторното използване от населението на вече закритите локални замърсявания, както и възникването на нови;
- Необходимо е осигуряване на финансиране и осъществяване на следексплоатационните грижи и мониторинг на рекултивирани депа и ликвидирани локални замърсявания, съгласно нормативните изисквания.

3.5. Анализ на организационните схеми за управление на отпадъците, планиране, финансиране и определяне на цени и такси за услугите

С Наредба №4 за определянето и администрирането на местните такси, цени на услуги и права на територията на Община Велики Преслав, се уреждат отношенията, свързани с формирането на местните такси и цени на предлаганите от общината услуги, реда и срока на тяхното събиране, в това число местните такси и цени на услуги, касаещи управлението на отпадъците. Таксата се заплаща за услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа или други съоръжения за битови отпадъци, както и за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места.

Таксата се заплаща от: собственика на имота, ползвателя - при учредено вещно право на ползване, концесионера - при предоставяне на особено право на ползване – концесия, а при наличие на имот – държавна или общинска собственост, данъчно задължено е лицето, на което имотът е предоставен за управление. Собственикът на новопридобити имоти дължи такса от началото на месеца, следващ месеца на придобиване на имота освен ако таксата не е платена от предишния собственик. Когато ползването е започнало преди окончателното завършване на сградата, таксата се дължи от началото на месеца, следващ месеца, през който е започнало ползването. За сгради, подлежащи на събаряне, таксата се дължи включително за месеца, през който е преустановено ползването.

Таксата се определя в годишен размер с отделно решение на общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка (подлежаща на проверка от Сметната палата) за всяка дейност, включваща необходимите разходи за: 1/ осигуряване на съдове за събиране и съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други; 2/ събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации или съоръжения за обезвреждането им; 3/ проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците; 4/ почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване.

Съгласно чл. 66, ал.1 от Закона за местните данъци и такси таксата за „Битови отпадъци” се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на Общински съвет въз основа на одобрена план – сметка за всяка дейност, включваща необходимите разходи за: осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други; събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им; проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците и почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване. Размерът на такса битови отпадъци се определя за всяка услуга поотделно.

Таксата за битови отпадъци в Община Велики Преслав се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план сметка. Размерът на таксата се определя в левове, пропорционално върху данъчната оценка на имота. За юридическите лица дължимата такса се изчислява пропорционално върху по-високата между данъчната оценка и отчетната стойност на нежилищните имоти и се внася в приход на общинския бюджет.

Таксата може да се заплаща на две равни вноски в сроковете до 30 юни и до 31 октомври на годината, за която се дължи, ако не е определен друг срок в ЗМДТ. За предплатилите до 30 април за цялата година се прави отстъпка от 5 на сто.

При вземането на решение за определяне размера на такса „Битови отпадъци” ръководството на Общинска администрация Велики Преслав и Общинския съвет се съобразяват с доходите на местното население, средната годишна работна заплата и социалната поносимост на предлаганата услуга. Отчитайки конкретните условия на Община Велики Преслав, постъпващите средства при правилно и целенасочено управление на отпадъците могат да осигурят една нормална организация за задоволяване нуждите на населението от качествени комунално-битови услуги.

Прилагането на принципа „замърсителят плаща” изисква възстановяване на всички разходи за извършваните в момента дейности, както и за бъдещото въвеждане на нови съоръжения и услуги като включва: събиране, транспорт и депониране на отпадъците. Цената за депониране на отпадъци трябва да възстановява разходите за изграждане на депото и да покрива разходите за експлоатация, мониторинг, закриване и следексплоатационни грижи за площадката на депото за период не по-кратък от 30 години, съгласно изискванията на Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

Възприетият подход за финансиране на дейностите по управление на отпадъците се основава на принципа „замърсителят плаща”, който се въвежда с такса „Битови отпадъци” за населението, на основание чл. 62 и чл. 63 от Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ). Общинският съвет определя размера на такса „Битови отпадъци” за дейностите, предвидени със ЗМДТ. Общинският съвет приема наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги, в т.ч. и таксата „Битови отпадъци”.

Съгласно Закона за местните данъци и такси в такса „Битови отпадъци” следва да се предвидят разходи за: закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци; почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване.

Практиката показва, че начинът по който се изчислява такса „Битови отпадъци” далеч не стимулира населението да участва в системите за разделно събиране на рециклируемите отпадъци, както и не води до пълно финансово покритие на нуждите и разходите за управление на битовите отпадъци. Това обуславя значителния финансов ресурс, който е непосилен за общинския бюджет, не се осигурява от такса „Битови отпадъци” и за изпълнението на част от дейностите по управление на отпадъците Общината търси алтернативни решения за финансиране от други финансови организации – ПУДООС, Оперативните програми, програмата за развитие на селските райони и др. външни донорски програми.

Таблица 35: Размер на такса „битови отпадъци” в община Велики Преслав

Населено място	Такса „Битови отпадъци“ за физически лица и жилищни имоти на юридически лица в промил върху данъчната оценка на имота				Такса „Битови отпадъци“ за нежилищни имоти на юридически лица в промил върху по-високата стойност между отчетната стойност на активите и данъчната оценка на имота			
	Общо	Сметосъбиране и сметоизвозване	Поддържане чистотата на обществени места	Депонация по ЗУО	Общо	Сметосъбиране и сметоизвозване	Поддържане чистотата на обществени места	Депонация по ЗУО
гр. Велики Преслав и кв. Кирково	3,8	3,0	0,3	0,5	10	7,5	2,0	0,5
с. Хан Крум	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Троица	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Осмар	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Кочово	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Мостич	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Имренчево	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Драгоево	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Златар	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Миланово	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Мокреш	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Суха река	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5

По силата на националното законодателство, Общинската администрация е изцяло отговорна за организиране на дейностите по управление на битови отпадъци и поддържане чистотата на населените места.

Финансирането на услугите и дейностите се осигурява със средствата, предвидени в общинския бюджет, осигурени чрез такса „битови отпадъци”, заплащани от домакинствата и промишлеността. Размерът на таксата се приема от Общинския съвет ежегодно.

В изпълнение на изискванията на националното законодателство в областта на управление на отпадъците Община Велики Преслав извозва и предава за сепариране битовите си отпадъци на площадка в кв. Тракия, гр. Шумен, като негодните за оползотворяване отпадъци се депонират на Регионално депо за неопасни ТБО в кв. Дивдядово, гр. Шумен.

Програмата за управление на отпадъците се реализира чрез средства от общинския бюджет и европейски оперативни програми. Средствата от общинския бюджет се събират ежегодно от такса битови отпадъци и се разходва, съгласно приета План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа за битовите отпадъци, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Велики Преслав.

Таблица 36: Приходи от такса „Битови отпадъци“ и разходи за „Чистота” 2018-2020 г. (хил. лева)

Година	Приходи от Такса „Битови отпадъци“	Разходи за управление на отпадъци
2018	513	563
2019	506	633
2020	512	702

Източник: Община Велики Преслав

През последните години Приходите от такса „Битови отпадъци” (ТБО) не покриват изцяло разходите за управление на битовите отпадъци в община Велики Преслав, като се налага дофинансиране от други източници.

Това поставя на сериозни изпитания Общинската администрация, която е принудена да търси дофинансиране на дейностите по управление на отпадъците.

П Л А Н С М Е Т К А

На основание чл.66, ал.1 от ЗМДТ, Общински съвет - Велики Преслав е одобрил план – сметката за необходимите приходи и разходи за календарната 2020 г. за дейностите по събиране, включително разделно, на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им, проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, вкл. отчисленията по чл.60 и чл.64 от Закона за управление на отпадъците, почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и други територии от населените места, предназначени за обществено ползване, както следва:

1. Приходи – 838 237 лв.

- 1.1. От облагане на физически лица – 325 000 лв.
- 1.2. От облагане на юридически лица – 175 000 лв.
- 1.3. От собствени приходи – 338 237 лв.

2. Разходи по населени места, подробно описани в таблица № 38.

- 2.1. За събиране, включително разделно, на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им - **268 680 лв.**
- 2.2. Проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, вкл. отчисленията по чл.60 и чл.64 от Закона за управление на отпадъците - **525 511 лв.**
 - 2.2.1. За предварителна обработка преди депониране на инсталация за сепариране - **97 413 лв.**
 - 2.2.2. За депониране на отпадъци на Регионално депо за неопасни отпадъци гр. Шумен - **90 860 лв.**
 - 2.2.3. Отчисление по чл.64 от ЗУО, съгласно чл.20, ал.1 от Наредба №7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци - по 95.00 лв./тон - **311 200 лв.**
 - 2.2.4. По чл. 60 от ЗУО, съгласно чл.3, ал.3 от Наредба №7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци - по 1,15 лв./ тон – **3 404 лв.**
 - 2.2.5. Разходи за поддържане на център за опасни отпадъци – **22 634 лв.**
- 2.3. За почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване - **44 046 лв.**

Всичко: 838 237 лева

Анализът показва, че определянето на таксата за битови отпадъци за имоти на територията на Община Велики Преслав за 2020 г. е извършено по начина, по който е направено и през 2019 г., а именно на база данъчната оценка или отчетна стойност на недвижимите имоти, т.е. няма промяна в методиката. Общинската администрация трябва да се фокусира върху повишаване събираемостта на приходите от таксата и по-доброто управление на различните потоци отпадъци, за да минимизира образуваните количества и оптимизира разходите.

Таблица 37: Разходи за управление на отпадъците в община Велики Преслав за 2020 г.

Населено място	Общо в т.ч.	Събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депо или сепарираща инсталация	Поддържане чистотата на териториите за обществено ползване	Дейности по депа за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения, включително отчисленията по ЗУО
гр. Велики Преслав и кв. Кирково	628 614	202 000	40 646	385 968
с. Хан Крум	27 329	7 600	400	19 329
с. Троица	16 559	4 630	400	11 529
с. Осмар	15 750	4 160	300	11 290
с. Кочово	25 862	8 100	400	17 362
с. Мостич	5 844	1 350	200	4 294
с. Имренчево	10 506	3 020	200	7 286
с. Драгоево	53 442	21 570	400	31 472
с. Златар	29 398	8 900	400	20 098
с. Миланово	13 483	4 340	300	8 843
с. Мокреш	6 528	1 880	200	4 448
с. Суха река	4 922	1 130	200	3 592
Общо:	838 237	268 680	44 046	525 511

В Закона за управление на отпадъците /ЗУО/, на общините са вменени допълнителни отговорности, с които се увеличават разходите по дейностите, включени в годишната план-сметка, а именно:

- По Чл. 60. (1) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) За извършване на дейности по обезвреждане на отпадъци чрез депониране всеки собственик на депо предоставя обезпечение, покриващо бъдещи разходи за закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото. За осигуряване на обезпечението е отговорен и всеки ползвател на депото, като ежесечно превежда на собственика на депото дължимите средства за осигуряване на обезпечението на база на количествата отпадъци, които е депонирал.

(2) Обезпечението по ал. 1 може да бъде под формата на:

1. месечни отчисления в банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото, или
2. месечни отчисления в банкова сметка със специално предназначение, блокирана за периода до приключване и приемане на мерките по закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото, с изключение на случаите, когато е разрешено тяхното ползване по реда на чл. 62, или
3. банкова гаранция в полза на съответната РИОСВ, на чиято територия се намира депото.

(3) Когато собственик на депото е община или бюджетно предприятие, обезпечението по ал. 1 е под формата на месечни отчисления по ал. 2, т. 1 или 2.

(4) Отчисленията по ал. 2, т. 1 и 2 се определят в левове за един тон депониран отпадък.

(5) Размерът на отчисленията за един тон депониран отпадък се актуализира на всеки три години.

(6) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) Дължимите суми за невнесени отчисления по ал. 2, т. 1 или 2 се определят с акт за установяване на публично държавно вземане, издаден по реда на чл. 166 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс от директора на РИОСВ, на чиято територия се намира депото. Актът се съставя въз основа на документи, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2. Актът се съставя на ползвателя на депото,

който не е превел на неговия собственик дължимите средства за осигуряване на обезпечението. Когато обезпечението не е внесено от собственика, но ползвателят е превел дължимите средства за осигуряване на обезпечението, актът се съставя на собственика на депото.

(7) Невнесените отчисления по ал. 2, т. 1 или 2 след влизане в сила на акта за установяване на публично държавно вземане по ал. 6 се събират принудително заедно с лихвите и разноските от НАП по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

(8) Събраните суми от НАП постъпват по сметката, посочена в отправеното искане за събирането им.

(9) Редът и начинът за определяне размера и предоставянето на обезпеченията, разходването на средствата от отчисленията и случаите, в които РИОСВ има право да иска усвояване на банковата гаранция, се определят с наредбата по чл. 43, ал. 2.

(10) С наредбата по чл. 43, ал. 2 се определя и минималният размер на обезпеченията за закриване и следексплоатационни грижи на депата за отпадъци.

Размерът на тези отчисления е в левове за тон депониран отпадък и е определен по реда на Наредба № 7 от 19.12.2013 за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци. За 2021 г. размерът е 1,15 лв./тон;

- **Чл. 64.** (1) За обезвреждане на отпадъци на регионално или общинско депо за неопасни отпадъци и на депа за строителни отпадъци се правят отчисления в размер и по ред, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2.

(2) Отчисленията по ал. 1 имат за цел да се намали количеството на депонираните отпадъци и да се насърчи тяхното рециклиране и оползотворяване.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) Отчисленията се определят в левове за един тон депонирани отпадъци и се превеждат от собственика на депото ежемесечно по банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото. За осигуряване на отчисленията е отговорен и всеки ползвател на депото, като ежемесечно превежда на собственика на депото дължимите средства на база на количествата отпадъци, които е депонирал.

(4) Натрупаните средства по ал. 1 се разходват за дейности по изграждане на нови съоръжения за третиране на битови и строителни отпадъци, осигуряващи изпълнение от общините на изискванията на закона и подзаконовите нормативни актове по прилагането му. Средствата могат да бъдат разходвани за извършването на последващи разходи, свързани с изградените съоръжения и инсталации за оползотворяване на битови отпадъци.

(5) Размерът на отчисленията за битови отпадъци се намалява, когато целите в съответния регион по чл. 49, ал. 9 са изпълнени от общините в съответствие с решението по чл. 26, ал. 1, т. 6, както следва:

1. с 50 на сто за целите за повторна употреба и рециклиране по чл. 31, ал. 1, т. 1;

2. (изм. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) с 50 на сто за целите за ограничаване на количествата депонирани битови биоразградими отпадъци, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2;

3. (нова - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) с 50 на сто за целите за повторна употреба и рециклиране по чл. 31, ал. 1, т. 3 - 6 съгласно сроковете в § 15, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби;

4. (нова - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) с 50 на сто за целите за намаляване на депонираните битови отпадъци съгласно сроковете в § 15, ал. 5 от преходните и заключителните разпоредби.

(6) Намаленията в размера на отчисленията по ал. 5 се прилагат независимо едно от друго.

(7) В случай че се установи предоставяне на невярна информация за намаление на размера на отчисленията по ал. 5, задължените лица заплащат отчисленията в двоен размер за съответния период, през който е използвана информацията.

(8) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) Дължимите суми за невнесени отчисления по ал. 3 се определят с акт за установяване на публично държавно вземане, издаден по реда на чл. 166 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс от директора на РИОСВ, на чиято територия се намира депото. Актът се съставя въз основа на документи, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2. Актът се съставя на ползвателя на депото, който не е превел на собственика на депото дължимите отчисления за всеки тон депониран отпадък. Когато отчисленията не са внесени от собственика на депото, но ползвателят на депото е превел дължимите отчисления за всеки тон депониран отпадък, актът се съставя на собственика на депото.

(9) Невнесените отчисления по ал. 3 след влизане в сила на акта за установяване на публично държавно вземане по ал. 8 се събират принудително заедно с лихвите и разноските от НАП по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

(10) Събраните суми от НАП постъпват по сметката, посочена в отправеното искане за събирането им.

Размерът на отчисленията по Чл.64 от ЗУО е в левове за тон депониран отпадък и е определен с Наредба № 7 от 19.12.2013 за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци. За 2021г. размерът е 82,00 лв. /тон.

С последните изменения на Закона за местните данъци и такси, в сила от 17.02.2021 г., Чл. 67. регламентира:

(1) Размерът на таксата за битови отпадъци за всяко задължено лице се определя за календарна година при спазване на принципа за понасяне на разходите от причинителя или притежателя на отпадъците.

(2) Размерът на таксата за битови отпадъци за всяко задължено лице е сумата от размера на таксата за всяка услуга по чл. 62, която се определя, като разходите за сметка на таксата за битови отпадъци за текущата година от план-сметката, формирани по реда на чл. 66, ал. 13 за всяка услуга по чл. 62, се разпределят, като се приложи съответният начин за изчисление в зависимост от приетите от общинския съвет основи за услугите по чл. 62.

(3) Размерът на таксата за единица основа се определя в левове за всяка календарна година и се приема с решението на общинския съвет по чл. 66, ал. 3, т. 2 за одобряване на план-сметката.

(4) Количеството битови отпадъци е водеща основа за определяне на размера на таксата за битови отпадъци.

(5) Общинският съвет може да приеме основа или основи, различни от посочената в ал. 4, при условие че съществуват обективни обстоятелства, възпрепятстващи прилагането и.

(6) Общинският съвет приема основите за изчисляване размера на таксата за всяка от услугите по чл. 62 с наредбата по чл. 9. (Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги). Решението за приемане или изменение на наредбата по чл. 9 съдържа и мотивите, придружени с анализ, за избор на определената основа, а в случаите по ал. 5 - и мотиви за неприлагане на основата по ал. 4, както и вида и източника на информацията за изчисляване размера на таксата за битови отпадъци.

(7) Преди внасяне за разглеждане на заседание на общинския съвет проектът на наредба по чл. 9 се публикува за обществено обсъждане по реда на чл. 26 от Закона за нормативните актове. Заедно с проекта на наредба по чл. 9 на интернет страницата на съответната община се публикува и решението по ал. 6.

(8) Основите за определяне на размера на таксата за битови отпадъци, които общинският съвет може да приеме, са:

1. за услугата по събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране:

а) индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост;

б) количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране;

в) брой ползватели на услугата в имота;

2. за услугата по третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации:

а) индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост;

б) количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране;

в) брой ползватели на услугата в имота;

3. за услугата по поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината:

а) брой ползватели на услугата в имота;

б) разгъната застроена и/или незастроена площ на недвижимия имот.

(9) Общинският съвет може да приеме различни основи за отделните населени места, за отделните зони в тях, за селищните образувания, за различните категории задължени лица и за отделните услуги по чл. 62, като бъдат посочени изрично мотивите за различните основи.

(10) При приемане на основа индивидуално определено количество битови отпадъци за имота чрез торби с определена вместимост и товароносимост същите се закупуват от задължените лица по ред, определен в наредбата по чл. 9. С наредбата по чл. 9 общинският съвет може да определи минимален брой торби, които да бъдат закупени от задължено лице за календарна година, съобразен с извършения анализ за минималното количество битов отпадък, генерирано от един ползвател на услугата в дадено населено място, селищно образувание или зона. Когато закупените за годината торби надхвърлят действително изразходваните през годината, останалите торби се използват през следващата година, като се приспадат от определения за нея минимален брой и се заплаща само разликата.

(11) При приемане на основа:

1. "брой ползватели на услугата в имота" или "разгъната застроена и/или незастроена площ на недвижимия имот" общинският съвет при определяне на размера на таксата за битови отпадъци може да приема допълнително диференциране съобразно населените места в общината и отделните зони в тях, вида на имота, неговото предназначение и вида на извършваната в имота икономическа дейност;

2. "индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост" или "количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране" общинският съвет при определяне размера на таксата за битови отпадъци може да приема допълнително диференциране съобразно вида на битовия отпадък.

Новите нормативни разпоредби ще наложат нов подход при формирането и определянето на размера на таксата за битови отпадъци, отразени в общинската наредба за администрирането на цени на такси и услуги. Очаква се този подход да повиши размера и събираемостта на приходите от такса „Битови отпадъци“ и да ангажира повече населението с проблемите по разделно събиране и управление на отпадъците.

Други потенциални източници на приходи за управление на отпадъците

Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на управление на отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и процедури за контрол.

Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна

среда”, ПУДООС, Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони, Национален доверителен екофонд, План за възстановяване и устойчивост и други.

Организирането на системи за разделно събиране на отпадъците, оползотворяване и обезвреждане, които са в съответствие с по-високите изисквания, установени от законодателството, води до повишаване на разходите за управление на отпадъците и едновременно до намаляване на количеството, което се депонира. За да бъде постигнато съответствие с тези изисквания се предвижда проучване и приемане на механизми за определяне на такса „битови отпадъци” в зависимост от количеството отпадъци въз основа на:

Оптимизиране на размера и разходването на такса „битови отпадъци” и заделяне на адекватни средства за покриване на разходите за събиране и транспортиране на отпадъците; проектиране, изграждане, експлоатация, мониторинг, закриване и след експлоатационни грижи за депата за отпадъци; прилагане на разделно събиране на опасни отпадъци от домакинствата и масово разпространени отпадъци. Приемане на икономически стимули и данъчни облекчения за домакинствата и фирмите, прилагащи компостиране и разделно събиране на отпадъците.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ АНАЛИЗА НА ОРГАНИЗАЦИОННИТЕ СХЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

- В община Велики Преслав са изградени добри организационни схеми за управление на смесените битови отпадъци и рециклируемите отпадъци от опаковки, но липсва организация за управление на биоразградими, строителни и др. потоци отпадъци;
- Необходимо е въвеждане на фамилно компостиране и изграждане на системи за разделно събиране на растителни, хранителни и други биоотпадъци, които ще бъдат извозвани на Общинска или Регионална компостираща инсталация.
- Необходимо е разработване и внедряване на информационна система за докладване на информацията за управление на битовите отпадъци в общината;
- Анализът на данните показва, че разходите за управление на отпадъците в община Велики Преслав средногодишно са с около 24% повече от приходите от такса „Битови отпадъци”. Това налага Общината ежегодно да дофинансира дейностите с отпадъците;
- Необходимо е разработване на алтернативни методи за определяне на такса „Битови отпадъци” на база изхвърляно количество отпадъци и стимули за гражданите, които участват активно в системите за разделно събиране;
- Публикуване на интернет страницата на общината на детайлните план-сметки за разходите, на основата, на които се определя такса „Битови отпадъци”, по елементи на разходите и видове дейности и услуги.

3.6. Анализ на информирането на обществеността по въпросите на управление на отпадъците

Участието на обществеността в цялостния процес на промени в сектора за управление на отпадъците има много голямо значение. Населението е основен участник в процеса на управление на отпадъците, защото то е постоянен техен генератор и поради това трябва да бъде информирано за въздействието върху околната среда, причинено от обезвреждането на отпадъци, както и за възможностите и отговорностите относно предотвратяването и оползотворяването на отпадъците.

Информирането на населението цели повишаване на културата на населението и по-конкретно намаляване на количеството на отпадъците и тяхното екологосъобразно събиране и обезвреждане. Необходима е по-широка гласност както за възникнали проблеми пред общината, така и за търсене на решението им и привличане на обществеността в изпълнение на предприетите мерки.

Достъпът до информация, повишаването на съзнанието и еко-културата на обществото, участието му при вземане на решения и привличането му като партньор в процеса на управление на отпадъците е ключов момент, предопределящ до голяма степен успешната

реализация на настоящата програма. Действията на Общинската администрация в областта на опазването на околната среда и управлението на отпадъците достигат до гражданите на Община Велики Преслав чрез сесиите на Общинския съвет, регионални печатни и електронни медии, помества се на електронната страница на Община Велики Преслав, както и в профила и в социалните мрежи, провеждат се информационни кампании и публични събития.

Община Велики Преслав поддържа редовна връзка със заинтересованите лица към дейностите за управление на отпадъците на нейна територия, като:

- Населението и производствените предприятия, генератори на отпадъци;
- Доставчиците на услугите по сметосъбиране и сметоизвозване, подготовка за рециклиране и обезвреждане на отпадъците;

Действията на Общинска администрация - Велики Преслав в областта на управление на отпадъците достигат до гражданите на общината чрез публикации в медиите (радиостанции, вестници, он-лайн издания и др.), чрез сесиите на Общински съвет, чрез публични прояви и събития, публикации в сайта на общината и в социалните мрежи, брошури, рекламни материали и др. Информирането на населението цели повишаване на екологичната култура за намаляване на количеството на отпадъците и тяхното екологосъобразно събиране и обезвреждане. Необходима е по-широка гласност както за възникнали проблеми пред Общината, така и за търсене на решението им и привличане на обществеността в изпълнение на предприетите мерки.

Общината полага усилия за работа с обществеността и бизнеса по въпросите, свързани с образуване и управление на отпадъците. Информирането на обществеността и бизнеса за необходимостта и ползите от намаляване на количеството генерирани отпадъци и оползотворяване на отпадъците има ключово значение за успеха и добрите резултати на системите за управление на отпадъците съобразно йерархията за тяхното управление.

Осигурена е постоянна телефонна връзка с общината за подаване на сигнали, засягащи състоянието на околната среда и нерегламентираното изхвърляне на отпадъци („зелен телефон“).

Разяснителни и образователни дейности и привличане на обществеността

Информационно - разяснителни и образователни дейности и кампании се организират в партньорство с организацията за оползотворяване на отпадъци от опаковки, с която има сключен договор.

Като най-широко рекламирана и с най-голям брой участници (деца и възрастни), през последните години е националната инициатива „Да изчистим България“. В дните на кампанията редица институции, организации, училища, детски градини, хора от града и селата се включват в почистване на районите, около които живеят или работят. Други се грижат за чистотата на градския парк. Организира се и ежегодно пролетно почистване на замърсени терени – общински пътища, крайпътни обекти, туристически обекти и маршрути. През 2020 г. акциите по почистване не са проведени заради КОВИД – пандемията.

Община Велики Преслав участва активно и във финансираната от ПУДООС Национална кампания „За чиста околна среда“. През 2020 г. в рамките на кампанията в село Осмар е изпълнен Проект: „Възстановяване и благоустройство на еко кът за отдих на открито“.

Проведените кампании дават своя резултат сред целевите групи, които се включват в тях, като включените в тях информационни и разяснителни дейности спомагат за възприемането на йерархията за управление на отпадъците:

- Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци;
- Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци;
- Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъци;
- Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци.

Необходимо е обаче, информационно - разяснителната политика на Общината в областта на управление на отпадъците да обхваща всички основни потоци отпадъци и да се реализира системно, чрез подходящи методи и средства, съобразно целевите групи.

Начини за предоставяне на информация, относно общинските услуги в областта на управление на отпадъците

В изпълнение на своите задължения Общината осигурява на населението достатъчно информация за услугите за отпадъци, които предоставя и за съответните задължения на гражданите и фирмите. На сайта на Общината се публикуват:

- стратегии, програми, общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците и други местни документи, свързани с управлението на отпадъците;
- услугите по събиране и извозване на отпадъците, вкл. граници на обслужвани райони;
- график и места за разделно събиране на МРО;
- списък на местата, в които гражданите могат да предават излезли от употреба гуми;
- реда и начина за изхвърляне на строителни отпадъци, образувани в резултат от ремонтни дейности в жилища, офиси, търговски обекти, административни сгради и др.;
- списък на организациите по оползотворяване на отпадъци от опаковки, с които общината е сключила договори;
- постъпили уведомления за инвестиционни предложения, решения на директора на РИОСВ за преценки необходимостта от извършване на ОВОС и други.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ АНАЛИЗА НА ИНФОРМИРАНЕТО НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

- От направените проучвания се установи, че Общината ежегодно прилага различни мерки във връзка с провеждането на разяснителни кампании сред населението относно дейностите по управление на отпадъците.
- В Общината са налични стратегически документи, в които да са указани и/или включени мерки за водене на информационно-разяснителна политика.
- Община Велики Преслав провежда ежегодни доброволчески акции за почистване на околната среда от отпадъци. Общината участва всяка година в кампанията „За чиста околна среда” за малки екологични проекти, финансирани от ПУДООС.
- За информиране на обществеността се провеждат регулярни информационни кампании, организирани и финансирани от организациите по оползотворяване, които работят на територията на общината.
- За подобряване на резултатите при управление на отпадъците са необходими мерки за повишаване на информираността и мотивацията на различните социални групи граждани и на бизнеса.
- Препоръчва се отделяне на бюджет за провеждане на общинската информационно-разяснителна политика за опазване на околната среда, в частност управлението на отпадъците. Възможните действия включват:
 - Системно информиране на обществеността чрез местните медии за всички предстоящи действия, програми и проекти, касаещи управлението на отпадъците.
 - Издаване и разпространение на информационни материали за популяризиране на предприетите действия.
 - Обучение на ученици, служители и членове на НПО.
 - Организиране на посещения на обекти, съоръжения и инсталации, свързани с третирането на отпадъците от ученици и членове на младежки клубове.
 - Подготовка и разпространение на материали, насърчаващи минимизирането, рециклирането и оползотворяването на отпадъците и повторната употреба на опаковките.
 - Организиране на акции за пролетно и есенно почистване и озеленяване на районите в и около училищата и детските градини.

- Провеждане на обществено обсъждане на програмата за управление на отпадъците.
- Създаване на обстановка на партньорство между бизнеса, обществеността и общинската администрация за по-ефективно решаване на проблемите.
- Подобряване на работата между общинската администрация и неправителствените организации в областта на управление на отпадъците.

3.7. Анализ на информационното обезпечаване за отпадъците и дейностите с отпадъци

Основните национални документи, регламентиращи събирането на информация за отпадъците са ЗУО и Наредба №1 от 4 юни 2014 г. (изм. и доп. ДВ. бр.30 от 31 Март 2020 г.) за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри. Наредбата определя изискванията за предоставяне на информация на НСИ и ИАОС относно отпадъците и съоръженията и инсталациите за отпадъци, вкл. информация от общините.

Общините като задължени лица по Наредбата следва да предоставят информация чрез документите, определени в нея, както и в наредбите по чл. 43, ал.3, 4, 5 и 6 от ЗУО. Общините също така имат задължения за събиране на информация от организациите, извършващи дейности с отпадъци.

За всички извършвани дейности с отпадъците в община Велики Преслав се води редовна регистрация и контрол. Общинската администрация получава достоверна информация относно постъпващите за депониране на регионалното депо битови отпадъци чрез претеглянето им с електронна везна, както и подробна информация от оператора на сепариращата инсталация за количествата на приетите и сепарирани отпадъци по кодове. Наблюдава се компетентност и оперативност при осигуряване на информацията за дейността.

По отношение на създадената в общината организация за събиране, обработване и предоставяне на информация за дейностите с отпадъци, информационното обезпечаване покрива основните направления на дейностите по управление на отпадъците, които могат да се групират по следния начин:

- Предварително планиране;
- Последващо планиране;
- Договори и управление на договорите;
- Събиране и транспортиране на отпадъци;
- Поддържане на чистотата на територията на общината;
- Третиране и обезвреждане на отпадъци;
- Разделно събиране на масово разпространени отпадъци;
- Контрол по изпълнение на дейности;
- Проучване, проектиране и изграждане на нови съоръжения;
- Рекултивация на депа.

В Общинска администрация – Велики Преслав информационното обезпечаване на управлението на отпадъците се извършва чрез изготвяне и представяне на годишни доклади по Програмата за опазване на околната среда и Програмата за управление на отпадъците, както и изготвяне на задължителните отчети по Закона за статистиката.

Основни функции за Общината са:

- Събиране, систематизиране и анализ на информация, свързана с дейности по отпадъци;
- Обработка и обобщаване на данните, свързани с изпълнението на договорите с фирми, извършващи дейности с отпадъци;
- Събиране и отчитане на данни от контролната и санкционната дейност;
- Изготвяне на информационни справки, доклади, становища и др., свързани с финансовото изпълнение на проектите в областта на управлението на отпадъците.

В общината няма единна информационна система за управление на отпадъците, но ежегодно се събира и анализира информацията, с която се обхваща и стандартизира целия процес по управление на отпадъците и на тази база се осигурява контрол, отчетност и изготвяне на качествени анализи за планиране и вземане на управленски решения.

Отговорните служители, които изпълняват функции, свързани с управление на отпадъците поддържат самостоятелно различни информационни бази данни. Наличната информация позволява да се прави сравнителен анализ на данните в различни разбивки. Обменът на информацията се осъществява на базата на документооборота, на хартиен носител или по електронен път. В общината няма разработена система за набиране на качествена информация за управление на отпадъците чрез мониторинг на процесите - например с ежегодни проучвания на мненията.

В общината има създадена добра организация за съхраняване, обмен и достъп до основни групи документи, като например:

- Програмни и планови документи - Програма за опазване на околната среда, Програма за управление на отпадъците, оперативни планове, план-сметки и др.;
- Документи във връзка с определяне цена на услугата и заплащане на ТБО;
- Заповеди на кмета на общината;
- Решения на общинския съвет;
- Отчети, съгласно разпоредбите на ЗУО и ЗООС, годишен отчет на общината за управление на отпадъците във връзка с докладване на целите, съгласно Наредба № 1 от 4 юни 2014 г. Протоколи - констативни протоколи за контрол на дейностите по управление на отпадъците, протоколи от проверки, за почистване на речни корита, др.;
- Регистри - на обекти, договори, фирми оператори, лица с разрешителни и т.н.;
- Регистри за изпълнение на контролната дейност и др.;
- Заявки- за възлагане и извършване на дейности;
- Кантарни бележки за количествата, постъпили отпадъци по съоръжения за третиране;
- Справки за постъпили, преработени и предадени отпадъци и изплатени средства.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ АНАЛИЗА НА ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ

- На национално ниво много на брой институции събират информация, касаеща управлението на отпадъците, като все още няма изградена единна интегрирана информационна система;
- Наредбата по чл. 48, ал 1 от ЗУО относно реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публичните регистри определя Общините като задължени лица, които следва да предоставят информация, свързана с управление на отпадъците. Общината изготвя годишен отчет по изпълнението на Общинската програма по управление на дейностите по отпадъците през първото тримесечие на следващата година, като екземпляр от отчета се изпраща в РИОСВ Шумен;
- Информацията, събрана от една институция, не винаги е достъпна за ползване от звена от друга институция, което възпрепятства ефективното управление на отпадъците и осъществяването на контрол на протичащите процеси;
- Част от събираната информация, която е публична по своя характер, не е налична онлайн или в друг подходящ за аналитични цели вид;
- Необходимо е да се увеличи обемът на информацията, която се събира, например в общината да бъде събирана информация за обектите, които генерират големи количества хранителни биоотпадъци, както и за зелените площи в населените места и кварталите, от които се генерират зелени отпадъци и т.н.;
- Получаваната информация в различните звена на отговорните институции не е достъпна за лицата, които впоследствие ще я използват за изпълняване на възложените им функции.

IV. ПРОГНОЗИ

Нормата на натрупване на отпадъците, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението е сред най-важните показатели за управление на отпадъците.

По данни на НСИ образуваните битови отпадъци на човек от населението в България намаляват значително до 407 кг/човек/година за 2018 г., което е под средните нива за ЕС от 492 кг/човек за същата година. Със своите 766 кг на глава от населението Дания се нарежда на първо място сред страните членки. Други страни, генерирали над 600 кг боклук, са Малта (640 кг), Кипър (637 кг за 2017 г.), Германия (615 кг) и Люксембург (610 кг).

На обратния полюс с най-малко генерирани отпадъци е Румъния - 272 кг на глава от населението. Близо до нея се нареждат Полша (329 кг), Чехия (351 кг) и Унгария (381 кг).

Ако не бъдат предприети целенасочени мерки за предотвратяване на образуването и оползотворяване на битовите отпадъци, може да се очаква, че количеството им ще нараства в резултат на икономически растеж, повишаване на доходите и потреблението в домакинствата. В резултат на разработването на Национален план и общински Програми за управление на отпадъците и прилагане на мерките, предвидени в тях, може да бъде прогнозирано стабилизиране на количеството образувани битови отпадъци, като България продължи да е с един от най-благоприятните показатели „образувани битови отпадъци на жител/година”.

Тенденциите в този показател са точен измерител за предотвратяването на образуването на отпадъци като най-високо ниво в йерархията на управление на отпадъците. Много по-неблагоприятен е показателят депонирани битови отпадъци на жител за България спрямо средното ниво на показателя за ЕС. В България количеството на депонирани отпадъци намалява с по-бързи темпове от средното за ЕС.

Населението на община Велики Преслав намалява с 565 души или около 4,5% през периода 2015-2020 г. Естественят и механичен прираст през последните 6 години са отрицателни. Бъдещите тенденции за броя на населението в общината ще зависят силно от механичното движение на населението и задълбочаващата се демографска криза в резултат на влошената възрастова структура.

Таблица 38: Норма на натрупване на отпадъците (кг./жител/год.)

Групи населени места	над 150 хил.	50-150 хил.	25-50 хил.	3-25 хил.	под 3 хил.
Норма на натрупване	410.3	349.6	334.9	295.5	241.7

Източник: МОСВ, НПУО 2014-2020 г.

Община Велики Преслав има изготвен морфологичен анализ на битовите си отпадъци, който е извършен в периода март-октомври 2016 г.

В методиката за определяне на морфологичния състав на БО за норма на натрупване се извеждат 5 групи населени места като за община Велики Преслав референтните стойности са 295,5 кг/чов./година, а реалната норма на натрупване на отпадъци в общината през 2020 г. е 278,65 кг/човек/година.

На базата на проведените анализи и с помощта на наличните методики на МОСВ и примерни норми за натрупване на битови отпадъци е направена прогноза за количеството на отпадъците до 2028 г.

Таблица 39: Прогноза за количеството на отпадъците в община Велики Преслав 2021-2028

Прогноза за количеството на отпадъците		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Общо количество отпадъци									
Прогнозен темп на изменение на нормата на натрупване на отпадъците	%		-1,99	-2,5	-3,3	-4,1	-4,9	-5,7	-6,5
Прогнозна норма на натрупване на отпадъци	кг/чов/год	278,65	275,23	270,46	263,61	254,82	244,28	232,23	218,91
Прогнозен брой на населението	брой	12148	12054	11960	11866	11772	11678	11584	11490

Прогнозно количество на отпадъците - общо	тонове/год	3385,00	3317,64	3234,70	3127,95	2999,71	2852,72	2690,12	2515,26
В т.ч.:									
Хранителни	тонове/год	592,38	580,59	566,07	547,39	524,95	499,23	470,77	440,17
Хартия и картон	тонове/год	440,73	431,96	421,16	407,26	390,56	371,42	350,25	327,49
Пластмаса	тонове/год	515,20	504,94	492,32	476,07	456,56	434,18	409,44	382,82
Текстил	тонове/год	182,79	179,15	174,67	168,91	161,98	154,05	145,27	135,82
Гума	тонове/год	9,48	9,29	9,06	8,76	8,40	7,99	7,53	7,04
Кожа	тонове/год	16,93	16,59	16,17	15,64	15,00	14,26	13,45	12,58
Градински	тонове/год	784,30	768,70	749,48	724,75	695,03	660,98	623,30	582,79
Дървесни	тонове/год	100,87	98,87	96,39	93,21	89,39	85,01	80,17	74,95
Стъкло	тонове/год	197,68	193,75	188,91	182,67	175,18	166,60	157,10	146,89
Метали	тонове/год	102,57	100,52	98,01	94,78	90,89	86,44	81,51	76,21
Инертни материали	тонове/год	426,17	417,69	407,25	393,81	377,66	359,16	338,69	316,67
Опасни отпадъци от бита	тонове/год	15,91	15,59	15,20	14,70	14,10	13,41	12,64	11,82
Количества разделно събрани отпадъци от системи за разделно събиране (полезна фракция)									
Прогнозен темп на изменение на нормата на натрупване - Хартия	%		1	2	2	3	3	5	5
Прогнозен темп на изменение на нормата на натрупване - Пластмаса	%		1	2	2	3	3	5	5
Прогнозен темп на изменение на нормата на натрупване – Метал	%		1	2	2	3	3	5	5
Прогнозен темп на изменение на нормата на натрупване – Стъкло	%		1	2	2	3	3	5	5
Прогнозен темп на изменение на нормата на натрупване - Градински	%		5	5	5	5	30	20	10
Норма на натрупване - Хартия	кг/1 жит./год	0,49	0,50	0,52	0,53	0,55	0,57	0,61	0,64
Норма на натрупване - Пластмаса	кг/1 жит./год	0,91	0,92	0,95	0,97	1,01	1,05	1,11	1,18
Норма на натрупване - Метал	кг/1 жит./год	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Норма на натрупване - Стъкло	кг/1 жит./год	0,66	0,67	0,69	0,71	0,74	0,76	0,81	0,86
Норма на натрупване - Градински	кг/1 жит./год	10,70	11,32	11,98	12,68	13,42	17,59	21,28	23,60
Хартия	тонове/год	6,00	6,06	6,18	6,30	6,49	6,69	7,02	7,37
Пластмаса	тонове/год	11,00	11,11	11,33	11,56	11,91	12,26	12,88	13,52
Метал	тонове/год	0,30	0,30	0,31	0,32	0,32	0,33	0,35	0,37
Стъкло	тонове/год	8,00	8,08	8,24	8,41	8,66	8,92	9,36	9,83
Градински	тонове/год	130,00	136,50	143,33	150,49	158,02	205,42	246,50	271,16

V. SWOT АНАЛИЗ

SWOT анализът е метод за стратегически анализ при подготовка на документи на публичната политика, зад чиято абривиатура стоят следните думи:

- **S** (Strenghts) – Силни страни
- **W** (Weaknesses) – Слаби страни
- **O** (Opportunities) – Възможности
- **T** (Threats) – Заплахи

Методът цели да установи:

- Кой са най-важните силни и слаби страни в дадена организация, политика, сектор, т.е. характеристиките на вътрешната структура;
- Кой са най-важните възможности и най-сериозните заплахи пред развитието на дадена организация, политика, сектор, т.е. характеристиките на външната среда;
- Какво е съотношението между силните и слабите страни, от една страна, и възможностите и заплахите, от друга страна;
- Кой са лостовете на развитие и каква е основата на стратегиите за бъдещо развитие.

SWOT анализът е обективно следствие от извършените ситуационни анализи на съществуващото състояние и практики и изхожда от идеята за разделянето на обекта на анализ – управлението на отпадъците, от средата, в която той функционира.

Обектът на анализ се разглежда откъм неговите „силни страни” и „слаби страни”. Средата, в която функционира управлението на отпадъците в общината, се диференцира на „възможности” и „заплахи”.

Силни страни.

Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни.

Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности.

Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи.

Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние.

Матрица на SWOT анализа, представлява таблица, която се състои от четири квадранта, в които се подреждат и визуално представят основните характеристики на управлението на отпадъците. Попълването на четирите квадранта обобщава резултатите от аналитичната част на стратегическия документ и изводите и препоръките, направени в края на всеки анализ. При извършване на SWOT анализа могат да се разкрият множество силни и слаби страни, възможности и заплахи. За предпочитане е обаче да се подберат само най-важните от тях, които да попаднат в съответните квадранти на матрицата.

Силни страни		Слаби страни	
1	Изградено Регионално депо за неопасни отпадъци, отговарящо на съвременните екологични изисквания.	1	Увеличаване на количествата генерирани отпадъци и ниско ниво на рециклиране и оползотворяване.
2	Добре изградена система за организирано сметосъбиране във всички населени места на общината.	2	Липса на цялостни системи за разделно събиране и оползотворяване на строителни и биоразградими отпадъци.
3	Въведено разделно събиране и	3	Недостатъчна ангажираност на

оползотворяване на рециклируемите отпадъци от опаковки в десет населени места. 4 Осигуреност с транспортни средства и съдове за събиране на битови отпадъци, включително за разделно събиране. 5 Рекултивирани стари депа за битови отпадъци. 6 Приета нормативна уредба за управление на отпадъците на местно ниво. 7 Разработен четирисезонен морфологичен анализ на отпадъци. 8 Разработени програми и планове за управление на различните потоци отпадъци. 9 Ежегодни информационни кампании за управлението на отпадъците. 10 Нормата на натрупване на отпадъците е под средното равнище за генерирани отпадъци на 1 жител за областта и за страната.	жителите за спазване на изискванията за регламентирано изхвърляне на отпадъци. 4 Отрицателен баланс между приходите и разходите за управление на отпадъците. 5 Ниска социална поносимост към увеличаване размера на таксите за битови отпадъци. 6 Периодично образуване на нерегламентирани замърсявания. 7 Липсва мониторингова система, която да отчита удовлетвореността на обществеността от услугите по управление на отпадъците. 8 Неефективна система за контрол и санкциониране на нарушители. 9 Наличие на складове с излезли от употреба препарати за растителна защита.
Възможности	Заплахи
1 Усъвършенстване и разширяване на системите за разделно събиране на отпадъците. 2 Въвеждане на нови ефективни технологии за рециклиране и оползотворяване на различни потоци отпадъци. 3 Създаване на система за мониторинг и контрол на отпадъците. 4 Промяна на обществените нагласи за намаляване образуването и ефективно управление на отпадъците. 5 Засилен институционален и граждански контрол за предотвратяване нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. 6 Пълноценно използване на различни финансови инструменти, фондове и програми в областта на управлението на отпадъците. 7 Механизми за включване на обществеността при вземане на решения, свързани с управление на отпадъците – публични обсъждания, информация чрез медии и интернет.	1 Увеличаване на количествата депонирани отпадъци и нарастване нормата на натрупване на отпадъци на човек от населението. 2 Нарастващи разходи за сметосъбиране, извозване, сепариране и депониране на отпадъците. 3 Нарастващи законови задължения на местната власт и честа промяна на нормативната уредба, в сферата на управление на отпадъците. 4 Налагане на санкции на местната власт при неспазване изискванията на нормативната уредба в сферата на управление на отпадъците. 5 Ниска събрияемост и/или повишаване на такса битови отпадъци за населението. 6 Невъзможност на нискодоходните групи от населението да отделят допълнителни средства за услуги и дейности, свързани с управлението на отпадъците. 7 Изхвърляне на отпадъци от населението на нерегламентирани места. 8 Неизпълнение на целите по ЗУО и налагане на санкции от страна на контролните органи.

VI. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Генералната цел на Програмата за управление на отпадъците на територията на община Велики Преслав е:

Ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда и човешкото здраве, чрез изграждане на ефективна и устойчива система за прилагане на йерархията за управлението им, предлагаща достъпни и качествени услуги, в съответствие с екологичното законодателство.

Общинската програма се разработва в съответствие със структурата, целите и предвижданията на Националния план за управление на отпадъците 2021-2028 г. (НПУО), съобразена е с Европейската стратегия за устойчиво развитие и подхода „нулеви „отпадъци“ и включва следните стратегически цели:

Стратегическа цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците, чрез предотвратяване на образуването им и насърчаване на повторното им използване.

Стратегическа цел 2: Нарастване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци.

Стратегическа цел 3: Ефективно управление на отпадъците, гарантиращо намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци.

За всяка от стратегическите цели са разработени оперативни цели, които са пряко съотносими към съответната стратегическа цел, т.е. допринасят за нейното постигане. За разлика от стратегическите цели, оперативните могат да бъдат краткосрочни и средносрочни.

Общинската програма поставя следните оперативни/специфични цели за управлението на отпадъците в община Велики Преслав за периода 2021-2028 г.:

ОЦ 1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци;

ОЦ 2: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране, транспортиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъците;

ОЦ 3: Предотвратяване и намаляване на риска от замърсявания с отпадъци;

ОЦ 4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общинската администрация за управление на отпадъците;

ОЦ 5: Участие на обществеността при прилагане на йерархията на управление на отпадъците.

За да се изпълнят оперативните цели и да се достигнат стратегическите цели на програмата, е заложено да се изпълни определен набор от дейности, които са обособени в подпрограми. Достигането на всяка стратегическа цел може да се осъществи, чрез изпълнението на една или няколко подпрограми.

ЗУО изисква общинските програми за управление на отпадъците да се разработват в съответствие със структурата, целите и предвижданията на Националния план за управление на отпадъците. Като се имат предвид стратегическите цели и програмите с мерки за тяхното достигане от Националния план за управление на отпадъците, общинската програма за управление на отпадъците на Община Велики Преслав, включва следните стратегически цели и подпрограми за достигане на всяка от тези цели:

Таблица 40: Стратегически, оперативни цели и подпрограми в Програмата за управление на отпадъците на община Велики Преслав 2021 - 2028 г.

Стратегически цели	Оперативни цели	Подпрограма
Стратегическа цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване на образуването	ОЦ 1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци ОЦ 5: Участие на	Подпрограма за предотвратяване образуването на отпадъци Подпрограма за предотвратяване образуването на хранителни

Стратегически цели	Оперативни цели	Подпрограма
им и насърчаване на повторното им използване	обществеността при прилагане на йерархията на управление на отпадъците.	отпадъци
Стратегическа цел 2: Нарастване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци	ОЦ 2: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране, транспортиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъците ОЦ 5: Участие на обществеността при прилагане на йерархията на управление на отпадъците.	• <u>Подпрограма</u> за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци в т.ч. отпадъци от опаковки и биоотпадъци • <u>Подпрограма</u> за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради • <u>Подпрограма</u> за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци /МРО/
Стратегическа цел 3: Ефективно управление на отпадъците, гарантиращо намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци	ОЦ 3: Предотвратяване и намаляване на риска от замърсявания с отпадъци; ОЦ 4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общинската администрация за управление на отпадъците	• <u>Подпрограма</u> за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци • <u>Подпрограма</u> за подобряване на административния капацитет за управление на отпадъците

В началото на всяка подпрограма, преди представянето в табличен формат на мерките/дейностите, резултатите от тях и т.н., е направено кратко представяне на подпрограмата, в което са изложени: какви са националните цели и посока на развитие в разглежданата област; най-важните резултати, които общината е постигнала до момента и които ще надгражда; най-важните изводи и препоръки от анализите, съотносими към подпрограмата; ключовите резултати, които се очакват от изпълнението на подпрограмата и ще спомогнат за достигането на съответната стратегическа цел на програмата за управление на отпадъците; наличието на други дейности и мерки, включени в други подпрограми на общинската програма за управление на отпадъците, които допълват и подпомагат изпълнението на оперативната цел на подпрограмата.

Подпрограмите съдържат както инвестиционни мерки, така и неинвестиционни мерки.

Инвестиционните мерки включват основно изграждането на инфраструктура в т.ч.: инсталации за предварително третиране на битови отпадъци с цел оползотворяване на битовите отпадъци и предотвратяване на емисиите на парникови газове; инсталации за компостиране/анаеробно разграждане; закупуване и инсталиране на компостери за домашно компостиране; закупуване на съдове и транспортни средства за разделно събиране и транспортиране на биоотпадъци и др. Инвестиционните проекти и възможностите на финансиране на определените стратегически цели в програмата и мерките в плана за действие са представени в тази глава. За изготвяне на *Инвестиционната програма* се вземат в предвид възможностите на общината за финансиране на дейностите по управление на отпадъците.

Финансирането на дейностите по събиране, транспортиране и депониране на битовите отпадъци, почистване на обществени места, почистване на незаконни сметища се поема от общинския бюджет чрез приходите от такса „битови отпадъци”. Осигуряването на финансови средства за големи инвестиционни проекти в областта на управлението на отпадъците ще се търсят чрез външно финансиране от структурните и кохезионни фондове на ЕС, чрез Оперативните програми или други финансиращи организации. Инвестиции, свързани с проекти, като например за въвеждане на фамилно компостиране и други малки проекти с образователна цел биха могли да се финансират от ПУДООС. През плановия период ще се

търсят възможности за привличане на инвестиции от частния сектор под формата на Публично-частно партньорство по отношение изграждане на инфраструктура за събиране и оползотворяване на строителни и биоразградими отпадъци, както и за изграждане на инсталации за сепариране. Инвестициите, които попадат в меката част на програмата, за разпространение на информационни материали, провеждане на кампании, обучения или инструктиране на притежателите на отпадъци се финансират от общинския бюджет или могат да бъдат финансирани от организациите по оползотворяване на отпадъците и други външни донори от частният сектор. Някои от дейностите в плана за действие не изискват наличен финансов ресурс, като въвеждане на нормативни изисквания чрез изменения и допълнения на местната нормативна уредба, което ще се осъществи чрез наличния административен капацитет. Неинвестиционните мерки включват дейности в т.ч.: нормативни промени; назначаване на служители; обучение на служители; подготовка на проекти; разработване на методики, инструкции и др. административни актове; изпълнение на контролни дейности; провеждане на информационни кампании; разработване и внедряване на информационни системи и др.

VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ С ПОДПРОГРАМИ, МЕРКИ, ДЕЙНОСТИ И ПРОЕКТИ

Планът за действие съдържа мерките, които трябва да се предприемат за постигане на поставените цели в сферата на управление на отпадъците. С приемането и прилагането на плана се цели да бъде постигнат оптимален баланс между различните законодателни, институционални, икономически и технически мерки и прилагане на интегриран подход за управление на отпадъците. Планът определя и отговорностите на различните институции и организации в областта на управление на отпадъците, свързани с реализацията на предвидените мерки и дейности, очакваните разходи и вероятните източници за тяхното финансиране.

В НПУО 2021-2028 г. са разработени три сценария на инвестиционните мерки в сферата на управление на отпадъците, а именно:

- Вариант 1. „Инвестиране в изграждането на съоръжения за третиране“
- Вариант 2. „Развитие на мерки свързани с предотвратяване образуването на отпадъци и стимулиране повторната употреба“
- Вариант 3. „Рязко ускоряване на процесите по разделно събиране на рециклируемите отпадъци“.

За постигане на набелязаните цели с фокус върху краткосрочните такива е избран сценарият „Рязко ускоряване на процесите по разделно събиране на рециклируемите отпадъци“. Този сценарий е оценен чрез инструментариума на анализа разходи-ползи (АРП) съгласно Указанията за подготовка на Анализ на разходите и ползите за инвестиционни проекти – инструмент за икономическа оценка на Кохезионната политика на ЕС.

Политиката на община Велики Преслав също следва да бъде насочена към ускоряване на разделното събиране на рециклируемите отпадъци, но успоредно с това следва да се инвестира в изграждането на съоръжения за третиране (претоварна станция със сепариране, компостираща инсталация и площадка за временно съхранение и/или оползотворяване на строителните отпадъци.

Следва да се отбележи, че финансовите ресурси, с които разполага Община Велики Преслав са ограничени, подкрепата от националните институции е недостатъчна и в случай на недостиг на средства може да се ревизира изпълнението на някои от представените по-долу мерки, включени в подпрограмите за изпълнение на настоящата Програма за управление на отпадъците.

7.1. Подпрограма за предотвратяване образуването на отпадъци /ПОО/

Целта на тази подпрограма е насърчаване на населението, фирмите и институциите от страна на Общината към различни мерки и методи, които да доведат до предотвратяване образуването на отпадъците (ПОО), т.е. предприемане на конкретни действия, от които би могло да се намали образуването на отпадъците, там където е възможно.

Мярката е необходима поради все по-голямото нарастване на образуването на отпадъците, както на национално, така и на световно ниво. Образуването на отпадъци е все по-голям нарастващ проблем, който оказва значително негативно влияние към околната среда и към здравословното състояние на хората, за който следва да се предприемат конкретни мерки за ограничаването му.

Управлението на отпадъците трябва да се усъвършенства непрекъснато и да се превърне в устойчиво управление на материалите с цел да се опазва, съхранява и подобрява качеството на околната среда, да се опазва човешкото здраве, да се гарантира разумното и ефективно използване на природните ресурси, да се насърчат принципите на кръговата икономика, и да се намалява зависимостта на ЕС и на страните-членки от вносни ресурси, като по този начин се осигуряват нови икономически възможности и дългосрочна конкурентоспособност. За постигането на този екологичен приоритет Директива(ЕС)2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците отделя специално приоритетно място на политиките по предотвратяване на отпадъците.

Предотвратяването на отпадъци е най-ефикасният начин за подобряване на ресурсната ефективност и за намаляване на въздействието на отпадъците върху околната среда. Поради това е важно държавите-членки на ЕС да предприемат подходящи мерки за предотвратяване образуването на отпадъци, да наблюдават и оценяват напредъка в прилагането на такива мерки. Като част от тези мерки държавите-членки следва да подпомагат иновативни модели на производство, търговия и потребление, които намаляват наличието на опасни вещества в материалите и продуктите, които насърчават увеличаването на продължителността на живота на продуктите и повторната им употреба, включително чрез създаване и подкрепа на мрежи за повторна употреба и за ремонт и схемите за обратно изкупуване и връщане за повторно пълнене, както и като стимулират повторното производство, обновяването и, по целесъобразност, повторната употреба на продуктите и платформите за споделяне.

Предотвратяването на образуването на отпадъците цели да допринесе за намаляване на негативното влияние върху компонентите на околната среда, върху които влияе депонираният отпадък, чрез отделянето на газове и инфилтрат при протичащите процеси на гниене, както и върху намаляване използването на природни ресурси, неминуемо свързани с третирането и обезвреждането на отпадъци.

Ресурсите на Земята са ограничени, а това ограничава и възможностите за развитие на постоянно нарастващото световно население. Отпадъците от една страна се образуват от използването на ресурси или продукти, а от друга - те имат негативни ефекти върху околната среда в резултат от тяхното преработване или обезвреждане. Прекъсването на връзката между икономическия растеж и нарастващото използване на ресурсите, което води до негативно влияние върху човека и природата е основна цел в областта на политиката по околна среда. Този ръководен принцип за устойчиво развитие представлява не само ориентир за държавни действия, но е и мерило за решенията на икономиката и обществото.

Европейското и националното законодателство по управление на отпадъците (Директива 75/442/ЕЕС и ЗУО) поставят като първи приоритет предприемането на мерки за предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците, които да водят до намаляване на количеството на образуваните отпадъци и намаляване на вредното въздействие върху околната среда и човешкото здраве.

Според РДО (чл. 3, т.1), както и според българския ЗУО (§1, т. 17 от ДР), „Отпадък“ е всяко вещество или предмет, от който притежателят се освобождава или възнамерява да се освободи, или е длъжен да се освободи”. Особено важно е да се подчертае, че

предотвратяването на отпадъци (ПО) има най-висок приоритет в йерархията на управление на отпадъците. Най-големите натоварвания на околната среда възникват при производството на един продукт и именно поради това тези натоварвания се намаляват, чрез мерки за ПО.

Съгласно чл. 29 т.1 на РДО всяка страна членка на ЕС трябва да разработи Програма за предотвратяване на образуването на отпадъци. Предвидените в нея цели и мерки трябва да доведат до прекъсване на споменатата връзка между икономическия растеж и въздействието върху околната среда.

„Предотвратяване на образуването на отпадъци” означава да не възникват отпадъци, да не се произвеждат продукти, които после да трябва да бъдат рециклирани или обезвреждани. Различните възможности за третиране на отпадъците винаги са свързани с трудности и натоварвания за околната среда. Отпадъкът не изчезва просто така, а чрез депонирането и изгарянето, дори чрез рециклирането, само се променя като вещество. Всяко депониране е намеса в природата, като при това не могат на 100% да се изключат вредни въздействия върху околната среда. В най-добрия случай отпадъците се оползотворяват, но дори и в този случай възникват натоварвания поради употребата на енергия и вода. Поради това, най-адекватното противодействие на проблемите с отпадъците са действията преди образуването на отпадъци, а именно предотвратяването на образуването на отпадъци.

Необходимо е също да има доброволни и самоограничителни мерки от страна на всички участници в обществения живот, като тези мерки трябва да се разясняват, да се помага за тяхното създаване и провеждане, да се дават съвети на бизнеса и домакинствата.

Участници в дейностите по предотвратяване на образуването на отпадъци

Основни участници в разработването и реализацията на политиките по ПО са:

Държава. Тя създава ефективни предпоставки и регулации за подпомагане на участниците в дейностите по предотвратяване образуването на отпадъци, за да изпълни задължението си, съгласно РДО и ЗУО. За целта държавата може да предвиди в съответните нормативни актове, например, различни данъци и/или такси, които стимулират производства или потребление с по-малко отпадъци. Държавата може също така да регламентира, чрез нормативен акт дори забрани за дадени продукти, ако това не противоречи на европейските норми, както и определянето на задължения, като например задължително обратно изкупуване, ограничения в разпространението, регламентиране на транспортирането, складирането и третирането на отпадъците и др. Освен това по силата на чл. 49 и чл. 50 от ЗУО държавата е длъжна да прилага мерки за планиране като изготвя и план за управление на отпадъците, както и програма за предотвратяване на образуването на отпадъци. Въвеждането на разрешителни и регистрационни режими също е задължение на държавата, регламентирано в ЗУО.

Общини. Общините са отговорни за събирането на отпадъците на тяхната територия, като извършват тази дейност самостоятелно или чрез регионални сдружения. По силата на чл.52 от ЗУО те са длъжни да изготвят програма за управление на отпадъците, чиято структура, цели и предвиждания отговарят на НПУО, включително на ПОО, която по силата на ЗУО е неразделна част от НПУО. В общинските програми и наредби за управление на отпадъците могат да се включат и съвсем конкретни мерки за ПОО, като например ограничаване на ползването на прибори за еднократна употреба при обществени мероприятия.

Икономически и научни субекти, неправителствени организации. За предотвратяване на образуването на отпадъци икономическите субекти, подпомагани от научните среди, могат да разработят продукти и производствени процеси, които са екологосъобразни и бедни на отпадъци и да оптимизират съществуващи процеси и продукти. Предлаганите на пазара продукти трябва да бъдат с по-дълъг живот, да са лесни за поправка и да са произведени и търгувани без излишни опаковки. Тоест икономическите субекти, подпомагани от научни организации, могат да предприемат мерки, с които се отказват от производството на неекологосъобразни продукти. Засега този отказ е по-скоро доброволен и продиктуван от маркетингови или други съображения, но той може да стане и задължителен при разработване и влизане в сила на съответни закони, наредби и стандарти.

Неправителствени организации, които подкрепят идеите за общество, стремящо се към нулеви отпадъци, могат да създадат платформи и доброволни мрежи за всички субекти, които имат желание да допринесат за реализация на тези политики.

Домакинства. Въпреки, че основните количества отпадъци не се генерират от домакинствата, респективно от крайните купувачи, мерките за предотвратяване на отпадъци са насочени в най-голямата си част към тях. Всеки потребител може да ограничи купуването на стоки, които водят до образуване на много отпадъци и по този начин да принуди производителите да спрат или поне да намалят производството на такива стоки. На сегашния етап това означава потребителят да има такова съзнание, че дори да е готов да понесе ограничения в своите „удобства”, респективно да вложи повече усилия и време. Поради това реално и действащо предотвратяване на отпадъци сред потребителите може да се очаква, когато на пазара се предлагат достатъчно стоки и услуги, които са ефективни от екологична гледна точка.

Предотвратяването на образуването на отпадъци е задача на генераторите на отпадъци. Генераторите на отпадъци, решават чрез своите дейности дали ще произвеждат отпадъци или не. Предотвратяването на образуването на отпадъци се състои от следните елементи:

- Стриктно избягване на отпадъците;
- Намаляване на генерирането на отпадъци при източника;
- Насърчаване на повторната употреба;
- Рециклиране при източника.

Стриктното предотвратяване включва пълното избягване на генерирането на отпадъци, чрез реално премахване на вредните вещества или чрез намаляване на материалния и енергийния интензитет в производството, потреблението и разпространението. Примерите за точно прилагане на *предотвратяването* включват такива, които се отнасят до:

- Опасните свойства на определени съставки/ компоненти в продуктите, като се налага тяхното избягване и/или заместване с материали, които не са опасни за човека или за околната среда (например, чрез забрани на използването/ влагането на полихлорирани бифенили или озоноразрушаващите вещества, или премахване на тежките метали от батериите на мобилните телефони).

- Количество, като избягване употребата на материали или на етапи в производството/потреблението (например, чрез купуване на плодове и зеленчуци от открити пазари или от секцията за плодове и зеленчуци в супермаркета, вместо купуването на пакетирани плодове или чрез премахване на междинното опаковане на козметични продукти и паста за зъби).

Намаляването при източника включва минимизиране употребата на токсични или вредни вещества и/или минимизиране консумацията на материали или енергия. Примерите за намаляване при източника включват такива, които се отнасят до:

- Опасните свойства на определени съставки/ компоненти в продуктите, като намаляване употребата на вредни вещества в продуктите, в системите за производство и продажба, както и в системите за консумация и депониране и намаляване употребата на вещества, които пречат на повторната употреба или рециклирането (например, пластмасови етикети върху хартия, използване на хлорирани разтвори като почистващи средства).

- Количество, като използване на по-малки количества ресурси за осигуряване на същия продукт или услуга (например намаляване дебелината на покритието, въвеждане на системи за повторна употреба или пълнене, миниатюризация, ресурсно ориентирани покупки и потребление) и използване на по-ресурсно независими строителни подходи и материали.

Повторната употреба на продуктите включва многократната употреба на продукта в оригиналната му форма, по оригиналното му предназначение или като алтернатива, с или без допълнителна обработка. Примерите за повторна употреба на продуктите включват такива, които се отнасят до:

- Повторна употреба след допълнителна обработка, като измиване и повторно

пълнене на стъклени или пластмасови бутилки, и обработка и използване на празни варели от лепила за варели за петрол.

- Повторна употреба без допълнителна обработка, като използване на торбички за пазар повече от един път.

Рециклирането при източника включва дейности, които позволяват използването на даден материал след обработка на територията на производителя на отпадъка. Примери са:

- Използване след биологично третиране, като домашно компостиране.
- Използване след пречистване, като повторна употреба на вода след пречистване, на разтвори след дестилация и т.н.

Предотвратяването и намаляването на образуването на отпадъците се осъществява през целия жизнен цикъл на продуктите от проектирането им до превръщането им в отпадъци и включва следните основни елементи:

- влагане на по-малко количество материали за производството на даден продукт
- удължаване полезния живот на продуктите – произвеждане на по-трайни продукти и осигуряване възможности за ремонтване и поправка на продуктите
- намаляване на опасните свойства на отпадъците, образувани след употреба на продуктите
- произвеждане на продукти, които могат да се използват повторно и влагане на материали, които могат да се рециклират
- ограничаване на ненужната употреба на продукти (напр. продукти за еднократна употреба, замяна на стари с нови модели продукти и т.н.) и по-ефективното използване на продуктите.

Мерките за постигане на националната цел за предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците, които могат да се предприемат на местно ниво са:

- Икономически стимули за намаляване образуването на отпадъци;
- Популяризиране на схемите за „еко-маркировка” и повишаване на екологичното съзнание на купувачите;
- Контрол върху спазването на изискванията, въведени в наредбите за масово разпространени отпадъци по отношение на заплащането на продуктови такси и относно повторното използване на съответния вид масово разпространен отпадък;
- Контрол върху спазването на забраните за изхвърляне в общия отпадъчен поток на опасни домакински отпадъци.

Общинските власти могат да насърчат предотвратяването и намаляването на образуването на отпадъци чрез провеждане на мероприятия за повишаване на екологичното съзнание на населението.

Мероприятията следва да бъдат насочени към разясняване на ролята на купувачите в намаляване на образуването на отпадъци и предизвикване на промяна в поведението им по време на покупката на продукти. Цели се вземането на решението за покупка да се влияе не само от качествата и цената на продукта, но и от възможните вредни въздействия върху околната среда като се вземат под внимание следните фактори:

- трайност на продукта, възможност за повторно използване и поправка;
- материалите от които е направен – възобновими или невъзобновими;
- съдържа ли излишни опаковки.

Специфичен инструмент за насърчаване на предотвратяването на образуването на отпадъци са еко-маркировките на продуктите.

Националната програма за предотвратяване образуването на отпадъците за периода 2021-2028 г. е втората за страната програма. Предвид високия приоритет на предотвратяването на хранителните отпадъци на глобално ниво и изискванията на Директива(ЕС)2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците, към настоящата програма се разработи отделна подпрограма за предотвратяване на образуването на хранителните отпадъци.

Мерки за предотвратяване на образуването на отпадъци

В Приложение №4 към чл. 50, ал. 3, т. 2 на ЗУО са изброени 16 примерни мерки за ПО, обособени в три групи:

- мерки, които могат да засегнат рамковите условия, свързани с образуването на отпадъци;
- мерки, които могат да засегнат фазата на проектиране, производство и разпространение;
- мерки, които могат да засегнат фазата на потребление и употреба.

Анализът на приложимостта на примерните мерки показва, че относими към компетенциите на местните власти и подходящи за прилагане в община Велики Преслав са посочените по-долу мерки. За всяка мярка са представени нейната същност, досегашно прилагане и планирани действия в настоящата подпрограма по всяка мярка.

Мярка: Използване на мерки за планиране или други икономически инструменти за насърчаване на ефикасното използване на ресурсите

Съдържанието на тази мярка може да се раздели на две групи дейности:

- Разработване на общински програми за предотвратяване образуването на отпадъци - съгласно българското законодателство, кметът на общината разработва *Програма за управление на отпадъците* и *Подпрограма за предотвратяване образуването на отпадъци*, която е част от нея. Кметовете на няколко общини, ако те са включени в регионално сдружение, могат да разработят и Програма за съответния регион.
- Прилагане на икономически мерки

Компостирането е най-практичният и удобен начин да се третират органичните отпадъци в райони с еднофамилни къщи. Компостирането, което е собствения начин на природата за рециклиране, представлява контролирано разграждане на органични материали като листа, клонки, окосена трева и растителни хранителни отпадъци. Компостът е продукт за подобряване на почвата, който е резултат от правилното компостиране. Компостирането може да бъде по-лесно и по-евтино, отколкото поставянето на тези отпадъци в чували, или транспортирането им до претоварни станции или до контейнерите на централизираната система за събиране на отпадъци. Компостът също така подобрява почвата и отглежданите на нея растения. В селата обикновено има градини, ливади, дървета, храсти, или дори саксии за засаждане на растения и домашно приготвеният компост е много полезен. Всички органични отпадъци могат да се компостират. От всички „зелени“ отпадъци - отпадъци от дворове, като паднали листа, окосена трева, плевели и останки от градински растения, също и хранителни отпадъци, може да се получи отличен компост. Дървесните отпадъци от дворове могат да бъдат насечени и нарязани до размера на дърва за горене в печка или камина или да бъдат раздробени чрез шредер до дървесни стърготини или малки парченца. Когато се поставят около засадени растения или за настилка на пътеки, те накрая ще бъдат биоразградени и ще се превърнат в компост. Компостирането може да се практикува в повечето дворове в изработени в домашни условия или фабрично произведени съдове за компостиране или просто на открити купове (в някои населени места има изискване за затворени съдове). Фирми, училища и други предприятия може също лесно да компостират отпадъците си. Изработените в домашни условия съдове могат да бъдат направени от дървесни отпадъци, тел, снегозадържащи съоръжения или дори стари кофи за боклук (с дупки, пробити в страни и отдолу). Фабрично произведените съдове включват такива със система за обръщане, рамки, конусообразни и съдове с голям обем.

В изготвените сценарии е включено населението, което прилага домашно компостиране. Броят на необходимите компостери е определен при допускане, че един компостер обслужва едно домакинство в съответния регион. Средното количество компостирани биотпадъци от един компостер е от 150 кг/г.

С въвеждането на допълнителни плащания (екотакси, данъци, концесионни възнаграждения и пр.) за ползване на природни ресурси се цели намаляване на количеството

на използваните ресурси в производството и по този начин и намаляване на количеството на отпадъците, които биха възникнали.

Въпреки, че вече са разработвани и приети различни програми, както в областта на околната среда като цяло, така и специално в областта на управление на отпадъците, не са предвиждани конкретни взаимнообвързани мерки за предотвратяване на отпадъците. Настоящата подпрограма е първата такава програма и в нея за първи път се предвиждат конкретни мерки за предотвратяване на образуването на отпадъци в общината. Сама по себе си изготвената програма е мярка за планиране на ефективното използване на ресурсите. Въвеждането на „електронна община”, освен преките положителни ефекти за гражданите и бизнеса, има съществен принос към политиката за ПОО и ефективно използване на ресурсите. Реализирането на мерки в това направление ще доведе до намаляване на употребата на офис хартия и консумативи, което е равнозначно на предотвратени тонове отпадъци в общината. Подобряването на обслужването на граждани в периода на програмата ще се фокусира и върху разширяване на предлаганите електронни услуги и тяхното популяризиране сред гражданите и фирмите.

Наред с това, общината може да насърчава екологосъобразно поведение на гражданите и юридическите лица, чрез подходящи икономически стимули. Например въвеждане на пониски ставки на годишния патентен данък по ЗМДТ за еднолични търговци и предприемачи, чиято дейност води до повторна употреба на дадени продукти (услуги за ремонт на дрехи, обувки, мебели, велосипеди, електрическо и електронно оборудване).

Тъй като трудно може да се измери точният ефект на количественото и качествено предотвратяване на отпадъци, постигнато в резултат на прилагането на тази мярка, **подходящ индикатор за нейния успех може да бъдат стойностни показатели като например:** брой разработени програми за ПОО, брой изпълнени мерки от общинската програма за ПОО, брой и/или стойност на въведените допълнителни екоплащания или икономически стимули, брой семейства въвели компостиране на място и др.

Мярка: Използване на разяснителни кампании и предоставяне на информация, насочена към широката общественост като цяло или към специфични групи от потребители

Тази мярка може условно да бъде разделена на информационни кампании и на мероприятия за обучение. Популяризирането на различни практически действия, водещи до предотвратяване на отпадъци, може да се извършва чрез съответни кампании в средствата за масова информация, рекламни брошури и пр. Целта на тези кампании е потребителят да е в състояние да взема информирано решение, относно предотвратяване на отпадъци при пазаруване или при извършване на ежедневните дейности в домакинството с оглед ПОО и намаляване на тяхното количество.

Съществуват много добри примери за проведени информационни кампании относно ПО от местните власти. Например, за намаляване на количеството отпадъчна хартия, образувано от разпространението на рекламни материали в това число и на безплатни вестници, в редица европейски страни съществува практика за поставяне на стикери „против нежелана поща” на разположение на всеки, който желае да участва. От друга страна растящото място на информационните и комуникационни технологии в дома отваря пътя за нови подходи, позволяващи „всички хартии” да бъдат избегнати, като се дава приоритет на електронния носител, независимо дали става въпрос за битови сметки или за друга информация, предоставена на хартиен носител. Организирането на обучение на преподаватели може да бъде засилено, като съвместно с Министерството на образованието и науката се намери и подходящ начин (например в часовете на класния ръководител) за включване на преподаването на придобитите знания в учебната програма.

Информационното осигуряване на дейностите по управлението на отпадъците е с важно значение при процесите на техния контрол. Необходимо е Общината да разполага с достатъчно и надеждни данни за различните видове и потоци отпадъци, с които борави или които се образуват на територията ѝ, но се управляват от други лица. Обобщението на

информацията за генерираните отпадъци на територията на общината влияе и върху годишното изчисляване на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците, както и за намаляване количествата на отпадъците, депонирани на Регионалното депо.

Кампаниите за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците. Информиранието и участието на обществеността е основен компонент на всяка Програма за управление на отпадъците. Отпадъците са резултат от човешката дейност и без участието на населението, основен генератор на битови отпадъци, дори и най - добре разработената програма не може да постигне своите цели. От изключителна важност е населението и бизнесът да бъде запознато с йерархията при управление на отпадъците, да са запознати с приоритетността в реда на справянето с отпадъците, както и за отговорностите на всеки, който образува или допринася за образуването на отпадъци, включително и отговорността да покрива пълните разходи за своите действия.

Вземането на правилни решения и осъществяването на мерките, заложи в Програмата за управление на отпадъците и Плана за действие към нея, ще се постигнат при оптимален баланс на интересите на различните участници в управлението на отпадъците. Необходимо е да се поддържа непрекъснат диалог с участниците в дейностите по управление на отпадъците и организирането на кампании за повишаване на общественото разбиране. Основният резултат на тази мярка е повишаване на общественото съзнание. Специална целева група ще са децата и учениците в детските и учебни заведения, които много бързо се приобщават към „зелените“ идеи. Информационните кампании ще се фокусират приоритетно към намаляването на образуването на отпадъци от опаковки от хартия, картон, стъкло и пластмаса и биоразградими отпадъци.

Индикатори: Брой проведени информационни кампании и обучения.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ПОДПРОГРАМА ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ ОБРАЗУВАНЕТО НА ОТПАДЪЦИ

Стратегическа цел: 1	Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване на образуването им и насърчаване на повторното им използване
Оперативна/и цел/и:	Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци
Текущи индикатори	Количество образувани битови отпадъци в тон за година - 3385 тона за 2020 година; Норма на натрупване на битови отпадъци в община Велики Преслав през 2020 г. – 277 кг/ж/год.
Целеви индикатори	Количество образувани битови отпадъци в тон за година – 2515 тона за 2028 година; Норма на натрупване на битови отпадъци в община Велики Преслав през 2028 г. – 219 кг/ж/год.

Мярка	Дейности /мерки/	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
1. Използване на мерки за планиране или други икономически инструменти за насърчаване на ефикасното използване на ресурсите	1.1. Разработване на Програма за управление на отпадъците с включени цели и мерки за предотвратяване образуването на отпадъци /ПОО/	4000	Общински бюджет	2021	Одобрена от Общински съвет Програма за управление на отпадъците на община	Подготовка и съгласуване на 1 брой Програма за управление на отпадъците с включени мерки за ПОО	Разработена и приета 1 брой Програма за управление на отпадъците с включени мерки за ПОО	Община	Обществеността и всички заинтересовани страни, които участват в консултациите при разработването на програмата
	1.2. Извършване на актуален Морфологичен анализ на смесените битови отпадъци към 2024 г.	10000	Отчисления по чл.64 от ЗУО, Общински бюджет, ПУДООС, ОПОС 2021-2028 г.	2024	Изготвен актуален Морфологичен анализ на смесените битови отпадъци към 2024 г.	-	Изготвен 1 брой Морфологичен анализ на смесените битови отпадъци към 2024 г.	Община	РСУО
	1.3. Извършване на мониторинг за изпълнение на мерките за ПОО заложи в програмата, включително недопускане образуването на	-	-	-	2021-2028	Намаляване на вредното въздействие на отпадъците	Ежегодно - брой изпълнени/ в процес на изпълнение мерки	Брой изпълнени мерки, включени в ППОО до края на 2028 г.	Община

	локални замърсявания								
	1.4. Изпълнение на мерките и контрол във връзка със забраната от юли 2021 г. за пускането на пазара и употребата на определени пластмасови продукти за еднократна употреба (Директива (ЕС) 2019/904 от 5 юни 2019 година)	3000	Общински бюджет	2021-2028	Създадени предпоставки за предотвратяване образуването на отпадъци от някои продукти за еднократна употреба	Ежегодно - брой изпълнени/ в процес на изпълнение мерки	Брой изпълнени мерки, включени в ППОО до края на 2028 г.	Община	РИОСВ
	1.5. Намаляване на отпадъците от хартия и офис консумативи, чрез въвеждане на „електронно управление“	3000	Общински бюджет	2021-2028	Предотвратени отпадъци от офис хартия и съпътстващи консумативи, материали и услуги	Ежегодно - брой въведени електронни услуги	Общ брой електронни услуги до края на 2028 г.	Община	-
	1.6. Изготвяне на план за предотвратяване образуването на отпадъците в ежедневието на общинската администрация	2000	Общински бюджет	2022	Създадени предпоставки администрацията на всички нива да прилага мерки за ПОО	Подготовка и съгласуване на 1 брой План за предотвратяване образуването на отпадъците в ежедневието на общинската администрация	Разработен и приет 1 брой План за предотвратяване образуването на отпадъците в ежедневието на общинската администрация	Община	-
	1.7. Изготвяне и прилагане на планове за ПОО в общински	5000	Общински бюджет	2023	Предотвратени битови отпадъци от общински звена като	Подготовка и съгласуване на Планове за ПОО в общински	Разработени и приети Планове за ПОО в общински	Община	Общински структури, звена и предприятия

	социални, здравни, образователни и други общински звена и предприятия				пример за останалите организации в общините	социални, здравни, образователни и други общински звена и предприятия	социални, здравни, образователни и други общински звена и предприятия		
2. Използване на разяснителни кампании и предоставяне на информация, насочена към широката общественост като цяло или към специфични групи от потребители	2.1. Изготвяне на годишен план за действие, относно разяснителни кампании за предотвратяване на отпадъците	-	-	2021-2028	Гражданите и фирмите са запознати с ползите от ПОО	Изготвени годишни планове	До 2028 г. изготвени 8 годишни планове за действие	Община/ Еколог	-
	2.2. Провеждане на кампании за разясняване и предоставяне на информация за политиките по ПОО	2000	Общински бюджет ПУДООС и др.	2021-2028	Гражданите и фирмите са запознати с ползите от ПОО	Брой реализирани дейности от годишния план за действие	До 2028 г. проведени минимум 8 информационни кампании	Община/ Еколог	-

7.2. Подпрограма за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци

Програмата за устойчиво развитие до 2030 г., приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 25 септември 2015 г., поставя цел за намаляване наполовина на хранителните отпадъци на глава от населението в световен мащаб при търговията на дребно и потребителите, както и за намаляване на загубите на храни по веригите на производство и доставки до 2030 г. Тези мерки следва да са насочени към предотвратяването и намаляването на хранителните отпадъци в първичното производство, преработването и промишленото производство, при търговията на дребно и разпространението по друг начин на храни, в ресторантите и заведенията за хранене, както и в домакинствата.

Проучване на ЕК на данни от страните членки на ЕС показва, че около 20% от общо произведените храни се превръщат в отпадъци.

Предвид поставените цели на глобално ниво и значителното разхищение на храни в европейските страни, в Директива 2018/851 от 2018 г. за изменение на Рамковата директива за отпадъците от 2008 г., се призовава държавите от ЕС да намалят хранителните отпадъци на всеки етап от веригата на доставки на храни, да наблюдават нивата на хранителните отпадъци и да докладват за постигнатия напредък с цел постигане на целта за намаляване на хранителните отпадъци на територията на целия ЕС с 30% до 2025 г. и с 50 % до 2030 г.

Независимо, че посочените количествени цели не са задължителни, като се вземат предвид екологичните, социалните и икономическите ползи от предотвратяването на хранителните отпадъци, се изисква държавите членки да въведат в своите програми за предотвратяване на отпадъците конкретни мерки за предотвратяване на хранителните отпадъци, включително информационни и образователни кампании, които показват начините за предотвратяване на хранителните отпадъци. Освен това държавите членки трябва да измерват напредъка в намаляването на хранителните отпадъци. За предотвратяване на хранителните отпадъци държавите членки следва да предвидят стимули за събиране на непродадените хранителни продукти на всички етапи от веригата на доставка на храни, както и за тяхното безопасно преразпределяне, включително на благотворителни организации. С цел намаляване на хранителните отпадъци от особено значение е да се повиши информираността на потребителите относно значението на датата на трайност („годно до“ и „най-добър до“).

През 2017 г., Комисията подготви Насоки на ЕС за улесняване даряването на храни. В тези насоки са определени ролите и задълженията на участниците при преразпределянето на храни; дейности на организациите за преразпределяне и благотворителност; сортиране на хранителни излишъци за преразпределяне; възможност за проследяване; определяне на основната и юридическата отговорност при възникване на проблеми с безопасността на храните; последици за преразпределянето на хранителни излишъци, изисквания за информация за предварително опаковани храни и пр.

Създадената Платформа на ЕС относно загубите и разхищението на храни разработи и в края на 2019 г. издаде „Препоръки за действие за предотвратяване на разхищението на храни“. Препоръките са ориентирани към бъдещето и включват набор от хоризонтални или „междусекторни“ препоръки, които са общи за различните етапи на веригата на стойността на храните, често включват множество участници и са необходими за постигане на глобалните цели по отношение на загубите и разхищението на храни. Някои от тях са насочени към специфични горещи точки, като разхищение на храни на равнище потребители, което изисква допълнително разглеждане, проучване и целенасочени действия от страна на всички заинтересовани страни. Препоръките са отправени както към публични, така и към частни организации, като предлагат подходящи действия за конкретни участници и, което е важно, призовават за сътрудничество между различните заинтересовани участници. Въпреки че препоръките не са изчерпателен списък на всичко, което може и трябва да се направи, за да се

предотвратят загубите и разхищението на храни, те предоставят важна насока за всички участници, включително самите граждани на ЕС.

На национално ниво в България темата за хранителните отпадъци е отразена в следните стратегически и нормативни документи:

- Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г. , който включва мерки както за третиране на хранителни отпадъци, така и мерки за предотвратяване на тяхното образуване, напр. мярка към общинските администрации за включване в общинските програми по управление на отпадъците на конкретни мерки за предотвратяване на образуването на отпадъци (в т.ч. и хранителни отпадъци).
- Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г., който предвижда мерки, насочени към намаляване на депонираните биоразградими, в т.ч. хранителни отпадъци и конкретно за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци, като например домашното компостиране.
- Закон за храните. Глава шеста "в" от закона определя дейностите по хранителното банкиране, изискванията към производители и търговци на храни към начина на маркиране на храни, предназначени за даряване, както и изисквания за наличие на система за отчетност на операторите на хранителни банки.

Законът за управление на отпадъците не включва определение за „хранителни отпадъци“, а хранителните отпадъци са включени в определението за „биоотпадъци“. Съгласно това определение хранителните отпадъци обхващат: „хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, ресторантите, заведенията за обществено хранене и търговските обекти, както и подобни отпадъци от предприятията на хранително-вкусовата промишленост.“

Директива ЕС 2018/851 дава следното определение: „хранителни отпадъци“ са всички храни, които са се превърнали в отпадъци“ и препраща към определението за „храни“ в член 2 от Регламент (ЕО) № 178/2002 на Европейския парламент и на Съвета: „По смисъла на настоящия регламент „храни“ (или „хранителни продукти“) означава всяко вещество или продукт, независимо дали е преработен или не, частично преработен или непреработен, който е предназначен за или основателно се очаква да бъде приеман от хора. Понятието „храни“ включва напитки, дъвки и всякакви вещества, включително вода, които са умишлено вложени в храните по време на тяхното производство, приготвяне или обработка. То включва водата след точката на съответствие, съгласно определението в член 6 от Директива 98/83/ЕО и без да се засягат изискванията на Директиви 80/778/ЕИО и 98/83/ЕО.

Понятието „храни“ не включва:

- а) фуражи
- б) живи животни, освен ако не са подготвени за пускане на пазара за консумация от човека
- в) растения преди прибиране на реколтата
- г) медицински продукти по смисъла на Директиви 65/65/ЕИО (21) и 92/73/ЕИО (22) на Съвета
- д) козметични средства по смисъла на Директива 76/768/ЕИО на Съвета (23)
- е) тютюн и тютюневи изделия по смисъла на Директива 89/622/ЕИО на Съвета (24)
- ж) наркотични или психотропни вещества по смисъла на Единната конвенция на Обединените нации за наркотичните вещества от 1961 г. и Конвенцията на Обединените нации за психотропните вещества от 1971 г.
- з) остатъчни вещества и замърсители.“

Законът за изменение и допълнение на ЗУО привежда в съответствие определението за хранителни отпадъци в съответствие с Директива 2018/851.

В България (както и в останалите страни-членки) все още не са налични прецизни данни относно генерирането на хранителни отпадъци по сектори, съгласно общоевропейската методика, приета през 2019 г. Въпреки това на основата на данни от ИАОС и предвид Наредба

№ 2 за класификация на отпадъците са направени оценки за количествата на хранителните отпадъци в страната.

В изпълнение на глобалните цели и европейските политики по отношение разхищението на храни МЗХГ е започнало разработването на всеобхватна Национална програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни, която ще включи мерки за загубата и разхищението на храни от „фермата“ до „трапезата“.

Домакинствата са основният източник на образуване на хранителни отпадъци и в страната и в ЕС, следвани от сектора на преработка и производство на храни.

Съгласно Доклада от извършения четирисезонен морфологичен анализ на отпадъците, на територията на община Велики Преслав се образуват около 592 тона хранителни отпадъци на година, което представлява 17% от общото количество генерирани смесени битови отпадъци. Нормата на образуване на хранителни отпадъци на човек от населението в общината е около 48 кг/чов./год., което е под изчислените средни норми за България и ЕС. Причината е в спецификата на населените места, битовите и хранителни навици на населението в община Велики Преслав и факта, че голяма част от хранителните отпадъци в селата се използват за храна на домашните животни.

Независимо от това са необходими целенасочени политики и мерки за предотвратяване и намаляване на хранителните отпадъци.

Основната цел на тази подпрограма е намаляване на количеството на образуваните хранителни отпадъци.

В Подпрограмата за предотвратяване образуването на хранителните отпадъци са предвидени основно меки мерки. В преобладаващата си част те имат информационно-образователен и административно-регулаторен характер. Мерките са насочени към различни целеви групи, в т.ч. публични институции, домакинства и бизнес.

Изпълнението на мерките ще допринесе за:

- подобряване на качеството на информацията и проследяването по отношение на количествата образувани, повторно използвани, рециклирани и оползотворени хранителни отпадъци;
- повишаване на осведомеността на обществото за проблема със загуба и разхищението на храни;
- повишаване на информираността на различни целеви групи (общини, НПО, бизнес, домакинства и др.) по отношение предотвратяване образуването на хранителни отпадъци;
- стимулиране на даряването на храни.

Мярка: Прилагане на Националната програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни

Община Велики Преслав може да предприеме допълнителни действия в следните направления:

- събиране на информация за количествата образувани хранителни отпадъци от бита, заведенията за обществено хранене и туристическия сектор;
- идентифициране на заинтересованите страни на територията на общината от всички етапи на хранителната верига;
- повишаване информираността на населението за предприетите мерки за намаляване количеството на хранителните отпадъци и др.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ПОДПРОГРАМА ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ ОБРАЗУВАНЕТО НА ХРАНИТЕЛНИ ОТПАДЪЦИ

Стратегическа цел: 1	Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване на образуването им и насърчаване на повторното им използване
Оперативна/и цел/и:	Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци
Текущи индикатори	Количество образувани хранителни отпадъци в тон за година – 592 тона за 2020 година; Норма на натрупване на хранителни отпадъци в община Велики Преслав през 2020 г. – 48 кг/ж/год.
Целеви индикатори	Количество образувани хранителни отпадъци в тон за година – 440 тона за година; Норма на натрупване на хранителни отпадъци в община Велики Преслав през 2028 г. – 3 кг/ж/год.

Мярка	Дейности /мерки/	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
1. Прилагане на Националната програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни	1.1. Изпълнение на мерките за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци	-	-	2021-2028	Създадени предпоставки за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци	Ежегодно - брой изпълнени/ в процес на изпълнение мерки	Брой изпълнени мерки за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци до края на 2028 г.	Община	-
	1.2. Изготвяне и прилагане на планове за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци в общински структури, звена и предприятия, вкл. общински пазари и др.	10000	Общински бюджет	2023	Предотвратени битови отпадъци от общински звена като пример за останалите организации в общините	Подготовка и съгласуване на Планове за ПОО в общински социални, здравни, образователни и други общински звена и предприятия	Разработени и приети Планове за ПОО в общински социални, здравни, образователни и други общински звена и предприятия	Община	Общински структури, звена и предприятия
	1.3. Изпълнение на демонстрационни проекти за предотвратяване на хранителните	100	ПООС	2021-2028	Намаляване образуването на хранителни отпадъците от бита, ресторантьорство	Брой подадени проекти за ПО на хранителни отпадъци	Брой изпълнени до края на 2028 г. проекти за ПО на хранителни отпадъци	Община	-

	отпадъци				и туризъм, и реализирани и разпространени добри практики				
	1.4. Разяснителни кампании и предоставяне на информация за ПО на хранителни отпадъци, в т.ч. относно значението на "Най-добър до" и "Годен до" на търговските хранителни продукти	2000	Общински бюджет	2021-2028	Създадени предпоставки за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци	Ежегодно - брой разяснителни кампании и брой участници	Брой разяснителни кампании и брой участници до края на 2028 г.	Община	РИОСВ
	1.5. Прилагане в пълен обхват на възможностите за даряването на храни, с оглед преодоляване на бариерите и популяризиране даряването на храни	-	-	2021-2028	Увеличаване даряването на храни преди изтичането на срока на годност и намаляване на хранителните отпадъци	Ежегодно – Брой организирни кампании/акции за даряване на храни Количество дарени храни	Общ Брой организирни кампании/акции за даряване на храни Количество дарени храни към края на 2028 г.	Община	Домакинства, Търговски обекти, Производители на храни и др.

7.3. Подпрограма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци в т.ч. отпадъци от опаковки и биоотпадъци

В йерархията за управление на отпадъците подготовката за повторна употреба се нарежда на второ място след предотвратяване на образуването им. Целта на тази подредба е именно максималното използване на отпадъците в колкото се може повече направления. На следващо място е рециклирането, което цели превръщането на отпадъците в други суровини и материали, но разликата с подготовката за повторна употреба е, че тук за извършването на дейността е необходимо използване на много повече суровини. Следва оползотворяването, което цели използването на отпадъците за превръщане в енергия, биогорива и др.

Съгласно нормативната уредба, отделянето на рециклируеми и оползотворими отпадъци от потока битови отпадъци се осъществява посредством сътрудничество с организациите по оползотворяване на отпадъци от опаковки и чрез извършване на дейности по предварително третиране на отпадъците, преди тяхното депониране.

Увеличаването на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци води до минимизиране на количествата на рециклируемите отпадъци **в общия поток на отпадъците, постъпващи на депо.**

Формулирането на количествени цели за рециклиране и оползотворяване, засягащи определени приоритетни потоци отпадъци е практическа мярка за налагане на рециклирането/оползотворяването.

Целите за рециклиране на битовите отпадъци, които страната си е поставила да постигне поетапно до 2035 г., са както следва:

до 1 януари 2020 - най-малко 50 на сто от общото им тегло

до 1 януари 2025 - най-малко 55 на сто от общото им тегло

до 1 януари 2030 - най-малко 60 на сто от общото им тегло

до 1 януари 2035 - най-малко 65 на сто от общото им тегло

За разлика от останалите масаво разпространени отпадъци /МРО/, в управлението на отпадъците от опаковки Общините имат значително по-активно участие и задължения като една от основните заинтересовани страни, което изисква много по-добра координация между всички участници в процеса на управление на отпадъците от опаковки. В случай че нямат сключен договор с организация за оползотворяване на отпадъци от опаковки, общините са длъжни да разработват и изпълняват сами програми за разделно събиране на отпадъци от опаковки и да предоставят ежегодно информация на МОСВ в тази връзка.

Всички МРО, с изключение на отпадъците от опаковки, се образуват в резултат на употребата на самия продукт, пуснат на пазара, който след употребата се превръща в отпадък. Отпадъците от опаковки са резултатът от употребата на продукти, които са опаковани и именно опаковките, а не самите продукти са предмет на изискванията за рециклиране и оползотворяване. В допълнение при опаковките става въпрос за изключително широк диапазон от опаковани продукти – десетки хиляди вида, от които се генерират отпадъците от опаковки, което допълнително усложнява организирането на системите за разделното им събиране.

Количествените цели, които страната ни си поставя по отношение на рециклирането и оползотворяването на отпадъците от опаковки през следващите години, са, както следва:

- 2025 г.: 65% от теглото на образуваните отпадъци от опаковки се рециклира, в т.ч.: Пластмаси: 50%; Дърво: 25%; Черни метали: 70%; Алуминий: 50%; Стъкло: 70%; Хартия и картон: 75%;

- 2030 г.: 70% от теглото на образуваните отпадъци от опаковки се рециклират, в т.ч.: Пластмаси: 55%; Дърво: 30%; Черни метали: 80%; Алуминий: 60%; Стъкло: 75%; Хартия и картон: 85%.

В допълнение към тези цели наскоро приетото европейско законодателство⁹ от пакета „Кръгова икономика“ поставя по-специални изисквания към едни от най-широко разпространените пластмасови опаковки, а именно пластмасовите бутилки за напитки за еднократна употреба. По-конкретно се поставя изискването всяка държава членка да гарантира, че:

- от 2025 г. някои бутилки за напитки трябва да съдържат най-малко 25% рециклирана пластмаса, а от 2030 г. - най-малко 30%.
- държавите-членки да осигурят разделното събиране с цел рециклиране на пластмасови бутилки за еднократна употреба до 3 литра на ниво най-малко 77% до 2025 г. , а до 2029 г. - 90%.

На европейско ниво се приеха и нови разпоредби за докладване на данни за отпадъците от опаковки¹⁰, които страната ни трябва да прилага.

Голяма част от битовите отпадъци от домакинствата и други организации са **биоразградими отпадъци**. Ето защо българското законодателство въведе конкретни количествени цели за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на битови биоотпадъци, както и цели за отклоняване на битови биоразградими отпадъци от депата.

Съгласно §1, т.2 от ДР на ЗУО „Биоотпадъци“ са биоразградими отпадъци от парковете и градините, хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, ресторантите, заведенията за обществено хранене и търговските обекти, както и подобни отпадъци от предприятията на хранително-вкусовата промишленост.

Съгласно §1, т.3 от ДР на ЗУО „Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

Член 8, ал. 1 от Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Приета с ПМС № 20 от 25.01.2017 г., Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г. задължава кметовете на общини във всеки от регионите за управление на отпадъци по чл. 49, ал.9 от ЗУО да постигат следните **регионални цели за разделно събиране и оползотворяване на битови биоотпадъци:**

1. до 31 декември 2016 г. - не по-малко от 25 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани в региона през 2014 г.;
2. до 31 декември 2020 г. - не по-малко от 50 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани в региона през 2014 г.;
3. до 31 декември 2025 г. - не по-малко от 70 на сто от количеството на битовите биоотпадъци, образувани в региона през 2014 г.

Изпълнението на целите за разделно събиране и оползотворяване на битови биоотпадъци се осигурява чрез прилагане на домашно компостиране и разделно събиране.

Разделно събиране и оползотворяване на битови биоотпадъци

При изготвяне на предвижданията за разделно събиране на битови био-отпадъци са възприети допусканията, определени в *Модел и поетапен план за действие за управление на биоотпадъците в България*, разработен в рамките на проект „Разработване на нормативна уредба за управление на биоотпадъците и създаване на система за осигуряване качеството на компоста и Национална организация за осигуряване на качеството на компоста“. Направените допускания по отношение на фракциите „хранителни отпадъци“ и „растителни отпадъци“.

Прието бе, че системата за разделно събиране на битови био-отпадъци ще бъде въведена до 2019 г. и участието на населението в разделното събиране ще е съобразено с изграждането на

⁹ ДИРЕКТИВА (ЕС) 2019/904 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда

¹⁰ РЕШЕНИЕ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ (ЕС) 2019/665 НА КОМИСИЯТА за докладване на данни за отпадъците от опаковки

съответните инсталации. Тази цел не беше постигната и предстои изграждане на регионални и общински компостиращи инсталации през периода до 2028 г. От системата за разделно събиране са изключени домакинствата, които прилагат домашно компостиране.

Целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци в т.ч. за биоотпадъците се изпълняват от общините самостоятелно или заедно с други общини, в зависимост от решението на Общото събрание на РСУО и наличната инфраструктура за третиране на отпадъците в общината и региона. Системите за разделно събиране и рециклиране на отпадъците от опаковки от хартия и картон, метали, пластмаса и стъкло, НУБА и ИУЕЕО, които се осъществяват и финансират основно от организациите по оползотворяване, чрез схемите за „разширена отговорност на производителя” се отчитат и допринасят в голяма степен за постигане от общините на целите за рециклиране на битовите отпадъци.

Важна предпоставка за постигане на целите за намаляване количествата на депонираните отпадъци и увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци са и част от действията, предприети през последните години в това направление, а именно:

- ясно определена отговорност на общините за управление на битовите отпадъци, включително поставените цели за рециклиране
- определянето на задължителни количествени цели за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включващи най-малко хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло
- въведеното законово изискване към административните, стопанските, образователните, търговските и други подобни обекти, които генерират битови отпадъци, да събират разделно отпадъците от хартия и картон, пластмаса, стъкло и метал и да сключват договори за предаването им на оторизирани за такава дейност фирми и организации
- въвеждането на икономически инструменти, стимулиращи общините да подобрят показателите за рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци (отчисления за депониране на всеки тон битови отпадъци), като тези от тях, които изпълняват посочените цели за рециклиране на битовите отпадъци се освобождават от 50% от дължимите отчисления за депониране
- друг икономически стимул по отношение на осигуряване от общините на площадки за предаване на разделно събрани отпадъци от гражданите и фирми е освобождаването на общините от допълнително заплащане с 15% завишение на дължимите отчисления за депониране, за общини, които не изпълняват задължението си за осигуряване на посочената инфраструктура
- нормативно осигурената възможност общините да използват натрупаните суми от заплатените от тях отчисления за депониране за финансиране на инвестиционни разходи за рециклиране и друго оползотворяване на битовите отпадъци.

Приемането и прилагането на Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г., изигра съществена роля за прилагане на нов подход към биоразградимите отпадъци, увеличаване на количествата на рециклираните биоразградими отпадъци чрез създаване и постепенно разширяване на системите за разделно събиране и изграждане на инфраструктура за рециклиране на зелени, а в последните години - и за рециклиране на хранителни отпадъци, които до приемането на Плана почти изцяло се депонираха. Планът анализира и адресира и мерки за намаляване на депонирането на други потоци биоразградими отпадъци – основно хартия и картон, като количествата депонирани отпадъци от този вид също се намалиха чрез развитие на системите за разделно събиране и инфраструктурата за рециклиране и особено на отпадъците от опаковки от хартия и картон.

В Подпрограмата за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци са предвидени мерки, които условно могат да бъдат класифицирани като инвестиционни мерки и неинвестиционни (меки) мерки.

Инвестиционните мерки са насочени основно към реализация на проекти за изграждане на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци, инсталации за рециклиране, инсталации за компостиране, създаване на центрове за подготовка за повторна употреба и др.

„Меките” мерки са насочени към осъществяването на различни тематични проверки, провеждане на информационни и разяснителни кампании и обучения, различни нормативни промени и др.

В резултат от изпълнението на мерките от тази подпрограма е необходимо до 2030 г. минимум 55% от общото тегло на битовите отпадъци, образувани на територията на община Велики Преслав да бъдат подготвени за повторна употреба и рециклиране.

Въвеждането на разделно събиране, при източника на генериране на отпадъци, ще доведе до увеличаване количествата на събираните фракции. Прилагането на схеми за разделно събиране от една страна ще бъде организирано на база на принципа **„отговорност на производителите”**, като задължение на производителите и вносителите на стоки, след крайната употреба, на които се образуват масово разпространени отпадъци, и плащащи продуктови такси на фирми по оползотворяване. От друга страна стои като задължение на общините да организират системи за разделно събиране на различните потоци отпадъци.

Приоритет ще има въвеждането на схеми за разделно събиране и рециклиране за следните групи отпадъци:

- отпадъци от опаковки и други битови отпадъци, подходящи за рециклиране (отпадъци от хартии и картони, пластмаси, метали и др.);
- отпадъци от офиси, административни сгради и учреждения;
- биоразградими отпадъци от домакинствата, заведенията за обществено хранене и от поддръжка на обществени зелени площи;
- едрогабаритни отпадъци;
- отпадъци от строителство и разрушаване на сгради;
- негодни за употреба автомобилни гуми;
- излезли от употреба моторни превозни средства;
- масово разпространени опасни отпадъци, като отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, луминесцентни лампи и др.

Изпълнението на целите за рециклиране ще бъде осъществено чрез:

- Количества, събрани от системите за разделно събиране с контейнери, поставени от организациите за оползотворяване на отпадъци от опаковки и общините;
- Количества разделно събрани отпадъци от пунктове за вторични суровини и търговски обекти;
- Отпадъци, отделени в инсталации за сепариране на смесени битови отпадъци;
- Количества разделно събрани и компостирани зелени и биоразградими отпадъци в домашни, общински и регионални инсталации и др.

Системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки е първата от всички системи за разделно събиране на отпадъците, създадена след приемането на Закона за управление на отпадъците през 2003 г. На територията на страната работят няколко организации за оползотворяване на отпадъците от опаковки, които имат ангажимента да изпълняват целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки от името на лицата, които пускат на пазара опаковани стоки. Системата е с широко покритие на територията на цялата страна. Специфичен показател, измерващ ефективността на работа на системата за управление на отпадъците от опаковки, е процентът на рециклираните отпадъци от опаковки спрямо генерираните. Средно за страните от ЕС стойността на този показател е 60,4% за 2008г. и 67,5%

2017 г. За страната ни този процент нараства от 50.3% през 2008 г. на 65,6% през 2017 г., като от 2010 до 2017 г. стойността на показателя се движи около средната стойност за ЕС. През десетгодишния период 2008-2018 г. Република България изпълнява, дори преизпълнява, целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки.

В община Велики Преслав е въведена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, в която са обхванати 10 населени места, в т.ч. град Велики Преслав (40 точки/площадки) и селата: Драгоево (3 точки/площадки), Златар (5 точки/площадки), Имренчево (2 точки/площадки), Кочово (3 точки/площадки), Миланово (3 точки/площадки), Троица (3 точки/площадки) и в селата Мостич, Хан Крум и Осмар по 1 точка/площадка.

Въпреки това рециклируемите отпадъци заемат много голям относителен дял в смесения битов отпадък - около 37%, в това число - хартия, пластмаса, метали и стъкло. От този вид отпадъци най-високо е процентното съдържание на пластмаса – 15,22 %, следвано от хартия – 13,02%, стъкло – 5,84% и метали – 3,03%.

Относителният дял на „биоразградимите отпадъци“ за община Велики Преслав е значителен - 57% от образуваните битови отпадъци, в това число - хранителни – 17,5%, градински – 23,17%, дървесни отпадъци – 2,98% и хартия – 13,02%.

Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци до 2020 г. допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг/ж./г. Според данните от извършения през 2016 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Велики Преслав са депонирани 175 кг/ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са по-високи от допустимите минимални стандарти.

Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци до 2020 г. допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг/ж./г. Според данните от извършения през 2016 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Велики Преслав са депонирани 175 кг/ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са по-високи от допустимите минимални стандарти.

Събраните разделно биоразградими отпадъци, според доклада за морфологичен анализ са 129 тона (само зелени от поддържане на обществени площи) или 7% от генерираните. Ако към тях се добавят и събраните разделно отпадъци от опаковки - хартия и картон, относителният дял на биоразградимите отпадъци ще се увеличи максимум до 15%. По този показател общината е далече от целевата стойност от 50 на сто до 2020 г. и следва да се предприемат мерки за разделно събиране и оползотворяване на много по-големи количества биоотпадъци.

В тази връзка Община Велики Преслав следва да предприеме допълнителни действия в следните направления:

- Оптимизиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки и редовно спазване графика за извозването им при строг контрол на разделно събрания отпадък;
- Въвеждане на системи за разделно събиране и оползотворяване на биоразградимите отпадъци, чрез изграждане и въвеждане в експлоатация на общинска компостираща инсталация и въвеждане на домашно компостиране;
- Предоставяне на информация за количествата разделно събрани и предадени за рециклиране битови отпадъци от всички юридически лица на територията на общината;
- Мерки, свързани с осъществяване на контрол за изпълнение на изискванията за разделно събиране и предаване на рециклируемите битови и биоразградими отпадъци;
- Въвеждане на стимули за гражданите и юридическите лица за активно участие в организираните от общината системи за разделно събиране на битовите и биоразградими отпадъци.

Пряко отношение към постигане на набелязаните цели на настоящата подпрограма са мерките от другите подпрограми, свързани със:

- осъществяване на информационните кампании за насърчаване на населението да събира разделно отпадъците и за активно предоставяне на информация за битовите отпадъци;
- продължаване прилагането на икономически инструменти, които чрез стимули и санкции да доведат до постигане на набелязаните цели /отчисленията за депониране, редукия на такса „битови отпадъци“ за участващите в системите за разделно събиране/;
- включването в общинската наредба на специални разпоредби и изисквания за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на битовите, в т.ч. на биоотпадъците;
- периодично извършване от общината на проучвания за морфологичния състав на битовите отпадъци;
- определяне на такса „битови отпадъци“, възможно най-пряко, свързано с количествата изхвърлени отпадъци;
- обучение и подобряване административния капацитет за управление на отпадъците на общинско ниво;
- внедряване на електронна информационна система за управление на отпадъците в общината, чрез която ще се събират данни за битовите отпадъци, вкл. модул за разделно събирането и предадени за рециклиране и оползотворяване, за проследяване на степента на постигане на целите и вземане на съответните управленски решения;
- обучителни програми за поддържане и подобряване капацитета на администрацията и контролиращите служители на общината;
- участие в Общите събрания на РСУО, обвързани с вземане на решения за подхода за изпълнение на целите на общините в РСУО и решения по други въпроси.

Реализацията на мерките от настоящата подпрограма гарантира поэтапното намаляване на количествата депонирани биоразградими отпадъци и за насърчаване на разделното събиране на биоотпадъците с цел компостиране и анаеробно разграждане, както и за третиране на биоотпадъците по начин, който осигурява висока степен на защита на околната среда.

Осъществяването на програмата има значителен принос за изпълнение и на целите за намаляване на парниковите газове в съответствие с Интегрирания план в областта на енергетиката и климата в Република България 2021-2030 г., тъй като изпълнението на мерките за биоразградимите отпадъци са едновременно и мерки за намаляване и предотвратяване на емисиите на метан от депата за битови отпадъци.

Като се вземат предвид тенденциите в страната по отношение на опаковките и отпадъците от опаковки, европейските политики относно кръговата икономика и ефективното използване на ресурсите, както и новоприетото европейско законодателство в разглежданата област е целесъобразно достиженията на създадената система за разделно събиране на отпадъците от опаковки, не само да се запазят, но и да се надграждат и развиват в следващите години. Общините следва да фокусират вниманието си върху прилаганите и контролните механизми за спазване на изискванията от търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради да събират разделно отпадъците си от опаковки и да ги предават на оторизирани за целта лица за последващо рециклиране и оползотворяване. Това ще доведе не само до екологични ползи (нараснали количества разделно събрани отпадъци от опаковки), но и до намаляване на разходите на общините за третиране на битовите отпадъци поради намалени количества битови отпадъци, извозването и третирането на които общините трябва да финансират.

Бизнесът за производство на пластмасови бутилки за еднократна употреба трябва да пренастрои производството си с оглед достигане на целите за влагане на рециклирана пластмаса при производството на пластмасови бутилки за еднократна употреба. Следва да се определи компетентният държавен орган за контрол спазването на това изискване, като на този орган се осигури обучение, методически ръководства за контрол и други необходими ресурси – човешки, финансови, технически и др.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ
ПОДПРОГРАМА ЗА ДОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА ПОДГОТОВКА ЗА ПОВТОРНА УПОТРЕБА И ЗА РЕЦИКЛИРАНЕ НА
БИТОВИТЕ ОТПАДЪЦИ В Т.Ч. ОТПАДЪЦИ ОТ ОПАКОВКИ И БИООТПАДЪЦИ

Стратегическа цел: 2	Нарастване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци
Оперативна/и цел/и:	Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране, транспортиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъците
Текущи индикатори	2020 г. – 0,7% от общото тегло на битовите отпадъци са подготвени за повторна употреба и рециклиране 2020 г. – 7% от количеството на битовите биоотпадъци са разделно събрани и оползотворени
Целеви индикатори	2028 г. – минимум 55% от общото тегло на битовите отпадъци са подготвени за повторна употреба и рециклиране 2028 г. – минимум 50% от битовите биоотпадъци образувани в общината са разделно събрани и оползотворени

Мярка	Дейности /мерки/	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
1. Достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци	1.1. Разширяване и оптимизиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки във всички населени места на общината	100 000	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки (ООООп)	2021-2028	Разширена и оптимизирана система за разделно събиране на отпадъци от опаковки	Брой населени места, брой жители обхванати в системата за разделно събиране на отпадъци и брой съдове	Брой населени места, брой жители обхванати в системата за разделно събиране на отпадъци и брой съдове	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки	Община
	1.2. Редовно спазване на графика за извозване на разделно събраните отпадъци от опаковки при строг контрол и отсортиране	-	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки (ООООп)	2021-2028	Оптимизирана система за разделно събиране на отпадъци от опаковки	Количество разделно събрани отпадъци по видове в кг	Количество разделно събрани отпадъци по видове в кг	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки	Община
	1.3. Създаване на общински център за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци и подготовка за повторна	500	ОПОС	2021-2028	Осигурена инфраструктура за предварително третиране на смесено събрани	Брой изградени съоръжения за разделно събиране на отпадъци и подготовка	Изграден 1 брой Център за предаване на разделно събрани отпадъци и подготовка за	Община	Домакинства

употреба					битови отпадъци	за повторна употреба	повторна употреба		
1.4. Широко информиране на населението за точните местонахождения на площадките за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци, вид и количество на отпадъците, които да се оставят на тези площадки и др.	1000	Общински бюджет	2023-2024	Осигурен данъчен стимул за домакинствата	Промени в размера на такса „Битови отпадъци“ към Наредба за реда за определяне и събиране на местните такси	Брой домакинства получили данъчен стимул за такса „Битови отпадъци“ за разделно събиране на отпадъци	Община	Кметове на кметства и кметски наместници	
1.5. Въвеждане на разделно събиране от административни, стопанските, търговските и др. обекти най-малко на отпадъците от хартия и картон, метали, пластмаса, стъкло и зелени биоотпадъци	-	Организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки (ОООП) Общински бюджет, Държавен бюджет, Частни инвестиции	2021-2028	Разширена система за разделно събиране на битовите отпадъци	-	Брой обекти, обхванати в системата за разделно събиране на отпадъци	Община Организации по оползотворяване на отпадъци	Администрации Собственици и на стопански, търговски и др. обекти	
1.6. Ежегодно планиране и осъществяване на тематични проверки за изпълнение на изискванията за разделно събиране и изхвърляне на отпадъците в организираната от общината система за разделно събиране на отпадъците	-	-	ежегодно	Изготвен доклад до кмета за резултатите от осъществения контрол	Брой извършените тематични проверки	Брой извършени тематични проверки	Еколог	Община	
1.7. Ежегодно събиране и обработка на информация от ООП / фирми и др. юридически лица/ за количествата и видовете разделно събрани и	-	-	ежегодно	Общината да разполага с информация за количествата разделно	Количества разделно събрани отпадъци в кг/тон	Количества разделно събрани отпадъци в кг/тон	Еколог	Организация по оползотворяване на отпадъци от	

	предадени за рециклиране отпадъци				събрани отпадъци на нейната територията				опаковки
	1.8. Провеждане на информационни кампании за разделно събиране, подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци, включително отпадъци от опаковки като ценен ресурс	1 000	Общински бюджет	постоянен до 2028 г.	Гражданите и фирмите са запознати с ползите от разделното събиране и оползотворяване на битовите отпадъци	Ежегодно - брой разяснителни и кампании и брой участници	Проведени минимум 8 информационни кампании	Община	Медии
	1.9. Ежегодно провеждане на поне две кампании за разделно събиране на отпадъци от стара хартия и други материали (напр. в края и в началото на учебната година)	1 000	Общински бюджет	постоянен до 2028 г.	Допълнителни количества разделно събрани отпадъци	Ежегодно - брой акции, Брой участници/учебни заведения Количество събрани отпадъци	Общ брой проведени акции до края на 2028 г. Общо количество събрани отпадъци до края на 2028 г.	Община	Училища
	1.10. Въвеждане в Наредбата по чл.22 от ЗУО на изисквания за търговските и други подобни обекти за разделно събиране на отпадъците от опаковки и увеличаване размера на санкциите, при смесването на отпадъци и изхвърляне на рециклируеми и оползотворими отпадъци в контейнерите за битови отпадъци	-	-	постоянен до 2028 г.	Намаляване количеството на рециклируемите отпадъци в смесения битов отпадък	Брой наложение санкции за нерегламентирано изхвърляне на отпадъци	Брой наложение санкции за нерегламентирано изхвърляне на отпадъци	Общински съвет	Община

2. Достигане на националните цели и изискванията за биоразградимите отпадъци	2.1. Подготовка и реализация на проект на РСУО Шумен за изграждане на регионална инсталация за компостиране на зелените отпадъци	1000000 / След изготвяне на инвестиционен проект бюджетът ще бъде уточнен/	ОПОС, ПУДООС	2022-2025	Осигурена регионална инфраструктура за компостиране на биоразградим и отпадъци	Брой изградени инсталации за компостиране	Изградена 1 брой компостираща инсталация Увеличаване дела на компостираните/оползотворени биоотпадъци Намаляване на депонираните отпадъци	РСУО	Общини, членове на РСУО
	2.2. Въвеждане на домашно компостиране на зелените и биоразградими отпадъци	300000	Отчисления по чл.64 от ЗУО/ Общински бюджет	2024-2028	Намаляване на депонираните биоразградим и отпадъци и производство на компост	-	Експлоатация на 1 брой общинска компостираща инсталация	Община	Общините партньори в РСУО - Шумен
	2.3. Включване в общинската наредба за управление на отпадъците на изисквания за разделно събиране на зелените отпадъци, след осигуряване на системата за събирането им.	-	-	-	2023	Достигнати нормативно определените изисквания за разделно събиране на биоразградимите отпадъци	Подготвени изменения в Наредбата за управление на отпадъците	Приети изменения в Наредбата за управление на отпадъците	Общински съвет
	2.4. Закупуване на контейнери за разделно събиране на растителни и биоотпадъци	20000	ОПОС ПУДООС Отчисления по чл.64 от ЗУО Общински бюджет	2024-2028	Закупени контейнери	Ежегодно - Брой закупени контейнери	Общ брой закупени контейнери за зелени и биоразградими отпадъци.	Община	РСУО
	2.5. Закупуване на МПС за извозване на разделно събраните растителни и биоотпадъци	100000	ОПОС ПУДООС Отчисления по чл.64 от ЗУО	2024-2028	Закупено МПС	Ежегодно - Брой закупени контейнери	Общ брой закупени МПС	Община	РСУО

7.4. Подпрограма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради

Строителните отпадъци и отпадъците от разрушаване на сгради се характеризират с висок потенциал за рециклиране и повторна употреба, като някои от техните компоненти имат висока ресурсна стойност. Правилното управление на строителните отпадъци и отпадъците от разрушаване на сгради допринася за постигането на устойчивост и подобряване качеството на живот. Поради тази причина отпадъците от строителство и разрушаване са определени като ключов аспект в пакета за кръгова икономика, представен от ЕК през 2015 г. Според РДО до 2020 г. подготовката за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на материали от неопасни отпадъци от строителство и разрушаване следва да се увеличи най-малко до 70% от общото им тегло, като се изключват незамърсени почви, земни и скални маси от изкопи в естествено състояние. Целите не са променени с приетата Директива (ЕС) 2018/851 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците. В националното законодателство заложената крайна цел за рециклиране и друго оползотворяване на материали от неопасни отпадъци от строителство и разрушаване до 1 януари 2020 г. от най-малко 70 на сто от общото тегло на отпадъците също не е променяна и се запазва и за периода на НПУО 2021-2028 г.

Отпадъците от строителството и разрушаването във висока степен подлежат на рециклиране и повторна употреба. Така от проблем за околната среда, те могат да се превърнат в ценен ресурс. Това е основен подход в устойчивото управление на отпадъците, наложен от активната политика на ЕС в това направление.

Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ.. бр.98 от 8 Декември 2017 г., определя някои допълнителни изисквания за управлението на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали в строителството. Съгласно сроковете, определени в ЗУО в тази наредба се регламентират конкретни цели за оползотворяване на определени видове строителни отпадъци и етапите за тяхното изпълнение.

С наредбата се регламентират:

1. създаването на система за управление и контрол на дейностите по събиране, транспортиране и третиране на строителните отпадъци (СО);
2. изискванията за влагане на рециклирани строителни материали в строителството;
3. изискванията за управление на СО в процеса на строителство и премахване на строежи.

Целта на наредбата е:

1. да се предотврати и ограничи замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и да се ограничи рискът за човешкото здраве и околната среда в резултат на събирането, третирането и транспортирането на СО;
2. да се насърчи рециклирането и оползотворяването на СО за постигане на целите по чл. 32 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО).

Важна предпоставка за постигане на целите са част от действията, предприети на национално ниво до момента, а именно:

- за първи път е разработен и одобрен Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България за периода 2011-2020 г.;
- одобрени са нормативни разпоредби в ЗУО и в Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали. В тях са разграничени ясно отговорностите на общинските, регионалните и централните институции.

Условията и редът за събиране, транспортиране, оползотворяване и обезвреждане на СО на територията на съответната община се определят с наредбата по чл. 22 ЗУО.

Община Велики Преслав, както и другите общини в страната имат следните отговорности, произтичащи от ЗУО и Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали:

- Организиране на събирането, включително разделното, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата;
- Когато общината е възложител на строителни дейности или на дейности по разрушаване на сгради, включително принудително премахване на строежи е длъжна:
 - Да разработи План за управление на строителните отпадъци, като задължителна част от строителната документация за издаване на разрешение за строеж;
 - Да изпълни реално Плана за управление на строителните отпадъци;
 - Да влага в строежите определен процент материали от рециклирани строителни отпадъци или материално оползотворяване в обратни насипи;
 - Да осигури селективното разделяне и материално оползотворяване на определени видове отпадъци в минимални количества.

Анализите на строителните отпадъци и на инфраструктурата за строителните отпадъци ни показват, че община Велики Преслав, както преобладаващата част от общините в България депонира строителните си отпадъци, а част от фирмите често ги изхвърлят нерегламентирано. На територията на общината, както и в региона все още няма инсталация за рециклиране на строителните отпадъци. За това е необходимо Общината да направи проучване за възможностите за рециклиране на строителните отпадъци в териториално близки райони или изграждане на собствена инсталация, както и за оползотворяване на строителни отпадъци в обратни насипи, рекултивация на нарушени терени и стари депа и други подобни и информирание на гражданите и организациите, чрез публикации на интернет страницата си.

В Наредбата за управление на отпадъците на територията на община Велики Преслав и Наредбата за принудителното изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях, подробно са описани дейностите по управление на строителните отпадъци в общината.

В законодателството е регламентирано, че разходите за управление на отпадъците от строителство и разрушаване, следва да се поемат от притежателите на отпадъците. В тази връзка доставянето на отпадъците до съоръженията за третиране и заплащането на цената за приемането им е задължение на съответния притежател. В условията на общината е възможно приемането на отпадъци да става срещу заплащане на услуги по разполагане на контейнери на мястото на образуването и извозването им до площадка за временно съхранение или директно до съоръжения. Размерът на заплащането ще зависи от транспортните разстояния и ще бъде по-висок за малките населени места. Следователно необходимо е да бъдат предприети мерки за предотвратяване възникването на нерегламентирани сметища. Препоръчва се тези мерки да са насочени към предотвратяване на тези практики във възможно най-ранен етап, например чрез изискване на договор за предаване на отпадъци преди издаване на разрешението за строеж или с плана за управление на отпадъците при разрушаване на сгради.

В подпрограмата за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради са предвидени мерки, които условно могат да бъдат разграничени като инвестиционни мерки и „меки“ мерки.

Инвестиционните мерки са свързани главно с изпълнението на съоръжения и инсталации за селективно разрушаване, подготовка, рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и за производство на рециклирани строителни материали. Необходимостта от изграждането на такива съоръжения, местоположението и капацитета им са дефинирани в Националния стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България.

Пряко отношение към постигане на набеязаната цел на настоящата програма са мерките от другите програми на плана, свързани с:

- Програми за обучение на служители за целите на изпълнение на изискванията за селективно разрушаване на сгради и за разделяне на строителните отпадъци в процеса на строителството;
- Осъществяване на информационните кампании за насърчаване на населението и бизнеса да събира разделно отпадъците и за активно предоставяне на информация за отпадъците;
- Разработване и внедряване на интегрирана общинска информационна система за отчитане на отпадъците, включително изпълнението на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъци с подсистема за строителните отпадъци.

България има много малко практически опит в разглежданата област, поради което са необходими постоянни и координирани усилия на централните, регионалните и местни власти както и на бизнеса от строителния бранш и на неговите браншови организации. При планиране на осъществяване на мерките, отнасящи се до строителните отпадъци е взето под внимание, че за депонирането на тези отпадъци се заплащат отчисления за депониране за всеки тон депониран отпадък, аналогично на отчисленията за депониране на битови отпадъци.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ПОДПРОГРАМА ЗА ДОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА РЕЦИКЛИРАНЕ И ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА СТРОИТЕЛНИ ОТПАДЪЦИ И ОТПАДЪЦИ ОТ РАЗРУШАВАНЕ НА СГРАДИ

Стратегическа цел: 2	Нарастване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци
Оперативна/и цел/и:	Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране, транспортиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъците
Текущи индикатори	Ежегодно отчитане на количествата рециклирани строителни материали, вложени в строежите с възложител Община Велики Преслав, съгласно изискванията на Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали. Брой одобрени от Община Велики Преслав инвестиционни проекти с включен План за управление на строителните отпадъци
Целеви индикатори	Достигане на 70% рециклиране на образуваните строителни отпадъци в общината до 2028 г. Брой одобрени от Община Велики Преслав инвестиционни проекти с включен План за управление на строителните отпадъци

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
1. Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци от строителни дейности и от разрушаване на сгради	1.1. Създаване на площадка за временно съхранение на строителни отпадъци в общината	100000	ОПОС Отчисления по чл.64 от ЗУО/ Общински бюджет	2022-2023	Селективно разрушаване, подготовка, рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и производство на рециклирани строителни материал	-	Въведена в експлоатация 1 брой общинска инсталация за третиране на строителни отпадъци	Община	-

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
	1.2. Прилагане на контрол за изпълнение изискванията на ЗУО относно строителните отпадъци и Наредбата за строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали	-	-	2021-2028	Осъществен контрол за изпълнение изискванията на ЗУО относно строителните отпадъци и Наредбата за строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали	брой извършени проверки; брой наложени санкции; брой съставени предписания	Количества рециклирани строителни материали	Община	Възложители на инвестиционни проекти
	1.3. Закупуване на контейнери, които ще се използват по заявка за извозване на строителни отпадъци	20000	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО	2021 - 2028	Гражданите не изхвърлят строителните отпадъци в контейнерите за битови отпадъци.	-	Осигурена площадка за строителни отпадъци	Община	Граждани
	1.4. Включване в тържните документи за строителство на сгради, пътища и други елементи на техническата инфраструктура на изискването за влагане в строежите на рециклирани строителни материали	-	-	2021-2028	Оползотворяване на строителните отпадъци	2021-2023 - 8%	2024-2028 -10%	Община	

7.5. Подпрограма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци /МРО/

Съгласно ЗУО „Масово разпространени отпадъци“ са отпадъци, които се образуват след употреба на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление. Съгласно националното законодателство са поставени годишни количествени цели за рециклиране и оползотворяване на шест групи масово разпространени отпадъци.

- Отпадъци от опаковки
- ИУМПС
- ИУЕЕО
- Отпадъчни масла и нефтопродукти
- Отпадъци от гуми
- Отпадъци от батерии и акумулатори

Целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки, ИУМПС /излези от употреба МПС/, ИУЕЕО /излязло от употреба електрическо и електронно оборудване/ и от батерии и акумулатори са заложи на общоевропейско ниво, а в България са поставени и се изпълняват национални количествени цели и за отпадъци от гуми и за отпадъчни масла и нефтопродукти. Целите за оползотворяване и рециклиране на шестте групи МРО на територията на цялата страна се изпълняват успешно чрез въведените схеми за разширена отговорност на производителя. Поставени са изисквания за ясно определяне на ролята на отделните заинтересовани страни, ефективността на разходите, определянето на вноските, които производителите заплащат, изисквания за прозрачност, както и системи за отчитане и ефективен контрол на дейността на схемите.

Заложените в НПУО 2021-2028 г. цели за МРО по години са следните:

Таблица 41: Цели за масово разпространени отпадъци по години

Група МРО	Цели
<u>Отпадъци от опаковки</u>	До 2025 г.: 65% от теглото на образуваните отпадъци от опаковки се рециклира, в т.ч. Пластмаси: 50% Дърво: 25% Черни метали: 70% Алуминий: 50% Стъкло: 70% Хартия и картон: 75% До 2030 г.: 70% от теглото на образуваните отпадъци от опаковки се рециклират, в т.ч.: Пластмаси: 55% Дърво: 30% Черни метали: 80% Алуминий: 60% Стъкло: 75% Хартия и картон: 85%
<u>ИУМПС</u>	Ежегодно: ниво на повторна употреба и оползотворяване, не по-ниско от 95% от теглото на всяко ИУМПС Ежегодно: ниво на повторна употреба и рециклиране, не по-ниско от 85% от теглото на всяко ИУМПС
<u>ИУЕЕО</u>	Ежегодно: разделно е събрано мин. 65% от средното тегло на пуснатото на пазара ЕЕО през предходните три години
<u>Отпадъци от отработени масла</u>	Ежегодно: мин. 40% от количеството масла, пуснати на пазара през съответната година
<u>Отпадъци от гуми</u>	Ежегодно: не по-малко от 50% от количеството гуми, пуснати на

Група МРО	Цели
	пазара на РБ през текущата година се регенерират и/или рециклират
<u>Отпадъци от портативни батерии и акумулатори (ПБА)</u>	Ежегодно: разделно са събрани мин. 45% от пуснатите на пазара ПБА с изключение на ПБА, които са били пуснати на пазара, но са изнесени или изпратени от територията на страната
<u>Отпадъци от индустриални батерии и акумулатори</u>	Ежегодно: разделно са събрани мин. 25% от пуснатите на пазара индустриални батерии и акумулатори
<u>Отпадъци от автомобилни батерии и акумулатори</u>	Ежегодно са събрани разделно 100% от пуснатите на пазара автомобилни батерии и акумулатори
<u>Отпадъци от текстил</u>	До 2025 г.: 20% от теглото на образуваните отпадъци от текстил се събират разделно

С оглед на новите европейски цели по отношение на текстилните отпадъци до 2025 г., е необходимо в схемата да бъдат включени и този отпадъчни потоци.

Подпрограмата за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на МРО включва основно „меки“ мерки, които имат организационен, административно-регулаторен и информационно-образователен характер.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ПОДПРОГРАМА ЗА ДОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА РЕЦИКЛИРАНЕ И ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА МАСОВО РАЗПРОСТРАНЕНИ ОТПАДЪЦИ /МРО/

Стратегическа цел: 2	Нарастване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци
Оперативна цел:	Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране, транспортиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъците
Текущи индикатори	Брой домакинства, търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради, които участват в системите за разделно събиране и подготовка за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци
Целеви индикатори	През 2028 г. : Над 70% от населението участва в системи за разделно събиране на масово разпространени отпадъци Минимум 65% от теглото на образуваните масово разпространени отпадъци се рециклира и оползотворява

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
1. Подобряване на системите за събиране, информираността и участието на населението и бизнеса, относно дейностите по управление на отпадъците	1.1. Развитие на системите за събиране на масово разпространени и опасни отпадъци, т.ч. /текстил, луминисцентни лампи, батерии, акумулатори и отработени масла, електрически и електронни уреди, излезли от употреба МПС и др./	100 000	Организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки и МРО Общински бюджет	2021-2028	Разделно събиране и оползотворяване на МРО	Брой сключени договор с организации по оползотворяване	Количества събрани разделно разпространени и опасни отпадъци	Община	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки и МРО
	1.2. Публикуване на обяви за консултации, срещи, обществени обсъждания и други в процеса на вземане на решения по общински нормативни	-	-	-	постоянен	Осигурени предпоставки за участие на обществеността в процеса на вземане на	Брой проведени обществени консултации/	Брой проведени обществени консултации/	Кмет

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
	актове и документи в областта на управлението на отпадъците				решения относно общинските политики в областта на отпадъците	обсъждания	обсъждания		
	1.3. Провеждане на информационни и разяснителни кампании и издаване на информационни материали за разделно събиране и подобряване на управлението на МРО	2 000	Общински бюджет	Ежегодно	Гражданите и фирмите са информирани за реда, начина и ползите от разделното събиране и оползотворяване на битовите отпадъци	Брой проведени информационни кампании за разделно събиране и подобряване управлението на битовите отпадъци	Минимум 7 броя проведени информационни кампании за разделно събиране на МРО	Община	
	1.4. Провеждане на анкетно проучване за мнението, нагласите, подобряване на познанията и разширяване на участието на гражданите в системите за разделно събиране на МРО	-	-	Ежегодно	Събрана информация за мнението на обществеността с цел подпомагане вземането на управленски решения	-	Проведени минимум 3 анкетни проучвания до 2028 г.	Община Еколог	

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
	1.5. Публикуване на годишните отчети по изпълнение на ПУО до 2028 г.	-	-	Ежегодно до 31 март	Осигурена прозрачност при изпълнение на общинските политики за отпадъците	Брой публикувани годишни отчети	Публикувани 8 годишни отчети за ПУО	Еколог	
	1.6. Провеждане на местни кампании по почистване на обществени зелени площи, паркове, градинки, площади и др.	3500	Общински бюджет	Ежегодно 2021-2028	Повишено участие на населението и бизнеса, почистени нереглемтирани замърсявания и обществени площи	Брой проведени кампании; Брой участници; Количества събрани и извозени отпадъци	Проведени минимум 7 кампании; Минимум 50 участници на година; Количества събрани и извозени отпадъци	Община	
	1.7. Организиране на творчески конкурси за деца и ученици за намаляване и оползотворяване на отпадъците	3500	Общински бюджет	Ежегодно	Развиване на екологично мислене и отношение към опазването на природата сред подрастващите	Брой конкурси; Брой участници	Проведени минимум 8 конкурси с минимум 100 участници на година	Община	Училища, детски градини
	1.8. Участие в национални кампании на ПУДООС	30 000	ПУДООС	Ежегодно	Реализирани 5 екологични проекта	Брой реализирани проекти	Реализирани минимум 5 екологични проекта	Община	Училища, детски градини и кметства

7.6. Подпрограма за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци

Депонирането на отпадъците стои на най-ниското ниво в йерархията на управление на отпадъците, въведена с европейското и с националното законодателство.

Основна част от усилията на национално и местно ниво за подобряване управлението на отпадъците са насочени към управление и предотвратяване на риска от депонираните отпадъци, което може да се постигне чрез няколко групи мерки:

- ползване на депа, отговарящи на екологичните нормативни изисквания, които минимизират рисковете за околната среда;
- чрез намаляване на количествата депонирани отпадъци посредством увеличава дела на рециклираните и оползотворени отпадъци;
- закриване и рекултивация на старите депа за отпадъци с преустановена експлоатация;
- последващи следексплоатационни грижи и мониторинг на закритите депа;
- предотвратяване на депонирането доколкото е възможно на опасни битови отпадъци чрез разделното им събиране и предаване за обезвреждане.

Част от мерките, свързани с подобряване на йерархията на управление на битовите отпадъци (рециклиране и оползотворяване на биоразградимите и рециклируемите от хартия, метал, пластмаса и стъкло и др.), както и на строителните отпадъци, включени в предходните подпрограми, имат съществен принос и за предотвратяването и намаляването на депонираните отпадъци.

В резултат на изпълнението на Програмата за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци в НПУО 2021-2028 г. се очаква до 2040 г. количеството на депонираните битови отпадъци в България да се намали до 10% или по-малко от общото количество образувани битови отпадъци.

В настоящата подпрограма са включени допълнителни мерки от компетенциите на Община Велики Преслав, свързани със:

- осигуряване на екологосъобразно депониране на остатъчните битови отпадъци на депо, отговарящо на всички нормативни изисквания;
- подобряване управлението на други потоци битови отпадъци извън обхванатите битови отпадъци от предходните подпрограми, целящи подобряване на тяхното
- разделно събиране и отклоняване от депониране, най-вече на опасните отпадъци;
- рекултивация и следексплоатационни грижи и мониторинг на сторото депо за ТБО.

Следексплоатационните грижи включват дейностите по поддръжка на площадката на депото след неговото закриване, осъществяване на контрол и наблюдение на параметрите на околната среда (мониторинг) и отстраняване на евентуални отрицателни последици от въздействието на депото върху околната среда и човешкото здраве за определения от компетентните органи следексплоатационен период.

Експлоатацията на старото общинско депо за ТБО в гр. Велики Преслав, местност „Каралъч“ е преустановена. Към 2018 г. са приключени техническата му и биологична рекултивация с финансиране от ПУДООС. На 25.09.2014 г. между Община Велики Преслав и ПУДООС е сключен Договор №9951 за изпълнение на „Работен проект за закриване на съществуващо общинско депо за твърди битови отпадъци в землището на град Велики Преслав“ на стойност 1 294 252 лв. Рекултивацията се ситира в три имота общинска собственост с идентификатори 58222.700.4; 58222.700.5 и 58222.700.6. Общата площ на рекултивация с включени: охранителни канавки, оградащи диги и др. е 25,55 дка. Всички нерегламентирани сметища на територията на общината са почистени и закрити, в изпълнение на задълженията на кметовете на общини, съгласно чл.19, ал. 3, т. 15 от ЗУО за организиране почистването на нерегламентирани сметища.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ПОДПРОГРАМА ЗА ЗАКРИВАНЕ И РЕКУЛТИВАЦИЯ НА ДЕПАТА С ПРЕУСТАНОВЕНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ И НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ ДЕПОНИРАНИ ОТПАДЪЦИ

Стратегическа цел: 3	Ефективно управление на отпадъците, гарантиращо намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци
Оперативна цел:	<i>Предотвратяване и намаляване на риска от замърсявания с отпадъци</i>
Текущи индикатори	Количества битови отпадъци, генерирани на територията на община Велики Преслав депонирани в депа, отговарящи на нормативните изисквания
Целеви индикатори	100% от битовите отпадъци, генерирани на територията на община Велики Преслав предназначени за депониране се обезвреждат в депа, отговарящи на нормативните изисквания

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеца	Партньор
1. Остатъчните количества битови отпадъци се обезвреждат, съгласно нормативните изисквания през целия период на програмата	1.1. Подновяване на амортизираните съдове за смет /закупуване на нови/, обновяване и техническа поддръжка на транспортните средства за извозване на отпадъци	100 000	Избрана фирма за сметосъбиране и сметоизвозване	2021 - 2028	Ефективна и обезпечена с необходимия брой съдове система за събиране и извозване на смесените битови отпадъци	Ежегодно - Брой съдове за смет; Брой транспортни средства за извозване на отпадъци	Брой подновени контейнери и кофи за смет; Брой закупени нови транспортни средства за извозване на отпадъци	Община	Сметосъбираща фирма
	1.2. Устойчиво управление на излезлите от употреба препарати за растителна защита, съхранявани на територията на общината	50 000	ПУДООС Държавен бюджет	2021 - 2028	Отпадъците от препарати за растителна защита, които се съхраняват временно в общински складове са изнесени за обезвреждане в	-	Количество на обезвредените отпадъци от препарати за растителна защита	Община	

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеца	Партньор
					оторизирани съоръжения извън страната				
	1.3. Създаване на система за разделно събиране на опасните отпадъци от бита	5000	Общински бюджет	2021 - 2028	Намален риск за околната среда от депонирани опасни отпадъци	-	Количество събрани опасни отпадъци от бита и домакинствата	Община	Оползотворяваща организация и домакинства
	1.4. Поставяне на видеонаблюдение и контрол на критичните точки за образуване на нерегламентирани сметища	10 000	Общински бюджет, Държавен бюджет	2021 - 2028	Предотвране образуването на нерегламентирани замърсявания	Брой изградени системи за видеонаблюдение	В края на периода на Програмата няма допуснати замърсявания	Община	
	1.5. Изграждане на система за управление и контрол на животински отпадъци	2000	Общински бюджет, Държавен бюджет, МОСВ	2021 - 2028	Изградена система за управление и контрол на животинските отпадъци в общината	Брой изградени системи	Изградена система за управление и контрол на животински отпадъци	Община	

7.7. Подпрограма за подобряване на административния капацитет за управление на отпадъците

Административно, Община Велики Преслав е добре организирана и осигурена с подходящи кадри, които имат ресурс и подготовка за бъдещо развитие. Формирани са отдел и комисии и има назначени служители, които пряко или косвено са свързани с опазване на околната среда и управлението на отпадъците.

За ефективното управление на отпадъците от ключово значение е наличието на административен капацитет в общината за изпълнение на функциите, произтичащи от нормативната уредба и поставените общински цели във връзка с общинската политика за управление на отпадъците. Новите и все по-растящи изисквания на националното законодателство за отпадъците налагат непрекъснато развитие и повишаване на административния капацитет на общините, което да гарантира, че те разполагат с ключови служители за компетентно управление на отпадъците на територията си. Дейностите по управление на отпадъците представляват комплекс от решения, действия и дейности, свързани с образуването на отпадъците, екологосъобразното им третиране на база определена информация, както и различните форми на контрол.

Ключовите характеристики на административния капацитет, определят и оперативните цели на настоящата подпрограма, около които са обединени включените в подпрограмата мерки, както следва:

- *Мерки за нормативна и програмна осигуреност на дейностите по управление на отпадъците*

За изпълнение на тази мярка е предвидено непрекъснато следене и развитието на националната правна рамка в сектор отпадъци, с цел навременно отразяване на нормативните промени в местната нормативна уредба, както и промени в нормативните документи на общината, съобразно местните условия и възникващи потребности. Разработването на ясни вътрешни правила за наблюдение, отчет и оценка на изпълнението на Програмата също е от основно значение за проследяване на напредъка в изпълнението и предприемане на коригиращи действия в случай на възникнали проблеми.

- Постоянно повишаване на квалификацията на служителите

За запазване и повишаване на квалификацията на служителите, които имат отговорности по управление на отпадъците, са предвидени редица обучителни дейности.

- Подобряване на информационното осигуряване на дейностите за управление на отпадъците

Основните мерки са насочени към подобряване на информационната база за управление на отпадъците. Необходимо е всички дейности и процеси в областта на отпадъците да бъдат информационно обезпечени, чрез изграждане на единна информационна система, която да осигурява възможност за събиране, съхранение и обработка на данните в интегриран вид. Единната информационна система за отпадъците ще гарантира изготвянето на качествени анализи и отчети и проследяване на напредъка по заложените в Програмата за управление на отпадъците на Община Велики Преслав цели до 2028 г.

В съответствие с развитието на националното законодателство в сектор отпадъци и с националните политики за непрекъснато повишаване на квалификацията и за учене през целия живот, в подпрограмата са предвидени дейности за развитие на компетентността, знанията и уменията на служителите от администрацията с функции свързани с отпадъците и за тяхното ресурсно обезпечаване.

Включените в подпрограмата мерки имат хоризонтален характер и тяхното изпълнение ще подпомогне постигането на всички стратегически цели на Програмата за управление на отпадъците на община Велики Преслав 2021-2028 г.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ПОДПРОГРАМА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Стратегическа цел: 3	Ефективно управление на отпадъците, гарантиращо чиста и безопасна околна среда
Оперативна цел:	Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общинската администрация за управление на отпадъците
Текущи индикатори	Брой изпълнени мерки от плана
Целеви индикатори	Подобрена нормативна и програмна осигуреност и повишен капацитет на служителите в Община Велики Преслав

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
1. Нормативна и програмна осигуреност на дейностите по управление на отпадъците	1.1. Приемане на промени в общинската нормативна уредба съобразно развитието и изискванията на европейското, националното законодателство и местните политики за отпадъци	-	-	постоянен	Нормативна осигуреност	Брой приети/ допълнени документи в областта на управление на отпадъците	Брой приети промени в общински нормативни документи при установена необходимост	Кмет	Общински съвет
	1.2. Изготвяне на годишен отчет пред ОбС Велики Преслав и РИОСВ – Шумен за изпълнение на Програмата за управление на отпадъците	-	-	ежегодно	Наблюдение, отчетност и контрол на изпълнението на Програмата	Ежегодно – Изготвен 1 брой отчет	Общ брой изготвени отчети за изпълнение на Програмата за управление на отпадъците 2021-2028 г.	Кмет, Еколог на Община	Общински съвет

Мярка	Дейности (мерки)	Бюджет (лева)	Източници на финансиране	Срок за реализация	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение		Отговорни институции	
						Текущи	Целеви	Водеща	Партньор
2. Постоянно повишаване на квалификацията на служителите	2.1. Обучения на служители в общинската администрация и други общински звена по теми за управление на отпадъците	2000	Общински бюджет НСОРБ МОСВ	постоянен	Повишена квалификация и умения на служителите	Брой проведени обучения	Брой обучени служители	Община	АСЕКОБ МОСВ РИОСВ НСОРБ
3. Подобряване на информационното осигуряване на дейностите за управление на отпадъците	3.1. Изграждане на единна информационна система за управление на отпадъците, която да осигурява възможност за събиране, съхранение и обработка на данните	5000	Общински бюджет	2021-2028	Общината разполага с достоверна информация в реално време за генерираните отпадъци	-	Внедрена и функционираща 1 брой информационна система за управление на отпадъците	Община	АСЕКОБ РИОСВ ИАОС

VIII. КООРДИНАЦИЯ С ДРУГИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ

Програмата за управление на отпадъците на община Велики Преслав 2021-2028 г. е елемент от една цялостна система за планиране, поради което в този раздел е представена връзката между настоящата програма и други национални, регионални и общински програмни и стратегически документи. От своя страна изпълнението на Програмата за управление на отпадъците ще допринесе в по-малка или по-голяма степен за постигането на целите на редица европейски, национални, регионални и местни планови документи:

1 „Нова стратегическа програма на ЕС за периода 2019—2024 г.“

На заседанието си в Брюксел на 20 юни 2019 г. Европейският съвет постигна съгласие по програма на ЕС за следващите пет години. В документа „Нова стратегическа програма за периода 2019—2024 г.“ се определят приоритетните области, които ще направляват работата на Европейския съвет и ще дават насоки за работните програми на други институции на ЕС.

Четири са основните приоритети на стратегическата програма:

- защита на гражданите и свободите
- развиване на силна и жизнеспособна икономическа база
- изграждане на неутрална по отношение на климата, екологична, справедлива и социална Европа
- защита на европейските интереси и ценности в световен план.

Стратегическата програма очертава и пътищата за постигане на тези цели.

2 България 2030: Национална програма за развитие (НПР 2030)

Една от петте оси на развитие, заложи в НПР 2030 е „Зелена и устойчива България“, в рамките на която са определени три национални приоритета, първият от които е: „Кръгова и нисковъглеродна икономика“.

3 Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие на Република България задава рамка за действия за адаптиране към изменението на климата (АИК) и приоритетни направления до 2030 г., като идентифицира и потвърждава необходимостта от действия за АИК както за цялата икономиката, така и на секторно ниво. Включените сектори са: „Селско стопанство“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Енергетика“, „Гори“, „Човешко здраве“, „Транспорт“, „Туризъм“, „Градска среда“ и „Води“. Управлението на риска от бедствия се разглежда като междусекторна тема.

4 Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха, България 2020-2030 г.

Спазване на законодателството на ЕС и участие и допринасяне за реализирането на законодателните ангажименти и инициативи на ЕС като пакета от мерки за създаване на Кръгова икономика до 2030 г.:

- Минимум 55% от общинските отпадъци да се рециклират до 2025 г., над 60% до 2030 г. и над 65 % до 2035 г.

- Над 50% от отпадъчните пластмасови опаковки да се рециклират до 2025 г.

- Опасните отпадъци от домакинствата да се събират отделно до 2022 г., биологичните отпадъци до 2023 г. и текстилът до 2025 г.

- До 2035 г. количеството депозирани общински отпадъци трябва да се намали до 10% или по-малко от общото количество генерирани общински отпадъци.

5 Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух (2018-2024 Г.)

6 Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и

междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

В рамките на стратегическия приоритет на документа: „Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда” е определена специфична цел за „ефективно използване на ресурсите в регионите чрез оптимизиране събирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, компостиране на биоразградимите отпадъци, рециклиране и екологично обезвреждане в изпълнение на Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа в периода до 2020 г.”.

7 Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г.

Националният план за управление на отпадъците (НПУО) има ключова роля за ефективното и ефикасно управление на отпадъците в Р България. С плана се цели намаляване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда и здравето на населението, както и постигане на максимално ефективно използване на ресурсите, разкриване на нови пазари и създаване на нови работни места. Важна част от Плана е създаването на максимални условия за предотвратяване образуването на отпадъци.

Националният план за управление на отпадъците (НПУО) има ключова роля за постигане на ефективно използване на ресурсите и устойчиво управление на отпадъците, тъй като анализите на съществуващата ситуация показват, че в България съществува значителен потенциал за подобряване на предотвратяването и управлението на отпадъците, по-добро използване на ресурсите, разкриване на нови пазари и създаване на нови работни места, като същевременно бъдат намалени вредните въздействия на отпадъците върху околната среда. НПУО е план на прехода от управление на отпадъците към ефективно използване на отпадъците като ресурс и устойчиво развитие чрез предотвратяване на образуването им.

Планът подпомага централните и местните власти за концентрация на ограничените ресурси към приоритетни за финансиране проекти в сферата на управление на отпадъците от национални и европейски източници на финансиране.

Програмата за управление на отпадъците на община Велики Преслав е изцяло съгласувана и подчинена на принципите, целите, програмите, мерките и дейностите, заложи в НПУО 2021-2028 г.

8 Стратегията и плана за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021 –2027 г.

9 Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци (НППОО)

Националната програма за предотвратяване на образуването на отпадъци (НППОО) е в съответствие с изискванията на РДО и на чл.50 от ЗУО и е неразделна част от НПУО. Тя определя мерки за прилагане на най-високото ниво в йерархията на управление на отпадъците.

10 Стратегия на ЕО относно бъдещото управление на битовите отпадъци;

11 Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа

12 Зелена книга за Европейска стратегия за пластмасовите отпадъци в околната среда

13 Интегриран план в областта на енергетиката и климата в Р. България 2021-2030 г.

14 Интегрирана териториална стратегия за развитие на СИР 2021-2027 г.

15 План за интегрирано развитие на община Велики Преслав 2021-2027 г.

16 Програма за опазване на околната среда на община Велики Преслав за 2021-2027 г.

IX. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, КОНТРОЛ И ОТЧИТАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Наблюдението и оценката на изпълнението на програмата са ключови етапи от цялостния процес на планиране, с оглед проследяване на изпълнението на предварително поставените цели, срокове и ресурси и навременно предприемане на действия за преодоляване на възникващи проблеми при реализацията на мерките, а при необходимост - извършване на актуализация.

Член 52 от ЗУО поставя рамкови изисквания към разработването на програми за управление на отпадъците от общините, като поставя и следните най-общи изисквания по отношение на наблюдението, отчета и контрола на програмата:

- Програмата се актуализира при промяна във фактическите и/или нормативните условия;
- Кметът на общината информира ежегодно в срок до 31 март общинския съвет за изпълнението на програмата през предходната календарна година.

Наблюдението на изпълнението на Програма за управление на отпадъците на община Велики Преслав 2021-2028 г. е процес на системно събиране и анализ на информация, относно хода на изпълнение на включените в програмата мерки. За всяка мярка или група от мерки в отделните подпрограми към програмата са посочени очаквани резултати от изпълнението ѝ, както и индикатори за текущо изпълнение и целеви индикатори. Именно за посочените резултати и конкретно определени индикатори ще се събира необходимата информация в рамките на системата за наблюдение, отчет и контрол. В допълнение към изпълнението на текущите и целевите индикатори, за всяка мярка се наблюдава и спазването на предвидения график и степента на изразходване на ресурсите.

Наблюдението на изпълнението на програмата за управление на отпадъците включва няколко важни аспекта.

Кметът на общината *организира наблюдението на изпълнението* на общинската програма за управление на отпадъците. Той определя звеното в структурата на общинската администрация, което ще отговаря за събиране и обобщаване на информацията за изпълнение на включените в програмата мерки, както и за изготвяне на годишния отчет за изпълнение на програмата.

Вторият аспект се отнася до *събиране на информация* за проследяване на напредъка на изпълнението на програмните цели. Осигуряването на достатъчно и надеждни данни в единен формат за образуване, състав, събиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъците е от съществено значение за проследяване на напредъка към постигане на целите и осъществяване на контрол по изпълнение на мерките. Изключително важно е общината да разработи и прилага единна информационна система за отпадъците. С оглед на това, че за някои мерки ще се налага измерване на информираността, развитието на социалните нагласи и участието на населението и бизнеса при изпълнение на мерките за отпадъците, целесъобразно е общината да проведе проучвания или анкетни допитвания. Сроковете за събиране и систематизиране на данните трябва да са съобразени с нормативно изискваните срокове за отчети и доклади, с цел постигане на ефективност и ефикасност на процеса. ЗУО изисква кметът на общината да представя годишен отчет за изпълнение на програмата за управление на отпадъците за предходната година до 31 март, а регионалните сдружения за управление на отпадъците да представят годишни отчети за изпълнение на целите по чл. 31 от ЗУО до 10 март на следващата година.

На трето място, системата за наблюдение, отчет и контрол на изпълнението на програмата включва действия, които осигуряват необходимата информация за *междинни оценки и окончателна оценка* на степента на изпълнение на целите, както и механизъм за анализ на причините за евентуални проблеми при изпълнението им и за актуализация при необходимост. Като административен подход следва кметът на общината да издаде заповед, в

която подробно да са описани отговорностите на всички структурни звена в общината за набиране на съответната информация със съответните срокове, както и за обобщаването ѝ и подготовката на Отчет пред общинския съвет за изпълнението на общинската програма за управление на отпадъците.

Орган за контрол по изпълнение на програмата е общинският съвет. Кметът на общината информира ежегодно общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година. За целта той изготвя *Отчет за изпълнение на Програмата за управление на отпадъците* през съответната година, който се представя в срок до 31 март, като копие от отчета се изпраща на РИОСВ. Целта на отчета за изпълнение на програмата през предходната календарна година е да се проследи напредъкът при изпълнението и да се идентифицират необходимите промени или адаптиране на програмата за текущата година. Отчетът се изготвя на достъпен език и стил и включва графики, фигури, таблици, които да илюстрират напредъка по изпълнение на мерките и целите. Това е необходимо за по-добро разбиране на съдържанието от страна на неспециалисти в областта на отпадъците - както общински съветници, така и широката общественост.

Член 52, ал.3, т.2 от ЗУО поставя най-общи изисквания по отношение на *актуализацията* на разработените от общините програми за управление на отпадъците - програмата се актуализира при промяна във фактическите и/или нормативните условия. Необходимост от актуализация на общинската програма за управление на отпадъците може да възникне по различни причини:

- в резултат от въздействието на „външни“ фактори - например промени в изискванията на европейското и българското законодателство, които налагат промяна в поставените в програмата стратегически и специфични цели и в съответните програмни мерки;
- в резултат на фактори, свързани с изпълнението - значително изоставане в изпълнението на програмните мерки и/или липса на напредък за постигане на целевите индикатори въпреки изпълнението на програмните мерки, което налага прилагането на допълнителни мерки към вече приетите или замяна на някои от приетите мерки, които не дават очаквания предварително резултат.

С оглед значението на изпълнението на целите в общинските програми за управление на отпадъците за изпълнение на националните цели, които страната докладва на ЕК, общината следва да предвиди междинна оценка на програмата след тригодишен срок на изпълнение, която ще посочи тенденциите и степента на изпълнение на програмните цели. В съответствие с изводите от оценката следва да се извърши актуализация на програмата, ако се налага. Ако обаче в резултат на промени в обстоятелствата се налага да се направи актуализация в друг времеви период, то тя може да се извърши по всяко време от изпълнението на общинската програма за управление на отпадъците.

Процедурата за актуализация на общинската програма за управление на отпадъците следва процедурата за разработване и одобрение на програмата. Актуализацията на програмата също трябва да премине през обществени консултации и да се приложи законодателството за екологична оценка на планове и програми, след което да се одобри от общинския съвет и да се публикува за информация на обществеността.

Х. ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

АСЕКОБ	Асоциация на еколозите на общините в Република България
ББО	Биоразградими битови отпадъци
БО	Битови отпадъци (ТБО - твърди битови отпадъци)
ДБ/РБ/ОБ	Държавен бюджет/Републикански бюджет/Общински бюджет
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ЗМСМА	Закон за местната администрация и местното самоуправление
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗУТ	Закон за устройството на територията
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИУГ	Излезли от употреба гуми
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРО	Масово разпространени отпадъци
МС	Министерски съвет
НПО	Неправителствени организации
НППОО	Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъци
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НСИ	Национален статистически институт
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОПОС	Оперативна програма "Околна среда"
ОСР	Отпадъци от строителство и разрушаване
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПО	Производствени отпадъци
ПОО	Предотвратяване на образуването на отпадъци
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РД	Регионално депо
РДО	Рамкова директива за отпадъците
РИОСВ	Регионални инспекции по опазване на околната среда и водите
РСУО	Регионално сдружение за управление на отпадъците
СО	Строителни отпадъци
ТБО	Такса битови отпадъци
УО	Управление на отпадъците
СИР	Североизточен район

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТАБЛИЦИ И ФИГУРИ

- Таблица 1: Баланс на територията на община Велики Преслав (дка)
Таблица 2: Честота на годишните ветрове за района по посока в %
Таблица 3: Категоризация на община Велики Преслав и съставните ѝ населените места
Таблица 4: Население в община Велики Преслав 2015 – 2020 г.
Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2017 - 2019 г.
Таблица 6: Население по възраст в община Велики Преслав към 31.12.2019 г.
Таблица 7: Население по постоянен и настоящ адрес 2018 г. -2020 г.
Таблица 8: Естествен прираст на населението на община Велики Преслав 2015-2020 г.
Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Велики Преслав 2015-2020 г.
Таблица 10: Брой нефинансови предприятия по основни икономически дейности 2018- 2019 г.
Таблица 11: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2014-2019 г.
Таблица 12: Брой регистрирани земеделски стопани за периода 2015-2019 г.
Таблица 13: Справка за засети площи и добиви по видове земеделски култури
Таблица 14: Справка за броя на животните в община Велики Преслав по видове
Таблица 15: Разпределение на общата горска площ по видове собственост 2015 – 2019 г.
Таблица 16: Предвидено и осъществено ползване на дървесина от горския фонд на община Велики Преслав за периода 2015 – 2019 г.
Таблица 17: Дейност на местата за настаняване в община Велики Преслав 2016-2019 г.
Таблица 18: Състояние на повърхностни водни тела в община Велики Преслав
Таблица 19: Язовири на територията на община Велики Преслав
Таблица 20: Определени райони със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146г от ЗВ в Черноморски район за управление на водите
Таблица 21: Санитарно-охранителни зони по водоизточници в община Велики Преслав
Таблица 22: Защитени територии в община Велики Преслав
Таблица 23: Защитени зони по НАТУРА-2000, обхващащи част от горските територии
Таблица 24: Количества генерирани и депонирани след сепариране смесени битови отпадъци от територията на община Велики Преслав 2016-2019 г. (тона)
Таблица 25: Количества смесен, разделно събран и общ битов отпадък за 2016 г.
Таблица 26: Морфологичен състав (%) на образуваните отпадъци в Община Велики Преслав
Таблица 27: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците
Таблица 28: Материали, попадащи в обхвата на определението за био-отпадъци
Таблица 29: Основни методи за третиране на зелени и биоразградими отпадъци
Таблица 30: Оползотворени продукти, избягвани продукти и остатъчни отпадъчни потоци
Таблица 31: Оценка на количества биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини в Община Велики Преслав
Таблица 32: Проектни количества на излишната активна утайка от ПСОВ Велики Преслав
Таблица 33: Техника за извършване на сметосъбиране и сметоизвозване на „БКС“ ЕООД
Таблица 34: Разстояние от населените места до Регионално депо гр. Шумен
Таблица 35: Производствен капацитет на Регионално депо за неопасни отпадъци - Шумен
Таблица 36: Размер на такса „битови отпадъци“ в община Велики Преслав
Таблица 37: Приходи от такса „Битови отпадъци“ и разходи за управление на отпадъците на територията на община Велики Преслав 2018-2020 г.
Таблица 38: Разходи за управление на отпадъците в община Велики Преслав за 2020 г.
Таблица 39: Норма на натрупване на отпадъците (кг./жител/год.)
Таблица 40: Прогноза за количеството на отпадъците в община Велики Преслав 2020-2028
Таблица 41: Стратегически, оперативни цели и подпрограми в Програмата за управление на отпадъците на община Велики Преслав 2021 - 2028 г.
Таблица 42: Цели за масово разпространени отпадъци по години

Фиг. 1: Йерархия на отпадъците

Фиг. 2: Географско положение на община Велики Преслав

Фиг. 3: Карта на община Велики Преслав

Фиг. 4: Релеф на община Велики Преслав

Фиг. 5: Средни месечни температури и валежи в община Велики Преслав

Фиг. 6: Количество на валежите в община Велики Преслав

Фиг. 7: Роза на ветровете в община Велики Преслав

Фиг. 8: Селищна мрежа на община Велики Преслав

Фиг. 9: Карта на РДГ - Шумен

Графика 1: Разпределение на площта на община Велики Преслав по видове територии

Графика 2: Динамика на населението в община Велики Преслав 2015-2020 г.

Графика 3: Средни стойности в наблюдаваните пунктове по основното течение на р. Камчия

Графика 4: Манган в ПВТ с код BG2G000000Q004

Графика 5: Морфологичен състав на отпадъците на община Велики Преслав в %

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Окончателен доклад от изготвен през 2016 г. четирисезонен морфологичен анализ на битовите отпадъци, генерирани на територията на община Велики Преслав